Çağdaş Öğretiler (New Age) Dizisi: 11

SÖZ YAYIN

CARLOS CASTANEDA

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Türkçesi: NEVZAT ERKMEN

SÖZ YAYIN

CARLOS CASTANEDA

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

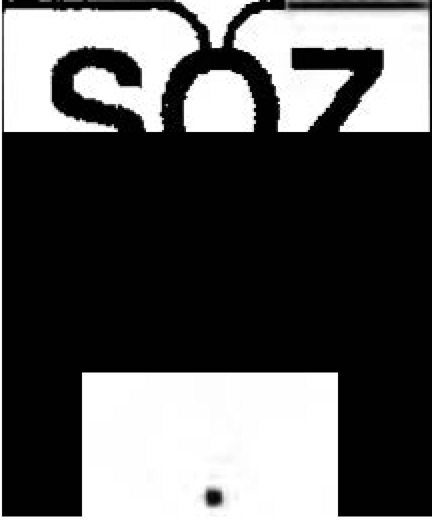

ISBN 975-7190-15-02
9 789757 190158

ÇAÔDAŞ ÖÔRETİLER (NEW AGE) DİZİSİ: 11

Özgün Adı:

A SEPARATE REALITY

Further Con\'l:rsations wirh don .lıwn

P. K. 7 Levent

80622 İstanbul

Büro Telefonlan: (0212) 293 10 40 & (0212) 244 02 26 •Büro Faksı: (0212) 245 41 02

ISBN 975-7190-15-02

Birinci Basım

Haziran 1998

Kapak Kompozisyonu

NEMESIO ANTUNEZ

Dizgi, Baskı ve Cilt:

Mart Matbaacılık Sanatları Tic. ve San. Ltd. Şti.

İstanbul (0 212) 212 03 39 (Pbx)

CARLOS CASTANEDA

•

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Don Juan 'la Yeni Söyleşileri

Çeviri:

NEVZAT ERKMEN

Bir Başka Gerçeklik

Carlos Casıaneda Los Aıgeles'ıeki Califorıiia Ünivcrsiıcsi'nde insanbilim dalında uzman bir öğrenciydi. Yaşlı bir Yaqui yerlisi olan Don Juan'la

tanışıığı zaman, Meksika'nın Sonara yöresindeki Kızılderililerce kullanılan çeşiıli tıbbi bııkileri incelemekıeydi. Birinci kıiabı, Do11 Juan' m Ö,�retileri, bu iki insanın usla ve öğrenci olarak geçirdikleri ilk beş yılın

öyküsüydü. Carlos Castaneda, sonraları Bir Başka Gerçeklik,

lxtlan Yolculuğu (Don Juan' ııı Dersleri), Erk Öyküleri, İki11-

ci Erk Çemberi, Kartal' ın Armağanı ve İçte11 Gelen Ateş adlı kitaplarıyla bu incelemelerinin öyküsünü sürdürmüştür.

içindekiler

içindekiler

*

Sunuş

On yıl önce kuzeybatı Meksikalı bir Yaqui Kızılderilisiyle tanışmıştım.

Adı "Don Juan"dı. Don, İspanyolcada saygınlık belirten bir sandır.

Don Juan'la karşılaşmam tamamıyla rastlantısal olmuştu. Bili adında

bir arkadaşla Arizona'da bir sınır kasabasındaki otobüs terminalinde

oturuyorduk. Konuşmadan durmaktaydık. Öğleden epey sonraydı; yaz

güneşi dayanılmaz bir sıcaklık yaymaktaydı. Bili, birden bana doğru

eğilip omuzuma dokundu. Ve alçak bir sesle:

"Sözünü ettiğim adam şurda ... " dedi .

Başıyla terminalin kapısını gösteriyordu. Kapıdan içeriye yaşlı

bir adamın girmekte olduğunu gördüm.

"Ne demiştin o adam hakkında?" diye sordum.

"Peyoteyi bilen Kızılderili, işte bu adam! Unuttun mu?"

Epey zaman önce Bili 'le birlikte bütün gün arabayla dolaşıp yörede oturan Meksikalı "eksantrik" bir Kızılderilinin evini arayıp dur-

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

duğumuzu anımsadım. Adamın evini bulamamıştık. Sorduğumuz Kızılderililer de bizi bile bile yanıltıyorlar gibi gelmişti. Bili, bu adamın bir "yerbero" olduğunu, sanrılandırıcı kaktüs ile peyoteye değgin derin bilgisi olduğunu söylemişti. Yerbero diye tıbbi otlar toplayıp satan kimselere denirmiş. Bili, benim bu adamla tanışmamın çok yararlı olacağı kanısındaydı. Ben, güneybatıda, o yöre Kızılderililcrince kullanılan tıbbi bitkilerden örnekler ve bu bitkiler üzerinde bilgi toplarken, Bili de bana kılavuzluk yapıyordu.

Bili, kalkarak adamı selamladı. Bu Kızılderili orta boylu biriydi.

Beyaz, kısa saçları kulaklarını hafif örtüyor; böylece başının yuvarlaklığı daha da ortaya çıkıyordu. Yağız yüzündeki derin kırışıklıklar onu çok yaşlı gösteriyorsa da gövdesi güçlü ve dipdiriydi. Bir an ona baktım. Devinimleri, yaşlı bir adamdan beklenmeyen bir çeviklikteydi.

Bili, beni yanlarına çağırdı.

"İyi bir adam," dedi, "ama onunla anlaşamıyoruz. İspanyolcası

acayip; kullandığı deyimler dağlı ağzı mı ne!"

Yaşlı adam Bill'e hakıp gülümsedi. Bildiği İspanyolca birkaç sözcüğü geçmeyen Bili, o dilde anlamsız bir iki laf etti. Ardından da, anlayıp anlamadığımı görmek için yüzüme baktı. Ne var, dediklerinden hiçbir şey çıkaramamıştım. Bili, çaresiz, güldü ve oradan uzaklaştı.

Yaşlı adam bana bakarak gülmeye başladı. Ben de, arkadaşımın kimi

kez İspanyolca bilmediğini unutuverdiğini söyledim.

"Bizi tanıştırmayı da unuttu anlaşılan, " diyerek adımı söyledim.

"Benim adım da Juan Matus. Emrinizdeyim."

Tokalaştık. Bir süre sessiz durduk. Sessizliği bozarak, ona, inceleme konumu anlattım. Bitkilere, özellikle peyoteye değgin her türlü bilgi aramakta olduğumu belirttim. Boyuna konuşuyor, bir türlü duramıyordum. Konuyu hiç bilmediğim halde, bir peyote uzmanı olduğumu söylüyordum.

Ne denli çok bildiğimi söylersem, benimle konuşmayı o denli çok ister diye düşünüyordum. Ama bir şey söylediği yoktu. Sabırla dinliyordu. Bir ara başını eğip beni süzdü. Gözleri, sanki içlerinden çıkan bir ışıkla parlamaktaydı. Başımı çevirdim. Sıkılmıştım.

O an, saçmaladığımı çakmış olduğunu kesinlikle biliyordum.

Sonunda, gözlerini benden ayırarak, "Bi gün evime gelsene", dedi. "Ola ki orda daha rahat konuşuruz".

SUNUŞ

Ne diyeceğimi şaşırmıştım. Tedirgindim. Bir süre sonra, Bili içeriye girdi. Tedirginliğimi sezmiş olacak ki, bir şey demeden yanımıza ilişti. Uzun süre öyle dut yemiş bülbüller gibi oturuştuk. Sonra, yaşlı

adam kalktı. Otobüsü gelmişti. Hoşçakalın deyip ayrıldı.

Bili, "İyi gitmedi anlaşılan, di mi?" diye sordu.

"Evet."

"Bitkilerden söz açtın mı?"

"Açtım, ama çuvalladım."

"Eksantrik olduğunu söylemiştim san. Burdaki Kızılderililer onu

tanırlar; ama kimse ağzına almaz adını. Çok garip, di mi?"

"Ama evine çağırdı beni."

"Assittir! Dalga geçmiş senle. Evine gitsen ne çıkar yani? Bişey

anlatacağını mı sanırsın? Ona ne sorarsan sor, çenesini açmaz. Sen öyle apışıp kalırsın gene. "

Bil!, daha önceleri de onun gibi pey çok şey biliyor gibi hava atan

kimseler rastlamış olduğunu inandırıcı bir biçimde söylüyordu. Bill'e

göre, insanın bu kimselerle vakit harcamasına değmezmiş; çünkü nasıl

olsa aynı bilgileri verebilecek alçak gönüllü başka kimseler er geç çıkarmış. Böyle eski kafalı molozlarla uğraşacak sabrı da, zamanı da yokmuş. Belki de bu adamın bitkilere değgin bilgisi bizimki kadarmış

da kendisini bir uzman gibi göstermeye çabalıyormuş.

Bili konuşmasını sürdürüyordu. Ne var, onu dinlemiyordum. Kafamı o yaşlı Kızılderiliye takmıştım. Benim kuru sıkı attığımı bilmişti.

Gözlerini anımsıyordum. Kendi ışıklarıyla parlayan gözlerini!

Birkaç ay sonra, tıbbi bitkileri inceleyen bir insanbilim öğrencisi

olmaktan öte, açıklanması zor bir merak taşıyan bir kişi olarak, onu

görmek için gene geldim. Bana bakışlarını, daha önceleri benzerini

görmediğim bir olay olarak nitelendiriyordum. Bu bakışta neler vardı,

bilmeyi öyle istiyordum ki! Nerdeyse bir saplantıya dönüşecekti bu isteğim. Düşünüp taşınıyor, düşündükçe daha da olağanüstü buluyordum bu bakışları.

Don Juan'la arkadaş olduk. Bir yıl kadar evine birçok kez gittim.

Davranışları bana erinç veriyordu: Nükteleri enfesti. Ama bütün bunlardan daha üstün olan yanı, edimlerindcki dingin uyumluluktu; dü

şündükçe beni daha da şaşırtan o uyumluluğu. Onun yanındayken şa-

10

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

şılası bir kıvanç duyuyor, ama bu duyguyu yabancı bir tedirginlikle

birlikte algılıyordum. Birlikteliğimiz, kendi davranış biçimlerimi sil

baştan, köklü bir değerlendirmeden geçirmeye itmişti beni. Yetişmem,

herhalde herkes gibi, insanı asılda zayfı ve çaresiz olmayı kabullenmemesiydi; ve sırf onunla birlikte olmam, onun davranış biçimiyle benimki arasındaki ayrımı apaçık ortaya çıkarıveriyordu. O sıralarda bana söyledikleri arasında en etkileyici olanı , yaradılışlarımız arasındaki ayrımla ilgili olanıydı. Ona yaptığım bir ziyaretten önce, yaşamımım

akışından ve beni ezen birkaç kişisel çekişmeden ötürü, büyük bir

üzüntüye kapılmış bir durumdaydım. Don Juan'ın evine vardığımda,

karamsar ve sinirliydim.

Bilgiye olan ilgimden söz açılmıştı; ama her zaman olduğu gibi,

ikimiz de başka yanlara çekiyorduk. Ben, deneyimi aşan kuramsal bilgiyi amaçlıyordum; o ise dolaysız dünya bilgisini anlatmak istiyordu.

"Seni saran bu dünyaya değgin ne biliyorsun bakalım?" diye sor-

du.

"Birçok bildiğim şey var herhalde" yanıtı verdim.

"Demem şu ki, seni saran bu dünyayı duyumsadığın oluyor mu

hiç?"

"E, elimden geldiğince bu dünyayı duyumsuyorum işte."

"Yetmez bu. Her şeyi duyman gerek. Yoksa bir anlamı kalmaz

dünyanın."

Hemen, tarifini bilmek için çorbayı içmek gerekmez ... gibi basmakalıp bir sözle tartışmayı sürdürdüm. Elektriği öğrenmek için ille de elektrik şoku mu geçirmek gerekir, falan diye uzatıyordum.

"Saçmaladığının farkında mısın?" diye sözümü kesti. "Kanımca,

sana bi yararı olmasa da savlarına yapışıp kalıyorsun. Kendi esenliğin

pahasına da olsa, değişmek istemiyorsun."

"Ne dediğini anlamadım ki!"

"Bütünlüğüne kavuşamamış olduğun gerçeğini dile getirmeye çalışıyorum. Kafan iyice karışık senin."

Bu sözünden hoşlanmamıştım. Darılmıştım. Benim edimlerim,

benim kişiliğim üzerine yargı kesmeye hakkı yok herhalde diye geçiriyordum.

"Çok sorunun var, başın belada." dedi. "Neden?"

SUNUŞ

Hırçınlaşarak, "Ben de bir i n>;anım, Don Juan," dedim.

Babam da bu gibi durumlarda bu sözleri söylerdi. Ne vakit ben de

bir i nsanım dese, örtülüce zayıf olduğunu çaresi z olduğunu anlatmış

olurdu; onun bu sözü de benimki gibi son kerte bir umutsuzluk duygusuyla dolu olurdu.

Don Juan, i lk karşılaştığımız gün yaptığı gi bi, beni bir süzdü.

"Aklın fikrin kendinde," diyerek gülümsedi. "Böylece kendini

iyice yormuş oluyorsun. Bu yorgunluk da, çevrendeki dünyayı görmene engel olur; ve seni , savlanna sarılmaya i tiyor. İşte bu yüzden çok sorun var başında. Ben de bir insanım, canım. Ne var ki , beni m verdi

ğim anlam senin dedi ğin biçimde değil."

"Ya ne biçimde?"

"Sorunlarımı yendim ben. Ne yazık ki yaşam çok kısa! Bütün o

istedi ğim şeyleri kucaklamak için zaman yok. Ama bunu geçelim. Ne

yazık ki!"

Anlatımındaki hava beni çekmişti. Umutsuzluk ya da acınma

yoktu onda.

1961 'de, i lk kez karşılaşmamızdan bir yıl sonra, don Juan bana

tıbbi bitkilere değgin kimi gizleri olduğunu açıklamıştı. Bir "brujo" olduğunu söylemişti. İspanyolca bir sözcük olan brujoyu, Türkçe'de büyücü, sağaltıcı, iyileştirici olarak tanımlayabiliriz. O günden sonra aramızdaki ili şki değişti; ben onun çömezi oldum ve izleyen dört yıl boyunca don Juan bana büyücülüğün gizlerini öğretmeye çalıştı. Bu

çömezliğimin öyküsünü Don Juan' m Öğretileri: Yaqui Kızılderililerinin Bilgi Yöntemi adlı kitabımda yazmıştım.

Görüşmelerimizi İspanyolca dilinde yapıyorduk. Don Juan bu dili çok iyi bildiğinden, kendi inançlar di zgesi nin çapraşık anlamlannı bana ayrıntılı olarak açıklayabiliyordu. Bu karmaşık ve iyi dizgelenmiş bilgi derlcmine büyücülük, don Juan'a da büyücü dememin nedeni, bunların, gündelik konuşmalarımız sırasında kendi si nin kullandığı ulamlar (kategori) olmasıdır. Daha ağırbaşlı görüşmelerimiz bağlamındaysa, don Juan büyücülük ulamını "bilgi adamı" ya da "bilen kişi" terimleriyle yapıyordu.

Don Juan, bilgisin öğretmek ve doğrulamak amacıyla i yi bilinen

üç sanrılandırıcı bitkiyi kullanmaktaydı: Peyote, Lophophora william-

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

1 2

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

sii; j imson otu, Datura irıoxia; bir de Psylocehe cinsinden bir tür mantar. Bu sanrılandırıcıları ayrı ayrı zamanlarda içmek ya da yutmak, don Juan'ın çömezi olarak bende, kimi yabansı algılama bozuklukları ya

da bilinç değişikliğine yol açıyordu. "Olağandışı gerçeklik durumları"

diyordum bunlara. "Gerçeklik" sözcüğünü kullanmamın nedeni şudur:

Don Juan 'ın inançlar dizgesinde bu üç bitkiden herhangi birinin alınmasıyla ortaya çıkan bilinçlilik durumları aslında sanrı değillerdir; yerine, gündelik yaşam gerçekliğinin, alışılmışın dışında ela olsa, somut görünümleridir. Don Juan bu olağandışı gerçeklik durumlarını "sanki"

gerçekmişler diye değil de, gerçeğin "kendisi" olarak görüyordu.

Bu bitkileri sanrılandırıcı olarak sınıflandırmak ve neden oldukları durumları olağandışı gerçeklik diye nitelendirmek, benim yaptı

ğım bir düzenlemedir. Don Juan bu bitkilerin bir insanı, kişinin dışında bulunan kimi etken ya ela "Güçlcr"e götüren araçlar olduklarını; yarattıkları durumların da bir büyücünün bu güçlere egemen olabilmesi için o güçlerle yapmak zorunda olduğu "karşılaşmalar" olduğunu söylüyordu.

Peyoteye "Mcscalito" eliyor, onun yardımsever bir öğretmen VL:

insanların koruyucusu olduğunu belirtiyordu. Mescalito, "doğru ya

şam biçinıi"ni öğretirmiş. Peyote genellikle, büyücülerin "mitotes" dedikleri toplantılarda yeniyordu. Bu toplantılara katılanlar özellikle, doğru yaşam biçimini bulmayı amaçlarlardı.

Don Juan, jimson otuyla mantarların başka başka güçler olduğunu söylerdi. Ona göre bu güçler birer "dost"tu, ve onları yönetmek olasıydı; nitekim, büyücüler güçlerini bu dostlardan yararlanarak elde ederlerdi. İkisi arasından don Juan'ın tuttuğu, mantarlardı. Mantarlardaki gücün, keneli kişisel dostu olduğunu söylüyor ve buna "duman"

ya da "dumancık" diyordu.

Mantarları, içilebilir duruma getirmek için don Juan önce onları

küçük bir sukabağının içinde tozarıncaya kadar kurumaya bırakıyordu.

Sukabağının ağzını tıkayıp bir yıl bekletiyor ve ince mantar tozunu beş

başka bitki kurusuyla karıştırarak pipoyla içilen bir tüttürüm harmanı

elde ediyordu.

Bir bilgi adamı olmak için bu dostla birçok kez "karşılaşmak" gerekiyordu; onunla iyice tanışmak koşulu vardı. Bu önkoşula göre insanın, sanrılandırıcı harmanı sık sık tüttürmesi gerekiyordu. "Tüttürme"

SUNUŞ

süreci, harmanın i çerdi ği küllenmeyen ince mantar tozuyla öbür beş

bitki karışımının i çe çekilmesinden oluşuyordu. Don Juan bu mantarların insanın sezgisel yetisinde yarattığı deri n etkileri , "dostun, insanın gövdesini yok etmesi" olarak tanımlıyordu.

Don Juan'ın öğretim yöntemi, çömezinin olağanüstü bir çaba

göstermesini öngörüyordu. Gerçekten de istenen katılma ve bağlanma

kertesi öylesine ağırdı ki, 1965 yılının sonunda çömezlikten ayrılmak

zorunda kaldım. O zamandan beri geçen beş yıldan sonra gene bakınca, bunu şöyle söyleyebilirim: Yani , don Juan'ın öğretileri nin, "dünya görüşü"mü çekinceli bi r biçimde sarsmaya başladığı zaman, çömezlikten ayrıldım. Hepimizde var olan o gündelik yaşamın geçekliğini varsayma kesin duygusunu yitirmeye başlamıştım.

Çekilişim sırasında bu kararımın kesin olduğuna; don Juan'ı artık

hiç görmek i stemediğime inanıyordum. Ne var ki, 1968 yılının Nisan

ayında ki tabımın ön baskılarından biri bana verildiğinde, bunu ona

göstermek tutkusuna kapıldım.

Ona gittim. Usta-çömez bağımız akıl ermez bir biçimde yeniden

kuruluverdi. İşte o zaman çömezli ğimin i kinci dönemine girmiş oldum; hem de ilkine hiç benzemez bir biçi mde. Artık eskiden olduğu gibi, korkularım pek yeği n olmuyordu. Don Juan'ın öğretileri nin genel havası çok daha yumuşamıştı. Her fırsatta gülüyor, beni de güldürüyordu don Juan. Genel olarak, ağırbaşlılığı, bile isteye en aza indirgemeye çalışır görünüyordu. Bu i kinci dönemin en can alıcı noktalarında işi soytarılığa döküyor, beni m için çok sıkıntılı olabilecek deneyimlerin üstesinden geli vermeme yardımcı oluyordu. Bana öğretti ği bilginin çarpıcılığına ve yabansı lığına katlanabilmek i çi n önemsemeyen ve yumuşak başlı

·tutuma gerek olduğunu savlıyordu.

Bir gün, beş yıl önceki ayrılışımdan söz açılınca, "Korkup kaçmanın nedeni , kendini öyle aman aman önemsemendir," demişti. "İnsanın kendi sini önemsemesi, onu ağırlaştırır, beceriksiz kılar; kişi kendini

beğenmişi n biri olur çıkar. Bilgi adamı olabilmek i çin, ki şi nin hafif olması, akıcı olması gerektir."

Don Juan, çömezliğimin bu iki nci döneminde bana özellikle

"görme"yi öğretmek i stiyordu. Besbelli, onun bilgi dizgesinde i ki ayrı

sezgisel yaklaşım olarak, "görme" ile "bakma" arasında anlambilimsel bir ayrım yapmak olasıydı. "Bakma," dünyayı olağan biçimde, alışa-

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

geldiğimiz gibi sezme anlamına geliyor;, "görme" ise, bir bilgi adamının dünyadaki şeylerin "özü"nü sezebilmesi için gerekli olan çok karmaşık bir süreci belirtiyordu.

Öğreni m sürecinin bu şaşırtıcı kertedeki karmaşıklığını kolayca

okunur bir durumda sunabilmek amacıyla tuttuğum inceleme notlarını

yeniden düzenleyerek uzun soru ve yanıt bölümlerini özetlemiş bulunuyorum. Kısaltarak verdiğim anlatımın, don Juan'ın öğretilerinin anlamından herhangi bir şey yitirmesine neden olmayacağı inancındayım. İnceleme notlarıma akıcılık vermek amacıyla yaptığım düzenleme sonucunda, notlarımın, söyleşilerde olması gereken akıcılığa kavuştuğunu ve istediğim etkiyi vereceğini sanıyorum. Yani, gerçekte olanları okuyucuya en dolaysız biçimde, bir röportaj gibi iletmek i stedim. Ayrı ayrı verdiğim her kısım, don Juan'la yaptığım bir oturumu göstermektedir. Genellikle, oturumlarımızın her birini beklenmedik bir

biçimde noktalardı. Bu bakımdan, her kısmın sonundaki çarpıcılık, benim yazınsal bir oyunum değildir; bunlar, don Juan'a özgü konuşma biçiminin ürünleridir. Derslerin çarpıcı nitelik ve önemini belleğime

iyice sokmama yaramıştır bu anımsatıcı ipuçları.

Ne var ki, röportajımın inandırıcı olabilmesi için kimi açıklamalara gereksinim olacaktır. Açıklık sağlamak için kimi açkı niteliğindeki kavramları ya da vurgulanmasında yarar gördüğüm kimi açkı birimlerini aydınlatmak gerekmektedir. Vurgulamayı yeğlediklerimin, toplumsal bilimlere olan ilgime koşut olarak ortaya çıkmaları doğaldır.

Değişik beklentileri olan değişik amaçlı bir başka kişinin, benim yeğlediklerimden büsbütün başka kavramları seçmiş olması pekiila düşünülebilir.

Çömezliğimin ikinci döneminde, don Juan, tüttürüm harmanını

kullanmanın "görme" için zorunlu ilk koşul olduğunu kesinlikle belirtmişti. O yüzden, sık sık kullanmışımdır bunu.

Don Juan, "Bu 'fani' dünyayı bi kıpı lığına da olsa görebilmek için

gereksindiğin hızı yalnız ve yalnız bu duman verebilir" derdi hep.

Don Juan, sanrılandırıcı harmanın yardımıyla bende bir dizi ola

ğandışı gerçeklik durumları yaratmıştı. Bu tür durumların başlıca özelliği, bir "uygulanamazlık" durumuydu ki bu da don Juan'ın yapmakta olduğu şeye uymaktaydı. Bu değişik bilinçlilik durumlarında sezinlediğim şeyler, dünyayı olağan biçimde algılama yoluyla anlatılabilecek

SUNUŞ

ve kavranılabilecek şeyler değildi. Yani, bu uygulanamazlık durumu,

benim dünyaya bakış biçimimi bırakmamı gerektiriyordu.

Don Juan, olağandışı gerçeklik durumlarının bu uygulanamazlık

özelliğinden, bir dizi önceden düşünülmüş yeni "anlam birimleri"ni

sunmakta, yararlanıyordu. Anlam birimleri, don Juan'ın bana öğretmeye çabaladığı bilgiye ilişkin bütün o tek tek öğelerden oluşuyordu.

Bunları anlam birimleri diye adlandırmamın nedeni, onların duyusal

verilerin temel kümesi olmalarıdır ki daha karmaşık anlamlar, bunların

yorumları üzerine kurulur. Bu birimlere bir örnek olarak sanrılandırıcı

harmanın fizyolojik etkilerinin anlaşılma biçimini gösterebiliriz. Neden olduğu duygusuzluk ve devimsel denetim yitikliği, don Juan'ın dizgesinde dumanın yaptığı bir edim olarak yorumlanır; ki bu durumda dost, "uygulayıcının gövdesini yok etmiştir".

Anlam birimleri belirli bir biçimde kümelendirirler. Ve ortaya çıkan her kümeyi, "akla uygun bir yorum" diye adlandırıyorum. Kuşkusuz, büyücülerin öğrenmesi gereken, büyücülüğe değgin sayısız akla uygun yorum vardır. Gündelik yaşamımızda bu konuyla ilgili sayısız

akla uygun yorumla yüz yüze gelmekteyiz. Yalın bir örnek olarak, her

gün yüzlerce kez yapadurduğumuz pek de bilinçli sayılamayacak bir

yorumu göstereyim: "Oda" dediğimiz yapı. Kuşkusuz ki, oda dediğimiz yapıyı oda olarak yorumlamayı öğrenmişizdir; böylece oda, akla uygun bir yorum olmaktadır, çünkü bu yorumu yaparken şu ya da bu

biçimde onu bileşimine giren tüm öğeleri bilmekte olduğumuz öngörülür. Bir akla uygun yorum dizgesi, başka bir deyimle, bir uygulayıcının, edimlerine değgin bütün durumlarla ilgili varsayımları, çıkarımları,

önbilileri, vb. yapmak için gereksindiği tüm anlam birimlerini bilmekte olması sürecidir.

Burada "uygulayıcı" sözcüğünü kendi belirli akla uygun yorum

dizgesine değgin anlam birimlerinin tümünü ya da tümüne yakın bir

bölümünü yeterince bilen bir kimseyi belirlemek için kullanıyorum.

don Juan bir uygulayıcıydı; yani, büyücülüğünün tüm aşamalarını bilen bir büyücüydü.

Don Juan, bir uygulayıcı olarak akla uygun yorum dizgesini bana

aktarmaya uğraşıyordu. Bu dizgeyi alabilmem, bu durumda, sezgisel

veriler yorumlamanın yeni yollarının öğrenildiği bir yeniden toplumsallaşma süreciyle eş anlama geliyordu.

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Büyücülüğe özgü anlam birimlerini becerikli ve uygun bir biçimde yorumlayabilme yeteneğinden yoksun biriydim ben, bir "yabancı"ydım.

Don Juan'ın görevi, dizgesini bana aktarmaya çalışan bir uygulayıcı olarak, başka herkesle paylaştığım belli bir kesinliği dağıtmaktı.

Oysa o kesinlik bize dünyaya "sağdıyı" ile bakmamızın son aşama olduğunu öğretmiştir. Don Juan, sanrılandırıcı bitkileri kullanarak ve yabancı bir dizgeyle benim aramda iyi hesaplanmış ilişkiler kurarak, kendi dünya görüşümün kesin olamayacağı, bunun yalnızca bir yorum

olduğunu bana göstermeyi başarmıştır.

Bizim büyücülük dediğimiz bu anlaşılmaz görüngü, belki de binlerce yıldan beri Amerikalı Kızılderililer için ağırbaşlı ve saygın bir uğraştı. Bizim bilim uğraşımız gibi . .. Bunu anlamada çektiğimiz güçlük, kuşkusuz konunun içerdiği yabancı anlam birimlerinden kaynaklanmaktadır.

Don Juan bir zamanlar bana bilgi adamlarının özel eğilimleri olduğunu söylemişti. Bunu açıklamasını istedim. Aldığım yanıt şöyleydi:

"Örneğin benim eğilimim görmeye doğrudur."

"Ne anlama geliyor bu?"

"Görmek, zevkli bir uğraş! Bilgi adamı ancak görerek bilir."

"Ne gibi şeyler görüyorsun?"

"Her şeyi."

"E, ben de her şeyi görüyorum, ama bilgi adamı falan değilim."

"Yok, senin gördii,qiin falan yok."

"Görüyorum işte."

"Görmüyorsun diyorum sana."

"Neden böyle diyorsun, Don Juan?"

"Sen yalnızca yüzeyden görüyorsun her şeyi."

"Yani bütün bilgi adamları baktıkları her şeyin içini görür mü?"

"Yok canım. Demem o deme değil. Her bilgi adamının kendi eği-

limleri vardır; benimkisi de görmektir. Bilmektir. Başkaları başka şeyler yaparlar. "

"Ne yaparlar örneğin?"

SUNUŞ

1 7

"Örneğin Sacateca; o da bilgi adamı, ama eğilimi dans etmek.

Dan eder. Bilir."

"Bilgi adamının eğilimi, bilmek için yaptığı bir şey mi oluyor?"

"Evet, doğru söyledin."

"Sacateea'nın dansıyla bilmesi arasında ne ilişki olabilir ki?"

"Saeateca bütün varlığıyla dans eder diyebiliriz."

"Yani benim gibi mi? Dans sevmesi yani?"

"Benim gördüğüm gibi dans ediyor diyebiliriz; seninki gibi de-

ğil."

"Senin gördi(�iince de ghrür mü?"

"Evet, ama o dans da eder."

"Sacateca nasıl yapar dansını?"

"Bunu anlatmak zor. Bilmek isteyince yaptığı yabansı bi danstır

bu. Ama şu kadarını söyledim ki bilen bir adamın yaşantısını anlamadıkça dans etmekten ya da görmekten söz etmek olanaksızdır."

"Dansını yaparken gördün mü onu sen?"

"Gördüm. Ne var, onun dans edişine her bakan kimse, bunu yabancı bir bilme yöntemi olduğunu anlayamaz."

Saeateca'yı tanırdım, ya da en azından kim olduğunu biliyordum.

Bir yerde birlikte olmuştuk. Bira ısmarlamıştım ona. İnce bir adamdı,

ne zaman istesem evine uğrayabileceğimi söylemişti. Uzun süre, onu

ziyaret etmeyi düşünmüş durmuştum. Ama hiç açmamıştım bu konuyu don Juan'a.

On dört Mayıs 1962 günü öğleden sonra Sacateca'nın evine gittim. Daha önce evinin yolunu tarif etmiş olduğu için, hiç zorluk çekmemiştim. Köşede bir evdi ve dört yanı çitle çevrilmişti. Evin kapısı kapalıydı. Evin çevresini dolanıp, evde midir diye takmak istedim. Evde kimse vara benzemiyordu.

"Don Elias" diye yüksek sesle seslendim. Ürken tavuklar kaçışmaya, gıdaklamaya başladılar. Küçük bir köpeğin çite doğru geldiğini gördüm. Havlayarak bana saldıracağını sandım. Yerine, oracığa çöküverdi ve bana bakmaya başladı. Bir kez daha seslendim, tavukların çığlıkları yeniden alevlendi.

Evden yaşlı bir kadın çıkt. Don Elias'ı çağırmasını söyledim.

1 8

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

"Burda değil." dedi.

"Nerde bulabilirim onu?"

"Tarlaya gitti."

"Hangi tarlaya?"

"Bilmem. Akşama doğru buyur. Saat beşte evde olur."

"Siz don Elias'ın eşi misiniz?"

Kadın, "Evet. Karısı olurum," diyerek gülümsedi.

Sacateca'ya değgin soru sormak istediysem de özür diledi, İspanyolcasının pek iyi olmadığını söyledi ve eve girdi. Ben de arabama atlayıp oradan ayrıldım.

Akşam saat altı sularında gene o eve gittim. "Sacateca," diye seslendim. Bu kez kendisi çıktı evden. Ses alma aygıtımı çalıştırdım.

Kahverengi kılıflı bu aygıt omuzumda asılı bir fotoğraf makinası sanılabilirdi. Sacateca beni tanımıştı.

"Oo, sen misin!" diyerek güldü. "Juan nasıl?"

"İyidir. Asıl sen nasılsın, don Elias?"

Yanıt vermedi. Sinirli görünüyordu. Dış görünüşü sakindi, ama

içten içe tedirgin olduğunu anlamıştım.

"Don Juan mı gönderdi seni, bi şey mi istiyor?"

"Hayır, kendim geldim."

"O da neden yahu?"

Sorusu, şaşırtısını iyice belli etmişti.

"Biraz konuşuruz diye düşünmüştüm," diye yanıtladım. Elimden

geldi ğince saki n görünmeye çalışıyordum. "Don Juan bana çok güzel

şeyler anlattı senin hakkında. Ben de merak ettim. Birkaç soru sorayım

dedim."

Sacateca önümde durmaktaydı. Çevik, sırım gibi bir gövdesi vardı. Haki renkte bir pantolonla gömlek vardı üzerinde. Yarı kapalı gözleriyle uykulu ya da esrik bir hali vardı. Ağzını biraz aralamıştı, alt dudağı sarkıyordu. Derin derin solumakta olduğunu gördüm. Hırlamaya benzettim bunu. Birden Sacateca'nın kaçırmış olduğu geldi aklıma.

Ama bu düşünceyi aklımdan kovdum; çünkü daha iki dakika önce evden çıktığında ayık görünüyordu ve beni hemen tanımıştı adam: Sonunda, "Ne sorusu sormak istiyorsun?" dedi.

SUNUŞ

Sesi yorgundu; sözcükler ağzından zorlukla çıkar gibiydi. Çok tedi rgin olmuştum. Yorgunluğu bulaşıcıymış da beni de bitkinleştirmiş

gibiydi.

"Belli bir konu yok," diye yanıtladım. "Arkadaşça bir görüşme

yaparız demiştim. Bir zamanlar beni evine çağırmıştın ya."

"Evet çağırmıştım. Ama şimdi durum değişik."

"Ne oldu ki?"

"Juan'la konuşmuyor musun?"

"Konuşuyorum."

"O zaman benden ne istiyorsun?"

"Sana bir iki soru sorayım demiştim de ... "

"Juan'a sor. Artık öğretmiyor mu?"

"Öğretiyor, ama olsun; bana öğreteceği şeyleri bir de sana sorayım dedim. Senin fikrini alayım dedim. O zaman ne yapılacağını bilebilirdim."

"Ne gerek var buna? Juan'a güvenmiyor musun?"

"Güveniyorum."

"O zaman ne öğrenmek istiyorsan git ona sor, söylesin sana."

"Söylemesine söylüyor da ... Ama sen de don Juan'ın bana öğret-

tiği şeylerle ilgili düşüncelerini söylersen, belki daha iyi anlarım."

"Juan her şeyi anlatır sana. Bunu anca o yapar. Anlamıyor musun?"

"Evet, ama senin gibi kimselerle de konuşmak istedim, don Elias.

Bilgi adamı bulmak öyle kolay iş değil."

"Juan bilgi adamı işte."

"Biliyorum."

"O zaman ne diye benle konuşuyorsun?"

"Arkadaşlık ederiz diye düşünmüştüm."

"Yok efendim, bu kez başka türlü bi hal var sende."

Aklımdan geçenleri açıklamaya çalıştım, ama tutarsıza gevelemekten başka bir şey yapamıyordum. Sacateca bir şey demiyordu. Beni dikkatle dinler gibiydi. Gözlerini gene kısmıştı, beni süzmekteydi herhalde. Başını belli belirsiz eğiyordu. Sonra gözlerini açtı. Ötelere

bakarcasına gözlerini bana doğru çevrik tuttu. Sağ ayağının ucuyla sağ

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

topuğunun gerisinde yere vurmaktaydı. Rahattı. Hafif kıvırmıştı bacaklarını. Kolları gevşekçe i ki yanına sarkık duruyordu. Sonra sağ kolunu kaldırdı; ellerini açtı, ellerinin ayaları yere dik tutuluydu. Pamıaklarını germekte ve bana doğru uzatmaktaydı. Elleri ni birkaç kez silker gibi titreyerek yi.izi.imi.in önüne kaldırdı. Bir si.ire orda tuttu ve bir iki sözcük söyledi. Sesinin çok net olması na karşın sözcüklerini anlayamadım.

Biraz sonra ellerini gene aşağı ya sarkıttı ve devi nmeden durdu.

Yabancı bi r duruşu vardı . Ayakta duruyor, kendi si ni , sol ayak parmakları nı n köki.i i.isti.inde dengeliyordu. Sağ ayağını, sol ayak topuğunun arkasında çapraz tutuyor; sağ ayağının ucuyla tartımlı bir biçimde hafif hafif vuruyordu.

Nedensiz bir korkuya kapıldım; bir ti.ir tedirginlik ... Di.işi.incelerimi toparlayamıyordum. Saçma sapan di.işi.inceler sökün ediyordu aklı ma. Olup bitmekte olan durumla hiçbir ili ntisi bulunmayan eli.işi.inceler. .. Tedirgi nliğimi fark edip, cli.işi.incelerimi içinde bulunduğum duruma çevirmeye çalıştım; ama bunu bi r ti.irli.i başaramadım. Sanki bir gi.iç beni, di.işi.incelerimi toparlamaktan, durumla ilgili şeyler eli.işi.inmekten

al ıkoymaktaydı.

Saeateca bir şey demeden duruyordu. Artık ne yapacağımı ne diyeceğimi bilmiyordum. Dönüverdim ve oradan ayrıldım.

Daha sonraları don Juan'a Sacateca'yla karşılaşmamı anlatıverelim. Don Juan kahkahayı bastırdı.

"Ne oldu orda gerçekten?" diye sordum.

"Sacateca dans etmiş!" dedi don Juan. "Seni gömıi.iş, sonra da dans etmiş."

"Ne yaptı bana orda? Sersem tavuğa dönmi.işti.im bir ara."

"Seni beğenmemiş olacak ki yüzüne bir laf fırlatmış, susturmuş

seni ."

Şaşkınlığımı gizleyemedim, "Nasıl olur öyle şey?" diye bağırdım.

"Çok kolay, i stenciyle susturmuş seni."

"Ne dedin, ne dedin?"

"İstenciyle susturmuş seni. "

Yeterli bir açıklama değildi bu. Anlattıkları çok saçma geliyordu bana. Biraz daha deşeyim dediysem de, anlayabileceğim bi r açıklama

yapamadı.

Kuşkusuz, bu olay ya da bu yabancı akla uygun yorum dizgesindeki herhangi bir olay, yalnızca o dizgeye özgü anlam birimleri açısıından açıklanabilir ve anlaşılabilir. Bu bakımdan bu yapıt röportajdır ve bir röportaj gibi okunmalıdır. İncelediğim bu dizgeyi anlayabilmiş de

ğilim; o nedenle gördüklerimi yazmaktan öte bir sav ileri sürmem yanıltıcı ve yersiz olur. O nedenle görüngübilimscl yöntemi seçtim ve büyücülüğü, sait, bana sunulan bir görüngü olarak ele aldım. Sezdim ve sezdiklerimi yazdım; yazarken de "ahkam kesmemeye'" dikkat ettim.

..

.

BOLUM BiR

*

"Görme"nin Onkoşulları

2 Nisan 1 968

Don Juan bir an yüzüme baktı, onu son ziyaretimden bu yana

iki yıldan fazla bir süre geçmiş olmasına karşın beni gördü

ğüne şaşmış göıi.inmüyordu. Elini omuzuma koydu ve sevecence gülerek beni değişmiş bulduğunu, şişmanlamış, hımbıllaşmış olduğumu söyledi.

Kitabımın bir kopyasını getirmiştim ona. Giriş falan yapmadan, kitabı çantamdan çıkarıp don Juan'a uzattım.

"Seninle ilgili bu kitap, don Juan," dedim.

Kitabı aldı ve iskambil kağıdı gibi sayfalarını şöyle bir

karıştırdı. Kitabın boyutlarını, kabındaki yeşil rengi beğendi

ğini söyledi. Elinin ayasını kitaba bastırıp birkaç kez çevirdi

ve kitabı bana uzattı. Büyük bir övünç duygusu sarmıştı beni.

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

"Sende kalsın, don Juan," dedim.

Sessiz sessiz gülerek başını salladı.

"Kalmasın daha iyi," diyerek tüm yüzüne yayılan bir gülümsemeyle, "Meksika'da kağıdı ne işte kullanırız, bilirsin,"

d iye ekledi.

Güldüm. Çok güz.el buldum onun bu gizli alayını.

Orta Meksika'nın dağlık bir bölgesindeki küçük bir kasabanın parkında bir sıraya oturmuştuk. Onu ziyaret etmek istediğimi kendisine bildirebilmek için hiçbir yol yoktu. Gene de onu bulacağımdan emindim. Ve buldum da. O kasabada biraz oyalanmıştım ki; çok geçmeden don Juan dağdan inmiş ve bir arkadaşının tezgahında görüşürken onu bulmuştum.

Don Juan, pek üzerinde durmaksızın, benim onu Sonora' ya götürmek için tam zamanında geldiğimi söyledi. Sonra da konuğu olduğu Mazatec Kızılderilisi olan bir arkadaşını

beklemek için parka gittik.

Don Juan, pek üzerinde durmaksızın, benim onu Sonora ' ya götürmek için tam zamanında geldiğimi söyledi. Sonra da konuğu olduğu Mazatec Kızılderilisi olan bir arkadaşını

beklemek için parka gittik.

Üç saat kadar beklemiştik. Şundan bundan söz etmekteydik. Günün bitimine doğru, arkadaşı gelmeden önce, don Juan' a birkaç gün önce tanık olduğum kimi olayları anlattım.

Onu ziyarete gelirken yolda, kente varmaya az kala, arabam bozulmuştu. Ben de, arabam onarılana dek kentte üç gün geçirmek zorunda kalmıştım. Arabamın onarıldığı atölyenin

karşısında bir motel vardı; ne var ki, kentlerin dış mahallelerinde hep sıkıntı basar beni. O nedenle kentin merkezindeki sekiz katlı turistik bir otelde

kalmıştım.

Asansörcü, otelde bir restoran bulunduğunu söyleyince, gittim. Masaların bir bölümünü kaldırıma dizmişler. Köşeba şında, çağdaş görünüşlü tuğla kemerler altında çok alımlı bir düzeni vardı restoranın. B irkaç boş masa ilişti gözüme. Ama dışarıda hava serindi. O yüzden, havasız da olsa, içerde otur-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

mayı yeğledim. İçeri girer girmez, ayakkabı boyacısı birkaç

oğlanın, restoranın önündeki kaldırımın kıyısında oturmakta

olduğunu gördüm. Dışardaki masalardan birine otursaydım,

kuşkusuz, başıma üşüşeceklerdi.

Oturduğum yerdeki pencereden çocukları izleyebiliyordum. Kaldırımdaki masalardan birine iki delikanlı oturdu; ayakkabılarını boyamak isteyen oğlanlar hemen çevrelerini

sarıverdi. Delikanlılar boyatmak istemeyince, boyacı oğlanların, üstelemeden, dönüp kaldırımın kıyısına oturmaları epey şaşırtmıştı beni. Az sonra, gisilerinden işadamı olduklarını çıkardığım üç kişi kalkıp gittiler. Boyacı oğlanlar, onların kalktıkları masaya koşup artıkları yemeye koyuldular. B irkaç

saniye içinde tabaklardakini silip süpürdüler. Öbür masalardakiler gider gitmez koşuşup onların artıklarını da gövdeye indiriyorlardı.

Bu çocukların oldukça düzenli bir biçimde davrandıkları

gözümden kaçmadı; masaya su dökülse, hemen boyacı bezleriyle siliveriyorlardı. Artıkları değerlendirmedeki düzenleri de dikkatimi çekmişti. Su bardaklarında kalan buzları, çay

fincanlarındaki limon dilimlerini, kısacası her şeyi yiyorlardı.

Otelde kaldığım süre boyunca, bu boyacı oğlanlarla restoran yöneticileri arasında bir anlaşma olduğunu bulguladım.

Boyacıların, oralarda kimseyi tedirgin etmemeleri ve bir şeyler kırıp dökmemeleri koşuluyla, dolanmalarına, müşterilerden para kazanmalarına ve artıkları yemelerine izin veriliyordu. Yaşları beşten on ikiye değişen on bir boyacı çocuk saydım. En büyük olanını, aralarına almadıklarını, kendilerinden uzak tuttuklarını görüyordum. Bile bile odu dışa sürüyorlar,

bir ağızdan "Sen büyüdün, götün kıllanmış, aramıza giremezsin .. . " diyerek alay ediyorlardı.

Üç gün boyunca onların böyle akbabalar gibi en değersiz artıklara bile saldırmalarını görmek, bende derin bir üzüntü yaratmıştı. O kentten ayrılırken, dünyaları Allahın günü bir kırıntı kapmak için savaşım yapmakla yoğrulmakta olan bu çocuklar için artık bir umut kalmadığını geçirınekteydim.

Don Juan, sınarcasına sordu : "Acıyor musun onlara?"

"Elbette acıyorum," dedim.

"Neden?"

"Çünkü insanlığın esenliği beni kaygılandırıyor da ondan.

Onlar daha çocuk; çirkin, b ayağı bir yaşam sürdürüyorlar. "

Don Juan, yapmacıklı bir sesle, atıldı: "Dur bakalım, dur!

Nasıl dersin onların yaşamına çirkin diye, bayağı diye? Kendi yaşamının, onlarınkinden daha iyi olduğunu sanıyorsun, di

.?"

mı .

Öyle sandığımı söyledim; bu çocuklarınkine oranla benim dünyamın çok daha çeşitli yaşantılarla dolu olduğunu, bana kişisel doyum ve gelişme olanakları sağladığını ekledim.

Don Juan 'ın bile bile inatçılık yaptığını sanıyordum. Sırf

beni kızdırmak için karşıt bir görüşü savunduğunu düşünmekteydim. B u çocukların ussal gelişme olanaklarının hiç bulunmadığına içtenlikle inanmıştım.

G örüşümü biraz daha açıklıyordum ki, don Juan pat diye

soruverdi: "Bir zamanlar sen kendin bana bir insan için en

büyük başarının ' bilgi adamı olmak ' olduğunu söylememiş

miydin?"

B öyle bir şey söylemiştim; kanımca bilgi adamı olmanın

en büyük ussal başarı olduğu yolundaki inancımı gene yineledim.

Don Juan, "Senin o varsıl dünyanın, bilgi adamı olmana

bi yardımı olur mu sanıyorsun?" diye sordu. Sesinde alaycı

bir titrem vardı.

Yanıt vermedim. Don Juan aynı soruyu, bu kez başka bir

biçimde, gene sordu-anlamadığını sandığım zaman benim

ona hep yaptığım gibi ...

"Yani," dedi hilesini sezmiş olduğumu bildiğini gösterircesine ağzı kulaklarına v ararak, "senin özgürlüğünün ve elindeki olanakların, senin bi bilgi adamı olmana bi yararı olabilir mi?"

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

Kesin bir biçimde, "Hayır! " dedim.

Don Juan, ağırbaşlılıkla: "O halde neden acıyorsun o çocuklara?" dedi. "İçlerinden herhangi bir bilgi adamı olabilir.

Tanıdığım bilgi adamlarının tümü de masaları yalayıp artıkları yerken gördüğün o çocuklar gibiydiler. "

Don Juan'ın bu görüşü, beni epey tedirgin etmişti. Bu

yoksul çocukların yeterli beslenemediklerine değil de, kendi

değerlendirmem açısından onların dünyasının bu çocukları

ussal yetersizliğe "mahkum" etmiş bulunmasına acıdığımı

ayrımsadım. Oysa, don Juan ' a göre bu çocuklardan herhangi

birisi, benim ussal gelişmenin doruğu saydığım amaca, bilgi

adamlığı kertesine ulaşabilirdi. Demek ki onlara acımamın

nedeni geçersiz kalıyordu. Don Juan taşı gediğine yaman

oturtmuştu.

"Belki de haklısın," dedim. "Ama bir insanın, başkalarına

gerçekten yardım etme isteğini yok edemeyiz ki!"

"Nasıl yardım edilebilir dersin başkalarına?"

"Yüklerini hafifleterek. Öbür insanlar için en azından yapabileceğimiz şey, onları değiştirmek çalışmak olabilir. Sen kendin bunu yapmaktasın zaten. Değil mi?"

"Yok canım ! Başka insanların nesini değiştirecekmişim

ki, neden değiştirecekmişim ki?"

"Ya beni, don Juan? Benim değişmem için öğretmiyor

musun bana?"

"Hayır. seni değiştirmeye falan çalıştığım yok. Ola ki bi

gün bilgi adamı olursun-kimse bilemez bunu-ama değiştirmez ki seni ! Ola ki bi gün insanları başka bi gözle görürsün de, o zaman anlarsın değiştirilebilecek bi şeyleri olmadığını. "

"İnsanlari başka gözle görmek de n e demek, don Juan?"

"Gördüğün zaman, insanlar başka türlü görünürler. Du

ınancık, insanları ışık telcikleri olarak görmeni sağlayacaktır. "

"Işık telcikleri mi?"

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

"Evet, beyaz örümcek ağı gibi. Başından göbeğine doğru

dolanan ipincecik iplikler. Bu yüzdendir insanın telcik yuma

ğından oluşan bi yumurta gibi görünmesi. İnsanın kollarıyla

bacakları da her yana fırlar gibi uzanan sert ve saydam kıllara benzer. "

"Herkes öyle mi görünür?"

"Herkes. Üstelik herkes, bütün öbür şeylere dokunmaktadır; ama elleriyle değil, kamının ortasından süren uzun bi telcik demetiyle değer öbür şeylere. Bu telcikler insanı çevresine bağlarlar, dengeli ve sağlamca durmasını sağlarlar. Ola ki bi gün sen de görürsün, dilenci de olsa kral da olsa insan saydam bi yumurtadır ve değiştirilecek bi yanı yoktur; daha doğrusu neyini değiştirebilirsin, o saydam yumurtanın? Neyini?"

2

Don Juan ' ı ziyaretimle yeni bir dönem başlamıştı. Onun o özlediğim eski çarpıcı tutumundan, nüktelerinden ve toyluğuma·.·

sevecence katlanışından oluşan havaya yeniden girmekte hiç

güçlük çekmemiştim. Onu çok daha sık ziyaret etmem gerektiğini düşünüyordum. Don Juan ' ı görmemek, gerçekten bir

çok şeyi yitirmek demekti benim için. Üstelik, onunla görü

şülecek oldukça ilginç bir şey bulunuyordu.

Öğretilerine değgin kitabı yazmayı bitirdikten sonra tuttu

ğum inceleme notları arasında yararlanmadığını kimi bölümleri yeniden okumaya başlamıştım. Yalnızca olağandışı ger

çeklik durumlarını işlemiş olduğumdan, büyük oylum tutan

kimi verileri hiç kullanmamıştım. Bu eski notlarımı yeniden

gözden geçirince, usta bir büyücünün, salt "toplumsal içerik-

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

l i kimi sözler"den yararlanarak, çömezinde çok özel bir dizi

sezgiler yaratabileceği sonucuna v ardım. Büyücünün bu sözlerden yararlanma sürecinin niteliklerine değgin savım, bütünüyle, amaçlanan sezgi dizisinin yaratılmasında bir kılavuzun gereklil iği varsayımına dayanmaktaydı. Büyücülerin peyote

oturumlarını özel bir deney konusu olarak inceledim. Bu oturumlarda büyücülerin açık seçik bir sözcük ya da işaret vermeden, gerçekliğin niteliğine değgin bir anlaşmaya ulaştıklarını savlıyordum; ve böyle bir anlaşmaya ulaşabilmeleri için oturuma katılanların çok üstün ve ince bir gizli iletişim içinde bulundukları sonucuna varıyorum. Bu gizli iletişim yönteminin niteliğini açıklamak amacıyla karmaşık bir dizge kurmuştum. Bu nedenle don Juan ' a gidip, b u çalışmalarıma değgin firkini almak istiyordum.

2 1 Mayıs 1 968

Don Juan'ı görmeye giderken yaptığım yolculuk sırasında

kayda değer bir şey olmamı ştı. Çölde ısı, kırk dereceyi geçiyor insanı rahatsız ediyordu. Akşam yaklaştıkça ısı düşmeye başladı; don Juan' ın evine vardığımda akşam olmuş, serin bir

yel esmeye başlamıştı. Çok yorgun sayılmazdım. Odasında

oturup konuştuk. Rahat ve gevşemiş bir durumdaydım; konuşmamız saatlerce sürdü. Notlarıma geçirmeye değer bir şeyler konuşulduğu yoktu. İlle de anlamlı bir şey söyleyim ya

da koca koca anlamlar çıkarayım diye uğraşmıyordum . Havadan, o yılki üründen, torunundan, Yaqui Kızılderililerinden, Meksika hükümetinden falan dem vuruyorduk. Don Juan'a,

karanlıkta böyle konuşmaktan ne kadar çok tat aldığımı söyedim. O da, bunu söylememin, konuşkan yaradılışıma pek uygun düştüğünü söyledi. Orada otururken konuşmaktan başka bir yapmadığım için, karanlıkta söyleşmenin bana kolay geldiğini de ekledi. Ben de hoşlandığım şeyin,

konuşma ediminden öte bir şeyler olduğunu ileri sürerek, aslında bizi saran karanlığın yatıştırıcı ılıklığını sevdiğimi söyledim. Don Juan,

hava kararınca evde neler yaptığımı sordu. Ben de, tabii ışık-

lan açtığımı ya da uykum gelene dek ışıklı cadddelerde dolaştığımı söyledim.

"Öyle mi!" dedi şaşırmış gibi, "Ben de karanlığı kullanmayı öğrendiğini s anmıştım."

"Nasıl kullanılır karanlık?" diye sordum.

Don Juan, karanlığın-"günün karanlığı" diyordu buna

"görme" için en uygun zaman olduğunu söyledi. "Görme"

sözcüğünü alışılmadık bir ses titremiyle vurguluyordu. Bununla ne demek istediğini öğrenmek istediysem de, artık bu konuya girmek için çok geç olduğunu belirtti.

22 Mayıs 1 968

Sabahleyin uyanır uyanmaz, daha günaydın bile demeden,

don Juan 'a mitotelerde, peyote oturumlarında geçen şeyleri

açıklayıcı bir dizge kurmuş olduğumu söyledim. Notlarımı

çıkarıp yazdıklarımı ona okudum. Ben tasalarımı açıklamaya

didinirken o da sabırla beni dinliyordu.

Hepsinin de belli bir anlaşmaya varabilmelerinin, ancak

oturuma katılanlara gizli işaretler veren gizli bir başkan 'ın

varlığıyla olası bulunduğuna inandığımı anlattım. Bu kimselerin, Mescalito'nun varlığını ve onun doğru yaşam biçimine değgin derslerin i bulmak amacıyla bir mitoteye katıldıklarını ;

oysa ordaki kişilerin birbirlerine hiçbir söz söylemediklerini,

hiçbir işaret yapmadıklarını, buna karşın Mescalito' nun varl ığı ve verdiği dersler üzerinde ortak bir anlaşmaya varabildiklerini belirttim. En azından benim katıldığım mitotelerde bunun böyle olmuş olması gerektiğini söyledim. Yani her biri , Mescalito 'nun olması gerektiğini söyledim. Yani her biri, Mescalito'nun kendisine göründüğü ve dersini verdiği konusunda anlaşıyorlardı. B enim kendi deneyimimde Mescali

ıo' nun herkese görünme ve dersini verme biçimindeki benzerlik çarpıcı olmuştu; oysa herkesin deneyiminin içeriği başka başkaydı. Bu benzeşliği açıklayabilmenin tek yolu kanımca ince, karmaşık bir gizli iletişim dizgesi olmalıydı.

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Düzenlemiş olduğum tasarıyı don Juan ' a okuyup açıklamam iki saate yakın sürmüştü. Konuşmamı, anlaşmaya ulaşmada kullanılan yöntemin ne olduğunu bana kendi ağzıyla anlatmasını rica ederek noktaladım.

Sözüm bitince, don Juan kaşlarını çattı. Bunu, açıklamalarımı tartışmaya değer bulmuş olduğuna yordum. İyice dü

şünüp de düşüncesini öyle söyleyecekmiş gibi bir hali vardı.

B ir süre sonra, sessizl iği bozarak, tezimi nasıl bulduğunu sordum.

Bu sorum onu düşüncelerinden ayırdı. Yüzünde bir gülümseme belirdi; sonra da gümbürdeyen bir kahkahaya dönüştü bu. Ben de gülmeye çalıştım, sinirli sinirli, gülünç olan şeyin ne olduğunu sordum.

"Beynin sulanmış senin ! " diye bağırdı. " Mitote denli

önemli bi zamanda ne diye birilerine şifre vermeye kalkışsın

bu adamlar? Mescalito' yla dalga geçecek kadar manyak mı

sanırsın onları?"

Bir an için aklımdan don Juan 'ın kaçamaklı davrandığı

geçiverdi. Söyledikleri, soruma yanıt olamazdı ki !

Don Juan inatla, "Neden şifre versinler yahu ! ?" diye söylendi. "Seni de götürdük mitotclere. Kimse sana ne duyumsaman gerektiğini, ya da ne yapman gerektiğini fal an söyledi mi, ha! Hiç kimse, Mescalito'dan başka hiç kimse yapamaz

bunu ! "

Böyle bir açıklamanın mantıksız olduğunu ileri sürerek,

bu anlaşmaya nasıl ulaştıklarını anlatması ricamı yineledim.

Don Juan, gizemli bir sesle, "Şimdi anladım neden geldi

ğini," dedi. "Sana yardımcı olamam; çünkü gizli işaretler, şifreler falan yok ki!"

"Ama, hepsi birden, Mescalito 'nun geldiğini nasıl anlayabiliyorlar?"

Don Juan büyük bir ciddiyetle, "Anlayabiliyorlar, çünkü

görüyorlar," dedi ve yumuşayarak ekledi : "Bir mitoteye daha katıl, o zaman kendin görürsün bunu."

Bir tuzakmış gibi geldi bu önerisi. B ir şey demedim; not-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

!arımı toplayıp kaldırdım. O da üstelemedi.

Bir süre sonra, don Juan onu bir arkadaşının evine götürmemi istedi. Bütün gün orda kaldık. Görüşmeler sırasında, arkadaşı John, peyoteyle aramın nasıl olduğunu sordu. Sekiz

yıl kadar önce, ilk deneyimimde yediğim peyoteyi o vermişti bana. Ne diyeceğimi bilemedim. Don Juan yardımıma yeti

şerek işlerin yolunda gittiğini söyledi.

Don Juan 'ın evine dönerken, laf sıras ında, John 'un o sorusuyla ilgili bir iki söz söylemek istedim ve artık peyoteye değgin herhangi bir şey öğrenmeyi düşünmediğimi; peyotenin, bende bulunmayan türden bir yürekliliği gerektirdiğini; bu uğraşı bıraktığımı söylediğimde iyice düşünüp kararımı

öyle vermiş bulunduğumu söyledim. Don Juan yalnızca gülümsüyor, bir şey demiyordu. Evine varana dek konuşmamı sürdürdüm.

Kapı önündeki düzlükte oturduk. H ava ılıktı, pırıl pırıldı.

Hafifçe esen akşam yelini ciğerlerimize çekmekteydik.

Don Juan, birden, "Ne diye o denli iteleyip durursun, bilmem ki! " dedi. "Artık hiçbir şey öğrenmek istemiyorum demektesin yıllardan beri."

"Üç yıldan beri."

"Niye bu öfken, söyle bakalım ."

"Sana ihanet etmiş gibiydim, don Juan. Bu yüzden söyli.iyorum bunları hep."

"Bana ihahet ettiğin yoktur. "

"Sana layık olamadım. Bırakıp kaçtım. Yenik düştüm iş-

te! "

"Elinden geleni yaparsın; henüz yenik de sayılmazsın.

Öğretmek istediğim şey öyle zor ki! Örneğin, bana, sana geldiğinden çok daha zor gelmişti ! "

"Ama sürdürdün uğraşını, don Juan. Benim durumum

farklı. ben çekip gittim; şimdi de gelişimin nedeni öğrenmek

değil de, yalnızca kendi çalışmamdaki bir hususu açıklamanı

istememdir."

36

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Don Juan bir süre yüzüme baktı, sonra başını öteye çevir-

di:

"B ırak da duman yeniden kılavuzluk etsin sana," dedi

bastıra bastıra.

"Olmaz, don Juan," dedim. "İstemem dumanını. Yeterin-

ce yordu beni zaten. "

"Daha başlamış bile sayılmazsın."

"Çok korkutuyor beni."

"Korkuyorsun ha? Korku doğal bi şeydir. Bırak korkuyu

düşünmeyi. Görme'nin o benzersiz güzelliğini düşün ! "

"O güzellikleri düşünebilmeyi gerçekten isterdim, ama

yapamıyorum bunu. Aklıma dumanın gelir gelmez, ruhum

kararıveriyor. Sanki dünyada tek başıma, desteksiz kalmış gibi oluyorum. Dumanın bana yalnızlığın son kertesini gösterdi, don Juan, başka bir şey değil."

"Doğru değil bu söylediklerin. B ana baksana ! Duman benim dostumdur; yalnızlık falan çektiğim var mı benim?"

"Sen başkasın; korkunu yenmişsin sen."

Don Juan, omzumu okşayarak, yumuşak bir sesle: "Korktuğun falan yok ! " dedi. Sesinde beni suçlayan yabancı bir titrem sezdim.

"Yani yalan mı söylüyorum, korkuyorum derken?"

Sertleşerek, "Yalan malan ırgalamıyor beni. Benim dü

şündüğüm şey başka. Öğrenmek istemenin nedeni, korkman

falan değil. Bambaşka bi şey."

İyice meraklanmıştım. O şeyin ne olduğunu anlatmasını

istedim. Yalvardım. Ama konuşmadı. B unu bilmediğime

inanmazmış gibi başını sallamakla yetiniyordu.

Ola ki, beni öğrenmekten alıkoyan şeyin atalet olduğunu

söyledim. Don Juan "atalet"in ne demeye geldiğini sordu.

Sözlükte bularak okudum: "Devinimsiz maddenin devinmeden durma eğilimi; ya da devinmekteyse, bir dış etken yoksa, o yönde devinmesini sürdürmesi."

"Bi dış etken yoksa ... " diye yineledi. "Bundan daha iyi bi

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

sözcük bulamazdın. Söylemiştim sana ya! İnsanın durup dururken bilgi adamı olmayı istemesi için kafadan çatlak olması gerekir diye .. . Aklı başında birinin bunu istemesi görülmüş

şey değildir. "

" B u işe girişmeye can atan birçok kimse bulunacağına

eminim," dedim.

"B ulunmasına bulunur. Ama, onlar sayılmaz. Çünkü kafadan çatlaktır çoğu. Dıştam sağlam görünen sukabakları vardır hani, ama suyla doldur bir onları, nasıl su sızdırırlar! Tıpkı öyle .. .

"Bi kez velinimetimin bana yaptığı gibi, punduna getirmiş sana öğretmeye başlamıştım. Yoksa şu anda bildiklerini nasıl öğrenirdin? Seni yeniden başlatmak için bi yol bulmak

gerekecek herhalde. "

B u punduna getirme dediği şey, çömezliğimin e n can alıcı noktalarından birini oluşturmuştu. Bu olay, yıllar önce olmuştu. Gene de daha bugün olmuş gibi capcanlı duruyordu belleğimde. Don Juan bir zamanlar bir sürü ustaca manevra

sonunda, ürkünç bir büyücü kadınla karşı karşıya kalmama

neden olmuştu. Aramızda geçen çatışma, bu kadının bana

düşman kesilmesine yol açmıştı. Don Juan, bu kadına olan

korkumu, çömezliğimi sürdürme nedeni olarak kullanmaya

yeltenmiş; o cadının büyülü saldırılarına karşı kendimi savunabilmem için büyücülük öğrenimini sürdürmem gerektiğini iler sürmüştü. Bu "manevralar", sonunda öyle etkili olmuşlardı ki; ölmek istemiyorsam, elimden geldiğince öğrenmekten başka yapacak bir şeyim kalmadığına yürekten inanmaya başlamıştım.

"Beni gene o kadınla korkutmayı tasarlıyorsan, vallahi bir daha gelmem." dedim.

Don Juan keyifli bir kahkaha koyuverdi.

"Üzülme sen, " diye bana güven vermeye çalıştı. "Sana korkuyla iş yaptıramam ki artık ! Korktuğun falan yok senin. Ama seni ayartmak gerekirse, burda olmana gerek yok ki! Nerde olursan ol, ayartırım ben seni."

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Don Juan kollarını başının arkasına koydu, uyumak için

yere uzandı. İki saat kadar sonra uyandığında, ben hala notlarımı düzenlemekteydim. Artık hava iyice kararmıştı. Don Juan, yazmakta olduğumu görünce dikildi; gülümseyerek yaza yaza sorunumu çözmüş müyüm diye sordu.

23 Mayıs 1 968

Oaxaca'dan söz etmekteydik. Don Juan ' a, bir zamanlar pazar

kurulduğu bir gi.in o kente gittiğimde o yöreden gelen yüzlerce Kızılderilinin yiyecek ve ıvır zıvır bir sürü eşyayı satmak için pazaryerinde toplandıklarını anlatıyordum. Sağaltıcı bitkiler satan bir adamın, ilgimi özellikle çekmiş olduğunu söyledim. Tahtadan yapılmış bir dolaptaki küçük kavanozlar içinde kurutulmuş, kıyılmış bitkileri satıyordu. Sokak ortasında durmuş, elinde bir kavanoz tutuyor, yüksek bir sesle bir tekerleme söylüyordu.

"Sivrisinek, pireye ve ayrıca bitlere,

Domuz, at, inek için, işte getirdim size.

Bilumum sayrılığı iyi eder bu otlar,

Kabakulak, kızamık, romatizma, gut mu var?

Yürek, ciğer, mide, bel ne ağrın varsa keser,

Alın bayanlar baylar, sızıdan kalmaz eser.

Sivrisinek, pireye ve ayrıca bitlere."

Durmuş, uzun uzun dinlemiştim adamı. Önce bütün hastalıkları sayıp döküyor, sonra da bitkilerin bu hastalıkları iyi ettiğini söylüyordu . Dört dize söyleyip duraksıyor, böylece

tekerlemesine ilginç bir tartım veriyordu.

Don Juan, gençken, kendisinin de Oaxaca pazarında bitki

sattığını söyledi. Müşteri çekmekte kullandığı "terane"yi hala anımsadığını belirterek okumaya başladı. Arkadaşı Vicente' yle birlikte kimi ilaç reçeteleri hazırladıklarını anlattı.

"Bizim ilaçlar gerçekten iyiydi," diye sürdürdü. "Arkada

şım Vicente 'şahane hulasalar' çıkarırdı bitkilerden."

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

Don Juan 'a Meksika'ya yaptığım yolcululardan birinde,

bu arkadaşı Vicente ' ye rastladığımı söyledim. Don Juan çok

şaşırmış göründü, daha anlatmamı istedi.

B ir zamanlar Durango 'dan geçerken, don Juan ' ın, o yörede oturan bir arkadaşını görmemi söylediğini anımsamıştım.

Ben de onu arayıp bulmuştum. B ir süre konuştuk. Ben ayrılacağım sırada, bana bir torba içinde kim bitkiler vermiş ve bunlardan birisinin nasıl dikileceğini anlatmıştı.

Aquas Calientes kasabasına giderken yolda durmuş, kimse var mı diye çevreme bakmıştım. On dakika kadar yolu ve çevresini gözetlemiştim. Görünürlerde ev bark, hiçbir şey

yoktu. Oralarda otlayan sığır falan da yoktu. Çevreyi kolaçan

edebileceğim küçük bir tepede bulunuyordum. Görebildiğim

yerlerde herhangi bir yerleşme izi bulunmuyordu. Kendimi

hazırlamak ve don Vicente'nin dikim tarifini anımsamak için

birkaç dakika bekledim. B i tkiyi alıp don Vicente 'nin söyledi

ği üzre yolun doğu yakasındaki kaktüs tarlasına girdim. Yanıma bir şişe madensuyu da almıştım. B u su bitkinin üzerine serpilecekti. Ş işenin kapağını açmak için toprağı kazmakta

kullandığım demir çubuğu şişeye vurdum. Ş işe patlayıverdi;

saçılan cam parçalarından biri üst dudağımı sıyırarak kanatmıştı.

Bir şişe daha almak için arabaya döndüm; şişeyi bagajdan

çıkarırken, yanıbaşımda bir VW steyşın belirdi. Arabayı süren adam yardım isteyip istemediğimi sordu. Teşekkür edip adamı savdım. Sonra gidip

bitkiyi suladım. Arabama dönerken, otuz metre kala, kimi sesler işittim. Yamaçtan aşağıya koşar adım inerken arabamın yanında üç Meksikalı gördüm -

iki erkek ve bir kadın. Adamlardan biri ön tampona oturmuştu. Kırkına yakın, orta boylu siyah, dalgalı saçlı biriydi. Sırtında bir denk taşıyordu; eskimiş, siyah, bol bir spor pantolonla rengi atmış pembe bir gömlek giymişti. Ayaklarına bol gelen pabuçlarının bağları çözüktü; onlarla rahat yürüyemediği belli oluyordu. Kan ter içinde kalmıştı.

Öteki adam arabadan beş on metre ötede duruyordu. İnce

kemikli ve öbür adamdan daha kısa boyluydu. Düz saçları,

arkaya doğru taranmıştı. Kırk beş elli yaşlarında görünüyordu. Giysileri biraz daha düzgünceydi. Sırtında lacivert bir ceket vardı, pantalonu açık maviydi. Siyah ayakkabıları vardı.

Terlediği falan yoktu. Öbürlerine pek yaklaşmıyor, onlarla ilgilenmez görünüyordu.

Kadın da kırk yaşlarında kadardı. Ş işman ve esmerdi. S iyah etek, beyaz bluz ve ucu sivri siyah ayakkabı giymekteydi. Yük falan taşımıyordu; elinde çantalı bir radyo vardı. Çok yorgun görünüyordu. Yüzü ter damlalarıyla kaplıydı.

Onlara yaklaştım. Adamların genç olanıyla kadın yanıma

geldiler. Kendilerini arabama almamı istediler. Tıka basa dolu olan arka koltuğu göstererek arabada yer olmadığını söyledim. Adam, eğer yavaşça sürersem, arka tampona takılarak gidebileceklerini önerdi. İstersem ön kaputun üzerine bile

uzanabileceklerini belirtti. Çok saçma bulmuştum bu önerileri. Ama öyle ısrarla yalvarıyorlardı ki, üzülmeye ve sıkılmaya başladım. Otobüse binmeleri için biraz para verdim.

Genç olanı paraları alıp teşekkür etti; ama yaşlısı, küçümseyerek sırtını döndü.

"Bana araba gerek, paranı istemiyorum," dedi.

Sonra bana dönerek, "B ize yiyecek bir şey verebilir misin, su var mı?" diye sordu.

Aksi gibi hiçbir şey yoktu yanımda. B ir an durup bana

baktılar ve hep birlikte yürüyerek uzaklaştılar.

Arabama binip anahtarı çevirdim. Sıcak yüzünden motora su taşmış olacaktı. Basmayan marşın gıcırtısını işiten genç adam durdu. Sonra dönüp arabayı arkadan itmeye hazır bir

duruma geçti. B üyük bir korkuya kapılmıştım. Soluğum kesilir gibi oluyordu. Az sonra motor çalıştı ve çekip gittim.

Bunları anlattıktan sonra, don Juan bir süre düşünceye

daldı.

Gözlerini bana dikerek, "Neden daha önce anlatmadın

bunu?" diye sordu.

Ne diyeceğimi şaşırmıştım. Omuzlarımı silkerek o denli

önemli olduğunu düşünmediğimi söyledim.

"Önemli olmaz m ı hiç ! " dedi don Juan, "Vicente birinci

sınıf bi büyücüdür. Sana dikilecek bi şey verdiğine göre vardır bi nedeni. Ya bitkiyi diktikten sonra öyle gökten düşmüşcesine ortaya çıkan o üç kişiyle karşılaşıvermen! Onun da vardır bi nedeni. Ama sen aptal olduğundan önemsemedin bu

olayı ve sözünü bile etmedin. "

Don Juan, Vicente ' yi ziyaretim sırasında neler olduğunu

bütün ayrıntılarıyla anlatmamı istedi.

Ben de, kasabadan geçerken pazarın içine girdiğimi; Vicente 'yi ziyaret etmeyi o zaman düşündüğümü anlattım. Arabadan inip pazarı dolaşırken sağaltıcı otlar satılan bölüme gelmiştim. Yan yana üç tezgah vardı, her birinin başında birer şişman kadın duruyordu. Geçitten geçip köşeyi dönünce bir tezgah daha gördüm. İnce yapılı, beyaz saçlı bir adam vardı. Bir kadına kuş kafesi satmaktaydı.

Kadın gidesiye kadar bekledim. Adam yalnız kalınca, Viccnte Medrano diye birisini tanıyıp tanımadığını sordum. Yanıtlamadan, yüzüme baktı.

Sonunda, "Ne işin var Vicente Medrano 'yla?" diye sordu.

Beni, onun bir arkadaşı olan don Juan ' ın göndermiş oldu

ğunu söyledim. Yaşlı adam bir an yüzüme bakarak, kendisinin Vicente Medrano olduğunu ve hizmetimde olduğunu söyledi. Otunnamı istedi. Çok sevinmişe benziyordu. Rahat, arkadaş canlısı bir kimseydi. Don Juan 'la olan arkadaşlığımdan söz açtım ona. B irden birbirimize ısınıverdiğimizi gördüm.

Don Juan ' ı yirmi yaşlarından beri tanıdığını söyledi. Don Juan 'ı çok beğendiği belliydi. Görüşmemizin sonuna doğru, içtenlikle, "Juan gerçek bir bilgi adamıdır. Ben kendim de bitki güçleriyle bir süre uğraşmıştım. Sağaltıcı özellikleri hep ilgimi çekmiştir. Bir yığın botanik kitabı bile derlemiştim; daha geçen gün hepsini sattım gitti."

Bir an sustu. Çenesini kaşıdı. Uygun bir sözcük arıyor gibiydi.

"Ben herhalde yalnızca bir lirik bilgi adamıyım," dedi.

"Kızılderili kardeşim don Juan gibi değilim."

Don Vicente bir süre daha sessiz durdu. Gözleri camlaşmış, sol yanda bir yere dalıp gitmişti.

Sonra bana dönerek fısıltı bir sesle: "Ah, ne doruklardır

onlar! Kızılderili kardeşimin tırmandığı. .. " dedi.

Don Vicente ayağa kalktı. Görüşmemiz bitmişe benziyordu.

Eğer, bir Kızılderili kardeşe değgin böyle bir sözü bir başkası söylemiş olsaydı, basmakalıp bir laf olarak değerlendirirdim bunu. Ne var, don Vicente 'nin sesindeki titrem öylesine içtenlikli, gözleri öyle duruydu ki; beni kendimden geçirtmişti. Kızılderili kardeşinin göklere yücelen imgesini işlemişti beynime. Bu dediğini inanarak söylediğine emindim.

Anlattıklarım bitince, don Juan, "Lirik bilgiymiş .. . Assittir ! " diye homurdandı. "Vicente brujodur. Ne diye gittin ona?"

Don Vicente' yi görmemi, kendisinin bana söylediğini

anımsattım.

"Hadi canım," diye alevlendi, "ben sana bi gün görmeyi

öğrenirsen, gider arkadaşım Vicentc' yi ararsın demiştim.

B aşka bi şey demiş değilim. Dinlemiyordun herhalde."

Don Vicente'yle tanışmamda bir sakınca göremediğimi

ileri sürerek onun çok iyi çok ince bir adam olduğunu ekledim.

Don Juan başını iki yana sallıyor, yan alaylı bir biçimde

"şaşılası talih"im dediği bu durum karşısında duyduğu şaşkınlığı dile getiriyordu. Don Vicente' yi ziyaretimin, elinde ufak bir değnekle bir aslanın kafesine girmek olduğunu söyl üyordu. Don Juan sarsılmış gibiydi; ne var, onu neyin bu duruma getirmiş olduğunu anlamıyordum. Don Vicente güzel bir insandı. İnce, temiz bir adam ... Derin bakışlarıyla insanı

etkileyen bir adam ... Don Juan 'a, böyle güzel bir insanın nasıl çekinceli olabileceğini sordum.

"Senin bu ahmaklığın yok mu ya! " diyerek sert sert yüzüme baktı. "Onun zararı dokunmaz sana. Ama bilgi, güç demektir. İnsan bilgi yoluna girmcyiversin bi! Artık onun başı-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

na gelecekleri önleyemez ki o. Sen ancak, kendini, ondan de

ğil de, onun dizginlemiş olduğu erkten koruyabilecek denli

bilgi sahibi olduğun zaman ziyaret etmeliydin onu. Bu erkler

de onun ya da herhangi bi kimsenin değildir. Bi başlarına vardır bu erkler. Sen Vicente'ye, arkadaşım olduğunu söyleyince, adamcağız kendini koruma yollarını bildiğini sanmıştır. O

yüzden veımiştir o sana o armağanı. Seni çok sevmiştir herhalde, sana büyük bir annağan vermiştir. Berbat etmişsin onu ! Çok yazık! "

24 Mayıs 1 968

Bütün gün don Juan'a asılıp durdum; don Vicente 'nin arma

ğanından söz etmesini istiyordum. Aramızdaki farkları göz

önünde tutması gerektiğini birkaç kez ayrı ayrı açıklamalarla

anlatmaya çalışıyordum. Onun için kolayca biliniveren bir

şeyin benim için içinden çıkılmaz bir bilmece olabileceğini

söyledim.

Sonunda, "Sana kaç bitki verdi?" diye sordu.

Dört diye yanıtladım . Ama kesinlikle anımsayamıyordum. Ardından, don Juan don Vicente'den ayrılışımla yolun kıyısında park edişim arasında geçenleri tam olarak anlatmamı istedi. Gelin görün ki, bunu da anımsayamadım.

"Bitkilerin sayısı önemlidir. Olayların sırası da öyle," de-

di. "Ne olup bittiğini anımsamazsan, nasıl söylerim ne arma

ğan verdiğini?"

Olay sırasını gözümün önüne getirmeye çabaladım. Ama

boşuna.

"Olan biten her şeyi anımsamış olaydın," diye sürdürdü

don Juan, "o zaman, hiç olmazsa armağanını nasıl berbat ettiğini anlatabilecektim sana."

Don Juan'ın keyfi kaçmışa benziyordu. Sabırsızlanıyor,

anımsamaya çalışmamı istiyordu. Ama aklım durmuş gibiydi.

Salt, görüşmeyi sürdürmek amacıyla, "Ne yanlışlık yaptım acaba, don Juan?" diye sordum.

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

"Hepsi yanlış."

"Ama don Vicente' nin söylediklerini harfi harfine yerine

getirmiştim."

"Ne çıkar? Söylediklerini yapmanın anlamsızlığını göremiyor musun?"

"Nasıl?"

"Nasıl olacak ! O söyledikleri, görebilen kimselere göre

söylenmiştir. Senin gibi hayatını şans eseri kurtarmış bi sersem kaza göre değil ! Vicente' ye hazırlıksız gitttin sen. Seni beğendi; bir armağan verdi. O armağan senin hayatına mal

olabilirdi."

"Neden versin öyle sakıncalı bir şey? Büyücü olduğuna

göre, benim bir şey bilmediğimi anlaması gerekmez miydi?"

"Ne bilsin! Bunu göremez ki! Sen biliyormuş gibi davranıyorsun, oysa pek bi şeyler bildiğin yok."

Kendimi kesinlikle başka türlü göstermediğimi, böyle bir

şeyi aklımdan bile geçirmediğimi belirttim .

"Demem o değil," dedi don Juan, "Bilgiçlik taslasaydın,

Vicente çakardı bunu. Senin yaptığın, bilgiçlik taslamaktan

da kötü. Ben seni görünce, epey bi şeyler biliyor gibi görünüyorsun. Ama pekala biliyorum ki, bilmiyorsun."

"Neler biliyor gibi görünüyorum, don Juan?"

"Güçlerin gizlerini, elbette; brujaların bildiklerini. Vicente de seni görünce, bi armağan vermiş sana. Sen de tokluktan karnı patlar durumdaki köpeğin mamasına ettiği gibi yapmışsın. Köpeğin karnı doyunca, gider mamasına işer; öbür köpekler yemesin diye. Sen de armağana yaptın işte ! Ş imdi hiç bilemeyiz ne olduğunu. Çok şey yitirmiş oldun. Çok yazık ! "

B ir süre konuşmadık. Sonra, don Juan omuz silkerek gülümsedi.

"Üzülmenin yararı yok," dedi. "Ama elden gelmiyor ki!

İnsanın yaşamında böyle bir erk armağanı pek seyrek çıkar.

Eşi benzeri bulunmaz bi şeydir bu. Kimse bana öyle bir arma

ğan vermedi. Armağan verilmiş , yalnızca bir iki kişi tanıyo-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

rum. Böyle değerli bi şeyin çarçur edilmesi koyuyor vallahi

insana."

"Seni anlıyorum, don Juan," dedim , "Acaba o armağanı

kurtarmak için yapabileceğim bir şey var mıdır?"

Don Juan güldü ve birkaç kez, "Armağanı kurtaracakmış," diye söylendi. "Aman ne iyi ! " dedi, "Pek hoşuma gitti doğrusu. Ama ne yazık ki armağanını kurtannak için bi yol

yok ! "

25 Mayıs 1 968

Don Juan bugün bütün zamanını, küçük hayvanları yakalamak için tuzakların nasıl düzenleneceğini göstererek geçirdi.

Bütün sabah, dal kesmekle, bunl arı ayıklamakla geçti. Sormak istediğim bir sürü soru vardı. Çalışırken, birkaç soru sorayım dedim. Don Juan, şaka yollu, ikimiz arasında yalnız benim aynı anda hem elimi hem ağzımı oynatabildiğimi söyledi. Sonra dinlenmek için oturduğumuz bir sırada, ağzımdan şu soru kaçıverdi: "Bu görme nasıl bir şey, don Juan?"

"Bunu bilmek için görmen gerek. Ben anlatamam ki ! "

"Bilmem gereken bir giz mi yani?"

"Değil. Tanımlayabilmem olanaksız da .. . "

"Neden?"

"Bir anlam çıkartamazsın."

"Dene bir kez, don Juan. Ola ki çıkartırım bir anlam."

"Olmaz. Kendin yapmalısın bunu. Bir öğren bak, dünya-

daki her şeyi bambaşka bi biçimde göreceksin."

"Yani, don Juan, sen artık dünyayı olağan biçimde görmüyor musun?"

"Hem öyle görüyorum, hem de öbür türlü. Dünyaya bakmak istediğimde, senin gördüğün gibi görürüm onu. Sonra görmek isteyince, kendi bildiğim o değişik biçimde bakarım

ve sezerim dünyayı. "

"Onları her gördüğünde b u şeyler hep aynı mı görünür-

ler?"

"Değişmez ki şeyler. Onlara bakış biçimini değiştirirsin,

hepsi o kadar. "

"Yani, don Juan, diyelim ki aynı ağacı birkaç kez gördün;

her kezinde aynı mı kalır ağaç?"

"Hayır. Değişir, ama gene aynıdır. "

"Ama ağaç, onu her görüşünde değişiyorsa, senin bu görmen yanılsama olabilir."

Don Juan bir kahkaha attı, bir süre yanıt vermedi. Düşünüre benziyordu. Sonunda dedi ki: "Bi şeye bakınca, göremeyiz onu. Yalnızca bakmış oluruz; orda bi şeyler var mı diye bakar gibi bi şey. Görmeyi bilmiyorsan, her şey her bakışında aynıymış gibi görünür sana. Oysa, görmeyi öğrenince, bi şey, onu her görüşünde asla aynı olmaz. Ama gene de aynı

şeydir. Demiştim ya, insan, örneğin, bi yumurtaya benzer.

Aynı kişiyi her görüşünde, gördüğün bi yumurtadır; ama aynı yumurta değil."

"E, her şey böyle değişik görünüyorsa, onlan tanıman

olanaksızlaşır; o zaman ne yaran var ki bu görmeyi öğrenmenin?"

"Karıştırmazsın canım. Gerçekte oldukları gibi görürsün

o şeyleri. "

"Yani ben nesneleri, gerçekte oldukları gibi göremiyorum, ha?"

"Görmüyorsun ya! Gözlerin yalnızca bakmayı öğrenmiş.

Örneğin rastlamış olduğun o üç kişi, üç Meksikalı .. . Ayrıntılı

olarak anlattın onları, giysilerini falan anlattın. bu da, onları

görmemiş olduğunu kanıtladı bana. Görme yetin olsaydı, onların insan falan olmadıklarını hemen oracıkta anlardın."

"İnsan değiller mi? Ya neydi onlar?"

"İnsan değil dedim ya! Hepsi o kadar. "

"Nasıl olur bu, don Juan? Onlar da senin benim gibi insandı."

"Hayır değildi. B iliyorum."

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

Onların hayalet mi, hortlak mı yoksa cin falan mı olduklarını sordum. Aldığım yanıt, hayalet, hortlak, cin diye bir şey bilmediği biçimindeydi.

Yanımda taşıdığım Webster sözlüğünden, hayalet sözcü

ğünün tanımını okuyarak çevirdim: "Gerçekte var olmadığı

halde kimi zaman görüldüğü sanılan, ölü bir kimsenin gövdesinden ayrılmış olduğu düşünülen ruhu; cin, peri, hortlak gibi görüntüler." Ardından, cinin tanımına geçtim: "(İyi ya da kötü) nitelikleri olduğu söylenilen, belli yerlerde bulunan, hayalet... gibi olağanüstü bir varlık."

Don Juan, ola ki o üç kişiye cin denilebileceğini, ama

okuduğum tanımın onları yeterince tanımlayamadığını belirtti.

"Bir tür koruyucu melek olmasınlar?" diye sordum.

"Yok. Bi şey korudukları falan yok onların."

"Bizi gözetleyen varlıklar mı? Ne yaptığımızı izleyen?"

"Kimi güçlerdir onlar; ne iyidir ne de kötü. Brujoların,

uysallaştırmayı öğrendikleri kim, güçler .. . "

"Dost dediğin şey bunlar mıdır, don Juan?"

"Evet. Bilgi adamının dostlarıdır onlar. "

Sekiz yıl lık birlikteliğimiz boyunca, don Juan ilk kez bir

"dost"u tanımlamaya yanaşıyordu. On beş yirmi kez bir tanım yapmasını istemişimdir. Bu isteklerime hiç kulak asmamış ve bir dostun ne olduğunu bildiğimi, insanın bildiği şeyi sorup durmasının aptalca bir şey olduğunu söyleyegelmiştir.

Don Juan ' ın, bir dostun niteliklerine değgin dolaysız sözleri

bir yenilik sayılırdı. B unu değerlendirmenin, deşmenin tam zamanıydı.

"Dostların bitkilerde bulunduğunu söylemiştin, jimson otunda ve mantarlarda?" diye sordum.

"Öyle bi şey demedim ben," diye kesin bir yanıt verdi.

"Sen yanlış anlamakta birincisindir."

"Ama notlarımda öyle yazmışım, don Juan."

"Ne istersen yaz, bana ne? B ana, öyle dedim, böyle de-

dim, deme de .. . "

Bana, önce velinimetinin dostunun j imson otunda bulunduğunu, kendi dostunun da dumancıkta bulunduğunu; daha sonraları da her iki bitkinin de dostu içerdiğini söylemiş oldu

ğunu anımsattım.

Don Juan, kaşlarını çatarak, "Hayır. Yanılıyorsun," dedi.

"Benim dostum dumancıktır. Bu, dostun, duman harmanında,

ya da mantarlarda ya da pipoda bulunduğu anlamına gelmez

ki! Zaten o dosta dumancık dememin özel nedenleri var. "

Don Juan, "onlar insan değildi"-/os que n o son genle-dediği o üç kişinin, gerçeklikte don Vicente'nin dostları olduğunu anlatıyordu.

Ben de ona, bi dostla Mescalito arasında bir ayrım yapmış

olduğunu ; bir dostun görünmemesine karşın Mescalito ' nun

kolaylıkla görülebileceğini belirtmiş bulunduğunu anımsattım.

Ardından uzun bir tartışıya geçtik. Don Juan, bir dostun

herhangi bir biçime girmemesi nedeniyle görülemeyeceği hususunu saptamış bulunduğunu ileri sürmekteydi. Ben de, bir zamanlar, kendisinin bana Mcscalito'nun herhangi bir kılığa

bürünebildiğini söylemiş olduğunu anımsatınca; don Juan,

sözünü ettiği "görme"nin, olağan biçimde "nesnelere bakma"

eylemi olmadığını ve zihnimdeki bulanıklığın konuşmaya

düşkünlüğümden kaynaklandığını söyleyerek, tartışmayı kesiverdi.

Saatlerce sonra don Juan, kendiliğinden, dostlar konusunu yeniden başlattı. Sorularımın onu tedirgin etmiş olabilece

ğini düşünerek, kendimi frenledim. O sırada tavşan tuzağının

nasıl yapıldığını göstermekteydi. Uzun bir sopayı, olabildi

ğince bükerek tutuyordum; don Juan sopanın iki ucunu bir iple bağlıyordu. Sopa pek kalın değildi ya, gene bükülü tutulması beni zorlamaktaydı. Başım ve kollarım, harcadığım çabadan ötürü, zangır zangır sallanıyordu. Don Juan ipi bağayana dek, canım çıkmıştı.

Oturup konuşmaya başladık. Don Juan, bir şeye değgin

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

konuşmadıkça onu anlayamadığımı bildiğini; sorularımı hoş

gördüğünü ve bana dostları anlatacağını söyledi.

"Dost, duman içinde değildir," dedi. "Duman seni dostun

bulunduğu yere götürür. Dostça birleştiğinde, artık dumanı

kullanmana gerek kalmaz. O anda başlayarak, istediğin zaman dostuu çağırır, ona istediğini yaptırtabilirsin.

"İyi ya da kötü değildir dostlar; büyücüler onları uygun

buldukları her amaç için kullanabilirler. Dost olarak dumancığı yeğlememin nedeni, onun benden pek fazla bi şey istememesidir. Oynak değildir duman, dürüsttür."

"Bir dost sana nasıl göıiinüyor, don Juan? Örneğin, o, üç

kişi bana sıradan insanlar gibi görünmüştü; sana nasıl görünürlerdi onlar?"

"Bana da insan gibi görünürlerdi."

"E, o zaman gerçek insanlardan nasıl ayırt edebilirdin onları?"

"Gerçek insanları görünce, saydam yumurtalara benzerler. İnsandışı varlıklar da hep insan gibi görünürler. Bi dostu göremezsin dediğim zaman, bunu demek istemiştim. Dostlar

bi çok kılıklara girerler. Köpek, çakal, kuş kılığına, horozibi

ği çiçeği kılığına, her kılığa girerler. Tek ayrım şudur ki, onları gördüğünde tıpkı görünmeyi tasladıkları şey gibi görünürler. Gördüğün zaman, her şey kendisine özgü biçimini alır.

Tıpkı insanların yumurtaya, öbür şeylerin başka şeylere benzediği gibi; ama, dostlar, yalnızca resmettikleri biçimde görülebilir. Zaten gözü aldatan da bu biçimler olur ya! Ama, b izim gözümüzü .. . Köpekler hiç aldanmaz, kargalar da .. . "

"Ne diye aldatmak isterler bizi?"

"Soytarılık kendimizde. Kendi kendimizi aldatırız biz.

Dostlar orda bi şeyin dış görünümünü alırlar; biz de onları olmadıkları biçimde görürüz. B iz gözlerimize yalnızca bakmayı öğretmişsek, bu onların kabahatı mı?"

"İşlevlerini pek anlayamadım, don Juan. Bu dostların ne

işi var bu dünyada?"

"Pekfüa! Ben de sana sorayım, ya bizim ne işimiz var bu

dünyada? B ildiğim şeyler değil bunlar. İşte burdayız, bütün

bildiğim bu kadar. Dostlar da, bizim gibi, burda bulunmakta.

Ola ki onlar bizden de önce varlardı. "

"Nasıl bizden önce?"

"Biz insanlar hep burda değildik ya ! "

"Yani bu ülkede mi, yoksa dünyada m ı demek istiyorsun?"

Bu aşamada bir başka uzun tartışmaya girmiştik. Don Juan, kendisi için yalnızca tek bir dünya, üzerine bastığı yer, bulunduğunu söylüyordu. Hep bu dünyada bulunmadığımızı

nasıl bildiğini sordum.

"Nasıl olacak," diye yanıtladı, "biz bu dünyayı pek az tanımaktayız. Çakal onu bizden çok daha iyi bilir. Dünyanın dış

görünüşü kolay kolay aldatamaz onu."

"E, nasıl oluyor da onları yakalayabiliyoruz, öldürebiliyoruz," diye sordum. "Görünüşe aldanmıyorlarsa, neden öyle ölüveriyorlar?"

Don Juan, ben utançtan terleyene dek, yüzüme baktı durdu.

"Biz çakalı tuzağa düşürebiliriz. Zehirleyebilir ya da vurabiliriz," dedi. "Hepsine de yenik düşer çakal; çünkü insanın makinalaştırma evresine girdiğinden habersizdir. Ama ölmezse çakal, artık onu yakalayamazsın. Tecrübeli avcı lar bunu bilirler, bi tuzağı aynı yere iki kez kuıınazlar. çünkü tuzakta bi çakal ölse, bütün çakallar onun nasıl öldüğünü görürler. Kalıcıdır bu bilgi, artık gitmezler o yere-yanına bile yaklaşmazlar. Oysa bizim ölümü gördüğümüz yoktur; başkalarının öldü

ğü yerde döner dolaşırız. Biraz kuşkul ansak da, kesinlikle

görmeyiz."

"Çakallar bir dostu görebilir mi?"

"Elbette. "

"Nasıl görünür bir dost bir ç akala?"

"Bunu bilmek için çakal olman gerekir. Ne var, kargalara külah gibi göründüğünü biliyorum. Alt yanı yuvarlak ve ge-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

ıiş, tepesi sivri bi külah. Kimileri parlaktır, ama çoğu mat

olur; çok ağırmış gibi görünürler. Islak paçavradan yapılmış

gibidirler. Olayları önceden haber veren biçimdedirler."

"Ya sana nasıl görünür bunlar, don Juan, sen onları gördii,�iinde?"

"Bunu söylemiştim. Tasladıkları şey gibi görünürler bana.

B unlar istedikleri biçimde ve boyda kılıklara girebilirler. İsterlerse çakıla isterlerse dağa dönüşürler."

"Bunlar konuşur mu hiç? Güler m i? Ses falan çıkarır mı?"

"İnsanların yanında insan gibi davranırlar. Hayvanların

yanında da hayvan gibi davranırlar. H ayvanlar çok korkar onl ardan. Ama, bi alışmaya görsünler, o zaman bi başlarına bırakırlar onları. B iz de öyle davranırız kimi kez. Aramızda yüzlerce dost dolaşır durur; hiç sesimizi ç ıkarmayız. Çünkü

gözlerimiz, yalnızca bakmaktadır; ayrımsayamayız onları bu

yüzden."

Don Juan 'ın bu sözleri beni sarsmıştı ; kendimi tutamayıp,

"Yani sokakta rastladığım kimi insanlar aslında insan değil,

öyle mi?" diye sordum.

Sözcüklere basa basa, " Kimileri değildir. " dedi.

Bana göre bu sözler, saçmalığın dik alasıydı. Ama don Juan 'ın, salt beni etkilemek amacıyla böyle şeyler söylemiş olabi leceğini düşünemezdim. Bu anlattıklarının, aklıma, bilimkurgu öykülerindeki başka gezegenlerden gelen yaratıkları getirdiğini söyledim. O da, aklıma gelen şeylerin onu ırgala

ınadığını, yalnızca, sokakta gezen kimi insanların insan olmadığını söyledi. Son kerte bi ağırbaşlılıkl a, "Bi kalabalıktaki insanların hepsinin de insan olduğunu nasıl olup da düşünebiliyorsun?" diye sordu.

Bu soruya yanıt bulamıyordum. Ola ki inançlarımın dışına çıkamama alışkısıydı asıl sorun.

Don Juan, insanların toplu halde bulunduğu yerlerde dolaşmayı çok sevdiğini söyleyerek konuşmasını sürdürdü. Devinmekte olan binlerce yumurtayı andıran yaratık arasında, insan kılıklı birini nasıl görüverdiğini anlattı.

Sonra gülerek, "Çok hoş bi şeydir bu," diye ekledi, "benim çok hoşuma gider. Parklarda, otobüs terminallerinde oturur, bakarım gelip geçenlere. Kimi kez, hemen buluveririm bi dostu. Kimi kez de yalnızca gerçek insanlar görürüm. Bigün

otobüste, yan yana oturan iki dost görmüştüm. İkisini bi arada ilk kez orda görmüştüm. B aşkaca da görmedim."

"İki dostu birden görmenin özel bir anlamı var mı?"

"Tabii var. Zaten her yaptıkları anlamlıdır. Kimi kez brujolar, güçlerini onların edimlerinden alırlar. B i brujonun kendi dostu olmasa bile, eğer görmeyi biliyorsa, dostların edimlerine bakarak güç kazanabilir. Velinimetim bana bunun nasıl yapıldığını öğretmişti; kendi dostumu buluşumdan önce kalabalık yerlerde dost arar; birini görür görmez de o bana bi şeyler öğretirdi. Sen üçünü bir arada gördün. O görkemli ders de boşa gitmiş oldu."

Tavşan tuzağını kurmayı bitirene dek başkaca bir şey söylemedi. Sonra birden bana dönerek, yeni anımsamış gibi, bu dostların bir başka önemli yanının da, ikisi bi arada bulunuyorlarsa, bu durumda ikisinin de hep aynı cinsten olduğunu anlattı. Onun gördüğü iki dost, erkekmiş; benim gördüklerimin ikisi erkek birisi dişi olduğuna göre, bu, benim deneyimimin daha da önemli olduğunu gösterirmiş.

Bu dostların çocuk kılığına girip girmediklerini; iki çocuk

olursa bunların aynı cinsten mi yoksa ayrı cinsten mi olacaklarını ; dostların her ırktan insan kılığına girip girmediklerini; ana, baba ve çocuktan oluşan aile biçiminde görünüp göıiinemeyeceklerini ve son olarak da araba, otobüs falan süren bir dost göıiip görmediğini soruyordum.

Don Juan hiçbirini yanıtlamadı, gülümseyerek konuşmalarımı dinliyordu. Son sorumu işitir işitmez bir kahkaha koyverdi. Ve sorularımı dikkatsizce sorduğumu; sorumu, hiç motorlu araç süren bir dost görüp görmediği biçiminde sormuş

olmamın daha yerinde olmuş olacağını söyledi.

"Motosikletleri unutmamalıyız, di mi?" derken gözlerinde haylazca parıltılar gördüm.

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

Sorularımla böyle neşeli bir biçimde dalga geçişi çok ho

�uma gitmişti. Ben de gülmeye başladım.

Don Juan daha sonra, dostların kendi başlarına bir şeye

girişip, başka şeyleri doğrudan doğruya etkilemediklerini

açıkladı. Bunlar, insanı dolaylı bir biçimde etkilermiş. B ir

dosta dokunmak çok çekinceli bir şeymiş; çünkü bir dost insanın en kötü yanlarının ortaya çıkmasına neden olurmuş.

Çömezlik, uzun süren sıkıntılı bir uğraşmış . Çünkü böyle bir

karşılaşmanın çarpıcı etkisine katlanabilmesi için insanın ya

şamındaki gereksiz şeyleri en azına indirmesi gerekirmiş.

Kendi velinimeti bir dostla ilk karşılaştığında kendisini az daha yakıyormuş; gövdesi, bir dağ aslanıyla boğuşmuşçasına yara bere içinde kalmış. Kendi deneyiminde ise, dost onu yanan odunların içine itmiş de diziyle omuzu biraz yanmış; ama zaman geçip de bir dostla bütünleşince bu yara izleri de yok

olmuş.

3

On Haziran 1 968'de, bir mitoteye katılmak üzere don Juan ' la

uzun bir yolculuğa çıktık. Aylardır bu fırsatı gözlemekteydim, ama gene de gidip gitmemeye karar veremiyordum. Kararsızlığımın nedeni, sanırım, peyote oturumunda bir sürü peyote yemek zorunda kalacağımdan korkmamdı-ki buna da pek niyetim yoktu. Aklımdan geçenleri birkaç kez anlatmıştım don Juan ' a. Önceleri yalnızca gülmüş , sonnuda da bu korku lafını artık işitmek istemediğini kesinlikle belirtmişti.

Aslında, bir mitote, benim için kumrnş olduğum tasarıları doğrulayabilmek bakımından çok uygun bir fırsattı. Çünkü, oturuma katılanların aralarında bir anlaşmaya ulaşabilmeleri

için gizli bir kılavuzun varlığına olan inancımı değiştirebil-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

ıııiş değildim. Don Juan, kendi görüşleri gereği, benim tezimi

kabul etmeye yanaşmıyordu. O, mitotede olagelen bu şeyleri

"görme" açısından açıklamanın daha yerinde olaağına inanıyordu. Kendi görüşümden yola çıkarak uygun bir açıklama lıulma isteğimin, onun bana yaptırtmayı istediği şeye ters dü

�cceğini düşünmekteydim. O nedenle, don Juan, benim ana

il kelerimi kabul etmiyordu; çünkü, kendi dizgesine uymayan

�eyleri yok saymaya alışmıştı.

Yolculuğa çıkmadan hemen önce, don Juan, bu oturuma

sırf izleyici olarak katılacağımı söyleyerek, peyote yemek zorunda kalacağımdan ötürü duyduğum korkuları hafifletmişti.

İçim açılmıştı. Artık, oradakilerin bir anlaşmaya ulaşmalarına

yol açan gizli yöntemi bulgulayacağıma inanır olmuştum.

Yola çıktığımızda akşam olmak üzereydi; güneşin batmas ına biraz daha vardı. Güneş ensemi pişirmeye başlayınca keşke arabamın arka camına güneş perdesi taktırsaydım diye

geçirdim. Bir tepeye tırmanınca önümüzde koskoca bir vadi

göründü. yol, yerlere yamyassı serilmiş, siyah bir şerite benziyordu-sayısız tepeleri ine çıka saran ... Tepeden inişe geçerken gözlerimle bir süre izledim bu şeriti. Güneye uzanıyor, sonra da alçak bir dağ silsilesine dalıp yitiyordu.

Don Juan, gözleri yutmakta olduğumuz yola saplı, sessizce oturuyordu. Uzun süre hiç konuşmadık. Arabanın içindeki hava bunaltıyordu beni. Bütün pencereleri açmıştım, ama hava çok sıcak olduğundan, bir yararı olmuyordu bunun. Sinirliydim, için sıkılıyordu. Sıcaktan yakınmaya başladım.

Don Juan kaşlarını çatarak alaylı alaylı yüzüme baktı .

"Yılın bu aylarında bütün meksika sıcaktan pişer," dedi.

"Bi şey gelmez ki elden ! "

Ben ona bakmıyordum; ama onun beni dikizlediğini biliyordum. B i r yamaçtan inerken araba hızlanmıştı. bir trafik levhası görür gibi olmuştum: Vado-çukur. Çukura yaklaştı

ğımda oldukça hızlı gitmekteydim. Yavaşlamaya çalıştıysam

da çukur yerden geçerken bir sarsıntı geçirdik. Sarsıntı, ikimizi de zıplamıştı. Artık daha yavaş sürüyordum. B ir ara yol

kıyısında otlayan at ve sığır sürüleri gördük. Bu gibi yerlerde

araç çarpmış at ya da inek leşlerine sık sık rastlanır. Az sonra

önümüzde, yolu geçmekte olan bir at sürüsü görerek durmak

zorunda kaldım. Keyfim iyice kaçmıştı. Don Juan' a, sıcak

yüzünden sıkıntı bastığını söyledim. Küçüklüğümden beri sıcağı sevmediğimi, yaz geldi mi işte böyle boğulur gibi oldu

ğumu, soluk almamın güçleştiğini anlattım.

Don Juan, "Artık çocuk değilsin ki." dedi.

"Ama sıcak gene boğucu geliyor bana."

Don Juan, yumuşak bir sesle, "E, ben de küçükken açlıktan imanım gevrerdi . " dedi. "Çocukken açlıktan başka bildi

ğim bi şey olmadı; ben de açlıktan boğulurdum diyebilirimsoluksuz kalana dek ! Ama çocukkendi o. Artık boğulmuyorum , imanım da gevremiyor. "

Ne diyeceğimi bilemedim. Kendimi savunulması güç bir

duruma sokmak istemiyordum. Az sonra, bakarsın, gerçekten

savunmayı istemediğim bir hususu savunmak zorunda kalırdım. Pek öyle aman aman sıcak da değildi. Benim bozuldu

ğum şey, hedefimize ulaşmak için bin beş yüz kilometreden

fazla araba sürmek zorunda oluşumdu. Böyle yorucu bir işe

sokulmuş olmayı bir türlü sindiremiyordum.

"Bir yerde durup bir şeyler yesek." dedim. "Belki güneş

batınca böyle sıcak olmaz."

Don Juan gülümseyerek bana baktı , daha çok uzun süre yemek yenilebilecek temiz bir köy bulunmadığını, anımsadığına göre benim ona öyle yol üstü büfecilcrinin yemeklerini yeme gibi alışkılarımın olmadığını söylediğimi belirtti.

"Artık korkmuyor musun ishal olmaktan?" diye sordu.

Gizliden alay ettiğini biliyordum. Gene de, yanıt beklediğini, üstelik ağırbaşlı bir ifade takındığını gördüm.

Don Juan, "Öyle davranıyorsun ki, sanki sen arabadan iner inmez ishal yakana yapışıverecek." dedi. "Bir çıkmaza girmişsin; sıcaktan kaçsan, ishale tutulacaksın."

Don Juan bu sözleri öyle ağırbaşlı bir biçimde söylemişti ki, kendimi tutamayarak gülmeye başladım. Sonra uzun süre

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

konuşmadan ilerledik. Los Vidrios-Cam-adlı bir kamyon durağına vardığımızda, hava iyice kararmıştı.

Don Juan arabadan seslendi: "Bugün ne yemeğiniz var?"

B ir kadın. içeriden, "Domuz eti," diye bağırdı.

Don Juan bana döndü ve gülerek, "Umarım kamyonlar

bugün ezmiştir domuzu. " dedi.

Arabadan çıktık. Yolun iki yanında alçak dağlar yükselmekteydi. Büyük bir yanardağ patlamasınan yaydığı lavların katılaşmasıyla oluşmuşa benziyordu bu dağlar. Sivri dorukları karanlıkta, camdan dev kıymıklar gibi karartılar halinde gözdağı verircesine göklere yükseliyordu.

Yemek yerken, don Juan ' a, bu yere Cam denmesinin nedenini anladığımı söyledim. Herhalde bu yere bu adı cam kıymığına benzeyen dağlar yüzünden vermiş olacaklardı.

Don Juan, inandırıcı bir sesle, bu yere los Vidrios adının,

cam yüklü bir kamyonun orada devrilmesiyle ortalığa saçılan

cam kırıklarının yıllarca yerlerde kalması yüzünden verildiğini anlattı.

Gene dalga geçtiğini sanarak, gerçek nedenin ne olduğumı anlatmasını istedim .

O da, "Git başkasına sor öyleyse. " dedi.

Yanımızdaki masada oturan bir adama sordum; adam,

özür dilercesine, bilmediğini söyledi. Mutfağa gittim, ardaki

kadınlara bilip bilmediklerini sordum; ama hiçbiri bilmiyormuş; bütün bildikleri, buraya Cam dendiğiymiş.

Don Juan alçak bir sesle, "Sanırım benim dediğim gibid ir. " dedi. "Meksikalılar, çevrelerinde olup bitenlere pek ald ırmazlar. O senin cam dağları göremezler onlar; ama yere dağ gibi yığılan cam kırıklarının yıllarca ortalıkta kalmasına

ses çıkartmazlar."

Bu imge, ikimizin de hoşuna gitmişti. Gülüştük.

Yemeğimizi yedikten sonra don Juan , artık nasıl hissetti

ğimi sordu. İyi olduğumu söyledim ama gerçekte içimdeki sıkıntı az da olsa sürmekteydi. Don Juan tedirgin olup olmadı-

ğımı arartırırcasına, gözlerini dikmiş bakıyordu.

Sert b ir çıkışla, "Meksika'ya gelmeye karar verdiğin an,

ufak tefek kuruntularının tümünü ardında bırakmalıydın." dedi. "Buraya gelme kararın, yok etmeliydi onları. Gelmek istediğin için geldin sen. Böyle yapar bi savaşçı da .. . Söyleye söyleye dilimde tüy bitti; en etkin yaşam biçimi, bi savaşçınınkidir. Karar vermeden önce iyice düşün, üzül; ama, kararını verdikten sonra, kov aklından tasayı, düşünceyi ve öyle ilerle. Çünkü verilecek daha milyonlarca karar beklemektedir

seni. Böyledir bi savaşçının yöntemi."

"Sanırım ben de öyle yapmaktaydım, don Juan, hiç olmazsa ara sıra. Ne var ki, bunu sürekli olarak anımsamak zor oluyor. "

"Kararsızlık içindeyken, ölümü düşünür bi savaşçı."

"En zoru da bu ya, don Juan. Çoğu kimse ölümü uzak gö-

rür, düşünmez. Aklımıza bile getirmeyiz onu. "

"Neden?"

"Ne diye getirelim?"

Don Juan, "Ne diye olacak ! " diye sürdürdü. "Çünkü ruhumuzu tavlayan, çelikleştiren, yalnız, ölüm düşüncesidir. "

Los Vidrios'tan ayrılırken hava o denli kararmıştı ki dağların sivri karaltıları göğün karanlığıyla kaynaşmıştı. Bir saat kadar hiç konuşmadan gittik. Yorulmuştum. Sanki konuşulacak bir şey yokmuş da ondan konuşmak istiyormuşum gibi bir duygu içindeydim. Trafik pek seyrekti. Ara sıra karşımızdan birkaç araba geliyordu. Yolda, güneye giden sanki yalnız biz vardık. Bunu tuhaf bularak, sık sık dikiz aynasına bakıyor, arkadan gelmekte olan bir araba var mı diye yokluyordum. Ama bir şey göremiyordum.

Bir süre sonra arabalara bakmayı bıraktım ve önümüzdeki yolculuğu düşünmeye başladım. Çok geçmeden, farlarımın, çevredeki karanlığa oranla çok fazla parladığını ayrımsayarak, gene dikiz aynasına baktım. Önce gözümü kamaştıran bir parıltı, sonra da yerden bitmiş gibi görünen iki ışık noktası gördüm. Arkamızda uzaklarda bir tepenin üzerinde

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

bulunan bir arabanın farlarıydı bunlar. B ir süre görünüyorlar,

sonra da cımbızla çekilmiş gibi karanlığın içinde yitiveriyorlardı; sonra bir başka tepede beliriveriyorlar, ardından gene yok oluyorlardı. Çıkışlarını, yitişlerini aynadan, uzun süre izledim. Bir ara o araba aramızdaki uzaklığı gittikçe kapatıyor gibi geldi. Evet, yaklaşmaktaydı. Işıkları gittikçe daha parlak

görünüyordu. Gaz pedalına iyice bastım. Tedirgin olmuştum.

Don Juan, bu halimi sezmişti, belki de dikkatini, yalnızca hızımızın artmakta olması çekmişti. Bana bir baktı, sonra arkaya dönüp uzaktaki farlara baktı.

Bir sıkıntım olup olmadığını sordu. Ben de, saatlerdir ardımızdan hiçbir arabanın gelmediğini, birdenbire, sürekli olarak bize yaklaşmakta olan o arabanın farlarını gördüğümü anlattım.

Gülmesini zor tutarak, onu gerçekten araba mı sandığımı

sordu. Herhalde bir araba olması gerektiğini söyledim; don

Juan da, sıkıntılı halime bakarak, benim o arkamızdaki şeyin

sırf bir araba olmaktan öte bir şeyler olduğunu anlamış bulunduğumu sandığını söyledi. Ben de, dayatarak, bunun yoldaki bir araba, belki de bir kamyon olduğunu söyledim.

Sesimi yükselterek, "Başka ne olacak ki?" dedim.

Don Juan 'ın sözleri sinirlendirmişti beni.

Dönüp yüzüme bakarak ağır ağır başını salladı. Sanki

söyleyeceklerini tartmaktaydı.

Yumuşak bir sesle, "Onlar, ölümün başındaki ışıklardır,"

dedi. "Ölüm, bir başlık gibi giyinir onları da, dörtnala gelir

ardından. Onlar, seğirterek bize gittikçe yaklaşmakta olan

ölümün ışıklarıdır."

Sırtımdan enseme bir ürperti yükseldi . Biraz sonra aynaya baktım; artık ışık falan görünmüyordu.

Don Juan'a, arabanın durmuş ya da bir yan yola sapmış

olabileceğini söyledim. Don Juan, arkaya bakmadı; yalnızca

gerinip esnedi. Ve, "Hayır," dedi. "Ölüm hiç durmaz. Ara sıra ışıklarını söndürür. O kadar!"

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

On üç Haziran da Kuzeydoğu Meksika bölgesine varmıştık.

Birbirlerine çok benzeyen, kardeş olduklarını sandığım dört

kız, küçük bir kerpiç evin kapısında toplanmışlardı. Evin ardında bir kulübeyle, çatısı çökmüş tek duvarı kalmış yıkık bir ambar bulunuyordu. Kadınlar bizi bekler görünüyorlardı.

Birkaç kilometre önce asfalt yoldan çıkıp bir toprak yola giren arabamızın çıkardığı tozu görmüş olacaklardı. Bu ev, derin bir vadide bulunuyordu; anayoldan bakılınca, yeşil tepelerin bir yamacında yama gibi gözükmekteydi.

Don Juan arabadan çıktı ve yaşlı kadınlarla bir şeyler konuştu. Kadınlar, kapının önündeki tahta oturakları gösteriyorlardı. Don Juan gelip oturmamı imledi. Yaşlı kadınlardan biri bizimle oturmuştu; öbürleri içeriye girmişlerdi. Kızlardan ikisi kapının önünde kaldılar; beni merakla süzmeye koyuldular.

Kızlara el salladım; gülüşerek içeriye kaçıştılar. B irkaç dakika sonra iki genç adam gelip don Juan 'la selamlaştılar. Benimle konuşmuyorlardı ; yüzüme bile baktıkları yoktu. Don Juan 'la yaptıkları kısa bir görüşmeden sonra, o kalkınca, hepimiz birlikte, kadınlar da dahil, yedi sekiz yüz metre uzaklıktaki bir başka eve doğru yürüdük.

Orada bir toplulukla daha karşılaştık. Don Juan kapıda

beklememi söyleyerek içeriye girdi. İçeri baktım, tahta bir

oturakta oturmakta olan don Juan ' ın yaşlarında bir Kızılderili adam gördüm.

Henüz hava kararmamıştı . Bir küme genç Kızılderili erkek ve kadın, evin önünde park etmiş olan külüstür bir kamyonun çevresinde sessizce duruyorlardı. Onlara İspanyolca bir şeyler söyledim; ne var, h içbiri yanıt vermek istemedi. ben

bir şey söyledikçe, kadınlar gülüşüyor, erkekler de sessizce

güümseyerek gözlerini başka yanlara çeviriyorlardı. Beni anlamamış görünüyorlardı; ama hepsinin de İspanyolca bildiklerine emindim; çünkü kendi aralarında yaptıkları konuşmaları işitmiştim.

Bir süre sonra don Juan 'la öbür adam dışarıya çıktılar ve

kamyona binerek şöförün yanına oturdular. Bunu gören herkes , kamyonun üstüne ve yanları açık kasasına doluşuverdi.

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

6 1

Yanlar da açık olduğundan, kamyon ilerlemeye başlayınca,

hepimiz şasideki kancalara bağlı uzun bir halata asıldık.

Kamyon, toprak yolda yavaş yavaş ilerliyordu. B ir ara

çok dik bir yokuşu tırmanırken, kamyon durdu; hepimiz yere

indik ve kamyonun ardından gittik. Delikanlılardan ikisi

kamyonun arkasına atlamış, halatı tutmadan oturmuşlardı.

Kadınlar gülüşerek onların sallantılı durumu sürdürmeleri

için kışkırttılar. Don Juan' la, don Silvio dedikleri öbür yaşlı

adam da bizimle birlikte yürüyorlar, gençlerin bu maskaralıklarını görmezlikten geliyorlardı. Yol düzelince, hepimiz gene kamyona tırmandık.

B ir saat kadar gittik. Kamyon kasasının tabanı çok sert olduğundan, rahat edememiş, şoför mahallinin arkasına tutunarak ayakta gitmeyi yeğlemiştim. Kamyon, bir dizi kulübenin önünde durdu. Orada da bizi bekleyen bir topluluk vardı. Artık hava iyice karardığı için, açık kapıya asılı duran gaz lambasının soluk, sarımtırak ışığında yalnız birkaçını seçebiliyordum.

Herkes kamyondan inmiş , oradakilerle sarmaş dolaş olmuştu. Don Juan gene dışarda kalmamı söyledi. Kamyonun ön çamurluğuna yaslandım; birkaç dakika sonra yanıma üç

delikanlı geldi. İçlerinden biriyle dört yıl önceki bir peyote

oturumunda birlikte olmuştuk. Kollarımı sıkarak bana sarıldı.

İspanyolca konuşarak, "İyi gördüm seni." diye fısıldadı.

Kamyonun başında sessizce duruyorduk. Ilık, es intili bir

akşamdı. Yakınlarda bir yerden akarsu çağıltısı gelmekteydi.

Arkadaşım gene fısıldayarak, sigaram olup olmadığını sordu.

herkese sigara sundum. Sigaraların kızartısında saatime baktım. Saat dokuzdu.

Çok geçmeden bir topluluğun evden dışarıya çıkmakta olduğunu gördük. Yanımdaki üç delikanlı hemen uzaklaştılar.

Don Juan yanıma gelerek, herkese benim durumumu anlattı

ğını, herkesin razı geldiğini, birlikte gidip m itotede su dağıtabi leceğimi söyledi. Hemen gitmemiz gerekiyormuş.

On kadın ve on bir erkekten oluşan bir topluluk, yola dü-

züldük. Kılavuzluğumuzu iriyarı, elli beş yaşlarında bir adam

yapmaktaydı. "Kulaksız" anlamına gelen "Mocho" diye çağrıyorlardı onu. Kılavuzumuz, sert çevik adımlarla ilerliyordu.

O yürüdükçe, elinde tuttuğu gaz feneri , bir o yana bir bu yana sallanıp dunıyordu. Önce , feneri gelişigüzel salladığını sanıyordum; ama sonra feneri, yoldaki bir engeli ya da geçilmesi güç yerleri imleyecek biçimde salladığını bulguladım. Bir saatten fazla yürümüştük. Kadınlar aralarında konuşuyorlar,

yer yer yumuşak kahkahalar atıyorlardı. Don Juan 'la öbür

yaşlı adam en önde gidiyorlardı; ben de en arkadaydım. B astığım yeri görebilmek için gözlerim sürekli olarak yola dikili, öyle yürüyordum.

Don Juan'la geceleyin dağlarda gezinmemizden bu yana

dört yıl geçmişti; o zamanlar kazanmış olduğum karanlıkta

yürüme yetimi büyük çapta yitirmiştim. Sık sık köstekleniyor, istemeyerek küçük taşlara çarpıyordum. dizlerimde esneklik diye bir şey kalmamıştı; bir tümseğe gelince, üzerime yıkılacakmış, bir çukura rastlayınca da yol çökecekmiş gibi

oluyordu. Yürürken, benden çok gürültü çıkaran yoktu aramızda; bu dunım, ister istemez, oradakilerindalga geçmelerine neden oluyordu. İçlerinden birisi, her ayağım takılışında

"Hoop" diye bağırıyor, ardından herkes kahkahayı basıyordu.

B ir kezinde tekmelediğim bir taş, gidip bir kadının topuğuna

çarpıverdi. Kadın da, yüksek sesle, "Şu zavallı adama bir

kandil verin bari ! " dedi ve bütün millet gülmeye başladı.

Ama çilemin sonu olmamıştı bu; çünkü az sonra gene köstek

Jenince, önümdeki birisine tutunmak zorunda kalmıştım.

Üzerine çullanmamla dengesini yitiren adam, öyle bir çığlık

kopam1ıştı ki, herkes, rahatça gülebilmek için bir süre durmak zorunda kalmıştı .

B i r süre sonra, öncülük eden adam fenerini kaldırıp indirmeye başladı. Gideceğimiz yere v arımş olduğumuzu anladım. Sağımda az ötede alçak bir evin karaltısını gördüm. Topluluktaki herkes değişik yönlere dağılıverdi. Don Juan 'ı aradım. Karanlıkta göremiyordum onu. Onu, bir kayaya oturmuş

görmeden önce, bir süre yerdeki taşlara çarpıp durdum.

"GÖRME"NİN ÖNKOŞ ULLARI

Don Juan, oturuma katılan adamlara su getirmekle görevlendirildiğimi yineledi. Bunun nasıl yapıldığını bana yıl lar önce öğretmişti. Bütün ayrıntılarını anımsıyordum; ama, o

gene de, belleğimi tazelememi istedi ve neler yapılacağını bana bir kez daha gösterdi.

Ardından evin, adamların toplanmış bulunduğu arka yanına geçtik. B ir ateş yakmışlardı. Ateşten beş metre uzakta bir açıklığa hasırlar seriliydi. Hasıra ilk olarak, bize kılavuzluk

etmiş olan Mocho oturdu. Sol kulağının üst yanının kopuk olduğunu gördüm-demek o adı bu yüzden takmışlardı. Don Silvio; Mocho'nun sağına, don Juan da soluna yerleştiler. Gençlerden biri Mocho ' ya doğru ilerledi ve elindeki peyote mantarlarıyla dolu seleyi M ocho 'nun önüne bıraktı; sonra da Mocho'yla don Silvio ' nun arasına oturdu. B ir başka genç iki

küçük sepetle gelip, onları peyote selesinin yanına koydu, ve

Mocho 'yla don Juan 'ın arasına oturdu. Daha sonra iki delikanlı daha geldi ve don Silvio'yla don Juan ' ın yanlarına ge

çip oturdular. yedi kişilik bir halka oluşmuştu. Kadınlar evin

içinde kalmışlardı. Ateşin bütün gece sönmeden yanar durumda bulundunılmasından iki genç adam sorumluydu. En gencimiz olan bir çocukla ben de, oturuma katılan yedi kişiye, bütün gece sürecek olan törenden sonra verilecek olan suyu bekliyorduk.

Başkan Mocho peyote ezgisini söyledi; gözleri kapalıydı;

gövdesi, ezgisiyle birlikte eğilip dikilmekteydi. Çok uzun

sürdü ezgisi. Ne dilde söylediğini anlamamıştım. Sonra hepsi teker teker kendi peyote ezgilerini söylediler. Önceden belirlenmiş bir sıra izledikleri yoktu. Herhalde, içlerinden geldi

ği zaman çıkış yapıp ezgilerini söylüyorlardı. Sonra, Mocho,

peyote selesini tutup iki parça aldı ve seleyi gene orta yere bıraktı. Onu, don Silvio, sonra da, don Juan izlediler. Aynı düzeyde oldukları anlaşılan dört genç de, sağdakinden başlayarak sırayla, ikişer mantar aldılar.

Oturuma katılan yedi kişiden her biri art arda dört kez ezgi söyleyip ikişer peyote yediler; sonra da içinde kuru yemiş

ve et bulunan öbür iki sepeti dolaştırdılar.

B u süreç bütün gece boyunca yinelendi durdu. Ne var ki,

onların bu kişisel devinimlerinin, herhangi b ir dizge uyarınca

yapıldığına değgin hiçbir ipucu bulgulayamadım. B irbirleriyle konuşmuyorlardı; her biri kendisiyle baş başa ve kendine dönük görünüyorlardı. Bütün gece boyunca, bir kez bile olsun, hiçbirinin öbürlerine, ne yapıyor diye baktıklarını görmedim.

Gün doğmadan önce hepsi ayağa kalktı, yanımdaki çockla birlikte onlara su verdik. Sonra, kendime gelmek için biraz dolaştım. Ev, tek katlı bir kulübeydi; saz damlı, alçak, kerpiç

bir yapıydı. Evin çevresi tam bir mezbeleydi. Ev, kıraç bir

toprak üzerine kurulmuştu, her yanı çalılıklarla, kaktüslerle

kaplıydı. Ama, ağaç diye bir şey bulunmuyordu. Çok uzağa

yürümek gelmedi içimden.

S abahleyin, kadınlar gitmişlerdi. Adamlar, evin çevresinde sessizce dolaşıyorlardı. Öğleyin, hepimiz gene bir gece önceki düzende yerlerimizi aldık. Peyote mantarı büyüklü

ğünde doğranmış, bir sepet kuru et dolaştırıldı. Adamlardan

kimileri peyote ezgilerini söylüyorlardı. Bir saat sonra da

hepsi çeşitli yönlere dağıldılar.

Kadınlar, ateşin ve suyun başındakiler için, bir tencere lapa bırakmışlardı. B iraz yedim , ve öğleden sonrasını uyuyarak geçirdim.

Karanlık bastırınca görevliler ateşi tazelediler. B ir peyote

yeme dönüsü daha başladı. B unda da sabaha dek aşağı yukarı bir önceki gecenin düzeni izlenmişti.

Bütün gece, oturumdaki yedi kişinin her birinin tüm devinimlerini teker teker gözlemlemeye çabalamıştım; amacım, aralarında yapmış olabilecekleri belirli bir sözlü ya da sözsüz

iletişim dizgesi bulgulamaktı. Ne var ki, edimlerinin ardında

böyle bir dizge göremedim.

Akşam erken saatlerde, peyote yeme dönüsü yeniden başlatıldı. Sabahleyin, artık, giz l i öncüyü açığa vuracak bir ipucu ya da aralarında gizli bir iletişim yoluna, anlaşma dizgesine değgin bir belirti bulamayacağımı anlamıştım. Günün ge-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

ri kalan bölümünü tek başıma oturup notlarımı düzenleyerek

geçirdim.

Adamlar, dördüncü gece gene toplandıklarında, bunun

son gece olduğu belliydi. Hiç kimse bu konuya değgin bir şey

dememişti, ama, ertesi günü dağılacaklarını biliyordum. Gene suyun başına geçtim; herkes de oturumdaki yerlerini aldı.

Dizideki yedi kişinin davranışları, daha önceki üç gece boyunca gözlemlediklerimin tıpkısıydı. Gene devinimlerini gözetmeye vermiştim kendimi. Yaptıkları her şeyi-her devinimi, her sözü, her davranışı görmeye çalışıyordum.

Bir an geldi, kulaklarımda bir v ızıltı işittim; olağan bir

kulak çınlamasını andırdığından, pek üzerinde durmadım.

Vınlama daha da artmaktaydı; ne var, onu, kendi gövdemin

çıkardığı bir çınlama gibi algılamam sürüyordu. Dikkatimi

aynı anda hem adamları izlemeye hem de işittiğim vınlamaya vermekteydim. Sonra bir an geldi, ordakilerin yüzleri, sanki bir ampul yanmışçasına, aydınlanıverdi. Ne var ki, bu aydınlanma, elektrik lambasının, fenerin ya da ateşteki alevlerin aydınlatmasına benzemiyordu. Renkli bir pırıltıydı bu; çok

hafif, ama bulunduğum yerden kolayca görebildiğim pembe,

saydam bir parlaklık. Vınlama artıyor gibiydi. Yanımdaki çocuğa baktım; uyumaktaydı.

Pembe parlaklık gittikçe artıyordu. Don Juan'a baktım;

gözleri kapalıydı; don Silvio' nunkiler de, Mocho 'nunkiler

de .. . Dört genç adamın gözlerini göremiyordum; çünkü ikisi

üne doğru eğilmişlerdi, ikisinin de sırtları dönüktü bana.

Kendimi bütünüyle onlara bakmaya vermiştim. Ama, ger

çekten bir vınlama işittiğimin ve adamları gerçekten pembe

bir kızartının bürümüş olduğunun bilincine tam olarak varmış

değildim. Bir süre sonra, bu pembe ışıkla vınlamanın sürekli

olduğunu ayrımsadım. B ir anlık bir şaşkınlık geçirdim; sonra, ne bu tanık olduğum sahneyle ne de orda bulunma nedenimle ilişkisi olmayan bir düşünce geçti aklımdan. Çocuklu

ğumda, annemin bana anlattığı bir şeyi anımsamıştım. Bu dü

şünce dikkatimi dağıttığı kadar, yersizdi de. Bu düşünceyi akl ı ından kovup, kendimi, bıkıp usanmadan si.irdi.iregeldiğim

66

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

incelemeye vermeye çalıştım. Ama bir türlü başaramıyordum. Düşünce gene dönüp geliyordu. Hem de daha keskinle

şerek, beni daha bir sararak .. . Üstelik annemin beni çağıran

sesini de işitiyordum. Terliklerini sürümesini, kahkahasını da

işitmeye başladım bu kez. Ona bakmak için döndüm. Bir tür

sanrılanma ya da ılgımın (serap) bana, zamanı aşırtacağına,

ve annemi göreceğime inanır gibiydim. Ne var ki, yanımda

uyumakta olan çocuktan başka bir şey göremedim. Onu görmek, sarsmıştı beni; bir an olsun ayılmış ve rahatlamıştım.

Oturumdakilere baktım gene. Durumlarında bir değişiklik

yoktu. Ama, o parlaklık gitmiş, kulaklarımdaki o vınlama yok

olmuştu. İçim açılıverdi. Annemin sesini duyma sanrısı da

geçti sanıyordum. Sesi nasıl da açık ve canlı gelmişti. Bu ses

beni nerdeyse büyüleyecekti diye geçirip duruyordum. Belli

belirsiz, don Juan' ın bana bakmakta olduğunu görür gibi oldum; ama aldırış etmedim. Annemin beni çağıran sesini gene işittim-hemen arkamda bir yerden geliyordu ses .. . Hızla döndüm; ama, evin karaltısıyla ardındaki çalılıkları gördüm yalnızca. Annemin sesini işitmek beni derin bir üzüntüye itmişti. Kendimi tutamayarak inlemeye başlamıştım. Bir soğukluk ve yalnızlık duyarak, ağladım. Birinin bana bakması, koruması özlemi içindeydim. B aşımı çevirip don Juan' a baktım; o da bana bakıyordu. Onu görmek istemiyordum; gözlerimi kapadım. Sonra gene annemi gördüm. Annemi aklıma getirdi

ğim zamanlar olduğu gibi bir annem düşüncesi değildi bu.

Yanımda durduğunu apaçık görüyordum. Acı veriyordu bu

durum bana. Titriyor, kaçmak istiyordum. Annemin görüntüsü, bu peyote oturumunda izlediğim konuya çok uzak kalıyor, beni tedirgin ediyordu. B undan kaçabilmenin bilinçli bir yolu, belli ki, yoktu ... B elki de bu görüntünün yok olması için gözlerimi açmam yeterli olacaktı; ama, yerine, görüntüyü ayrıntılı biçimde incelemeye koyuldum. Bu inceleme, salt bakılarak yapılan bir incelemeden öte bir şeydi; zorunlu bir yoklamaydı, bir değerlendirmeydi. Bir dış etmenmişçesine, yabansı bir duygu s armıştı beni; birden, annemin sevgisinin o ürkünç yükünün beni e?'.mekte olduğunu sezdim. Adımın çağ-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

rı lclığını işittiğimde, yüreğim parçalanmı ştı; annemin anısı

iı,:imi üzüntüyle karakaygıyla doldurmuştu. Ama onu inceledikten sonra, onu hiç sevmemiş olduğumu anlamıştım. Sarsıcı bir kavrayış olmuştu bu. Düşünce ve imgeler çığ gibi gelmeye başladı. Bu arada annemin görüntüsü yok olmuştu; artık önemsemedim bunu. Kızılderililerin yaptıklarıyla da ilgilenmeyi bırakmıştım. Bir dizi olağandışı düşünceler doluşmuştu başıma; olağandışı düşüncelerdi bunlar-çünkü düşünceden öte bir şeylerdi .. . Bunlar, duygusal kesinlikler biçiminde eksiksiz duygu birimleriydi; annemle olan ilişkimin niteli

ğine değgin yadsınamaz kanıtlar.. .

Bir an geldi, b u olağandışı düşüncelerin ardı kesiliverdi.

J\kıcılıklarını ve eksiksiz duygu birimleri olma niteliklerini

yitim1işlerdi. Artık başka şeyler düşünmeye başlamıştım. Da

ğınık dağınık şeyler .. . Ailemdeki öbür kişileri düşünüyordum;

ne var, düşüncelerime eşlik edecek imgeler yoktu. Sonra gene don Juan'a baktım. Ayağa kalkmıştı; öbürleri de kalktılar, lıep birlikte suya doğru geldiler. Yana çekilelim ve uyumakta

olan oğlanı dürttüm. Don Juan arabaya girer girmez, ona gördüğüm, o şaşılası şeyleri sırasıyla anlattım. Sevinçle gülerek bunları görmenin, Mescalito'yla ilk deneyimim denli önemli

bir belirti olduğunu söyledi. Don Juan ' ın, peyoteyi ilk kez yediğim zamanki tepkileri de çok önemli bir belirti diye yorumlamış olduğunu anımsadım . Zaten, bilgisini bana öğretmeye, bu yüzden karar vermişti.

Don Juan rnitotenin son gecesi sırasında Mescalito'nun

başımda açık seçik dolaşıp durduğunu, herkesin dönüp bana

baktığını, ona baktığım zaman beni gözetlemesinin nedeninin

de bu olduğunu anlattı.

Ne var, gördüklerimi yonımlamasını isteyince, bu konuya değinmek istemedi. O görmüş olduğum şeylerin, bu belirti yanında bir hiç kaldığını söyledi.

Don Juan durup durup Mesealito 'nun başımın üzerinde nasıl dolaştığını, herkesin bunu nasıl izlediğini anlatıyordu. "B öylesini görmedim hiç ! " diyordu. "Bundan daha güzel

bir belirti olamazdı."

Don Juan ' la ben, besbelli, apayrı yönlerde düşünmekteydik. O, bir belirti diye yorumladığı olayların önemini vurguluyor; oysa ben, gördüğüm şeylerin ayrıntılarına takılıp kalıyordum.

Dayanamayarak, "Belirtiden bana ne ! " dedim. "Bana ne

oldu? Benim öğrenmek istediğim şey bu ! "

Don Juan, keyfi kaçmışçasına kaşlarını çattı ve bir an sessiz durdu. Sonra bana baktı. Yeğin bir görünüşü vardı. Tek önemli şeyin, Mescalito 'nun bana sevecence davranması, beni ışığa boğması ve salt orda bulunmak dışında bir çaba göstermiş olmamama karşın bana bir ders vermesi olduğunu söyledi.

4

Dört Eylül 1 968 ' de, don Juan ' ı görmek için Sonora 'ya git

ıııiştim. B ir önceki ziyaretim sırasında benden istemiş olduğu

iizre, bacanora (kaktüs rakısı) almak için Hennosillo'da dur

ıı ıuştum. Bu isteği o zaman çok garip gelmişti bana; çünkü içk iden hoşlanmadığını biliyordum. Ama dört şişe alıp, ona götiirdüğüm öbür şeylerle birlikte bir kutuya yerleştirdim.

Don Juan, kutuyu açınca, gülerek, "Ne diye dört şişe ald ın ! " dedi. "Ben sana bi şişe al demiştim. Bacanorayı kendim İ\:İn istediğimi sanmışsındır; ·ama torunum Lucio içindi. Se

ıiin armağanınmış gibi, ona sen verirsin."

Don Juan'ın torunuyla iki yıl önce tanışmıştım. O zaman

yi rmi sekiz yaşındaydı. B ir sekseni aşkın uzun boylu, kazanrn ı a göre yaşıtlarına oranla, her zaman çok iyi giyinen bir

adamdı. Yaqui'lerin, çoğunlukla spor pantolonlar ya da blucinler, hasır şapkalar ve guarachos denilen ev yapısı çarıklar giymelerine karşın, Lucio'nun giysileri mavi boncuktan fırfırlı siyah p arlak bir deri ceket, bir Teksalı kovboy şapkası, elle süslenmiş ve adının baş harfleri işlenmiş çizmeler olurdu.

Lucio, içkileri verdiğimde, çok sevinmişti ve şişeleri alıp,

herhalde saklamak için, içeriye girmişti. Don Juan, insan içkiyi saklamamalı ve tek başına içmemeli gibi bir laf edince; Lucio, içki falan saklamadığını, akşamüstü arkadaşlarını ça

ğırıp birlikte içeceklerini söyledi.

O akşam , saat yedi sıralarında Lucio 'nun evine döndüm.

Hava karanlıktı. B odur bir ağacın altında duran iki kişinin karaltısını gördüm. Lucio 'yla bir arkadaşıydı bunlar. Beni bekl iyorlarmış. Lucio, el feneriyle yolu aydınlatarak bizi eve götürdü.

Lucio 'nun evi iki odalı, toprak tavanlı, harç ve dallardan kurulu derme çatma bir yapıydı . Evin uzunluğu altı metre kadar vardı ve mesquite dallarından yapılmış direkler

üzerinde duruyordu. Bütün Yaqui evlerinde olduğu gibi

düz, çalılardan örülü bir çatısı, bir de üç metre eninde bir

ranıadası vardı. Bu ranzada evin önünü gölgeleyen b ir tür

sundurma gibidir. Ramadalarda çalı, saz falan kullanılmaz.

Dalların gelişigüzel örttüğü bir çatıdır; böylece hem gölge

yapar, hem de aralıklardan geçen esinti nedeniyle serin tu tar.

Eve girerken, çantamdaki ses alma aygıtını çalıştırdım.

Lucio beni arkadaşıyla tanıştırdı. Evde, don Juan da olmak

üzere, sekiz adam vardı. Odanın ortasına rahatça yayılmışlardı. B ir direğe asılı gaz lambasının parlak ışığı, yüzlerini aydınlatıyordu . Don Juan bir sandığın üzerine otunnuştu. Ben de, yere çakılı kazıklara çivilenmiş bir kalastan oluşan iki

metrelik bir sıranın ucuna oturdum. Don Juan 'ın karşasına

düşüyordu bu yer.

Don Juan şapkasını yanıbaşına, yere bırakmıştı. Gaz lam-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

basının ışığı, kısa ak saçlarına daha parlak bir beyazlık veriyordu. Yüzüne baktım; ışık, boynundaki ve alnındaki kırışıklıkları daha da derinleştiriyor, onu daha yağız ve daha yaşlı gösteriyordu.

Ötekilere baktım; gaz lambasının yeşilimtırak-beyaz ışığı

altında, hepsi de yorgun ve yaşlı görünüyorlardı.

Lucio, hepimize İspanyolca olarak, yüksek bir sesle, benim Hennosillo' dan getirdiğim bir şişe bacanorayı içeceğimiz söyledi. Öbür odaya geçip bir şişe getirdi. Mantarını çıkardı ve küçük bir teneke fincanla birlikte bana verdi. Fincana çok az bir miktar döküp içtim. Bu bacanora, bildiğim tequiladan daha güzel kokulu ve daha yoğun, üstelik daha da sertmiş gibi gelmişti. Öksürmeye başladım. Şişeyi yanımdakine verdim; herkes sırayla fincana biraz dökerek içiyordu.

Ama don Juan içmedi. S ıra ona geldiğinde şişeyi alıp en sonda oturan Lucio 'nun önüne bırakmıştı.

Hepsi de bu şişenin çok güzel çıktığına değgin ateşli ateş-

1 i konuştular, bu içkinin Chihuahua'daki yüksek dağlık bölgeden geldiğini ileri sürüyorlardı.

Ş işe bir kez daha dolaştı. Adamlar ağızlarını şapırdatıyorlar, övgülerini yineliyorlar, Guadalajara yöresinde yapılan tequila ile Chinuahua 'nın yüksek yaylalarında yapılanın arasındaki büyük farkları yüksek sesle dile getirmeye çalışıyorlardı.

Şişe ikinci kez dolaşırken de don Juan içmemişti. Ben de

yalnızca bir tadımlık almıştım. Ama ötekiler, fincanı ağzına

dek dolduruyorlardı. Ş işe bir kez daha dolaştı ve bitti.

Don Juan, "Öbür şişeleri getir, Lucio," dedi.

Lucio, ikircimli görünüyordu; don Juan hiç oralı görünmüyor, benim Lucio'ya dört şişe birden getirmiş olduğumu anlatıyordu.

Lucio yaşlarında bir genç adam olan Benigno, göze çarpmasın diye arka yanıma yerleştirdiğim çantama bakarak, tequila satıcısı mıyım diye sordu. Don Juan, satıcı falan olmadığımı, aslında Sonora'ya, kendisini ziyaret etmek için gel-

miş bulunduğumu söyledi.

"Carlos Mescalito'yu öğreniyor; ben öğretiyorum ona,"

diye ekledi.

Hepsi birden bana bakıp, kibarca gülümsediler. Yüzü keskin çizgilerle dolu, ufak, zayıf bir adam olan oduncu B ajea, gözlerini bir an bana dikti ve ambarcının, beni, Yaqui topraklarında maden işletmeyi tasarlayan bir Amerikan şirketinin casusu olmakla suçladığını söyledi. Hepsi de, böyle bir suçlandırmaya içerlercesine söylendiler. Zaten, hepsi, bir Meksikalı ya da Yaqui' lerin dedikleri gibi bir Yari olan bu adama kızarlarmış.

Lucio öbür odaya gidip bir şişe bacanora daha getirdi. Açtı; fincanını ağzına dek doldurdu. Sonra şişeyi yanındakilere verdi. Söz, dolaşıp, Amerikan şirketinin Sonora'ya gelmesi

olasığına ve bunun Yagui ' leri ne denli etkileyeceğine gelmişti. Şişe, Lucio' ya dönünce; Lucio şişeyi kaldırıp, içinde ne kadar kaldığına baktı.

Don Juan bana doğru eğilerek, "Söyle üzülmesin; bir daha gelişinde daha çok getireceğini söyle," diye fısıldadı.

Ben de Lucio'ya doğru eğilip, öbür gelişimde en azından

altı şişe getireceğimi söyledim.

Bir ara konuşulacak bir şey kalmamış gibi susuştuk.

Don Juan bana dönüp yüksek sesle, "Arkadaşlara, Mescalito 'yla karşılaşmalarını anlatsan a ! " dedi. "Amerikan şirketi Sonora'ya gelirse neler olur diye bir boş laf etmekten çok daha ilginç olur bu."

Lucio, merakla, "Mescalito, peyote midir, dede?" diye

sordu.

Don Juan kuru bir sesle, "Kimileri öyle der," yanıtını ver-

di. "Ben Mescalito demeyi yeğlerim."

Uzun boylu, iri yarı, orta yaşlı biri olan Genaro, "O Allah 'ın belası şey insanı delirtir," dedi.

Don Juan, yumuşak bir sesle "Mescalito'nun deliliğe yol

açtığını söylemek saçma olur. Eğer öyle olsaydı, Carlos şimdi burada sizinle konuşacak yerde tımarhaneyi boylamış olur-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

du. Carlos Mescalito kullandı. Bakın işte, sapasağlam duruyor."

Bajea gülümseyerek, çekingen, "Kim bilir?" deyince,

herkes gülmeye başladı.

"Bir de bana bakın," dedi don Juan, "hemen hemen bütün

yaşamım boyunca Mescalito 'yla haşır neşir oldum, bişeycikkr olmuş değil bana."

Kimse gülmemişti, ama, onun bu sözlerini pek ciddiye al

ıııışa da benzemiyorlardı.

Öte yandan, don Juan sürdürdü: "Dediğin gibi, Mescali

ıo 'nun insanı çıldırttığı doğrudur. Ama, ne yapılacağını bilmeden ona gidildiğinde olur bu."

Don Juan ' la yaşıt bir yaşlı adam olan Esquere, gülmesini

ıutamıyor, başını iki yana sallayıp duruyordu. "'Ne yapılaca

ğını bilmeden ' demekle neyi kastediyorsun, Juan?" diye sordu. "Seni geçen görüşümde de aynı şeyi söylüyordun."

Genaro söze karışarak, "Bu peyote denilen nesneyi yutanlar gerçekten keçileri kaçırırlar." dedi. "Huichol Kızılderilileri nin bunu yediklerini görmüştüm. Kudurmuş gibi davranıyorlardı. Köpük saçıyorlar, kusuyorlar, her yana işeyip duruyorlardı. O Allah 'ın belası nesne saralı yapar adamı. B ayındırlıkta mühendislik yapan Bay Salas öyle söylemişti. Sara olunca, artık iyileşmezmişs in."

Bajea, büyük bir ağırbaşlılıkla, "Hayvan olmaktan kötü,

desen e ! " dedi .

Don Juan, "Genaro, sen Huichol Kızılderililerinde yalnızca görmek istediğin şeyleri görmüşsün." dedi. "Örneğin, hiç zahmet edip Mescalito'yla tanışmanın nasıl bi şey olduğunu

sordun mu onlara? B ildiğime göre, Mescalito kimseyi saralı

falan etmez. B ayındırlıktaki mühendis de zaten bir Yori; ne

anlar Yori Mescalito 'dan ! Mescalito 'yu bilen bütün o binlerce insana da deli diyemezsiniz ya! "

Genaro, "Pekala derim; deli onl ar, deli! Ya d a onun gibi

bir şey ... Yaptıklarına bakınca ... " diye yanıtladı.

Don Juan sordu : "Pekfüa, o binlerce insan deliyse, kim

kotarıyor onların işlerini? Nasıl sürdürebiliyorlar yaşamlarını?"

Esquere, söze karışıp, "Karşı yakadan -ABD ' den-gelen

Macario, bir kez yiyenin yaşam boyu ondan kurtulamayaca

ğını söylemişti," dedi.

Don Juan, "Macario öyle bi şey demişse, yalan söylemiş.

Ne dediğinin farkında mı o acaba?" diye çıkıştı.

"Yalancının tekidir o," dedi Benigno.

"Kim bu Macario? " diye sordum.

Lucio, "Buralarda oturan bir Yaqui Kızılderilisi ... " dedi.

"Arizonalı olduğunu söylüyor, savaşta Avrupa' da bulunmuş.

Anlattıklarını bir dinlesen ! .. "

Benigno, "Albay olduğunu söyler durur! " diye atıldı.

Herkes gülmeye başlamıştı; bir süre Macario' nun inanılmaz öykülerine geçildi; ne var, don Juan sözü gene Mescalito 'ya döndürdü.

"Hepiniz Macario'nun palavracı bi kimse olduğunu biliyorsunuz da, ne diye Mescalito 'ya değgin sözlerine inanıyorsunuz?"

Lucio, bu sözcüğü henüz anlayamamış gibi, "Peyote mi

yani, dede?" diye soruverdi.

"Evet be! Hay Allahın ! . "

Don Juan' ın çıkışı çok sert v e kırıcıydı. Lucio irkilmişti.

B ir an için hepsinin de korkmuş olduklarını sezer gibi olmuştum. Sonra don Juan, yumuşak bir gülümsemeyle konuşmasını sürdürdü.

"Macario 'nun söylediği şeylerin aslı astarı yok; bunu anlamıyor musunuz? Mescalito'dan söz etmek için onu bilmek gerekir."

"İşte gene başladın," dedi Esquere, "bilmek, bilmek, bilmek ! Sen Macario 'dan da betersin yahu ! Hiç olmazsa o, bilse de bilmese de, aklından geçenleri söyler. Ama, seni yıllarca dinlemişimdir; bilmemiz gerektiğinden başka bir şey çıkmamıştır ağzından. Neyi bilmemiz gerek Allahaşkına! "

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

Benigno, "Don Juan, peyoteden bir ruh çıktığını söylüyor," dedi.

B ajea, "Tarlalarda peyote görmüşlüğüm olmuştur; ama

ruh falan görmüş değilim," dedi.

Don Juan, "Evet, bi bakıma, Mescalito ruhlara benzer,"

diye açıkladı. "Ama onu iyice bilmeden ne olduğunu açık

ça anlayamazsınız. Esguere, yıllardan beri hep bunları söylemiş olduğumdan yakınıyor. Doğru söylüyor. Ama siz anlamıyorsanız, suç bende mi? B ajea, onu yiyenlerin hayvanlaştığını söyledi. Ama, ben öyle görmüyorum bu işi. Ka

ıımca, kendilerini hayvanlardan üstün tutanlar, hayvanlardan kötü bi yaşam sürdürürler. B akın işte torunumun haline. Durup dinlenmeden çalışır. Eşek gibi çalışmak için ya

�ıyor sanki. Hayvana benzemeyen tek yanı, içip sarhoş olmasıdır."

Hepimiz gülüyorduk. Daha yinnisine varmamış görünen

Victor adlı bir delikanlı hepimizden fazla gülmekteydi.

Genç bir çiftçi olan Eligio, henüz hiç söze karışmamıştı.

Sağ yanımda yerde sırtı, yağmurdan ıslanmasın diye içeriye

yığılmış kimi suni gübre çuvallarına dayalı, oturmaktaydı.

Lucio 'nun çocukluk arkadaşlarından olan bu Eligio, Lucio'dan daha kısa boylu olmasına karşın güçlü, pehlivan yapılı bir adamdı. Eligio, don Juan 'ın sözlerini yutar gibi dinliyordu. B ajea, tam bir şey söyleyecekken, Eligio onun sözünü kesti.

"Peyote bu söylediğin şeyleri nasıl değiştirir?" diye sordu. "Bildiğime göre, tüm yaşamı boyunca eşek gibi çalışmak için yaratılmıştır."

Don Juan, "Mescalito her şeyi değiştirir," dedi, "ama biz

de eşekler gibi çalışmak zorundayızdır. Mescalito 'nun içinde

bi ruh bulunduğunu söyledim. Çünkü, insanı değiştiren bi ruha benzer de ondan dedim bunu. Görebileceğimiz, dokunabileceğimiz bi ruhtur o; bizi, kimi kez, istencimize karşın değiştiren bi ruh ... "

Genaro, "Peyote aklını başından alır gider; o zaman elbet-

te değiştiğini sanırsın, değil mi?" dedi.

Eligio sürdürdü: "Nasıl değiştirir bizi?"

"Bize doğru yaşam biçimini öğreterek," dedi don Juan.

"Onu bilenlere yardım eder, onları korur. Sizin sürdürdüğünüz bu yaşama, yaşam denemez. Onu tanımanın verdiği mutluluğu bilemezsiniz, çünkü, yok sizin bi koruyucunuz ! "

Genaro, alınarak, "Ne demek oluyor bu?" dedi. "Hazreti

İsa 'mızla Meryem Ana'mız, Hazreti Guadalupe 'umuz var bizim de. Onlar koruyucu değiller mi?"

Don Juan, dudak bükerek, "Ne de korurlar ya ! " diye söylendi. "Nasıl daha iyi bi yaşam sürdürebileceğini öğretmiş

midir sana?" diye sordu.

Genaro, "İnsanların onları dinlediği yok ki ! " diyerek kar

şı çıktı. "Herkes şeytanın peşine düşmüş, ne yazık! "

Don Juan, "Onlar gerçekten koruyucu olmuş olsal ardı,

dinlemeye zorlarlardı insanları," dedi. "Mescalito insanın koruyucusu olduğu zaman ister istemez dinletir kendini; insanlar onu gözleriyle görünce de, onu dinlememezlik edemezler.

Mescali to, insanı kendisine saygıyla yaklaştırtır. Sizlerin, koruyucularınıza davrandığınız gibi değil. .. "

Esquere, "Nasıl yani, Juan?" diye sordu.

"Yani , şunu demek istiyorum; siz, koruyucunuza giderken kiminiz keman çalar, öbürünüz suratına maske, ayağına tozluk geçirip dans edeceğim diye tepinir, geri kalanlarınız da

kafayı çekersiniz. Benigno, sen dansçıydın bi zamanlar, anlatsana ! "

"Üç yıl var ki yapmıyorum," dedi B enigno, "Zor iş ! "

Esqucrc, alaylı bir sesle, "Lucio ' ya sor," dedi, "o bir hafta dayanabilmişti."

Don Juan'ın dışında, herkes gülüştü. Lucio, sıkılmış görünüyor, gülümsüyordu; iki fincan dolusu bacanora devirdi boğazından aşağıya.

Don Juan, "Zor iş değil, aptalca bir iş," dedi. "Dansçı Valencio 'ya sor bakalım, dans etmekten hoşlanıyor mu? Hoş-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

!anmıyor elbette! Dans etmeye çalışmış, hepsi o kadar. Yıllardan beri, yaptığı danslara bakarım, her bakışımda aynı hareketleri yaptığını görürüm; üstelik de kötü mü kötü ! Belli ki zevk almıyor san.atından; ama danslarını anlatırken şişinir durur. Sevmiyor ki dansı ! O yüzden yıllar yılı aynı hareketleri yineler durur. Ama, farkında bile değil bunun. "

Eligio, "Öyle dans etmeyi öğretmişler; ne yapsın?" dedi.

"Bir zamanlar ben Torim kasabasında dansçılık yapardım.

Nasıl öğretmişlerse, öyle dans etmek zorundasın-biliyorum. "

"Evet, Valencio belki d e aman aman bir dansçı değil," dedi Esquere. "Ama iyileri de vardır. Sacateca 'ya ne buyrulur?"

Don Juan, sertçe, "Sacateca bi bilgi adamıdır, sizlerle bi

tutamayız onu," dedi. "Yaradılışında dans etme eğilimi var da

onun için dans ediyor. Benim demek istediğim, sizler dansçı

olmadığınızdan, dans zevk vermez size. Danslar iyi yapılsayclı, kimileriniz hoşlanırdınız. Ama hiçbiriniz danstan o denli anlamıyorsunuz. O yüzden hepiniz içmekten başka bi şey bilmezsiniz. Bakın şu torunu�un haline ! "

Lucio, "Kes artık, dede ! " diye söylendi.

Don Juan sürdürdü, "Tembel değil, aptal değil; ama içmekten başka yaptığı bi şey de yok."

Genaro, "Deri ceketler alıyor ya! " deyince, herkes kahkahayı bastı.

Lucio bir bacanora daha yuvarladı.

Eligio sordu: "Pekala, peyote nasıl değiştiriyor bu durumları?"

Don Juan, "Lucio, koruyucuyu arasaydı, yaşamı çok de

ğişik olurdu. Nasıl değişirdi bilemem, ama yüzdeyüz değişirdi."

"Yani içkiyi bırakarak ... Bunu mu demek istiyorsun?" diye üsteledi Eligio.

"Belki de bırakırdı. Yaşamından doyum sağlamak için tequiladan başka bi şeylere ihtiyacı var onun. İşte o şeyi, her neyse, koruyucusu verirdi ona."

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Eligio, "Güzel tadı varmış şu peyotenin de, haa!" dedi.

Don Juan, "Öyle bi şey demedim ben," dedi.

Eligio sordu: "Tadı iyi değilse, nasıl zevk verir ki?"

Don Juan, "Yaşamını daha zevkli kılar da ondan," diye

yanıtladı.

Eligio asılıyordu: "Ama tadı iyi değilse, nasıl zevkli kılar

insanın yaşamını? Olur şey değil ! "

Genaro atıldı : "Niçin olmasın? Peyote insanı delirtir; o

zaman, sen ele ne yaparsan yap, her şeyi tozpembe gösterir sana."

Gene gülüştüler.

Don Juan, alınmaksızın, sürdürdü: "Pekala olur; ne denli

az bildiğimizi, ve görecek ne denli çok şey bulunduğunu bi

düşünün. İnsanı delirten şey, içkidir. Aklımızı bulandırır. Oysa Mcscalito, her şeyi biler, keskinleştirir. Öyle bi güzel görmeni sağlar-öyle bi güzel ki!"

Lucio'yla Benigno, bunları daha önceleri işitmiş olduklarını belirtircesine, birbirlerine bakıp gülümsediler. Genaro 'yla Esquere sabırsızlanarak aynı anda konuşmaya başladılar. Victor 'un kahkahası bütün öbür sesleri bastırıyordu. Aralarında, tek ilgi duyan kimse, Eligio 'ydu.

Eligio, "Peyote bütün o şeyleri nasıl yapar?" diye sordu.

Don Juan açıkladı : "Önce, onunla tanışmayı istemen gerektir; sanırım işin en önemli yanı budur. Sonra onunla karşılaşırsın. Onu iyice tanımak için onunla birçok kez karşılaşman gerekir."

Eligio, "Sonra ne olur?" diye sordu.

Genaro, araya girdi: "Kıçın yerde sürünürken çatıya edersin bokunu." dedi.

Kahkahalar gene koptu.

Don Juan aldırmaksızın, "Ondan sonrası sana kalıyor."

diye sürdürdü. "Ona giderken korkularını bi yana atacaksın;

o da sana daha iyi bi yaşamın nasıl yaşanabileceğini azar azar

öğretecek. "

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

Uzun bir sessizlik oldu. Herkes yorgun görünüyordu. Ş i

şe boşalmıştı. Lucio, ister istemez, bi şişe daha açtı.

Eligio, alaycı bir sesle, "Peyote, Carlos 'un da mı koruyucusu?" diye sordu.

"Orasını bilemem." diye yanıtladı don Juan. "Üç kez geçti başından; kendisine sorsan a ! "

Hepsi merakla bana döndüler. Eligio sordu: "Sahiden yedin mi?"

"Evet. " dedim.

Don Juan, ilk rauntu kazanmış oluyordu. Oradakiler, ya

deneyimlerimi dinlemek istiyorlardı, ya da yüzüme karşı gülmeye çekiniyorlardı.

Lucio, "Bir yerin ağrımadı mı?" diye sordu.

"Ağrıdı. Tadı da berbat! "

Benigno, "Öyleyse neden yedin?" diye sordu.

Ben de, bir batılı için, don Juan ' ın peyoteye değgin bilgisinin çok çekici olduğunu inceden inceye açıklamaya çalıştım. Don Juan' ın peyoteyle ilgili olarak anlatmış bulunduğu şeylerin tümüyle doğru olduğunu, isterlerse her birisinin bu

gerçeği doğrulayabileceğini anlattım.

Hepsinin, beni aşağılamalarını örtercesine gi.ilümsediklerini farkcttim. Çok sıkılmıştım. Aklımdan geçenleri onlara aktarmadaki beceriksizliğimin farkındayım. B ir süre daha konuştum. Ne var ki, hızımı yitirmiştim ve, yalnızca, don Juan 'ın söylemiş olduğu şeyleri yineleyebildim.

Don Juan yardımıma koşarak, beni desteklercesine:

"Mescalito 'ya ilk gelişinde, koruyucu falan aradığın yoktu, di

mi?" diye sordu.

Ben de, onlara, Mescalito 'nun bir koruyucu olabileceğini

bilmediğimi; beni ona, yalnızca merakımın ve konuyu öğrenmeye olan aşırı isteğimin götürmüş olduğunu anlattım.

Don Juan, benim niyetimin kusursuz olduğunu ve bu yüzden, Mescalito 'nun bana olumlu etkiler sağladığını vurguladı.

Genaro, "Ama kusmuşsun, önüne gelen yere işemişsin,

değil mi?" diye iteliyordu.

Yanıt olarak, gerçekten bende böye bir davranışa yol açtığını söyledim. Artık kendilerini tutmaya çabalamadan kahkahaları bastılar. O anda beni iyice aşağılamakta olduklarını görmekteydim. Eligio dışında, hiçbiri anlattıklarımla ilgilenmiyordu.

Sürekli beni, dinlemekte olan Eligio sordu: "Neler gördün?"

Don Juan, deneyimlerimin hepsini, ya da en önemli ayrıntılarını anlatmamı istedi. Ben de sezgilediğim şeyleri, biçimlerini sırasıyla anlattım. Sözüm bitince, Lucio, "Peyote bu anlattığın gibi acayipse, iyi ki hiç bulaşmamışım bu işe ! " diye yapıştırdı.

Genaro da B ajea'ya: "Dememiş miydim, o nesne adamı

delirtir diye? ! " dedi.

Don Juan, "Ama Carlos deli değil işte. Buna ne dersin?"

diye Genaro 'ya sordu.

Genaro karşılık vererek, "Olmadığını nerden bileceğiz?"

diye sordu.

Bu kez, don Juan dahil, herkes gülüyordu.

Benigro, "Korkuyor muydun?" diye sordu.

"Evet. Hem de çok ! "

Eligio sordu: "Öyleyse neden yedin?"

"Öğrenmek istediğini söyledi ya ! " diye Lucio benim yerime yanıtladı. "Carlos da dedem gibi oluyor gittikçe. Hiç kimse onların neyi bilmek istediklerini bilemez! "

Don Juan, Eligio' ya, "Bu bilgiyi açıklayabilmek olanaksızdır," dedi. "Çünkü, her kişiye başka biçimlerde verilir bu bilgi. Hepimiz için değişmeyen bi şey varsa, o da Mescalito 'nun, gizlerini her birimize özel olarak sunduğudur. Genaro 'nun sözlerini dinledikten sonra, Mescalito 'yla karşılaşmasını önerecek değilim ona. Ama ben de, Genaro da, ne dersek diyelim, Mescalito çok yararlı olabilir onun için. Ne

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

var ki, ancak onun istemesi gerekir; anlatmak istediğim o

bilgiyi yani."

İki gün sonra, 6 Eylül'de, Lucio, Benigno ve Eligio, benimle

ava çıkmak üzere, kalmakta olduğum eve geldiler. Ben notlarımı yazarken, onlar bir süre sessizce oturdular. Az sonra, Benigno, önemli bir şey söyleyecekmiş gibi gülümseyerek bana yaklaştı. Yüzüne baktım. Çekinerek, gene gülümsedi, ve,

"Lucio, peyote çiğnemek istiyonnuş." dedi.

"Sahi mi?" diyerek Lucio ' ya baktım.

Lucio, "Evet," diye yanıtladı.

Benigno kesik kesik gülmekteydi.

"Lucio dedi ki, eğer ona bir motosiklet alırsan, peyote yi-

yecekmiş."

Lucio ' yla Benigno birbirlerine bakıp kahkahayı bastılar.

Lucio, "Amerika' da kaça bir motosiklet?" diye sordu.

"Yüz dolara falan alınabilir," diye yanıtladım.

"Orda ucuzmuş yahu ! Bir tane getirsene ordan." dedi Benigno.

Lucio ' ya döndüm, ve, "Önce bir dedene sorayım." dedim.

Lucio karşı çıktı: "Olmaz, olmaz. Sakın söyleme ona. İşimizi bozar sonra, kaçığın tekidir o. Üstelik çok da yaşlı ve bunak ... Ne yaptığını bilmez."

Benigno ekledi: "Bir zamanlar gerçek bir büyücüydü o.

Gerçekten diyorum yani. Bizim köylüler, ondan üstünü yoktu derler. Ama, peyoteye dadanınca, siliniverdi gitti. Ş imdi de çok yaşlandı."

Lucio, "Bıkmadan usanmadan o uyuz peyote öykülerini

anlatır durur hep," dedi.

"Peyote de ne saçma şey yarabbim ! " dedi Benigno, "Biz

denemiştik bir kez. Lucio dedesinden bir torba yürütmüş. Bir

gece, kasabaya giderken yolda çiğnemiştik. Pezevenk! Ağzım doğrandı sanmıştım. O ne berbat tat öyle ! "

"Yutmuş muydun?" diye sordum.

Lucio, "Tükürüp atmıştım; " dedi, "torbayı da fırlatıp attıydık."

İkisi de bu olayı çok gülünç buluyorlardı. Eligio henüz bir

şey dememişti. Bir yana çekilmiş durmaktaydı. Güldüğü bile

yoktu.

"Sen denemek ister misin, Eligio?" diye sordum.

"Yoo, hayır. Motosiklet versen bile .. . "

Lucio 'yla Benigno, bu sözü çok gülünç bulmuş olmalılar

ki, gene kahkahayı bastılar.

Eligio sürdürdü: "Ama gene de, don Juan şaşırtıyor beni."

Lucio, büyük bir inançla, "Dedemin bir şey bildiği yok.

Çünkü çok yaşlandı." dedi.

"Evet, çok yaşlandı." diye mırıldandı Benigno.

Bu iki genç adamın don Juan 'a değgin düşüncelerini çocukça ve yersiz buluyordum. Onun kişiliğini savunmam gerektiğini düşünerek, kanımca don Juan 'ın şimdi de eskiden olduğu gibi büyük bir büyücü olduğunu, belki de büyücülerin

en ulusu olduğunu söyledim. Onun, gerçekten olağanüstü bir

yanı olduğuna inandığımı anlattım. Yetmiş yaşını geçmiş olmasına karşın, dördümüzün toplamından daha çevik ve güçlü olduğunu unutmamaları gerektiğini söyledim. Gidip hep birlikte don Juan 'ın üzerine çullanmalarını önerdim; o zaman

don Juan 'ın onları nasıl tepivereceğini belirttim.

Lucio, böbürlenerek, "Hiç kimse dedeme çullanamaz k i ! "

dedi. "Bir brujodur o. "

Sonra da, onlara, don Juan 'ın çok yaşlı ve bunamış oldu

ğunu söylediklerini anımsatarak, bunak birinin, çevresinde

olup bitenleri bilemeyeceğini anlattım. Oysa, birçok kez, don

Juan 'ın ne denl i uyanık bir kişi olduğuna tanık olduğumu ve

şaşakaldığımı belirttim.

Benigno, "Yaşlı olsa bile, hiç kimse bir brujoyu yere seremez, çullanamaz ona." diye bilgiçce söylendi. "Ancak uyurken, gidip üzerine atılabilirler. Cevicas diye biri vardı;

öyle yapmışlardı ona. Millet, onun büyüsünden usanmıştı da,

öldürmüşlerdi onu."

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

Bu olayın ayrıntılarını anlatmalarını istedim. Ne var, bumın çok eskiden olduğunu, o zamanlar çok küçük olduklarını söylediler. Eligio; herkesin gizliden gizliye Cevicas 'ın kaçı

ğın biri olduğunu söylediğini, kimsenin, gerçek bir büyücüye

ilişemeyeceğini ekledi. Büyücülere değgin düşüncelerini öğrenmek için sorular sordum. Ama, bu konuya pek ilgi duymadıkları belliydi. Üstelik, getirmiş olduğum .22' lik tüfekle atış

yapmak için sabırsızlanıyorlardı.

Bu yöreye özgü yüksek kaktüslerden ve öbür bitkilerden

oluşan sık çalılıkların içinde yavaş yavaş ilerlerken oldukça

sessizdik. En önde giden Eligio, dönüp, bana: "Belki de ka

çık olan bizleriz; belki de haklıdır don Juan. Baksan a o şu

yaptığımız işlere ! " dedi.

Lucio 'yla Benigno karşı çıktıl ar. Araya girerek Eligio'ya

hak verdiğimi söyledim; kendi yaşam biçimimim bir yerde

yanlış olduğunu düşündüğümü belirttim. Benigno, benim ya

şamımda yakınılacak bir şey bulunmadığını , param e bir arabam olduğunu söyledi. Ben de, aynı şeyleri onlar söyleyebileceğimi, çünkü her birinin birer tarlası olduğu karşılığını verdim. Üçü de, koro halinde, tarlaların federal bankanın malı olduğunu söylediler. Ben de arabamın sahibi olmadığımı ; asıl sahibinin California' daki bir banka olduğunu açıkladım;

yaşamımın onlarınkinden farklı, ama daha iyi olmadığını belirttim. Artık çalılık iyice sıklaşmıştı.

Geyik ya da yabandomuzu göremedik, yalnızca üç tavşan

vurduk. Dönerken, Lucio 'nun evinde durakladık. Lucio, karısının tavşan yahnisini yapacağını söyledi. Benigno, bir şişe tequila ve maden sodası olmak için bakkala gitti. Döndüğünde, baktım, don Juan vardı yanında.

Lucio gülerek, "Dedeme, bakkaldan bira alırken mi rastladın?" dedi.

Don Juan, "Bu toplantınıza çağrılı değilim." dedi, "Sırf,

Carlos 'a Hermosillo'ya gidip gitmeyeceğini sormak için uğramıştım."

Don Juan ' a, ertesi gün gitmeyi tasarladığımı söyledim.

Bu arada Benigno şişeleri dağıtıyordu. Eligio, kendisininkini

don Juan ' a uzattı; Yaqui töresine göre verilen bir şeyi, nezaketen bile olsa, almamak son kerte bir kabalık olduğundan, don Juan şişeyi aldı. Ben de kendiminkini Eligio ' ya uzattım;

almak zonmda kaldı. Benigno da kendi şişesini bana verdi.

Ne var ki, Lucio, bu Yaqui töresinin, başına neler açacağını

sezmiş olacak ki, sodasını içip b itirmişti. Lucio, Benigno 'nun

pek dokunaklı bir duruma giren yüzüne bakıp güldü ve "Şi

şeni yürüttüler ha! " dedi .

Don Juan hiç soda içmez olduğunu söylerek şişeyi Benigno ' nun eline verdi. Ramadanm altında sessizce oturduk.

Eligio sinirli görünüyordu. Huzursuzca, şapkasının kenarıyla oynayıp dunıyordu.

Sonra don Juan ' a dönüp, "Geçen gece anlattıklarını düşünüp duruyorum da .. . " dedi, "peyote yaşamımızı nasıl değiştiriyor? Nasıl?"

Don Juan yanıt vermedi. Gözlerini bir süre Eligio' nun yüzüne dikti ve Yagui dilinde bir ezgiye başladı. Bu, tam bir şarkı biçiminde değil de konuşma gibi bir şeydi. Uzun bir süre sessiz kaldık. Sonra, don Juan ' dan, Yaqui dilinde söylediklerini çevirmesini istedim.

"Yaquilcr için bi şey," deyip geçiştirdi.

Üzülmüştüm. Çok önemli b ir şeyler söylemiş olduğuna

emindim.

Don Juan, dayanamayıp, "Eligio bi Kızılderilidir," dedi.

"Bi Kızılderili olarak hiçbi şeyi yoktur. Bi şeyimiz yok biz

Kızılderililerin .. . Buralarda gördüğün en varsa, Yorilerindir,

Yaquilerin, öfkelerinden başka, toprağın onlara verdiğinden

başka bi şeycikleri yoktur."

Çok uzun bir süre kimse ağzını açmadı. Sonra, don Juan

kalkıp vedalaştı ve gitti. Yolun bir kıvrımında yitip gidene

dek ardından bakakaldık. Hepimiz de tedirgindik. Lucio, konuşmuş olmak için, dedesinin tavşan yahnisi sevmediğinden ötürü kalmamış olduğunu söyledi. Eligio, derin düşüncelere

dalmış görünüyordu. Benigno bana dönüp, yüksek sesle: "AI-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

!ah, seni de, don Juan 'ı da bu yaptıklarınız yüzünden cezalandıracak. " dedi.

Lucio gülmeye başladı, Bcnigno da katıldı ona.

Eligio, "Saçmaladın gene, Benigno," dedi sıkılmışçasına.

"Beş para etmez şu söylediklerin."

15 Eylül 1 968

Cumartesi gecesi saat dokuz sıralarıydı. Don Juan, Lucio 'nun

evindeki ramadanın altında, Eligio 'yla karşılıklı oturuyordu.

Don Juan pcyote torbasını aralarına koymuş, gövdesini hafif

hafif öne arkaya sallayarak bir ezgi söylüyordu. Ben, Lucio

ve Benigno, Eligio 'nun bir buçuk iki metre ardında, sırtlarımız duvara dayalı oturuyorduk. Oturum başladığında hava iyice kararmış durumdaydı. İçerde, gaz lambasının ışığında

otunnuş, don Juan 'ı beklemiştik. Don Juan gel ince, bizi dışarıya ramadaya çağırdı ve oturacağımız yerleri gösterdi. B ir süre sonra gözlerimiz karanlığa alışmıştı. Herkesi açıkça görebiliyordum. Eligio çok korkmuşa benziyordu. Tir tir titriyor, dişlerinin çatırdamasını tutamıyordu . Başı ve sırtı ani silkinmelerle sall anıyor, içi katılıyor izlenimini veriyordu.

Don Juan onunla konuşarak, korkmamasını koıuyucuya

güvenmesini ve başka hiçbir şey düşünmemesini söyledi.

Torbadan bir peyote mantara alarak Eligio 'ya uzattı; yavaş

yavaş çiğnemesini buyurdu . Eligio bir köpek yavrusu gibi

zırlayarak geri geri çekiliyordu. Hızlı hızlı soluması, körük

cızırtısını andırıyordu. Şapkasını çıkarıp alnının terini sildi.

Elleriyle yüzünü kapadı. Ağladığını sanıyordum. Gene kendine gelene dek uzunca bir süre öyle gergin durumda kaldı.

Sonra, bir eli hala yüzünde, başını kaldırarak mantarı aldı ve

çiğnemeye başladı.

Büyük bir korkuya kapılmıştım. O ana dek, belki en azından Eligio denli korku içinde bulunduğumu ayrımsayamanıştım. Peyotenin verdiği bir kuruluk vardı ağzımda. Eligio, uzun süre, çiğnedi durdu mantarı. Gerginliğim gittikçe artı-

yordu. Soluk alış verişlerim arttıkça, ürkmeye başlamıştım.

Don Juan bu kez daha yüksek sesle okumaya başladı ezgisini ; ve Eligio 'ya bir peyote daha verdi. Eligio, onu da bitirince, don Juan, ona kuru yemiş vererek, yavaş yavaş çiğnemesini söyledi.

Eligio iki parça peyote mantarı daha çiğnedikten sonra,

don Juan bu kez ona kurutulmuş et verdi.

Eligio onuncu mantarı bitirdiği sırada tedirginliğim son

kertesine ulaşmıştı.

B irden, Eligio 'nun, öne doğru yıkıldığını, alnının yere

vurduğunu gördüm. Sol yanına devrilerek çırpınmaya başlamıştı. Saatime baktım. On biri yim1İ geçiyordu. Eligio bir saate yakın yerde sendeleyerek, yalpalayarak inledi durdu.

Don Juan, onun karşısında, kıpırdamadan oturmasını sürdürüyordu. Peyote ezgileri şimdi bir mırıldanmaya dönüşmüştü. Sağ yanımda oturan Benigno, olup bitenle ilgilenmiyor; onun yanında oturan Lucio da horluyordu.

Eligio 'nun gövdesi iki kat bükülmüş bir durumdaydı.

Önü bana dönük, elleri bacaklarının arasında, sağ yanına yatmış duruyordu. B irden gövdesi güçlü bir irkilişle fırladı ve bacakları hafif çekili, sırtüstü yere yattı. Sol elini, son kerte

özgür ve şiirli bir devinimle yukarıya ve yana sallamaktaydı .

Sağ elini de aynı biçimde sallamaya başladı. Sonra iki eli birden, yavaş hareketlerle harp çalan bir sanatçının elleri gibi dalgalanmaya başladı. Devinimleri giderek daha canlanıyordu. Kolları zangır zangır titriyor, piston gibi bir iniyor bir kalkıyordu. Aynı anda, elleri, bileklerinden, öne doğru dönüşler yapıyor, parmakları tiril tiril titriyordu. Çok güzel, uyumlu,

insanı uyutucu bir görüydü bu. Ritmi ve kaslarını o denli duyarlıca kontrol edişi beni çok etkilemişti.

Daha sonra, Eligio, bir güç onu itermişçesine, yavaşça dikildi. Gövdesi ürpermekteydi. Çömeldi ve başı, kesik kesik verilen bir elektrik akımına tutulmuş gibi sarsılıyordu. S anki

kendi denetimi dışındaki bir etmen onu itiyor, sürüklüyordu.

Don Juan ezgisini daha yüksek sesle okumaya başladı.

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

Lucio 'yla Benigno uyandılar ve sahneye ilgisiz bakışlar atarak yeniden u ykuya daldılar.

Eligio gittikçe yükseliyor, yükseliyordu. Tırmanıyordu

besbelli. Avuçlarını bitiştirmiş, göremediğim bir takım nesnelere tutunuyor gibiydi. Kendisini yukarıya çekiyor ve soluk almak için duraklıyordu.

Gözlerini görmek istedim ve ona yaklaştım; ama don Juan sert bir bakış fırlatınca, yerime çekildim. Sonunda, Eligio zıpladı. Kesin, ürkünç bir sıçramaydı bu. Hedefine ulaşmışa

benziyordu. Soluk soluğa kalmıştı, oflayıp pofluyordu. B ir

kaya çıkıntısına tutunur gibiydi. Ama bir şeyle karşılaşmış gibi oldu ve çaresiz kalmışçasına bir çığlık kopardı. Elleri tutunduğu yerden kayıverdi ve Eligio düşmeye başl adı. Gövdesi arkaya doğru yaylanarak tepeden tırnağa en güzel ve uyumlu bir biçimde titredi. Bu titreme belki de yüz kez geçti

gövdesinden boydan boya; sonunda Eligio, boş bir çuval gibi

yere dökülüverdi.

Az sonra, Eligio, yüzünü korurcasına, ellerini öne doğru

uzattı. Göğsü üstüne uzanıp bacaklarını yerden birkaç santim

yukarıda tutarak arkaya doğru uzattı; tıpkı büyük bir hızla

uçuyormuş görünümünü veriyordu bu durumu. Başı olabildi

ğince arkayadoğru kalkmıştı; kollarını gözlerinin üzerinde

onları korur gibi kavuşturmuştu. Hızla giderken, çıkardığı yelin ıslığını duyumsayabiliyordum. Solum kesilerek bir çığlık atıverdim. Lucio 'yla Benigno uyanıp merakla Eligio 'ya baktılar.

Lucio, "Bana bir motosiklet alacağına söz verirsen, �imdi

çiğnerim mantar. " diye bağırdı.

Don Juan ' a baktım. B aşıyla, buyurucu bir hareket yaptı.

Lucio homurdanarak, "Orostopan ! " dedi ve gene uykuya

daldı.

Eligio kalkıp yürümeye başlamıştı. Bana doğru birkaç

adım attı ve durdu. Kutsanmış bir ifade ile gülümsediğini

gördüm. Islık çalmaya uğraşıyordu. Açık seçik bir ses çıkarmıyordu; ama uyumlu bir havası vardı ıslığının. Bir ezgiydi

bu. Art arda yinelediği iki ölçüden oluşan bir ezgicik. Çok

geçmeden, ıslık açıkça duyulur oldu. Sonra da tizleşti. Eligio

anlaşılmaz sözcükler gevelemekteydi. Ezgisinin sözleriydi

herhalde bunlar. Saatlerce söyledi durdu onları. Yalın mı yalın, yinelemeli, tekdüze, ama yabancı güzellikte bir ezgi ...

Eligio ezgisini söylerken bir şeye bakar gibiydi. Bir ara

bana epey yaklaşmıştı. Yarı karanlıkta gözlerini gördüm.

Cam gibiydiler; bir yere mıhlanmışlardı. Eligio gülümsüyor,

kıkırdıyordu. Biraz yüiiiyor, sonra oturuyor, ardından gene

yürümeye başlıyordu. Bunları yaparken, sürekli iç geçiriyor,

inliyordu.

B irden, arkasından iten varmışçasına, sendeledi. Gövdesi,

onu iten gücün etkisiyle ortasından öne doğru yaylanmıştı.

Öyle ki, bir an , Eligio ayak ucuna basarak elleri arkadan yere değerek tam bir çember çizmişti nerdeyse. Sonra gene yavaşça sırtüstü yere yıkılıverdi ve boydan boya yere uzanıp yabansı bir katıl ığa büründü.

B ir süre, sızlanmayı, inlemeyi sürdürdü ve ardından horlamaya başladı. Don Juan Eligio 'nun üzerini birkaç çuvalla örttü. Saat 5.35 idi.

Lucio 'yla B enigno, sırtları duvara dayalı, omuz omuza

vermişler, uyuyorlardı. Don Juan'la birlikte uzun süre orda

oturduk. Çok yorgun görünüyordu . Sessizliği bozarak Eligio ' dan söz ettim. Don Juan, Eligio'nun Mescalito 'yla karşılaşmasının olağanüstü bir biçimde başarılı geçtiğini söyledi.

Mescalito, daha ilk karşılaşmalarında Eligio 'ya bir ezgi öğretmiş; ve bu da, don Juan ' a göre, görülmedik bir şeymiş.

Lucio'nun, motosiklet karşı lığında peyote yemesine neden olur vermediğini sordum. Don Juan, Mescalito'ya bu ko

şullarda yaklaşmasının Lucio'nun ölümüne yol açacağını

söyledi. Torununu kandımıak amacıyla her şeyi özenle hazırlamış olduğunu açıkladı. bu amaca vannak için kurduğu tasarıda çokça benim Lucio 'yla arkadaşlığıma güvendiğini belirtti. Lucio'nun onu çok düşündürdüğünü, aralarında büyük bir yakınlık doğmuş bulunduğunu, ancak Lucio 'nun yedi yaşın-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

dayken ağır bir hastalığa yakalandığını ve don J uan 'ın, sofu

bir katolik olan oğlunun Hazreti Guadalupe ' a, oğlu Lucio'yu

ona bağışlarsa çocuğu bir kutsal dans kummuna yerleştirece

ği üzerine yemin verdiğini anlattı. Çocuk o kurumda bir hafta kadar çömezlik yaptıktan sonra yemini bozmayı aklına koymuş. Bu yüzden öleceğini sanarak bir köşeye sinip bütün

gün ölümü beklemiş. Herkes çocukla alay etmiş ve bu olay

hiç unutulmamış.

Don Juan uzun süre bir şey demedi. Kendi düşüncelerine

dalmış gitmişti.

Sonra, "Ben Lucio'yu düşlerken, Eligio çıktı karşıma."

dedi don Juan. "Yok herhalde bi çaresi. Ama, birini seversek,

elimizden geldiğince dayatırız-sanki insanları sil baştan yaratmak olasıymış gibi ... Lucio, küçükken, yürekli oğlandı ; ama yitirdi bunu zamanla."

"Büyüyle çekebilir misin onu, don Juan?"

"Büyüyle çekmek mi? Ne diye?"

"Değişsin, yürekliliğine kavuşsun diye."

"Kimseye, yürekli olması için, büyü yapılmaz. Kişisel bi

şeydir yüreklilik. İnsanları zararsız duruma getirmek ya da

h asta etmek, sersemletmek için yapılır büyü. Büyü yapıp savaşçı kılamazsın ki adamı. Savaşçı olmak için kristal gibi saf olması gerek adamın ... Eligio gibi .. . Yürekli adammış Eligio ! "

Eligio, çuvalların altında, dingin, horlamaktaydı. Güneş

doğmak üzereydi. M asmaviydi gök .. . Lekesiz, temiz. Bulut

falan yoktu görünürlerde.

"Eligio ' nun yolculuğunu bilmek için," dedim. "vermeyeceğim şey yoktur. B ana anlatmanı istememde bir sakınca var mı?"

"Sakın isteme benden öyle bi şey ! "

"Niçin? Ben sana kendi deneyimlerimi anlatıyorum ya!"

"O başka şey. Sen, içindekilerini tutamaz birisin. Eligio,

bi Kızılderili .. O yolculuğundanbaşka nesi var ki? Ah, keşke

.

Lucio yapsaydı bunu ! "

"Elinden bi şey gelmez mi, don Juan?"

"Gelmez. Denizanasına kemik takılır mı? Onu değiştirmeye çalışmam saçmalıktan başka bi şey değildi zaten. "

Güneş doğmaktaydı. Işıklar, yorgun gözlerimi kamaştırıyordu.

"Don Juan, hep bana büyücülerin hiç saçmalamadıklarını

söylerdin. Senin saçmalık edeceğin hiç aklıma gelmezdi."

Don Juan delici bakışlarla baktı bana. Sonra kalkıp Eligio 'ya, ardından da Lucio'ya baktı. Şapkasını, tepesinden tutarak, başına geçirdi.

"Bi yararı dokunmayacağını bildiğimiz halde, etkilemeye

çalışabiliriz; elimizden geldiğince .. . " dedi gülümseyerek,

"Ama, bu çabalarımızın boşuna olduğunu bile bile yaparız

bunu. Bilmezlikten gelerek, gene de uğraşır dururuz. Bu da bi

büyücünün bile bile saçmalamasıdır. "

5

Üç Ekim 1 968 ' de sırf Eligio'nun peyotcye başlamasıyla ilgili durumları sorabilmek amacıyla, don Juan 'ın evine dönmüştüm. Eligio 'nun peyoteyi

ilk kez yemiş olduğu zaman tuttu

ğum notları gene okurken, bir sürü soru gelmişti aklıma. Çok

kesin ve açık yanıtlar almayı kurduğumdan, sorularımı, en

uygun sözcükleri seçerek, önceden bir liste halinde hazırlamıştım.

Don Juan ' a önce şunu sordum: "O gece ben görmüş müydüm?"

"Gördün sayılır. "

"Eligo 'nun hareketlerini görmüş olduğumu göriiyor muydun?"

"Evet. Mescalito Eligo 'nun aldığı dersin bi bölümünü se-

nin de görmene olur vermişti. Yoksa orda oturan ya da kıvrılıp yere yatan bi adam falan görmezdin. En son mitotede, oturumdakilerin herhangi bi şey yaptığını falan görmemiştin, di

" ? "

mı .

Son mitote sırasında, oturumdakilerin dikkate değer bir

devinimde bulunduklarını görmüş değildim. Don Juan ' a, notlarımda yazılı olduğuna göre, kimilerinin öbürlerinden daha sıkça kalkarak çalılığa gittiklerini gözlemlemiş olduğumu anlattım.

Don Juan, "Ama Eligio 'nun dersini nerdeyse bütünüyle

gördün," diye sürdürdü. "Düşün bi kez ! Mescalito 'nun sana

karşı ne denli cömert davrandığını şimdi anlıyor musun?

Mescalito 'nun kimseye böyle sevecence davrandığını anımsamıyorum. Hiç kimseye! Gel gör ki, onun bu yakınlığına aldırdığın yok senin. N asıl çevirebiliyorsun sırtını ona bu denli pervasızca? Ya da, daha doğrusu, ne geçiyor eline, Mescalito 'ya sırt çevirmekle?"

Don Juan ' ın gene beni köşeye sıkıştırmakta olduğunu seziyordum. Sorusunu yanıtlamama olanak yoktu. Her zaman, çömezliği, kendimi kurtarmak amacıyla bıraktığımı düşünegclmekteydim; oysa, kendimi neden yahut ne için kurtarmış

olduğuma ilişkin herhangi bir fikrim yoktu. Konuşmamızın

akışını hemen değiştirivcrmek amacıyla, önceden inceden inceye tasarladığım soruları bir yana iterek en önemli soruma geçiverdim.

"Şu bile bile saçmalıklar etmen konusunu açıklayabilir

misin?"

"Bilmek istediğin ne ki?"

"Don Juan, bile bile saçmalamak ne demektir, bunu anlatır mısın lütfen?"

Don Juan gülmesini tutamadı ve elini kalçasına şaklatarak

vurdu.

"İşte, bile bile saçmalık etmek budur! " diyerek kalçasını

gene şaklattı.

"Nasıl yani?"

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

"Bunca yıldan sonra çıkıp, bile bile saçmalıklar etmem

konusunda soru sorman beni öyle mutlu etti ki, sorma gitsin !

Ama sormamış olsaydın da, hiçbi fark etmezdi hani. Ne var

ki, şu anda mutlu olmayı yeğlemekteyim; sanki umurumday

ınış gibi-yani senin sorman ... Yani umurumda olmasının önemi varmış gibi. İşte, bile bile saçmalamak budur! "

İkimiz de yüksek sesle gülmekteydik. Ona sarıldım. Açıklamaları çok hoşuma gitmişti; ama pek bir şey anlayamamıştım.

Her zamanki gibi, evinin kapısının hemen önündeki açıklıkta oturmaktaydık. Öğleye iki saat vardı. Don Juan'ın önünde bir küme tohum vardı. Çöplerini ayıklamaktaydı. Ona yardım edeyim dedim, ama bırakmadı. Orta Meksika bölgesindeki bir arkadaşına göndereceğini, onlara dokunacak güçte olmadığımı söyledi.

Uzun bir sessizliğin ardından, "Bu saçmalıkları kime ya-

parsın don Juan?" diye sordum.

Kıs kıs güldü.

"Herkese yaparım! " diye bağırdı.

"Ne zaman yaparsın böyle bir şeyi?"

"Her edimim sırasında yapmış olurum bunu."

B u aşamada, sorumu yeni baştan sormam gerektiğini görerek, bile bile saçmalık etmesinin, edimlerinin içten olmadı

ğını, buna karşılık bir aktörün rol yapması gibi olduğu anlamına mı geldiğini sordum.

"Edimlerim içtendir, gerçektir; ne var, önünde sonunda bi

aktörün rol yapmasından öte bir şey olamazlar," yanıtı aldım.

".O halde, senin yaptığm her şey bile bile isteyerek saçma

! ık etmek oluyor ! " diye şaşkınlığımı belirttim.

"Evet, yaptığım her şey ... " dedi don Juan.

"Ama doğru olamaz bu," diye karşı çıktım, "Her davranı

�ına bile bile saçmalama diyemeyiz."

Gizemli bir bakış atarak, "Neden diyemezmişiz ki?" diye

yanıtladı.

"Bu, hiçbir şeyi takmadığın, kimseyi önemsemediğin,

hiçbir şeye aldırmadığın anlamına gelir o zaman. Örneğin heni .. . Yani sen benim bilgi adamı olmamı önemsemiyor musun; yaşamışım, ölmüşüm, ya da başka bir şey yapmışım, farketmez mi senin için?"

"B ildin ! Farketmez benim için. Sen de Lucio gibisin yani, ya da yaşamımdaki herkes gibisin, bile bile saçmalamamın ürünleri .. . "

Yabancı bir boşluk duygusu sarmıştı benliğimi. Kuşkusuz, don Juan 'ın beni kayırması, önemsemesi için herhangi bir neden olamazdı; ama, öte yandan kişisel olarak beni

önemsediği ne değgin kesin bir kanı vardı içimde. Başka türlü olabileceğini düşünmem olanaksızdı; çünkü, onunla birlikte olduğum zaman boyunca her anını benim çıkarlarım uğruna harcayagelmişti. B ir an, don Juan 'ın benden usanmış oldu

ğu için böyle bir şey söylemiş olabileceği geliverdi aklıma.

Onun öğretilerini bırakıp giden ben değil miydim?

"Sanırım aynı şeylerden söz ettiğimiz yok bizim," dedim.

"Kendimi bir örnek olarak ele almamam gerekirdi. Asıl söylemek istcdğim şey şöyle ki, bu dünyada önem verdiğin bir şeyler olmalıdır-yani bile bile saçmalamanın ötesinde bir şeyler .. . Hiçbir şeyi önemsemeden yaşamak olası mıdır, bilmem k i ! "

Don Juan, "B u senin düşüncen," dedi. "Sen önemseyebilirsin birçok şeyi. Sen, bana, bile bile saçmalamamdan söz açtın; ben de sana, kendime ya da başkalarına ilişkin her ne

yaparsam yapayım , hepsinin bile bile saçmalıklar etmekten

başka bi şey olmadığını söyledim; çünkü hiçbi şeyin önemi

yoktur benim için."

"Ben de diyorum ki, don Juan, senin için hiçbir şey önem

taşımıyorsa, nasıl sürdürüyorsun bu yaşamını?"

Don Juan güldü ve beni yanıtlayıp yanıtlamamaya karar

vermeye çalışıyormuş gibi bir an sustuktan sonra ayağa kalktı; evin arka yanına gitti. Onu izlemekteydim.

"Dur, dur bi dakka, don Juan," dedim, "muhakkak bil-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

mem gerek; ne demek istediğini anlatman gerek bana."

"Ola ki yoktur bi yolu anlatmanın. " diye yanıtladı don Juan. "İnsan, yaşamındaki kimi şeylere önem verir, çünkü önemlidir bu şeyler de ondan. Senin edimlerin sana göre

önem taşırlar; ama artık hiçbi şeyin önemi kalmadı benim

için. Ne benim edimlerim, ne de başlarınınkiler .. . Ama sürdürüyorum işte yaşamımı; çünkü istencim var benim. Çünkü tüm yaşamım boyunca istencimi tavlamış durmuşumdur .. .

Çelik gibi .. . Ve hiçbi şeyin önemi kalmaması d a ırgalamıyor

beni. Yaşamımın saçmalıkları istencimin buyruğundadır artık

benim."

Don Juan çömelerek parmaklarıyla, güneşte kurusun diye

bir çulun üzerine sermiş olduğu kimi otları okşarcasına karıştırdı. Uzun süren bir sessizlikten sonra aklıma ilginç bir şey geldi. Don Juan ' a, kanımca kimi insanların edimlerinin büyük önem taşımakta olduğunu söyledim. Bir nükleer savaşı böyle bir edimin en çarpıcı bir örneği olarak gösterebileceğimi belirttim. Yeryüzündeki yaşamı yıkmanın, öldürümün, en büyük kötülük olduğuna inandığımı söyledim.

Don Juan, gözleri parıltılı, "Böyle inançların var, çünkü

düşünmektesin," dedi. "Yaşamı düşünüyorsun sen. Görmüyorsun."

"Yani görseydim, daha mı farklı olacaktı inançlarım?" diye sordum.

Don Juan, bana bir b ilmece gibi gelen, şu sözeri söyledi:

"Bi kez görmeye başlamasın kişi, yapayalnız buluverir kendini bu dünyada; saçmalamaktan başka bi şeycikler yapamaz."

Sonra bir an susup, sözlerinin bendeki etkisini ölçermişçesine yüzüme baktı.

"Senin edimlerin de, bütün öbür insanların edimleri de

genellikle çok önemliymişler gibi görünürler sana; çünkü onların önemli olduklarını düşünmeyi öğrenmişsindir de ondan."

"Öğrenmişsindir" sözcüğünü öyle yabansı bir ses titre-

miyle söylemişti ki, bununla ne demek istediğini sormak zorunda kaldım.

Ellerini otlardan çekerek yüzüme baktı.

"Her şeyi düşünmeyi öğreniriz biz," dedi. "Sonra da gözlerimizi, baktığımız şeylere düşündüğümüz gibi bakmaya alıştırırız. Kendimize baktığımızda, önemli olduğumuzu dü

şünerek yaparız bunu. Onun içindir kendimizin önemli oldu

ğumuza inanmamız ! Ne var ki, insan görmeyi öğrenice, baktığı şeyleri artık düşünemediğini çakar; baktığı şeyleri düşünemeyince de, bütün her şeyler önemlerini yitiriverirler.

Don Juan şaşkın şaşkın baktığımı görmüş olacak ki, bu

sözlerini beynime çivilercesine üç kez yineledi. Anlattığı şeyler önce çok anlamsız gelmişti bana; ancak, iyice düşününce, bu anlattıkları, sezgiye ilişkin kimi gerçeklerin karmaşık bir

anlatımı olarak belirmeye başlamıştı.

Bu görünüşümü açıklayabilmesi için usturuplu bir soru

sormayı geçirdiysem de, bir türlü beceremedim. Hiçbir şey

gelmiyordu aklıma. Birdenbire bir bitkinlik bastırıvermişti;

düşüncelerimi toparlamakta güçlük çekmekteydim.

Don Juan yorgun olduğumu görerek sevecence sırtımı sıvazladı.

"Ayıklasana şu otları! " dedi. "Sonra da koparıp koparıp

şu kavanozun içine koy."

Elime büyücek bir kahve kavanozu tutuşturdu ve çekti

gitti.

Don Juan, akşama doğru eve dönmüştü. Otları parçalamayı bitirmiş, notlarımı yazabilecek yeterli zamanım olmuştu.

Hemen birkaç soru yöneltmek istedim. Ama don Juan pek

oralı görünmüyordu. Açlıktan ölmek üzere olduğunu , önce

bir şeyler yemesi gerektiğini söylemişti. Kil sobasını yakıp,

üzerine bir tencere et suyu yerleştirdi. Getirmiş olduğum paketlerden kimi sebzeler çıkararak, ince ince kıydı ve tencerenin içine atıverdi. Sonra şiltesine uzandı, çarıklarını ayağından fırlatttı ve ateşe bakmam için sobaya yakın oturmamı söyledi.

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

Hava kararmak üzereydi; oturduğum yerden göğün batısını görebiliyordum. Kimi koca bulut kümelerinin kıyıları koyu sarı bir renge bürünmüştü. B ulutların ortalarıysa kapkara görünüyordu.

Ben, tam bulutların ne güzel göründüklerini söyleyecektim ki, don Juan konuşmaya başladı.

"Uçları tüy gibi yumuşak, göbeği kalın mı kalın! " deyiverdi parmağıyla bulutları göstererek.

Aklımdan geçenleri olduğu gibi okumuşçasına söyleyiverdiği bu sözleri duyunca, gözlerim fal taşı gibi açılıverdi.

"Şimdi ben sana söylecektim bulutlan," dedim.

Çocuklara özgü bir içtenlikle gülerek, "Seni yendim öyleyse," dedi.

Kimi sorularımı yanıtlamak ister mi diye sordum.

"Neyi bile bile saçmalık etme konusuna değgin anlatmış

olduğun şeyler beni epey tedirgin etti de .. . " dedim. "Ne demek istediğini pek anlayabilmiş değilim."

"Elbette anlayamazsın," dedi. "Çünkü düşünmeye çabalıyorsun da, ondan! Oysa, benim dediklerim, senin düşüncelerine uymaz."

"Düşünmeye çalışıyorum; çünkü bir şeyi anlayabilmem

için tek çare budur benim için. Örneğin, don Juan, yani bir

kimse görmeyi öğrenirse, bu dünyadaki her şey ona değersiz

mi gelir artık?"

"Değersiz demedim ki ! Önemsiz dedim. Her şey birbirine eşittir; öyleyse önemsizdir. Örneğin, benim edimlerim seninkilerden daha önemlidir diyebilir miyim? Ya da bi şeyin bi başka şeyden daha önemli olduğunu söyleyebilir miyiz? .. O

halde, her şey birbirine eşittir ve eşit olduklarına göre, önemli değildir."

Bu söyledikleriyle, "görme" dediği şeyin, aslında salt

"nesnelere bakma" yerine "daha iyi bir yöntem" olduğunu

vurgulamayı mı amaçladığını sordum . Don Juan, insan gözünün her iki işlevi de yerine getirebileceğini; ama, hiçbirisinin iibüründen daha iyi sayılamayacağını; ancak, gözü yalnızca

bakmak için eğitmenin, kanısınca, gereksiz bir uğraş olduğunu belirtti.

"Örneğin, gülmek için gözlerimizle bakmamız gerekir,"

dedi, "çünkü nesnelere bakmadan, göremeyiz dünyanın gülünç yanlarını. Oysa, gözlerimiz gördüğü zaman, her şey öyle eşittir ki, hiçbi şey gülünç gelmez bize."

"Yani, don Juan, gören insan artık hiç gülemez, öyle mi?"

Don Juan bir süre sessiz durdu.

"Belki de hiç gülmeyen bilgi adamları vardır," dedi,

"ama, tanıdığım böyle bi kimse yok. Benim bildiklerim görürler, aynca da bakarlar ve böylece gülerler de."

"Bilgi adamlarının ağladığı da olur mu?"

"Olur herhalde. Bakar ya gözlerimiz! Gülebilelim diye,

ağlayabilelim diye. .. Ben kendim üzüntüden hoşlanmam;

onun için beni üzecek bi şeyle karşılaşsam, gözlerimi kaydırıp, ona bakmak yerine onu görmeyi yeğlerim. Ama gülünç bi şeyle karşılaşırsam hemen bakarım ve gülerim."

"Öyleyse, don Juan, senin kahkahaların gerçek; yani bile

bile saçmalama ürünü değil. "

Don Juan bir an bana baktı.

"Seninle konuşmamın nedeni, beni güldürüp durmandır,"

dedi. "Sen, öbür fareler korksun kaçsınlar da onların yiyeceklerini çalsın diye, kuyruğunu deliklere sokunca yakalanıveren koca kuyruklu çöl farelerini anımsatıyorsun bana. Soruların

ele veriyor seni. Ayağını denk al ! Kimi kez bu fareler kurtulmak için birden hızla kaçayım derken kuyrukları kopuverir oracıkta!"

Bu benzetmesi çok hoşuma gitmişti. Gülmeye başladım.

Don Juan, bir zamanlar, kuyrukları sincap kuyruğu gibi koskoca olan kimi fareler göstermişti. Bu farelerden birisinin kuyruğunu çekerken, kuyruksuz kalıvermesi imgesi hem

üzünçlü hem de ürkünçcesine gülünçtü.

Don Juan, "Benim kahkahalarını da, yaptığım bütün öbür

şeyler de, hepsi gerçektir," dedi. "Ne var ki, bunlar aynı zamanda bile bile saçmalama da oluyorlar-çünkü yok bi yarar-

ları. Yok bi şey değiştirdikleri . . . Ama gene de yapıyonım işte

lıınları ! "

"Ama, anladığıma göre, don Juan, senin kahkahaların yara rsız sayılmaz ha? M utlu kılıyorlar seni ya ! "

"Hayır! Mutlu olmamın nedeni, beni mutlu kılan şeylere

l ıakmamdır. O zaman gözlerim, o şeylerin gülünç yanları ya-

1.. a l ayıveriyor, b i de bakmışsın, gülmekteyim. Kaç kez anlat

ı ı ı ı ştım bunu sana. İnsan yürek taşıyan bi yolu seçmelidir diye. O zaman, işte, en yetkin kılığını bulur bi insan. O zaman, i >c l ki de, hep gülebilir."

Bu söylediklerinden, ağlamanın gülmeye oranla daha de

ı·,crsiz ya da belki de, en azından bizi zayıflatıcı bir edim old ı ığu anlamını çırakmıştım. Don Juan, aslında bu iki şey aras ı ı ıcla bir fark bulunmadığını; ikisinin de önemsiz olduğunu siiyledi. Ama ne varmış, kendisi kahkahayı yeğlermiş; çünkü

k ahkaha atınca, ağladığı zamankinden daha iyi hissedermiş

l'.iivdesi.

Bu noktada, yeğleycbildiğimize göre, eşitlikten söz edile

ı ı ıcyeceğini belirttim. Öyle ya, gülmeyi ağlamaya yeğlediği

ı ıc göre, gülmenin daha önemli olduğu çıkmaz mıydı ortaya?

İnatla, kendi yeğlemesinin, onların eşit olmadığını göster

ı ı ıcyeceği hususunda diretti . Ben de dayatarak, mantıksal açı

ı l:ın bu savmanın, mademki her şey eşittir, öyleyse ölümü

ycğlememek için de bir neden yoktur, demeye kadar uzatılal ıi leceğini söyledim.

"Çoğu bilgi adamının yaptığı bi şeydir bu," dedi don Ju

;ıı. "Bakarsın, yitip gitmişler günün b irinde. Herkes, onların,

yaptıkları yüzünden saldırıya uğrayıp öldürüldüklerini sanır.

ı >l iimü yeğler onlar; çünkü fark etmez onlar için. Ama ben,

y;ı�amayı, gülmeyi yeğlerim. Ama daha önemli olduğu için

·:;ıııınayasın. Yaradılışımdaki bir eğilimdir bu yeğleyiş. Yeğled i ğimi söylemek istemiyonım; istencim, bütün gördüğüm

·,:L·ylcre karşın gene de yaşamayı sürdürtüyor bana.

"Bakarken düşünmek ve düşünürken düşünmek alışk :ı ıı lığın yüzünden şimdi beni anlayamıyorsun."

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Bu son sözü çok ilgimi çekmişti. B ununla ne demek istediğini açıklamasını istedim.

En iyi söyleme biçimini ararcasına, tümceyi birkaç kez

değişik terimlerle yineledi. Sonunda, asıl diyeceğini açıkladı :

"Düşünmek" sözcüğüyle anlatmak istediği şey, kafamızdaki

dünyaya değgin o değişmez-sürekli fikirler inançlarmış.

"Görme", bu alışkıyı bir yana itermiş; "görme"yi öğrenene

dek de ne dediğini anlayabilmem olası değilmiş.

"Ama, don Juan, eğer her şey önemsizce, gönneyi öğrenmem ne diye önem taşıyor?"

"Bi zamanlar sana, insanlar olarak, iyi de olsa kötü de,

öğrenmenin yazgımız olduğunu anlatmıştım." dedi. "Ben

görmeyi öğrendim; ve sana h içbi şeyin önemi yoktur diyorum. Şimdi de sıra senin; ola ki bi gün sen de görürsün ve her şey önemli midir önemsiz midir anlarsın. B ana göre her

şey önemsizdir. B akarsın, sana göre her şey önem taşır. Artık bilmektesin ki bi bilgi adamı eylemleriyle yaşar; eylemleri bittiğinde neler düşüneceğini düşünerek değil. B ilgi adım yürek taşıyan bi yol seçer ve o yolu izler; sonra bakar,

kıvanır, güler; ardından da görür ve bilir. Çok geçmeden ya

şamının hepten tükenivereceğini bilir; bilir, çünkü görmektedir yani, hiçbi şeyin hiçbi şeyden daha önemli olmadığı

-

nı. . . Bi başka deyişle, bilgi adamında onur yoktur, saygınlık

yoktur, aile, san, v atan, yoktur; yalnızca yaşanacak bi yaşam

vardır onda. B u koşullar altında, doğaldır ki, öbür insanlarla tek bağı bile bile saçmalamak biçiminde olacaktır. B akarsın, bi bilgi adamı çabalamakta, terlemekte, oflayıp poflamaktadır; tıpkı öbür insanlar gibi görünür o da. Ş u farkla ki, yaşamındaki saçmalıklar denetimi altındadır. Hiçbi şey bir

ötekinden daha önemli olmadığına göre, bi bilgi adamı herhangi bir edimi yeğler; ve önemli bi şeymişçesine uygular o edimi. Ama o bile bile saçmalaması, ona, yaptığı şeyin

önemli olduğunu söyletir ve, onun, o biçimde davranmasına

yol açar. Oysa, o, bilmektedir bi önemi olmadığını bu şeylerin. Ve yaptığı iş sonuçlanınca, köşesine çekilir, dinginlik içinde. Edimleri iyiymiş, kötüymüş, başarıya ulaşmış ya da

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

ulaşamamış, hiç mi hiç ırgalamaz onu .

"Öte yandan, bi bilgi adamı hepten boşlamayı yeğleyebilir tüm edimleri; bu vurdumduymazlığını, en önemli şeyiymiş

gibi gösterebilir. Pek de iyi eder; çünkü bu da bile bile saçmalamanın bi başka biçimidir. "

Bu aşamada büyük çaba harcayıp oldukça karmaşık bir

açıklama yaparak don Juan ' a, bir bilgi adamının, hiçbir şeyi

önemsememesine karşın, belli bir edimi yeğlemesine neden

olan şeyin ne olduğunu öğrenmek istediğimi söyledim.

Yanıtlamadan önce yumuşakça güldü.

"Sen kendi edimlerini düşünüyorsun," dedi. "Elbet, edimlerinin düşündüğün kadar önemli olduğuna inanmaktasın.

Gerçekte, hiç kimsenin yaptığı hiçbi şey önem taşımaz. Hiçbi şey! Mademki gerçekte hiçbi şeyin önemi yoktur, senin sorduğun gibi, nasıl oluyor da yaşamımı sürdürüyorum? Daha kolay olurdu ölüvermek; sen böyle diyorsun, buna inanıyorsun. Çünkü senin yaşama değgin, düşüncelerin, görmenin nasıl bi şey olacağın değgin düşüncelerin gibidir. Bunu sana

betimlememi istiyorsun; anlatayım da sen de ona değgin kurgularını kurasın diye .. . Tıpkı öteki şeyleri kurduğun gibi . . .

Oysa görme durumunda, düşünmenin yeri yoktur kil B u yüzden, işte, görmenin nasıl olduğunu sana anlatamam ya! Ş imdi de kalkmışsın, bile bile saçmalık etmemin nedenlerini açıklamamı istiyorsun. B ile bile saçmalık etmenin, görmeye

çok benzediğini söylemekten başka ne diyebilirim ki sana?

Üzerinde düşünülmesi olanaksız bi şeydir bu çünkü."

Don Juan esniyordu: Sırtüstü yatıp kollarını, bacaklarını uzattı. Kemiklerinin kütürdediğini işittim.

Sonra, "Uzaklarda çok kaldın," dedi. "Çok düşünüyorsun, çok ! "

Don Juan daha sonra kalkarak evin yanındaki çalılığa doğru gitti. Tencerenin altına birkaç odun daha sürdüm. Gaz lambasını yakacaktım ama, yan karanlıkta oturmak daha çok hoşuma gitti. Yazabileceğim kadar ışık veren sobanın ateşi, çevremde bir kızartı yaratıyordu. Defterimi yere koyup uzan-

dım. Yorgundum. Don Juan'la yaptığımız bu upuzun görüşmeler arasında beni etkileyen tek şey, beni önemsememesiydi. Çok tedirgin etmişti bu beni. Yıllardır ona bağlanmış, ona güvenmiştim. Ona tam bir güvenim olmasaydı, onun bilgisini öğrenme düşüncesi, beni korkudan kötürüm edebilirdi.

Ona olan güvenimin temelinde onun beni kişisel olarak

önemsediği varsayımı yatıyordu. Aslında ben korkmuştum

ondan. Ama ona güvendiğim için bu korkuma gem vurabiliyordum. Oysa bu temeli altımdan çekiverince, boşlukta, çaresiz kalıvermiştim.

Pek yabansı bir ürküye kapılmıştım. Benliğim altüst olmuştu. Sobanın önünde bir aşağı bir yukarı yürümeye başladım. Don Juan da bir türlü dönmek bilmiyordu. Sabırsızlanarak bekledim.

Bir süre sonra don Juan geri geldi ve sobanın önüne oturdu. Ben de düşünmeden içimden geçenleri sayıp döktüm.

Akıntıya kapılmış giderken yön değiştirebilecek gücümün olmadığını söyledim. Ona olan güvencimden başka bir de onun yaşam biçimini aslında kendiminkinden başka daha ussal , en

azından çok daha işlevsel olarak gönneye başladığımı anlattım. Sözlerinin, beni ürkünç bir içsel çatışmaya ittiğini, çünkü onlardan, duygularımı değiştirmem gerektiği anlamını çıkardığımı belirttim. Bu görüşümü açıklamak amacıyla don Juan 'a kendi ekinimden bir örnek olmak üzere, yaşamında

hep gerçekliği arayan varlıklı, tutucu bir avukat olan yaşlı bir

adamın öyküsünü anlattım. Otuzlu yılların başlarında, New

Deal ' in (Yeni Pay Siyasetinin) başlatılmasıyla, kendisini zamanın kaynayan siyasal olaylarının ortasında buluvermişti.

B u değişimin, ülke için kesinlikle zararlı olacağı inancındaydı. Kendi yaşam biçimine olan bağlılığı, haklı olduğuna değgin kanısı, onu bir siyasal

kötülükle savaşmaya kadar götürmüştü. Ne var, zamanın akımları öyle güçlüydü ki, onu devirivermişti. Gerek siyasal alanda, gerekse kendi özel yaşamında on yıl savaşım verdi; İkinci Dünya Savaşı çıkınca da, tüm çabaları yenilgiyle kapanmış oldu. Siyasal ve düşüngüsel

(ideolojik) düşüşü derin yaralar açmıştı onda. Yirmi beş yıl,

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

lıcr şeyden elini eteğini çekmişti. Onu tanıdığım zaman seksen dört yaşındaydı ve son yıllarını bir huzur evinde geçirmek için doğduğu kente dönmüştü. Onca yıl yaşamını acılar küskünlükler içinde çarçur ettiğini düşününce, bu yaşa kadar nas ı l yaşayabilmiş olduğunu bir türlü anlayamamıştım. Benim dostluğumu çok iyi karşılamıştı; kendisiyle uzun söyleşiler

yapmıştık.

Onunla son buluşmamız sırasında, konuşmamızı şöyle bitirmişti: "Geriye bakıp yaşamımı inceleyecek epey zamanım oldu. Benim zamanımın önemli sorunları, bugün ancak birer

öykü olarak kaldılar-ilginç bile olmayan öyküler ... Ola ki ya

�amımı, bir hiç peşinde koşarak harcamışım. Bütün inandı

ğ ım o şeyler, maskaralıktan başka bir şey değilmiş, diyorum.

Değmezmiş. Anladım artık bunu. Ne var ki, yitirdiğim kırk

yılı geri döndüremem ki ! "

Don Juan 'a, çelişkimin, bile bile saçmalık etmeyle ilgili

sözlerinin zihnimde doğurduğu kuşkulardan kaynaklandığını

söyledim.

"Hiçbir şeyin önemi yoksa," dedim, "bilgi adamı olunca

ister istemez kendimizi bu yaşlı dostum gibi boşlukta buluruz

herhalde."

Don Juan, acı acı , "Pek öyle değil," dedi. "Arkadaşın yal-

111zlık çekiyor; çünkü görmeden ölecek ol. Yaşamını sırf yaşlanarak geçirmiş, şimdi de eskisinden daha küskün olması doğaldır. Utkular peşinde

koşup yalnızca yenilgiler bulmuş; o

yüzden, kırk yılını yele vermiş sanıyor. Utkunun da yenilginin de aynı şey olduğunu hiç bilmeyecek dostun.

"Demek şimdi de benden korkarsın ha! . . Senin de öbür

�cylerden bi farkın yok dedim diye .. . Çocukça davranmaktasın. İnsan olarak yazgımız, öğrenmektir. İnsan, savaşa gider gibi gider bilgiye de. Kaç kez söylemişimdir bunları sana. İnsan bilgiye de, savaşa da korkarak, saygı duyarak, savaşa gittiğinin bilincinde olarak, kendine olan güveni sarsılmadan gider. Sen, kendine güvenmelisin; bana değil.

"Demek, o dostunun yaşamındaki boşluk seni korkutu-

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

yor, ha! Ama, bilgi adamının yaşamında boşluk olamaz ki!

Bak, söylüyorum sana, her şey ağzına kadar dolup taşmaktadır."

Don Juan kalktı, kollarını gere gere açtı, havada bir şeyleri yoklar gibiydi.

"Her şey ağzına kadar dolu tıklım tıklım," diye yineledi,

"ve hepsi birbirine eşit. ben, sırf yaşlanmış olan o dostun gibi değilim. Hiçbi şeyin önemi yok dediğim zaman, onun öyle demesinden ayrı bir şeyi anlatmaktayım. O, yenilgiye uğradığından, verdiği savaşımı boşa gitmiş sanıyor; benim için olamaz utku, yenilgi ya da boşluk diye şeyler. Her şey dolup

taşmaktadır, her şey eşittir; benim savaşımını, savaşmaya

değmiştir.

"Bilgi adamı olmak için, bi savaşçı olması gerekir adamın. Sızlayan bi çocuk değil ! Pes etmeden, yakınmadan, çekinmeden, görene dek, hiçbi şeyin hiçbi önemi olmadığını kavrayana dek çabalayıp durmalıdır."

Don Juan tencereyi bir tahta kaşıkla karıştırdı. Yemek pişmişti. Tencereyi ateşten indirerek, duvara raf ya da masa gibi kullanılmak üzere kurmuş olduğu kerpiçten yapılmış bir dikdörtgen çıkıntıya yerleştirdi. Oturak olarak kullandığı iki

sandığı ayağıyla itiverdi. Sırtını , duvardaki destek görevini

yapan kirişi de dayayınca, bu sandıklarda oturmak çok rahat

ve zevkli oluyordu. Don Juan, oturmamı imleyerek bir çana

ğa çorba koydu. Gülümsemekteydi; varlığım ona erinç verirmişçesine ışıklı gözlerle bakıyordu bana. Çorba çanağını önüme doğru sevecence uzattı. Davranışlarında öylesine bir

ılıklık ve içtenlik vardı ki, sanki sarsılmış olan güvenimi yeniden pekiştirmeye çabalamaktaydı. Ahmaklar gibi öyle kaldım. Bu durumdan

sıyrılmak amcıyla kaşığımı aradım; ama kaşık maşık yoktu ortalıkta. Çorba, doğrudan doğruya çanaktan içilemeyecek denli sıcaktı. Çorbanın ılınmasını beklerken, don Juan ' a bile bile saçmalık etmenin, bilgi adamının artık kimseyi sevemeyeceği anlamına mı geldiğini sordum.

Yemesini keserek güldü.

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

"İnsanları sevmek, onlarca sevilmek ne de ilgilendiriyor

seni ya!" dedi. "Bi bilgi adamı yalnızca sever; hepsi o kadar.

Kimi ya da neyi isterse, sever. Ama, bu işte de bile bile saçmalık ederek, bu sevgisine kaptırmaz kendisini. Yani senin şu anda yaptığının tam tersi. İnsanları sevmek ya da onlarca sevilmekten başka şeyler de vardır bi insan için."

Başı hafifçe eğik, bir an yüzüme baktı.

"Düşün bunu biraz," dedi.

"Don Juan, bir şey daha sormak istiyorum. Gülebilmek

için gözlerimizle bakmamız gerektiğini söylemiştin. Ama

bence, düşündüğümüz için gülmekteyiz. Körler de gülerler

pekala. "

Don Juan, "Hayır," dedi, "körler gülmez. Gövdeleri sarsılır biraz, gülüyor izlenimini vererek .. . Dünyanın gülünç yanl arına hiç bakmış değillerdir; yalnızca düşlerler bunu. Kahkahaya dönüşemez gülmeleri."

Artık konuşmuyorduk. Dinginlik, esenlik, mutluluk içindeydim. Sessizce yemeğimizi yedik. Sonra baktım, don Juan gülmekte. Sebzeleri ağzıma götürmek için kuru bir dal parçası kullanıyordum.

4 Ekim 1 968

Bugün bir ara don Juan ' a "görme" konusunda konuşabilir miyiz diye sordum. B ir an düşündü, ve gülümseyerek, yapma yerine konuşup durma ahşkımdan bir türlü geçemediğimi

söyledi.

Sözcüklerin üzerine basa basa, "Görmek istiyorsan, dumanın sana kılavuzluk etmesine izin vermen gerekir," dedi.

"Ben artık bu konu üzerinde konuşmayacağım. "

Kimi kurutulmuş bitkileri ayıklamasına yardım etmekteydim. Uzun süre tam bir sessizlik içinde çalıştık. Ne vakit sessizlik biraz uzasa, içim kararıverir; hele don Juan ' la birlikte olduğumuzda ... B ir an geldi, kendimi tutamayarak saldırganca haykırırcasına bir soru çıkanverdim.

"Sevdiği biri öldüğünde, bir bilgi adamı bile bile nasıl uygular bu saçmalama yöntemini?" diye sordum.

Sorum, don Juan'ı afallatmıştı; bir süre soran gözlerle

baktı yüzüme.

"Örneğin, Lucio," dedim, "o öldüğü zaman, davranışların

bile bile saçmalama mı olurdu?"

Don Juan, durgun bir sesle, "Oğlum Eulal io desen, daha

da iyi olur. " dedi. Pan-Amerikan Kara yolu yapımında çalışırken kayaların altında kalmış ezilmişti. Onun ölüm anındaki davranışlarım da bile bile saçmalıktı. Kaza yerine vardığımda oğlum can çekişiyordu. Ama çok güçlü biri olduğundan, debeleniyor, tekmeliyordu. Önünde durup, öbür işçilere artık

ona dokunmamalarını söyledim. B oyun eğip oğlumun çevresinde dikildiler, onun ezik gövdesine bakıp durdular. Ben de durdum orada, ama bakmıyorum. Oğlumun tükenip g iden ya

şamını göreyim diye, gözlerimi çevirdim. Görüyordum onun

yaşamını; saydam bi sis gibi sınırlarından taşıyormuşçasına .. .

Çünkü yaşamla ölüm böyle karışır birbirlerine v e yayılırlar.

İşte böyle yapmıştım oğlumun ölümü sırasında. Yapılacak tek

şey buydu. O da bile bile saçmalık .. . Ona bakmış olsaydım,

onun katılaştığını görseydim, onun artık o fidan boyuyla bu

yeryüzünde dolaşamayacağını düşünerek, ağlamak zorunda

kalırdım. Oysa, ben onun ölümünü gördüm. Üzünç, duygu falan yoktu bu ölümde. Onun ölümü de başka her şeyle eşitti."

Don Juan bir süre konuşmadı. Üzgün görünmüyordu.

Sonra gülümseyerek başıma dokandı.

"Yani, sevdiğim biri öldüğünde, bile bile saçmalamamın,

gözlerimi çevirmek olduğunu biliyorsun artık."

Kendi sevdiğim kimseleri düşündüm; bir üzüntü kaplamıştı benliğimi.

"Ne şanslısın, don Juan ! " dedim. "Sen gözlerini çevirebi-

liyorsun, oysa ben yalnızca bakıp duruyorum."

Don Juan bu sözlerimi çok gülünç buldu ve güldü.

"Ne şanslısı be! " dedi. "Kolay mı sanıyorsun?"

İkimiz de güldük. Uzun bir sessizlikten sonra, belki de

kendi üzüntümü dağıtmak için, gene başladım sorularıma.

"Yanılmıyorsam, don Juan," dedim, "bir bilgi adamının

yaşamındaki bile bile saçmalama olmayan edimler, yalnızca

dostuyla ya da Mescalito 'yla birlikte yaptığı edimler olmaktadır, değil mi?"

"Evet, öyle. " dedi kıkır kıkır gülerek. "Benim dostumla

Mescalito' yu, biz insanlarla bi tutamayız. Benim bile bile

saçmalıklarım yalnızca bana özgi.idürlcr, ve başka insanlarla

birlikte olduğum zamanki davranışlarımla ilgilidirler."

"Gene de," dedim, "bir bilgi adamının, kendi dostuyla ya

da Mescalito'yla birlikteykenki edimlerini de bile bile saçmalık olarak nitelendirmesine mantıksal bir olasılık diye bakamaz mıyız?"

Bir an yüzüme baktı .

"Gene düşünmeye başladın." dedi. "Bi bilgi adamı düşünmez; o nedenle böyle bir olasılıkla karşılaşamaz. Bana baksan a! Ben, bile bile saçmalamamın, öbür insanlarla birlikte olduğum zamanlara özgü olduğunu söylüyorum; böyle diyorum, çünkü öbür insanları görebiliyorum da ondan. Oysa, dostumun niteliğini göremem ben; bu yüzden anlaşılmaz bi

varlık olarak kalır o. Niteliğini göremediğim her şeye karşı

nasıl bile bile saçmalık edebilirim ki? Kendi dostumla ya da

Mescalito' yla olduğumda, ben yalnızca görmesini bi len ve

gi>rdükleriyle şaşkına dönen bi adamımdır. Çevresinde olup

bitenleri hiçbi vakit anlamayacak olan bi adamcağız.

"Bi de sana bakalım. Sen bi bilgi adamı olurmuşsun ol

ıııazmışsın, ırgalar mı sanırsın beni! Ama Mescalito ' yu ırgal ı yor. Yoksa, seninle ilgilendiğini göstermek amacıyla onca

�eyi yapar mıydı? Bu ilgisinin farkındayım ve kendimi ona

göre ayarlıyorum. Ama neden ilgilenirmiş seninle? Bunlar

benim havsalama sığacak şeyler değildir. "

6

Beş Ekim 1 968 ' de Orta Meksika bölgesine bir yolcu! uğa çıkmak için tam arabaya binerken, don Juan beni durdurdu.

Ağırbaşlı bir biçimde, "Daha önce de söylemiştim sana,"

dedi, "bi büyücünün adını da nerde oturduğunu da kimseye

açıklamamamamız gerekir. Benim adımı, gövdemin bulunduğu

yeri kimseye söylememen gerektiğini anlamışsındır sanırım.

Ş imdi de aynı şeyi bir arkadaşımla ilgili olarak yapmanı istiyorum senden; Genaro adlı arkadaşımla .. . Onun evine gidiyoruz. Orada epey kalacağız."

Ağzımdan bir şey kaçırmayacağıma değgin güvence verdim don Juan ' a.

Ağırbaşlılığını sürdürerek, "Biliyorum," dedi. "Ama bi

düşüncesizlik etmeyesin diye .. . "

Karşı çıkayım dedim, ama don Juan, amacının yalnızca,

bu büyücülük işlerinde dikkatsiz davranmanın birden ve pisi

pisine ölüvermeyi göze almak demek olduğunu, oysa düşünceli ve bilinçli olarak davranılırsa böyle bir ölümün savulabileceğini anımsatmak olduğunu söyledi.

"Artık bu konuyu bi yana bırakalım," diyerek, şunları ekledi: "Yola çıkar çıkmaz artık Genaro 'dan falan söz etmeyeceğiz; düşünmeyeceğiz bile onu. H aydi bir an önce toparla düşüncelerini. Onunla karşılaştığın zaman zihninin açık olması; hiçbi kuşkunun kalmaması gerekir."

"Hangi kuşkulardan söz ediyorsun, don Juan?"

"Kuşku, canım ... Her türlü kuşku işte! Onunla karşılaştı

ğında zihnin berrak olsun. Seni görecek de ! "

B u yabansı uyarılar beni epey tasalandınnıştı. Arkadaşıyla karşılaşmasam da, don Juan ' ı onun evine götürüp orada bıraktıktan sonra, oralarda beklesem deyiverdim don Juan' a.

"Takma kafana o kadar canım," dedi o da, "hiç büyücü

görmemiş değilsin ki! Vicente' yi gördün ya ! Az kalsın öldürecekti seni ! Ama bu kez dikkat et! "

Orta Meksika'ya vardıktan sonra, arabamı bıraktığım yerden

don Juan'ın arkadaşı bizi izlemişçesinekapıda bekliyordu.

Hemen tanıdım onu. Kitabımı don Juan ' a götürmüş olduğum

zaman, kısa da olsa, görmüştüm onu. O ilk karşılaşmamızda,

şöyle bir bakmıştım ona, ve don Juan 'la yaşıt sanmıştım onu.

Ama onu evinin kapısında görünce, çok daha genç olduğunu

gördüm. Altmış yaşlarında kadar vardı. Boyu don Juan ' dan

daha kısaydı. İnce, esmer, sırım gibi bir adamdı. Gür kırçıl

saçları uzamış, alnını, kulaklarını örtüyordu. Değirmi, sert bir

yüzü vardı. Koca burnuyla, ufak kara gözleriyle yırtıcı kuşları andırıyordu.

Önce don Juan ' a bir şeyler söyledi. Don Juan başını

olumlu biçimde eğmekteydi. Kısa b ir görüşme yaptılar. İs�

panyolca konuşmadıklarından, ne dediklerini çıkaramıyordum. Sonra, Genaro bana döndü.

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

İspanyolca olarak, "Hoş gelmişsiniz bu kırık dökük yuvamıza," dedi özür dilercesine.

Meksika'nın birçok kırsal bölgesinde konuşulan, İspanyolcanın saygı gösteren biçimini kullanmaktaydı. Ama, sözü biter bitmez yok yere neşeli bir kahkaha patlatıverdi; bile bile saçmalık ettiğini çakmıştım. Evinin derme çatma olmasına aldırdığı falan yoktu gerçekte. Çok sevmiştim Genaro 'yu.

İzleyen iki gün boyunca dağl ara çıkıp kimi bitkiler toplamıştık. Don Juan, don Genaro ve ben, her sabah gün ağarırken yola koyuluyorduk. İki yaşlı adam beni bütün gün ağaçlık bir

yerde tek başıma bırakıp, dağın, yalnız kendilerinin bildiği

belli bir yerine gidiyorlardı. Çok hoşuma gidiyordu orda olmak. Vaktin nasıl geçtiğini anlamıyor, yalnız geçirdiğim o güzel deneyimim kuşkusuz, kendimi, don Juan ' ın toplamamı

istediği bir tür bitkiyi büyük bir dikkatle arama işine vermemden kaynaklanıyordu.

Akşama doğru eve yollanıyorduk; her iki gün de öyle yorgundum ki, eve döner dönmez uyuyuvermiştim.

Ama üçüncü gün farklı olmuştu; üçümüz birlikte çalışmıştık. Don Juan Genaro' dan, bana kimi bitkilerin nasıl seçileceğini öğretmesini istedi. Öğleyin eve döndük. Onların evin önünde saatlerce, çıt çıkarmadan, kendilerinden geçmişçesine, dalınç içinde oturuştular. Ne var, uyuklamakta falan değillerdi. B irkaç kez aralarında dolaşmıştım, don Juan 'ın da, don Genaro 'nun da beni gözleriyle izlediklerini görmüştüm.

Do Juan, "Otları koparmadan önce onlarla konuşmalısın."

dedi. Durup dururken söyleyivermişti bunları; hem de üç kez

yineleyerek . . . Dikkatimi çekmek istediği belliydi. Gene konuşana dek, kimseden ses çıkmadı.

"Bi otu görmek için, konuşmalısın onunla," diye sürdürdü, "teker teker tanışmalısın onlarla; ancak o zaman anlatabilir bi bitki, ona değgin öğrenmek istediğin şeyi."

Akşam yaklaşmıştı. Don Juan, yüzü batıdaki dağlara dönük, düz bir kayanın üstüne oturmuştu. Don Gcnaro, onun

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

yanında, bir hasır yaygının üzerinde, yüzü kuzeye dönük,

oturmaktaydı. Don Juan, daha oraya vardığımız gün, bu yerlerin onların "yerleri" olduğunu, benim de onların karşısında herhangi bir yere oturabileceğimi söylemişti. Bu yerlerimizde otururken, yüzüme güneydoğuya dönük tutmalı, ve onlara ancak şöyle bir göz değdirerek bakmalıymışım.

Don Juan, "Evet, otlara böyle davranılır, di mi?" diyerek

don Genaro 'ya döndü; o da don Juan'ı doğrularcasına başını

salladı.

B itkilerle konuşurken kendimi biraz aptala benzettiğim

için bu yönergesine uymamış bulunduğumu açıkladım.

Katı bir sesle, "Bi büyücünün dediklerinin dalga geçme

olmadığını anlayamadın bi türlü," dedi . "Bi büyücü görmek

isteyince, önce güç kazanmaya bakar. "

Don Genaro bana bakmaktaydı. Not tutmaktaydım; bu da

epey şaşırtmıştı onu. Gülümseyerek başını iki yana salladı ve

don Juan' a bir şeyler söyledi. Don Juan omuzlarını silkti. Beni yazır görmek don Genaro 'nun çok tuhafına gitmiş olacaktı. Don Juan, herhalde, not tutmama alışıktı. O konuşurken benim yazı yazmam tuhaf gelmiyordu ona artık. Ne yaptığıma bakmadan konuşmasını sürdürebiliyordu. B aktım, don Gcnaro ha bire gülmekte. Konuşmanın akışı kesilmesin diye

bıraktım not tutmayı.

Don Juan, büyücülerin edimlerini boşu boşuna yapmadıklarını bir kez daha belirtti. B ir büyücünün her an ölümle burun buruna yaşamak zorunda bulunduğunu vurguladı. Ardından, don Genaro' ya bir gece ölüm ışıklarının beni nasıl izlemiş olduğunu gördüğünü anlattı. Bu öyküyü çok gülünç bulmuş olacaklar ki, don Genaro yerlerde yuvarlanarak gülmeye başladı.

Don Juan benden özür dileyerek, arkadaşının böyle kahkahalar koyuvermeye pek düşkün olduğunu açıkladı. Şöyle göz ucuyla hala yerde yuvarlandığını sandığım don Genaro 'ya bir bakayım dedim. Ne göreyim! Adam, aklımın ucundan bile geçiremeyeceğim bir durumda değil mi! Kollarının,

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

bacaklarının desteği olmadan başı üstünde durmaktaydı. Üstelik bacaklarını, oturuyormuş gibi, kavuşturarak .. . Öyle beklenmedik bir görüydü ki bu, yerimden fırladım. Gövdesinin mekanik açıdan, olanaksız denilebilecek bir hareket yapmış

olduğu kafama dank ettiğinde, o çoktan olağan oturuş durumuna geçmişti bile. Don Juan, geçenlerin ayrımında olduğunu kanıtlarcasına, don Genaro 'nun bu başarısını yüreğinden kopup gelen bir kahkahayla kutladı.

Don Genaro şaşkınlığımı sezmiş gibi, ellerini bir iki kez

birbirine vurdu ve gene yuvarlandı yerde. Kendisine bakmamı istediği belliydi. Yerde yuvarlanma gibi gördüğüm durum, gerçekte oturma durumundayken öne eğilerek başıyla yere

değme gibi bir duruştu. Bu mantıksız görünen duruşa, birkaç

kez öne doğru yaylana yaylana eğilerek kazandığı hızla geçebiliyordu besbelli; gövdesindeki dinginlik (atalet) onu dik bir duruşa geçiriyor ve bir an için 'başının üstünde oturuyordu. '

Gülmeleri geçince, don Juan konuşmasını sürdürdü; sesi

oldukça sertti. Oturuşumu değiştirerek onu daha rahatça izleyebilecek bir duruşa geçtim. Özellikle, dikkatimi ona verdiğimi belirten bir harekette bulunduğum zamanlarda olduğu gibi, artık alıştığım biçimde gülümsemiyordu. Don Genaro sanki gene not tutmamı beklermiş gibi bana bakıp duruyordu.

Ama not almayı bırakmıştım. Don Juan, topladığım bitkilerle onun istediği gibi konuşmamış olduğum için beni paylamaktaydı. Öldürdüğüm bitkilerin beni öldürmüş olabileceklerini, er geç beni hasta edeceklerinden emin bulunduğunu söylüyordu. B itkileri incitmiş olmam nedeniyle hastalanırsam, belki de bunu, üşütmüş olduğuma, ya da başka bir şeye vereceğimi de ekledi.

İkisi birden bir cümbüş daha, başlattılar. Don Juan gene

ağırbaşlılığını takınarak, ölümümü düşünmezsem, tüm yaşamımın tam bir kargaşaya dönüşeceğini söyledi. Dik dik bakmaktaydı bana.

"Ölümüyle yaşamından başka nesi var ki bi insanın?" de-

di.

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

O anda not almadan edemeyeceğimi anladım ve gene

yazmaya başladım. Don Genaro bana bakıyor, gülümsüyordu. Sonra başını hafifçe arkaya kaldırarak burun deliklerini açtı. Belli ki burun deliklerini çalıştıran kaslarına iyice hakimdi. Onları olağan durumlarının iki katı kadar açabiliyordu.

Onun bu soytarılığının bana en gülünç gelen yanı yaptığı

şeylerden çok, bu yaptıklarına karşı olan kendi tepkimeleriydi. Burun deliklerini genişlettikten sonra gülerek yere yıkılıverdi ve gövdesini gene o acayip tepetakla-baş üstünde-oturma duruşuna getirdi.

Gülmekten, yaşlar boşanıyordu don Juan ' ın yanaklarına,

Gülmeye çalıştım, ama aslında sıkılıyordum.

Don Juan, açıklarcasına, "Genaro yazı yazılmasını sez-

mez de," dedi.

.

Not defterimi bıraktım; bu kez don Genaro, yazı yazabileceğimi, bunun hiçbir sakıncası olmadığını söyledi. Defterimi alıp gene yazmaya başladım. Don Genaro aynı şaklabanlıkları sürdürüyor, ardından ikisi de kahkahayı basıyorlardı.

Don Juan, gülmesini sürdürerek, arkadaşının bana öykünmekte olduğunu anlattı. Ben, yazarken burun deliklerimi açarmışım da; benim not tutma yoluyla büyücü olmaya çalışmam don Genaro ' ya çok tuhaf gelmiş de; benim bu hareketimi, insanın kafası üstünde durması denli anlamış bulundu

ğundan, gülünç olsun diye öyle tepetaklak başının üstünde

oturma duruşuna geçmiş.

Don Juan, "Sana tuhaf gelmiyordur," dedi, "ama baş üstünde oturma duruşunu yalnız Genaro yapabilir, yaza yaza büyücülük öğrenmeyi de

ancak sen düşünebildin."

İkisi birden patlayarak gürültülü kahkahalarını savurdular; don Genaro gene o inanılmaz hareketini yaptı.

Çok sevmiştim don Genaro 'yu. Davranışlarında öyle bir

dolaysızlık, öyle bir incelik vardı ki!

"Özür dilerim, don Genaro," dedim, defterimi göstererek.

"Olsun, önemi yok," diyerek kıs kıs güldü.

Artık yazamıyordum. Onlar uzun süre bitkilerin insanı

gerçekten nasıl öldürebildiğinden, büyücülerin bitkileri bu

amaçla nasıl kullandıklarından söz ettiler. Konuşurlarken ara

sıra bana bakıyorlar, sanki yazmamı bekliyorlardı.

Don Juan, "Carlos, eyerlenmekten hoşlanmayan atlara

benzer," dedi. "Yavaş yavaş yaklaşmalısın yanına. Onu ürkütti.in bak, şimdi de yazmıyor işte ! "

Don Genaro burun deliklerini genişletti, yapmacık bir yavarıyla, kaşlarını çatarak, ağızını büzerek, "Hadi, Carlos, yaz !

B aşparmağın düşene dek yaz, olur mu?" dedi.

Don Juan ayağa kalktı, kollarını açıp sırtını arkaya bükerek gerindi. İleri yaşına karşın gövdesi güçlü ve esnekti. Evin yanındaki çalılığa doğru yürüdü ; don Genaro 'yla yalnız kalmıştım. Don Genaro bana bakmaktaydı; gözlerimi çevirip öte yana baktım, çünkü bakışlarından sıkılıyordum.

Burun deliklerini açarak, burnunun kanatlarını titretmeye

başladı; sonra da ayağa kalktı ve kollarını açıp sırtını arkaya

bükerek don Juan ' ın gerinme hareketlerinin tıpkılarını yaptı.

Ama bunu öyle gülünç bir biçimde yapıyordu ki ! Ancak çok

usta bir pandomimciden beklenebilecek ince hareketlerle

maskaralığın daniskası denilebilecek hareketlerin betimlemesi olanaksız bir birleşimiydi bu yaptıkları . Sanki büyülenmiştim. Don Juan ' ın, çok ustaca çizilmiş bir karikatürüydü kar

şımdaki.

O anda don Juan geri gelmiş, onun bu yaptığını görmüştü; ne anlama geldiğini de anlamıştı . .. Gülerek yerini aldı.

Don Genaro, durup dururken, "Yel ne yöne esiyor?" diye

sordu. Don Juan başının bir devinimiyle batıyı imledi.

Don Genaro, ağırbaşlı, "Yelin estiği yöne gitmes daha iyi

olacak," diye mırıldandı .

Sonra bana dönüp parmağını yüzüme doğru salladı.

"Alışılmadık sesler duyarsan pek aldırış etmezsin," dedi.

"Genaro sıçınca, dağlar yerinden oynar. "

Der demez, hoplaya zıplaya çalılığa koştu ve daha bir saniye geçmişti ki, son kerte yabansı bir gürültü, derin, doğaüs-

tü diyebileceğim bir gümbürtü işittim. Ne anlam vereyim, bilemiyordum. B ir şey sezinlemek için don Juan ' a baktım-iki kat olmuş tepinerek gülmekteydi .

1 7 Ekim 1 968

Don Genaro 'nun, kendi deyimiyle, "öteki dünya" düzeninden

ne diye söz açmış olduğunu anımsayamıyorum. Usta bir büyücünün bir kartal olduğunu, ya da kendisini bir kartala dönüştürebileceğini anlatmıştı. Öte yandan, bir kara büyücü "tecolete", yani baykuş olurmuş. Don Genaro, kara büyücülerin gecenin çocukları olduğunu, bu kimselere en yararlı hayvanların dağ aslanları, öbür yabanıl kediler ya da gece kuşları, özellikle baykuş olduğunu açıkladı. Lirik büyücülerin-hrujos

liricos-yani büyücülüğü bir sanat uğraşı olarak alan büyücülerin, başka hayvanları, örneğin kargaları yeğlediklerini söyledi. Sessizce bizi dinlemekte olan don Juan, gülmeye başlamıştı.

Don Genaro, ona doğru dönerek, "Gerçekten öyle, biliyorsun, Juan ," dedi.

Sonra da, usta b ir büyücünün, çömezini birlikte yolculu

ğa götürebileceğini, öteki dünyanın on katını da aşırtabilece

ğini söyledi. Eğer bu usta, bir de kartal olursaymış, en alttaki

kattan başlayarak bütün dünyaları birbiri arkasından geçer

doruğa ulaşırmış. Kara büyücülerle, lirik büyücüler, yalnızca

üç katı aşabilirlermiş.

Don Genaro bu aşamaların neler olduğunu şöyle açıkladı:

"Önce en aşağıdan başlanır; öğretmenin seni yanına alıp uçu

�a geçer, ve çok geçmeden, bumm ! İlk katı geçersiniz. Az

sonra, bakarsın, gene bumm ! . . İkinci katı geçmişsiniz. Ve bumm ! . Üçüncü kat. . . "

Don Genaro bumlaya bumlaya onuncu katı da geçtikten sonra, susunca, don Juan bana bakıp göz kırptı.

"Genaro ' nun konuşmakla arası pek hoş değildir," dedi.

"Ama öğrenmek istersen, nesnelerin dengesine değgin öğre-

tiler sunabilir sana. "

Don Genaro başıyla doğrulayarak, ağzını büzmüş, gözle-

rini kısmıştı.

Onun bu duruşu, çok hoşuma gitmişti.

Don Genaro kalktı, don Juan da onu izledi.

Don Genaro, "Pekala," dedi, "gidelim öyleyse. Gidip

Nestor ' la Pablito' yu bekleyebiliriz. Herhalde çıkmışlardır.

Perşembeleri erken çıkıyorlar. "

İkisi de arabama bindi; don Juan önde oturdu. Onlara hiçbir şey sormadan arabayı çalıştırdım. Don Juan, Nestor 'un evine yöneltiyordu beni. Oraya varınca, don Genaro eve girdi, ve çok geçmeden kendi çömezleri olan iki delikanlıyla, Nestor ve Pablito 'yla dışarı çıktı. Hepsi de arabaya doluştular; ve don Juan batıdaki dağlara doğru gitmemi söyledi.

Arabayı bir toprak yolun kıyısına bırakıp, arabanın bulunduğu yerden görülebilen bir çağlayana doğru akan beş altı metre genişliğindeki bir ırmağın kıyısını izleyerek yürüdük.

Akşam yaklaşıyordu. Manzara çok etkileyiciydi. Tam tepemizde, koskoca, koyu, mavimsi bir bulut uçan bir çatı gibi durmaktaydı. Kıyıları keskince biten dev bir yarım daire biçiminde bir buluttu bu. Batımızda, yüksek Cordillera Central dağlarının yamaçlarına yağmur yağıyora benziyordu. Yeşil

tepelerin üzerine beyazımsı bir perde iniyormuş izlenimini

veriyordu. Doğu yanımızda upuzun, derin bir vadi vardı; vadinin üzerinde dağınık bulut parçaları asılı duruyor, Üzerlerine güneş vuruyordu. B u iki yanın arasındaki çelişki, görkemliydi. Çağlayanın altında durduk. Elli metre kadar bir yükseklikte akıyordu sular, kulaklarımızı sağır edercesine gürleyerek.

Don Genaro beline bir keme doladı. En azından yedi tane

nesne sarkıyordu kemerinden. Ufak sukabaklarını andıran

nesneler ... Şapkasını çıkarıp, boynuna asılı bir kordonla arkasına sarkık durumda tuttu. Kalın yün kumaştan yapılmış bir keseden bir saç bantı çıkardı. Bu bant da alaca renkli bir yün

kumaştandı. En belirgin rengi parlak bir sarıydı bu bantın.

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

Banta üç telek geçirdi. Kartal tüyüne benziyorlardı. Tüyleri

geçirdiği yerlerin bakışımlı (simetrik) olmadığ!nı gördüm.

Tüylerden biri, sağ kulağının arka kıvrımı üzerindeydi; öbürü birkaç santimetre kadar onun önünde; üçüncüsü de sol şakağının üzerindeydi. Sonra, çarıklarını çıkardı ve pantalonunun beline bağladı ya da astı. Kemerini de pançosunun üzerinden sıkarak tutturdu. Deri şeritlerden örme bir kemerdi bu.

Kemeri, bağlayarak mı yoksa tokayla mı tutturduğunu görememiştim. Don Genaro çağlayana doğru yürüdü.

Don Juan yuvarlakça bir kayayı eliyle durağan bir duruma getirdikten sonra, üzerine oturdu. Öbür iki genç adam da birer kaya bulup don Juan'ın sol yanında oturdular. Don Juan, sağ yanındaki yeri göstererek, bir kaya bulup oturmamı söyledi.

Üçünün de yan yana oturmakta olduklarını göstererek,

"Yüzümüz bu yana bakacak biçimde oturacağız," dedi.

O sırada don Genaro, çağlayanın dibine ulaşmış, suyun

düştüğü yerin hemen yanındaki bir keçiyolundan tırmanışa

geçmişti. Oturduğumuz yerden bakınca, çok dik görünüyordu bu keçiyolu. Çıkarken tutunduğu bitkilerle kaplıydı orası.

13ir ara ayağı kayıverdi, az kalsın, aşağılara kayacaktı; çok

kaygandı çünkü bastığı çamurlu yer. Az sonra gene aynı şey

oldu da, don Genaro 'nun tırmanacak yaşı çoktan geçmiş olduğu düşüncesi geçiverdi aklımdan. Keçiyolunun sonuna varana dek birkaç kez daha kaydığını, sendelediğini görmüştüm.

Don Genaro kayalığa tırmanmaya başladığında bir tür

korkuya kapılmıştım. Ne yapmak istediğini anlayamamıştım bir türlü.

Fısıldayarak, "Ne yapıyor?" diye sordum don Juan ' a.

Don Juan başını bana çevirmeden, "Tırmanıyor işte ! " dedi.

Don Juan gözlerini don Genaro'ya dikmiş, sürekli ona bakmaktaydı. G özlerini kısmıştı. Kayanın ucuna dik oturmuş, t.:l lerini bacaklarına yaslamıştı.

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Nestor la Pablito 'nun yüzlerine bakmak için biraz eğildim. Don Juan elini sertçe sallayarak kıpırdamamamı belirtti.

Hemen çekildim. Şöyle bir görebilmiştim delikanlıları. Onlar

da don Juan gibi dikkat kesilmiş bakıyorlardı.

Don Juan eliyle bir başka işaret yaparak çağlayanı göster-

di.

Gene baktım. Don Genaro, bir duvar gibi yükselen dimdik kayalığın üzerinde epey yol almıştı. B aktığım sırada, bir çıkıntıya basmış milim milim ilerleyerek koca bir kayanın

çevresini dolanmaya çalışıyordu. Kollarını kayayı kucaklarcasına açmıştı. Yavaş yavaş sağa doğru ilerlerken, b irden gövdesi havada asılı kaldı. Düştü artık, derken, baktım, hala

orda durmakta .. . Sağ eliyle bir şeyi kavrayıvermiş ve ayağı

çok çevikçe o çıkıntıya yeniden basıvermiş . . . Don Genaro,

kayaya gene yapışınca başını çevirip bize bakmıştı. Kısa bir

bakıştı bu. B aşını şöyle bir çcviriverişde öyle bir biçemleme

vardı ki, düşünmeye başladım. Onun her kayışında, dönüp

öyle bize bakıverdiğini anımsadım. Beceriksizliğine sıkılarak, bakıp bakmadığımızı görmek için dönmüş olacak diye düşünmüştüm.

Tepeye doğru biraz daha tırmandıktan sonra bir kez daha

kayıp aşağı doğru sarkan bir kayaya tehlikeli bir biçimde asılı kalıverdi. Yalnızca sol eliyle tutmaktaydı tüm gövdesini.

Dengesini yeniden bulunca dönüp gene bize baktı. Tepeye

varana dek iki kez daha yitirmişti dengesini. Oturduğumuz

yerden, çağlayanın dökülmeye başladığı yeri eni sekiz metre

kadar görünüyordu.

Don Genaro bir an kıpırdamadan durdu. Don Juan ' a, don

Genaro 'nun orda ne işi var diye sormak istedim, ama don Juan kendisini, bakmasına öyle kaptırmıştı ki, onu tedirgin etmeyi göze alamadım.

Don Genaro birden suya atladı. Öylesine beklenmedik bir

hareketti ki bu, karnımın ta içinde beni yutar gibi bir boşluk

duyumsayıveğrdim. Görkemli, düş gibi bir atlayıştı bu. Çağlayanın ortasına doğru kesik kesik uçmakta olan gövdesinin

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

üst üste bir dizi imgesini açık seçik görmüş gibiydim.

Ş aşkınlığım yatışınca, don Genaro 'nun, çağlayanın kıyısında bulunan ve oturduğumuz yerden zorlukla görülebilen bir kayanın üzerine inmiş olduğunu gördüm.

Bir süre tüner gibi kaldı o kayanın üstünde. Hızla düşen

suların baskısına karşı koyabilmek için didinmekteydi. İki

kez uçurumun kıyısına sürüklenmişti. Nereye tutunmakta olduğunu göremiyordum. Dengesini bularak kayanın üzerinde çömeldi. Sonra, bir kaplan gibi fırlayıverdi. Bu kez üzerine

indiği kayayı çok az seçebiliyordum. Çağlayanın tam kıyısında duran koni biçiminde bir kayaydı bu.

En azından on dakika kadar kalmıştı bu kayanın üzerinde-hiç devinmeden ... Onun böyle kımıldamadan durması bana öyle etkileyici gelmişti ki, titremeye başladım. Kalkıp yürümek geliyordu içimden. Don Juan, bu sinirli halimi görerek kesinlikle yerimden kımıldamamamı buyurdu.

Don Juan'ın öyle heykel gibi kıpırdamadan duruşu içimde gizemli bir yılgı yaratmıştı. Oturduğu yerde öyle tünemeyi biraz daha sürdürürse, artık kendimi tutamayacağım gibi geliyordu.

Don Genaro gene zıpladı birden. Bu kez çağlayanı enlemesine geçmiş, öbür yakaya inivermişti. Tıpkı bir kedi gibi dört ayağının üzerine ... Bir an çömelik kaldıktan sonra ayağa

kalkıp çağlayanın öbür yakasına baktı sonra da aşağıda duran

bizlere döndü. Orda bir heykel gibi dikilip bize bakmasını

sürdürüyordu. Elleriyle yanlarında görünmeyen parmaklıklar

tutuyormuşçasına duruyordu.

Bu duruşu gerçekten çok güzeldi . Gövdesi çevikti, çıta gibiydi . Başını saran tüylü bantıyla, koyu renkli pançosuyla, yalınayak öyle duran don Genaro 'ya baktım-böylesine güzel

bir insan görmüş olduğumu anımsamıyordum.

Don Genaro birden kollarını ve baŞ,ını kaldırıverdi, ve sol

yanına doğru, hızla, bir perende attı. Uzerinde durmuş oldu

ğu kaya yuvarlaktı. Perende attıktan sonra, kayanın arkasında

kayboluverdi.

O anda bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başlamıştı. Don Juan kalktı, yanındakiler de onu izledi. Birden yapıverdikleri bu hareket şaşırtmıştı beni. Don Gcnaro 'nun o ustaca işi bende derin bir çoşku uyandırmıştı. Hemen ona ko

şup, yetkin sanatına karşı duyduğum hayranlığı belirtmek,

onu kutlamak istiyordum.

Dikkatle çağlayanın sol yanına bakarak, don Genaro 'nun

inip inmediğini görmeye çalıştım; ama göıiinürlerde yoktu.

Nereye gittiğini merak ediyordum. Don Juan ' a sorduysam

da, bir yanıt alamadım.

Don Juan, "B ir an önce kaçalım burdan," dedi. Yoksa sırılsıklam olacağız. Nestor 'la Pablito ' yu evlerine bırakalım, sonra da dönüş yolculuğumuza başlarız.

"Don Genaro'yla vedalaşmadım henüz," diye yakındım.

Don Juan, sertçe, "O vedalaştı senle," diye yanıtladı.

B ir süre yan gözle beni süzdükten sonra, yumuşayarak

gülümsedi.

"Ayrıca, selam da söyledi sana," dedi, "seni çok beğenmiş."

"Dönmesini bekleyemez miyiz?"

Don Juan kesin bir sesle, "Hayır! " dedi. "Bırak artık onu.

Nereye gittiyse gitti işte ! Belki de kartal olmuş, öbür dünyada uçmaktadır. Ölmüş de olabilir orda. Artık farketmez .. . "

23 Ekim 1 968

Don Juan, laf arasında, yakında Orta Meksika'ya bir yolculuk

daha yapacağını söylemişti.

"Don Genaro'ya mı gideceksin?" diye sordum.

Yüzüme bakmaksızın, "Belki." diye yanıtladı.

"Esaslı adam, değil mi don Juan? Yani çağlayanın tpesinde bir şey olmadı ona."

"Olmaz elbette; sağlam adamdır. "

B ir süre, tasarladığı yolculuktan söz ettik. Sonra, don Ge-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

1 2 1

naro 'yla birlikte olmaktan zevk aldığımı, şakalarından çok

hoşlandığımı söyledim. Don Juan, gülerek, don Genaro 'nun

bir çocuk gibi olduğunu söyledi. Uzun süre susuştuk. Don

Genaro' nun nasıl bir ders vermiş olduğunu sormak için uygun bir sözcük arıyordum. Don Juan bana bakarak, yaramaz çocuklara özgür bir biçimde, "Don Genaro 'yla ilgili sormak

için, için gidiyor di mi?" dedi.

Sıkılarak güldüm. O çağlayanda olanlara iyice takmıştım

kafamı. Anımsayabildiğim tüm ayrıntıları eviriyor çeviriyor,

ve inanılmaz bir cesaret gösterisine tanık olduğum sonucuna

varıyordum. Kuşkusuz, don Genaro, eşsiz bir denge ustası,

bir cambaz olmalıydı. Tüm devinimleri, teker teker ele alındığında, dinsel bir törendeki davranışları andırıyor, akıl ermez simgesel anlamlar taşır görünüyordu .

"Evet." dedim. "Nasıl bir ders vermiş olduğunu öğrenmek için yanıp tutuşuyorum. "

Don Juan, "Bak n e diyeceğim." dedi. "Boşuna harcadın

zamanını. Onun verdiği ders, görebilen kimseler içindir. Pablito 'yla Nestor, çok iyi görememelerine karşın, gene de çaktılar bunu. Ama sen, bakmak için gittin oraya. Don Genaro'ya senin tam bir bakar kör ahmak olduğunu; vereceği dersin,

gözlerini açabileceğini anlatmıştım. Ama öyle olmadı. Ama

farketmez. Çok güçtür görmek.

"Sonunda, don Genaro 'yla görüşmeni istemedim. O yüzden ayrıldık ordan. Ne yazık! Ama daha a kötü olurdu kalmamız. Genaro sana görkemli bi şeyler göstermek için çok şeyi almıştı göze. Ne yazık ki, sen göremedin! "

"Ola ki, don Juan, o dersin ne olduğunu bana sen anlatır-

san, gerçekten ne gördüğümü anlarım."

Don Juan gülmekten iki büklüm olmuştu.

"Soru sormaktan başka şey bilmez misin sen ! " dedi.

Bu konuyu kapatmak istediğini seziyordum. Her zamanki gibi evinin önündeki açıklıkta oturmaktaydık. Don Juan birden kalkarak içeriye girdi. Ben de ardından gidip ne görmüş olduğunu bana açıklamasını istedim. ben anlatırken, don

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

1 22

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Juan gülümsemekteydi. Sözüm bitince, başını sallayarak,

"Çok güçtür görmek," dedi.

Bu sözlerini açıklaması için yakardım .

Kararlı bir sesle, "Görmek, konuşulacak bi şey değildir,"

dedi.

Başkaca bir şey söyleyemeceğini anlamıştım. Ben de gittim, yapmamı istemiş bulunduğu kimi işleri gördüm.

Döndüğümde hava kararmıştı. B ir şeyler yedikten sonra

ramadaya gittik. Orada oturur oturmaz, don Juan, don Genaro 'nun dersini anlatmaya başladı. Kendimi hazırlamam için zaman bırakmamıştı. Not defterim yanımdaydı. Ama, karanlıkta yazamadım. İçeri gidip gaz lambasını getirebilirdim, ama konuşmasının akışını kesmek istememiştim.

Don Juan, don Genaro ' nun bir denge ustası olduğunu,

çok karmaşık ve zor hareketler yapabildiğini anlattı. Baş üstü oturması, bunlardan yalnızca birisiymiş ve bununla bana, not tutarak "görme"nin olanaksızlığını anlatmak istemiş. Ellerinin yardımı olmadan baş üstü oturma hareketi, yalnızca bir an süren maskaraca bir gösteriden öte bir şey değilmiş.

Don Genaro 'ya göre "görme"ye değgin yazı yazma da aynı

şey demekmiş; yani insanın başı üstünde oturması denli acayip ve gereksiz bir işmiş.

Don Juan karanlığın içinden bana baktı ve büyük bir ağırbaşlılıkla, don Genaro ' nun öyle baş üstü oturup şaklabanlık yaparken benim "görme" durumuna çok yaklaşmış olduğumu

söyledi. Don Genaro bunun farkına varmış ve aynı hareketi

birkaç kez yinelemiş. Ama, boşuna .. . Çünkü uzaklaşmışım

artık "görme" durumunda.

Don Juan, ardından, don Genaro 'nun o cambazlığından

söz etti. Daha önceleri bana, insanların, "gören" kimseler

için, önden arkaya doğru döneduran ve onlara yumurta biçimini veren bir tür ışık telciklerinden oluşan saydam yaratıklar olduğunu anlatmış bulunduğunu söyledi. Bu yumurta gibi yaratıkların en şaşılası yanının da göbeklerinin çevresinde bir

demet uzunca telcik bulunması olduğunu anlatmış olduğunu

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

1 23

anımsattı . Don Juan bu telciklerin insan yaşamında son kerte

önem taşıdıklarını belirtti. İşte don Genaro 'nun dengesinin

gizi de bu telciklerdeymiş ve verdiği dersin, çağlayan üzerinde cambazca sıçramalar yapmakla hiçbir ilintisi yokmuş.

Onun denge gösterileri, bu "anten-gibi" telcikleri kullanmasından kaynaklanmaktaymış.

Don Juan başladığı gibi, birden konuyu değiştiriverdi ve

bambaşka şeyler anlatmaya başladı.

24 Ekim 1 968

Don Juan ' ı kıstırarak, bir daha öylesine bir denge dersi alma

olanağını bulamayacağımı sandığımı, kendi kendime bulgulayamayacağım için bana bu işin bütün ayrıntılarını açıklamasını söyledim. Don Juan, don Genaro 'nun artık bana öyle bir ders vermeyeceğini düşünmemin pek yerinde olduğunu

belirtti.

.

"Neyi bilmek istiyorsun?" diye sordu.

"O anten-gibi telcikler .. . Nedir bunlar, don Juan?"

"Bunlar, insanın gövdesinden uzanan antenlerdir; gören

büyücülere görünürler. Büyücüler, insanların bu antenlerini

görerek, ona göre davranırlar onlara karşı. Zayıf kişilerin antenleri çok kısadır, ha varmış ha yokmuş gibi . . . Güçlü kişilerin parlak, uzun olur antenleri. Örneğin, Genaro 'nunkiler öyle parlaktır ki, bi tür kalınlık verir onlara. Bu telciklere bakarak bi insanın sağlıklı mı ya da kaba mı, ince mi

yoksa kötü mü olduğunu anlarsın. Görüp görmed(�ini de anlarsın insanın, bu telciklcrinc bakarak. Al sana içinden çıkılmaz bi sorun. Genaro seni gördüğünde, o da arkadaşım Vicente gibi, senin görebildiğini anlamıştı. Ben de seni görünce, görebildi

,�ini görüyorum. Ama, bak şu işe ki, göremediğini de bilmekteyim. Gel de çık işin içinden ! Genaro da farkına varmıştı bunun. Ben de senin acayip bi herif olduğunu söylemiştim. Sanırım, bunu görmek için götürmüştü seni çağlayana."

"Görebildiğim izlenimini vermemin nedeni nedir sence?"

Don Juan yanıt vermedi. Uzun süre öyle sessiz durdu.

Başkaca bir soru sormak gelmiyordu içimden. Sonra gene konuştu ve bunun nedenini bildiğini ama nasıl anlatacağını bilemediğini söyledi.

"Bu dünyada her şeyin kolayca anlaşıldığını sanırsın,"

dedi, "çünkü yaptığın her şey, anlaşılması kolay alışkılardan

ibarettir. Çağlayana bakarken, Genaro ' nun suyu nasıl aştığını

izlerken, onun usta bi perendeci olduğunu düşünüyordun;

çünkü cambazlıktan başka bi şey yapmış olabileceğini aklının ucundan bile geçmez hiç. Oysa, Genaro, suyun üzerine falan atlamış değildi. Atlamış olsaydı , ölürdü. Genaro, kendisini, o görkemli, pırıl pırıl tclciklerinin üzerinde dengelemişti. Onları öylesine uzatmış, uzatmıştı ki, onların üzerinden yuvarlanarak çağlayanın öbür yakasına geçmişti diyebiliriz.

Antenlerin gerektiği gibi nasıl uzatılacağını, onlarla yanılmadan nasıl devinileceğini sergilemişti.

"Paplito, aşağı yukarı Genaro ' nun devinimlerinin tümünü

görmüştü. Oysa, Nestor, yalnızca çok belirgin Ôlanlarını görmekteydi. İnce ayrıntıları göremiyordu. Ama, sen .. . Sen hiçbi şey görmedin!"

"Daha önceleri söyleseydin, don Juan, neye bakmam gerektiğini .. . "

Don Juan, sözümü keserek, beni yönlendirmenin, don

Genaro' yu engellemekten başka bir işe yaramayacağını söyledi. Eğer neler olacağını bilmiş olsaymışım benim kendi telciklerim uyarılmış, don Genaro 'nunkilere engel olurmuş.

Don Juan, "Eğer görebilseydin," diye sürdürdü, "Genaro

daha ilk adımını atar atmaz, onun çağlayanın kıyısından yukarı tırmanışı sırasında kaymamış olduğunu anlamış olurdun.

Antenlerini gevşetmişti. Onları iki kez kayalara sarıp bi sinek

gibi asılmıştı. Tepeye v ardığında ve suyu geçmeye hazır olduğunda, telcik demetini çağlayanın ortasındaki ufak bi kaya üzerine odakladı; onları o kayaya iyice bağladıktan sonra, telciklerin onu çekmesi için, kendini bırakıverdi. Genaro atlamış falan değildi. O yüzden, suyun hemen yanı başındaki ufa-

"GÖRME"NİN ÖNKOŞULLARI

cık kayaların kaygın yüzlerine inebiliyordu. Çıktığı her kayaya sımsıkı sarılmıştı telcikleri çünkü.

"İlk kayanın üzerinde pek fazla kalmamıştı. Çünkü suyun

en çoşkunca aktığı bi yerdeki başka daha ufak bi kayaya uzatmış bulunuyordu teciklerinin bi bölümünü. Telcikleri, onu çektiğinden, bu kez o kayaya konmuştu. Yaptığı en şaşılası

şey işte buydu. Kayanın yüzeyi, bir adamın duamayacağı kadar küçüktü; telckilerini kayaya sıkıca sarmamış olsa suyun akışı onun uçuruma sürükleyiverirdi .

"Bu ikinci durakta uzun süre kalmıştı. Çünkü antenlerini

çekerek onları suyun öte yanına uzatması gerekiyordu. Öte

yandaki kayaya iyice sarınca, bu kez birinci kayaya sarmış

olduğu antenlerini çözmesi gerekti. Çok zor bir işti bu. Genaro ' dan başkasının, üstesinden gelemeyeceği bir iş ! Bir ara dü

şer gibi olmuştu; belki de bizimle dalga geçmişti. Kim bilir!

Ama bana sorarsan, galiba iş ciddiydi. Bundan eminim, çünkü birden katılaşmış ve bir ışın gibi gönderivermişti antenini suyun öte yanına. Sanırım, işte o ışındı onu oraya çeken.

Öbür yakaya geçtiği zaman ayağa kalktı da gördük telciklerini bir ışın demeti gibi nasıl parıldattığını. Salt senin için yapmıştı bunu. Eğer görmeyi öğrenseydin, sen de görecektin bunu.

"Genaro orda dikildi; sana bakıyordu. Ama, senin görmediğini anlamıştı."

. .

.

.

B OLUM IKI

*

"Görme" işi

7

Sekiz Kasım 1 968'de don Juan 'ın evine vardığım zaman, onu

evde bulamadım. Onu nerede bul acağımı bilemediğimden,

oturup bekledim. Her nedense, çok geçmeden döneceğini bi-

1 iyordum. Kısa bir süre sonra don Juan yorgun görünüyordu;

bir mindere uzanmıştı . Birkaç kez esnedi.

"Görme" konusu iyice takılmıştı kafama; don Juan'ın

sanrılandırıcı duman harmanını gene içmeyi kararlaştırmıştım. Çok zor olmuştu bu karara ulaşmam. Bu yüzden biraz daha dayatayım diyordum.

"Don Juan, görmeyi öğrenmek istiyorum." dedim durup

dururken. "Ama bir şey içmek falan da istemiyorum; yani se

ıiin şu dumanını tüttürmek falan istemiyorum. Onsuz öğrene

ınez miyim görmeyi? Ne dersin?"

Don Juan uzandığı yerden toparlanarak oturdu. B ir an bana baktıktan sonra gene mindere uzandı.

"Hayır ! " dedi. "Dumanı kullanman gerek. "

"Ama, don Genaro'dayken görmeye çok yaklaştığımı

söylemiştin. "

"Genaro ' nun yaptıklarının bilincindeymişsin gibi bi şeyler parıldamıştı içinde bir ara; ama sen yalnızca bakarmışsın.

Belli ki görmeye benzeyen bi şey var sende-ama görme değil.

Senin gözlerin bağlanmış; yalnızca duman açar senin gözü-

nü. "

"Ne diye gerekiyor dumanı çekmem? İnsan duman olmaksızın öğrenemez mi yani görmeyi? Güçlü bir isteğim var.

Yetmez mi bu?"

"Hayır yetmez. Görme öyle kolay bir iş değildir; o oynak

dünyaya bi bakış atabilmek için gerekli hızı yalnızca duman

sağlayabilir. Yoksa, yalnızca bakar durursun."

"Oynak dünya da ne demek?"

"Gördüğün zaman, dünya, şimdi düşündüğün gibi olmaz.

Oynak, devingen, değişen bi dünyadır o. İnsan kendi başına

da o dünyayı anlayabilir belki; ama bir işe yaramaz bu, çünkü doğurduğu gerilim yıpratır gövdeni. Oysa, dumanı kullanırsan, yorulmadan yapmış olursun bunu. Duman oynak dünyayı sezinleyebilecek hızı sağlar sana; gövden de gücün de yerli yerinde kalır."

Çarpıcı bir biçimde, "Pekala ! " dedim. "Kaçacak delik

kalmadı artık. Dumanı içeceğim. "

Bu yapmacık duygusallığım onu güldürmüştü.

"Kes be adam ! " dedi. "Hep yalnış yere toslarsın. Şimdi de

sırf dumanın sana kılavuzluk etmesine karar verdin diye göreceğini sanıyorsun. B aşka yanları da var işin. Zaten her şc yin her zaman bi sürü başka yanı vardır."

Bir an ciddileşmişti.

"Seni çok iyi inceledim, ve ne yaptığımı çok iyi biliyo

rum," dedi, "çünkü benim bilgimi öğrenmemi Mescalito iste

mekte. Ne var ki, istediğin her şeyi sana öğretmeye vakit bu

"GÖRME" İŞİ

lamayacağım. Yalnızca seni yola sokacak v aktim olacak; ve

ondan sonrasını sen kendin, benim yapmış olduğum gibi arayacaksın. Evet, benden çok daha tembel ve inatçısın. Görüşlerin benimkilerden farklı. Yaşamının tutacağı yönü kestiremem."

Bunları söylerkenki düşünceli hali, davranışlarında sezdi

ğim bir şeyler, eski bir duyguyu uyandırmıştı içimde-korku,

yalnızlık ve bekleyiş karışımı bir duyguyu.

"Ne durumdasın, anlarız yakında." diye anlamını çıkaramadığım bir şey söyledi.

B aşkaca bir şey dememişti. B ir süre sonra evin dışına çıktı. Onu izleyecek önüne geçtim; karşısında durdum. Otursam mı yoksa onu getirmiş olduğum paketleri arabadan çıkarsam

mı diye düşünüyordum.

Bir şeyler demiş olmak için, "Tehlikeli mi olur?" diye

sordum.

"Her şey tehi ikelidir," diye yanıtladı.

Don Juan 'ın konuşmak istemediği belliydi; bir köşeye

yığdığı kimi küçük bohçaları toplayarak bir fileye doldurdu.

Yardım etmeyi falan önermedim; çünkü yardım etmemi isteseydi, kendisi söylerdi bunu. Sonra hasır yaygının üzerine uzandı. Rahat etmemi, dinlenmemi söyledi. Ben de kendi

ıııinderime otump uyumaya çalıştım, ama yorgun değildim.

B i r gece önce bir motelde duraklamış, don Juan'ın yerine üç

saatlik bir yol kaldığını bildiğimden öğleye kadar uyumuş

ı um. Onun da uyuduğu yoktu. Gözleri kapalıydı ama, başını

l ıt.:lli belirsiz, tartımlı bir biçimde kımıldattığını görebiliyordum. Kendi kendine ezgi söylüyor olabileceği geldi aklıma.

Don Juan, birden, "Haydi yemek yiyelim." dedi. Ürküp

yt:rimden fırladım. Don Juan ekledi: "Çok güçlü olman gerekcck. Enerj i topl a bakalım."

Don Juan bir çorba hazırladı, ama aç değildim.

b tcsi gün, 9 Kasım 'da, don Juan yalnızca bir lokma bir şeyin yiyip dinlenmemi istedi. S abahtan öğleye kadar yatıp dur-

dum. Ama gevşeyemiyordum. Don Juan 'ın neler düşündüğünü bilemiyordum; daha da kötüsü, kendimin neler düşündü

ğümü bile bilmiyordum.

Öğleden sonra saat üç dolaylarında ramadanın altında

oturuyorduk. Karnım çok açtı. Bir kaç kez yemek yememizi

önerdiysem de, pek oralı olmamıştı.

"Üç yıldır kendi harmanını hazırlamış değilsin," dedi birden, "benim harrnanımı tüttüreceksin; senin adına toplamış

olayım bunu. Zaten bi tutam yeterlidir. Pipoyu bi kez doldurac;ağım. Hepsini içersin, sonra dinlenirsin. Sonra da öbür dünyanın bekçisi gelecek. Sen, yalnızca gözlemlersin-bi şey

yapmadan ... Onun devinimlerini gözlemle; yaptığı her şeyi

gözlemle. İyi bak, çünkü bir ölüm kalım sorunudur bu."

Don Juan yönergesini öyle beklenmedik bir biçimde kesmişti ki, ne diyeceğimi, ne düşüneceğimi bile bilememiştim.

Anlamsız bir şeyler geveledim. Düşüncelerimi toparlayamıyordum. Sonunda, aklıma gelen ilk belirli düşüncemi dile getirdim : "Kimmiş bu bekçi?"

Don Juan konuşmak istemediğini açıkça belirtti. Ne var,

çenemi kapatamayacak denli sinirliydim ve bu bekçiye değgin bir şeyler anlatması için asılmayı sürdürdüm.

"Göreceksin," dedi don Juan önemsemez bir sesle, "öbür

dünyayı bekler o."

"Hangi dünyayı? Ölülerin dünyasını mı?"

"Ne ölülerin dünyası, ne de başka şeylerin dünyası. . . Yalnızca bi başka dünya .. . Anlatmanın bi yararı yok ki! Kendin görürsün."

Don Juan bunları söyledikten sonra eve girdi. Onu odasına kadar izledim.

"Bir dakika, don Juan, bekle! Ne yapacaksın?"

Yanıt vermedi. Ufak bir kılıftan piposunu çıkardı ve odanın ortasında serili hasıra oturarak soran gözlerle bana baktı.

Gönlümün olmasını bekler gibiydi.

Yumuşak bir sesle, "Ne kaçıksın ya! " dedi. "Korktuğun

yok senin. Korktuğunu söylüyorsun, o kadar .. . "

"GÖRME" İŞİ

Başını yavaş yavaş iki yana salladı. Sonra karışımın bu-

lunduğu küçük keseyi alıp piponun ağzını doldurdu.

"Korkuyordum, don Juan. Gerçekten korkuyordum."

"Hayır, korku değil bu."

Zaman kazanmak için, çaresizlikle, duygularımı açıklayıcı uzun bir tartışı ya başladım. Korkmakta olduğumu içtenlikle ileri sürüyordum. Ama don Juan, korku belirtileri olan soluk soluğa kalma ya da yürek çarpıntısı gibi dummları görmediğini söylüyordu.

B ir an bu söylediklerini düşündüm. Yanılıyordu. Genellikle korkuya eşlik eden birçok fiziksel değişiklikler vardı bende; çaresiz kalmıştım. Son saatim gelmiş de dünya başıma yıkılmış gibi bir duygu içindeydim. Midem altüst olmuştu; yüzümün solmuş olduğuna emindim; ellerim sırılsıklam ter içinde kalmıştı; ama gene de gerçekten korkmadığımı dü

�ünüyordum. Yaşamım boyunca alışık olduğum korku duygusu değildi bu; bana özgü o korkuya benzer yanı hiç yoktu.

Piposunu elinde tutarak, hala soran gözlerle bana bakarak

hasırın üzerinde oturmakta olan don Juan ' ın önünde bir yandan odayı arşınlarken bir yandan da konuşuyordum. Dummu

ınu iyice irdeleyince, duymakta olduğum şeyin, alışık oldu

ğum korku olmadığını; sanrılandıncı bitkileri kullanmanın

verdiği şaşkınlıktan kaynaklanan derin bir tedirginlik, bir

hoşnutsuzluk olduğu sonucuna vardım.

Don Juan bir an beni süzdü, sonra gözlerini kısarak bir

�ey arar gibi ötelere baktı.

Artık oturup gevşememi kesin bir biçimde söyleyene dek

bir ileri bir geri yürümemi sürdürmüştüm. B irkaç dakika sessizce oturduk.

Don Juan, birden, "Zihin berraklığını yitirmek istemezsin

di mi?" diye sordu.

"Elbette istemem," dedim.

Neşelenmişçesine güldü.

"Berraklık, bilgi adamının ikinci düşmanı, çökmüş senin

iistüne," dedi. Sonra da güven vermeye çalışarak, "Korktu-

ğun yok senin. " diye ekledi. "Ama, şimdi de berraklığını yitirmemek için didiniyorsun. Ve de kaçığın teki olduğun için, buna korku diyorsun. "

Kıkır kıkır gülüyordu.

Sonra buyurdu, "Haydi git biraz ateş getir,"

Sesindeki titrem sevecen ve güven vericiydi. Yerimden

kalkıverdim ve evin arka bahçesine gittim; ordaki ocaktan

korlaşmış birkaç kömür parçası alıp ufak yassı b ir taşın üzerine koydum ve odaya döndüm.

Don Juan dışarıdan seslenerek, "Sahanlığa gelsene ! " de-

di.

Her zamanki yerine bir hasır yaymıştı. Kömürleri onun

yanına bıraktım. Don Juan, üfleyerek, ateşi canlandırdı. Tam

oturacağım sırada, beni durdurarak, hasırın sağ kıyısına oturmamı buyurdu. Ardından, piponun içine bir kor yerleştirerek bana uzattı. Aldım. Don Juan 'ın sessiz bir güçle beni yönlendirmesine şaşakalmıştım. Söylecek söz bulamıyordum. Tartışmak falan gelmiyordu içimden. Korkmadığımı anlamıştım; yalnızca zihnimin berraklığını yitirmek istemiyordum.

Don Juan gülümseyerek, "Çek, içine çek," diye buyurdu.

"Bu kez yalnızca bu kadar içeceksin."

Pipoyu emdim. Tutuşan harmanın cızırtısını işitebiliyordum. B irden, ağzımın ve burnumun içi buzla kapanmış gibi oldu. Bir daha çektim; soğukluk göğsüme kadar uzandı. Son

çekişimde, tüm gövdemin içi yabansı bir soğuk-ılıklıkla kaplanmış gibi olmuştu.

Don Juan pipoyu alarak içindekiler gevşesin diye avucunun içine birkaç kez vurdu. Sonra da, hep yaptığı gibi, parma

ğını tükürükleyerek piponun içini ovaladı.

Gövdem uyuşmuştu. Ama devinebiliyordum. Daha rahat

oturabilmek için kıpırdanıp duruyordum.

"Şimdi ne olacak?" diye sordum.

Sesimi zorlukla çıkartabiliyordum.

Don Juan piposunu büyük bir özenle kınına yerleştirip

uzunca bir beze sardı. Sonra karşımda dikçe oturdu. Başım

135

dönüyordu; gözlerim kendiliinden kapanıyordu. Don Juan

beni sarsarak uyanık kalmamı buyurdu. Uyursam, öleceğimi

çok iyi bildiğini anımsattı. Bu uyarısı, kendime gelmeme yetmişti. Don Juan, ola ki, bunu sırf uyanık kalmam için söylemekteydi; ama, öte yandan, doğru söylüyor da olabilirdi.

Gözlerimi açabileceğim kadar açtım. Don Juan 'ı epey güldürmüştü bu. B ir süre beklememi, gözlerimi hep açık tutmamı, ve öbür dünyanın bekçisini görebileceğim bir anın er geç geleceğini söyledi.

Tüm gövdemi bunaltıcı bir sıcaklık kaplamıştı. Duruşumu değiştirmeye çalıştım, ama artık devinemiyordum. Don Juan'la konuşmak istedim; sözcükler içinde ta derin bir yerdeymişler gibiydi, bir türlü sökemiyordum onları yerlerinden.

Sonra sol yanıma yıkıldım ve kendimi don Juan ' a yerden bakar bir durumda buldum.

Don Juan bana doğru eğildi ve fısıldayarak, ona bakmamı, gözlerimi hasırın, tam önünde bulunan bir noktasına dikmemi buyurdu. B ir gözümle, sol gözümle bakmam gerektiğini, bekçiyi göreceğim anın muhakkak geleceğini de ekledi.

Gözümü, göstermiş olduğu noktaya diktim. Ama bir şeycikler göremiyordum. Ama, bir an geldi, gözümün önünde uçmakta olan bir tatarcık gördüm. Böcek, hasıra kondu. Devinimlerini izledim. Bir ara çok yaklaştı ban. Öyle ki, görüşüm bulandı . Sonra birden kalkmışım gibi geldi bana. Üzerinde

düşünmem gereken şaşırtıcı bir duygu içindeydim; ama vaktim yoktu bunu yapmaya. Ayakta dururken bakmaya alışık olduğum biçimde göm1ekteydim her şeyi. Üstelik gördüğüm şey tüm benliğimi altüst etmişti. Geçirdiğim sarsıcı çoşkusal

deneyimi başka türlü nasıl anlatacağımı bilemiyordum. Tam

önümde, az ileride canavar bir dev bir hayvan durmaktaydı.

Gerçekten korkunç bir canavar! O ana dek en aşırı düşsel kurgularda gördüklerim, bu gördüğüm şeyin yanına bile yaklaşamazdı. Donakalmıştım. Büyük bir şaşkınlık içinde baktım ona.

En başta, büyüklüğü çekmişti dikkatimi, her nedense,

otuz metre boyundaymış gibi görüyordum onu. Nasıl olduğu-

nu çıkaramadım ama, dik duruyor gibiydi. Sonra da kanatlan çekti dikkatimi-kısa, geniş iki kanat ... O sırada bu hayvanı, olağan bir şeymişçcsine incelemekte olduğum bilincine v armıştım. Yani, ona bakıyordum. Ne var ki, bu bakış alışageldi

ğim bakışlara pek benzemiyordu. S anki karşımda tamamlanmakta olan bir resim vardı da, her geçen an daha belirgin olarak ortaya çıkmaktaydı. Öbek öbek püsküller gibi tüylerle, kara kıllarla kaplıydı gövdesi. Hortum gibi bir ağzı vardı ve

içinden sıvılar akmaktaydı. Gözleri çıkıktı ve yuvarlaktı; koskoca iki top gibi .. .

Sonra kanatlarını oynatmaya başladı. B i r kuşun kanat çıpmasına benzemiyordubu; bir tür hızla titretme hareketi yapıyordu. Kanat titretmesi daha da hızlanınca, önemde dolaşmaya başladı. Uçmaktan çok, aşırı bir hız ve çeviklikle, yerden birkaç santimetre yukarıda kayıyormuş gibiydi. Onun bu devinimine bakarak kendimden geçtiğimi ayırmsadım bir an.

Bu devinimleri çirkin, ama hızını ve çevikliğini çok görkemli buluyordum.

Önümde kanatlarını titreterek iki daire çizdi; ağzından

akan o sıvılar dört bir yana saçılmaktaydı. Sonra birden geri

döndü ve inanılmaz bir hızla uzaklaşarak gözden kayboldu.

Yapacak başka bir şey olmadığından, gözlerimi böceğin gitti

ği yere dikerek bakmayı sürdürdüm. Yabancı bir ağırlık çökmüştü üzerime; düşüncelerimi toparlayamıyordum bir türlü.

Bulunduğum yerden de ayrılamıyordum. Sanki yapışıp kalmıştım oraya.

Sonra uzaklarda buluta benzer bir şey gördüm. Çok geçmeden o dev yaratık gene son hızla önümde daireler çizmeye başladı. Yüzüme öyle yaklaşmıştı ki, bir ara bana çarptı. Tanı

olarak nereme çarptığını bilemiyordum, ama kanatlarının bana çarptığını algılamıştım. Hayatım boyunca duyduğum acıların en keskiniydi bu; ve avazım çıktığınca bağırmama neden olmuştu.

Daha sonra baktım, hasıra oturmuşum; don Juan alnımı

ovuşturmakta. Kollarımı ve bacaklarımı yapraklarla ovuyor

du. Sonra, beni, evin ardındaki bir sulama kanalına götürdli:

"GÖRME" İŞİ

giysilerimi çıkarttı ve beni suya daldırdı. Ve birkaç kez suyun

içinden çekip gene daldırdı.

Sulama kanalının içindeki sığ tabanda yatarken, don Juan

ara sıra sol ayağımı yukarıya doğru çekiyor ve ayağımın tabanına hafif hafif vuruyordu. Çok geçmedi, ayağım gıdıklanma ya başladı. Don Juan, bunun farkına vararak önemsemememi söyledi. Sonra giyindim ve birlikte eve döndük. Gene hasırın üzerine oturdum ve konuşmaya çalıştım. Ama, dikkatimi söylemek istediğim şeyin üzerinde toplayamıyordum.

Oysa çok berraktı düşüncelerim. Konuşmak için ne denli büyük bir dikkat yoğunlaştırmasına gerek olduğunu görerek şa

şakalmıştım. Bir şey söylemek isteyince, başka şeylere bakmayı kesmem gerektiğini de hayretle gördüm. Sanki çok derinlerdeymişim de, bir şey söylemek için, dalgıçlar gibi suyun yüzeyine çıkmam gerekiyormuş gibi bir duygu içindeydim.

Sözcükler, beni çekercesine suyun yüzüne çıkarıyor gibiydi.

İki kez, olağan bir şeymişçesine boğazımı temizler gibi yaptım. İşte o anda istediğimi söyleyebilirdim; ama söylemedim.

Yalnızca bakmayla yetinilen o yabansı sessizlik düzeyinde

kalmayı yeğliyordum. Don Juan ' ın "görme" dediği şeye dokunmaya başladığımı seziyor ve sevinçten uçuyordum.

Daha sonra don Juan bana biraz çorbayla tortilla (Meksika pidesi) hazırladı ve yememi buyurdu. Güçlük çekmeden ve "görme gücüm" diye adlandırdığım o durumu yitirmeden

yiyebiliyordum. B akışlarımı çevremdeki her şey üzerinde

toplaya toplaya dolaştırdım. Her şeyi "görebildiğim" kanısındaydım; ne var, dünya gene o bildiğim dünyaydı. Hava kararana dek "görmeye" çabaladım. Sonunda yorgun düşüp yere uzandım. Uyumuşum.

Don Juan üzerime battaniye örterken uyandım. B aşım ağrı yordu; midem bulanıyordu. Çok geçmeden, düzeldim; ertesi güne dek deliksiz bir uyku çektim.

Sabahleyin iyice kendime gelmiştim. Merakla, don Juan 'a,

"Ne oldu bana?" diye sordum.

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Don Juan cilveli bir gülüşle, "Bekçiyi bulmak istiyordun,

işte buldun artık onu." dedi.

"Neydi o, don Juan?"

"Bekçi, gardiyan, öbür dünyanın nöbetçisi," dedi don Juan açıklarcasına.

Ben, o uğursuz, çirkin canavara değgin ayrıntıları anlatmayı tasarlıyordum; ama, o, bu deneyimlerimin pek önemli bir şey olmadığını, herkesin bunu yapabileceğini belirterek,

beni dinlemek istemedi.

Bu bekçinin beni çarpılmışa çevirdiğini söyleyerek henüz

bu konuyu yeterince düşünmeye fırsat bulamadığımı anlattım.

Don Juan güldü ve bu herşeyi ince eleyip sık dokuma huyumla alay etti.

"Her ne meretse, o şey beni incitti," dedim. "Senin gibi,

benim gibi o da gerçek bir şeydi."

"Elbet gerçekti. Sana acı verdi ya! "

Deneyimimi gözümün önüne getirdikçe heyecanım artıyordu. Don Juan sakin olmamı söyledi, sonra da, o şeyden sahiden korkup korkmadığımı sordu. "Sahiden" sözcüğünü bastıra basttra söylemişti.

"Aklımı başımdan almıştı," dedim. "Hiç böyle bir şey

görmedim hayatımda."

Gülerek, "Hadi canım ! " dedi. "O denli korkmadığını biliyorum."

İçtenlikli bir coşkuyla, "Yalla korktum," dedim, "kımıldayabilseydim, arkama bile bakmadan tüyerdim ordan."

Don Juan bu sözlerimi çok gülünç bulmuş olacak ki katılarak gülmeye başladı.

"O canavarı görmeye uğraşmanın ne anlamı vardı ki, don

Juan?"

Don Juan ciddileşerek yüzüme baktı.

"O bi bekçiydi," dedi. "Eğer görmek istiyorsan o bekçiyi

geçmelisin."

"GÖRME" İŞİ

"Nasıl geçerim ki, don Juan? Otuz metre boyu var ... "

Don Juan öyle gülüyordu ki gözlerinden akan yaşlar yanağından aşağı süzülmekteydi.

"Ne diye bırakmıyorsun anlatayım sana gördüklerimi?

Yanlış anlama varsa, çıkardı ortaya o zaman."

"Anlatmak seni mutlu edecekse, anlat bakalım."

Anımsayabildiğim her şeyi anlattım, ama don Juan etki-

lenmişe benzemiyordu.

Gülümseyerek, "E, ne olmuş yani?" dedi.

"Öyle bir yaratığı nasıl yenerim ben? Hangi silahla?"

Don Juan bir süre sessiz durdu. Sonra bana dönerek,

"Korkmuş değilsin; sahiden korkmuş değildin. Yalnızca incinmiştin, ama korkmam ıştın."

Don Juan minderlerin üzerine uzanıverdi; kollarını başının arkasına kavuşturdu. Artık konuşmayacak s anıyordum.

Don Juan gözlerini rampdanın tavanına dikerek, birden,

"Bak," dedi, "herkes bekçiyi görebilir. Ve kimilerimiz için bu

bekçi kimi kez dev gibi, korkunç bi canavardır. Senin şansın

varmış; yalnızca otuz metreliğine rastlamışsın! Oysa öyle ko-

.

laydır ki gizi ! "

B ir an duraklayarak bir Meksika ezgisi mırıldandı.

Sözlerinin etkisini ölçer gibi yavaş yavaş, "Öbür dünyanın bekçisi bi tatarcık böceğidir." dedi.

"Anlayamadım."

"Öbür dünyanın bekçisi bi tatarcık böceğidir. " diye yineledi. "Dün senin karşılaştığın şey, bi tatarcıktı. İşte o küçücük böcek, sen onu geçene dek, sana engel olacaktır."

B ir an, don Juan 'ın anlattıklarına inanmak istemedim.

Ama, deneyimimdeki sahnelerin sırasını anımsayınca, belli

bir aşamada bir tatarcık böceğine bakarken az sonra onun yerine bir serap görürcesine karşımda o canavarı buluvermiş olduğumu kabul etmek zorunda kaldım.

Gerçekten şaşkına dönerek, "Ama ufak bir böcek nasıl

bana öylesine acı verir, don Juan?" diye sordum.

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Don Juan, "Seni incittiği zaman ufak bi böcek değildi ki ! "

diye yanıtladı. "Öbür dünyanın bekçisiydi. B akarsın, b i gün

onu alt edecek denli yürekli oluvermişsin. Ama henüz değil;

şu anda o, otuz metrelik, salyalar saçan bi canavar. Ama ne

desek boşuna. Canavarın karşısında durmak pek kahramanca

bir iş sayılmaz. Bu bakımdan, merak ettiğin bi şey varsa, gene bulman gerek bekçiyi."

İki gün sonra, 1 1 Kasım ' da, don Juan' ın harmanını gene içtim.

Bekçiyi bulabilmem için don Juan' dan, dumanı bana gene tüttürtmesini istemiştim. Hemen öyle gelişigüzel olmamıştı bu; uzun uzun düşündükten sonra istemiştim bunu ondan.

Bekçiye olan merakım, ona olan korkumdan ya da zihin berraklığımı yitirmenin verdiği tedirginlikten çok daha büyüktü.

Aynı süreci izledik. Don Juan piponun ağznı bir kez doldurdu ve ben hepsini tüttürdükten sonra, pipoyu temizleyerek yerine kaldırdı.

Bu kez etkilenmem daha yavaş olmuştu. B aşım dönmeye

başlayınca, don Juan gelip başımı elleriyle tutarak sol yanıma

yatmama yardım etti. Bacaklarımı uzatıp gevşememi söyledikten sonra sağ kolumu göğsümün üzerinden önüme doğru yerleştirdi. Elimi açarak avucumu h asıra bastırır biçimde açtı. Gövdemi bu avucumun üzerine yüklenecek biçimde itti.

Ona ne yardım ediyordum, ne de engel oluyordum; çünkü ne

yaptığını bilmiyordum ki.

Don Juan karşımda oturarak hiçbir şeyle ilgilenmememi,

kendimi bırakmamı söyledi. B ekçinin geleceğini, onu görmek için "şeref tribününde" yerimi almış olduğumu belirtti .

Sonra da, bekçinin insanı çokça incitebileceğini, ama bunu

önlemek için bir yol bulunduğunu söyledi. İki gün önce, yeterince sanrılandığıma karar verdikten sonra, beni oturtmu�

olduğunu anlattı. Sağ kolumu göstererek, istediğim zamaıı

kendimi kolumla iterek kaldırabileyim diye özellikle o duruma getirdiğini söyledi.

"GÖRME" İŞİ

Bütün bunları bana .anlattığı zaman, artık gövdem iyice

uyuşmuştu. Kaslarımı oynatamadığımdan ötürü kolumu iterek kendimi yukarı doğru kaldırrnamın olanaksız bulundu

ğunu don Juan ' a anlatmak istiyordum. Sözcükleri seslendirmek istediysem de yapamadım. Ama böyle bir şey diyeceğimi beklermişçesine, işin püf tarafının istençte olduğunu ekledi. Yıllar önce mantarları ilk kez tüttürdüğüm o zamanı anımsamamı istedi. O vakit yere düşmüştüm ve hemen ayağa fırlayıvermiştim. O zamanlar don Juan, bunun "istencimle" yapılan bir hareket olduğunu söylemişti; yani "kendimi düşünerek kaldırmıştım." Don Juan, bunun, aslında, kalkmak için tek yol olduğunu açıkladı.

Bu anlattıklarının pek yararı olamazdı bana; çünkü yıllar

önce yaptığım o şeyi anımsamıyordum. Büyük bir umutsuzluğa kapılarak gözlerimi kapadım: Don Juan saçlarımı kavrayarak yeğince sarstı başımı ve

kesinlikle uyumamamı buyurdu . Gözlerimi açmakla kalmadım, üstelik çok şaşılası bir şey daha yaptım; ağzımdan şu sözcükler döküldü : "O zaman nasıl kalkmıştım ki?"

İrkilmiştim. Sesim oldukça tekdüze çıkmıştı, ama işte,

benim sesimdi bu; ve daha bir dakika önce konuşamamıştım

ve ağzımdan böyle bir şey çıkabileceğine bir türlü inanmak

istemiyordum.

Don Juan' a baktım. Başını yana çevirip güldü.

"Onu ben söylemedim," dedim.

Gene irkilmiştim kendi sesimle. İçim coşuyordu. Bu ko

şullar altında konuşmak neşe verici bir süreç olmaya başlamıştı. Don Juan ' a bu konuşmamı açıklamasını söylemek istedim; ne var ki, artık ağzımdan

bir sözcük bile çıkamıyordu.

Düşüncelerimi seslendirmek için yırtınırcasına uğraşıyordum, ama boşunaydı. En sonunda vazgeçmiştim ki, "Kim konuşuyor, kim konuşuyor?" sözleri kendiliğinden çıkıverdi ağzımdan.

Bu soru don Juan' ı öyle güldürmüştü ki, bir ara karnı bile hop hop oynadı.

Ne demek istediğimi açık seçik bildiğim zamanlar, yalın

şeyleri söylemenin olası bulunduğunu anlamıştım.

"Konuşuyor muyum? Konuşuyor muyum?" diye sordum

gene.

Don Juan, gevezelik yapmayı kesmezsem, dışarı çıkıp ramadanın altında oturacağını, beni soytarılıklarımla baş başa bırakacağını söyledi.

"Soytarılık değil ki bu." dedim.

Bu konuda çok ciddiydim. Di.işüncelerım çok açıktı; oysa, gövdem uyuşmuştu, hiçbir yanımı hissedemiyordum. Eskiden bu gibi durumlarda olduğu gibi, boğulma hissi duymuyordum. Çok dingindim, çünkü hiçbir şey duyumsamıyordum. İstencimle herhangi bir hareket yapamıyordum , ama gene de konuşabiliyordum. Mademki konuşabiliyordum, öyleyse, don Juan 'ın dediği gibi ayağa kalkabilmem de olasıydı.

İngilizce olarak "Kalk." dedim ve göz açıp kapayana dek

kendimi ayakta buldum.

Don Juan gözlerine inanamaz gibi başını sallayarak yürü-

dü, evden çıktı.

"Don Juan!" diye üç kez çağırdım onu.

Geri geldi.

"Beni yatır. " dedim.

"Kendin yat." dedi. "Bakıyorum, iyi gidiyorsun."

Ben de, "Yat." dedim; birden oda yok oldu gözümden.

Hiçbir şey göremiyordum. Bir süre oda da, don Juan da gözlerimin önünde belirdi. Galiba yüzüm yere dönük yatmıştım ve don Juan saçlarımı kavrayıp başımı kaldırmıştı.

Alçak, tedirgin bir sesle "Sağol." dedim.

Don Juan sesimi öykünerek, "Bi şey diil." diye yanıtladı

ve yeniden koyuverdi kahkahayı.

Sonra kimi yapraklar getirip kollarımı ve ayaklarımı o

yapraklarla ovmaya başladı.

"Ne yapıyorsun?" diye sordum.

Sesimdeki acıklı titremi öykünerek, "Seni ovuyorum. "

dedi.

Gülmekten her yanı sarsılıyordu. Işıklı gözlerinde dostluk

pırıltıları vardı. Sevdim onu. Don Juan 'ın iyi yürekli, sevecen

ve şakacı olduğunu bir kez daha görmekteydim. Onun gülmesine katılamıyordum; ama bunu çok isterdim. İçimi bir başka çoşturucu duygu kapladı , ve güldüm. Öyle acayip bir gürültü

çıkararak gülmüştüm ki, don Juan bir ara ne diyeceğini bilemedi.

"İyisi mi seni kanala götüreyim," dedi, "soytarılık yapa

yapa canın çıkacak yoksa. "

Don Juan beni ayağa kaldırıp odada biraz dolaştırdı. Azar

azar ayaklarımı, bacaklarımı sonra da tüm gövdemi duyumsamaya başladım. Kulaklarım tuhaf bir basınçla eziliyordu.

Kol, bacak uyuşması gibi bir duyguydu bu. Ensemden ve ba

şımın tepesinden aşağıya doğru büyük bir güçlükle itiliyordum sanki.

Don Juan beni dosdoğru evin ardındaki sulama kanalına

götürdü ve giysilerimi çıkarmadan beni suya daldırdı. Soğuk

su, basıncı da ağrıyı da sonunda bir şey kalmayana dek yavaş

yavaş azalttı.

Eve dönüp giysilerimi değiştirdim, bir köşeye kuruldum.

Yeniden bir uzaklık duygusu, dingince oturma isteği sarmıştı

beni. Yalnız, bu kez, bunun zihin berraklığı ya da zihnimi dü

şüncelerim üzerinde yoğunlaştırabilme yetisi değil de, bir karasevda gibi, gövdesel bitkinlik gibi bir durum olduğu dikkatimi çekmişti.

12 Kasım 1 968

Bu sabah don Juan ' la birlikte bitki toplamak için o yöredeki

tepelere çıktık. Çok pürüzlü yerlerden geçe geçe on kilometre kadar yürüdük. Çok yorulmuştum. Önerim üzerine, dinlenmek için oturduk. Don Juan konuşmaya başladı, ilerlemeleri

ının onu çok sevindirdiğini söyledi.

"Şimdi artık o konuşanın ben olduğumu biliyorum." dedim, "ama o vakit bir başkası konuşuyormuş gibi gelmişti ba-na."

Don Juan, "Elbette sendin," dedi.

"Kendi sesimi neden tanıyamadım?"

"Dumancık işte böyle yapar adamı. Konuşabilirsin de,

konuştuğunu ayrımsayamazsın. Ya da binlerce kilometre gidebilir, bunun da farkına varmazsın. Nesnelerin içinden de böyle geçilir işte ! Dumancık yok eder gövdeni de, özgür kalırsın; yel gibi, yelden de özgür. . . B i kaya, bi duvar, dağlar durdurabilir yeli. Dumancık, hava denli özgür kılar adamı,

hatta daha da özgür. Örtülü bir mezarda sıkışır kalır hava. Bayatlar. Oysa dumancığın yardımıyla, hiçbi şey durduramaz, kilitleyemez seni."

Don Juan 'ın sözleri, bende kuşkuyla karışık bir çoşku yaratmıştı. Bir tür tedirginlik, tanımsız bir suçluluk duygusu altında eziliyordum.

"Yani bütün bunları yapabilir insan, öyle mi, don Juan?"

Don Juan keskin bir biçimde, "Sen ne dersin? Bunlara

inanmaktansa, delirdiğini sanmayı yeğlersin muhakkak." dedi.

"Tabii, bütün bu şeyleri kabul etmek senin için kolay. Benim için ise olanaksız ... "

"Bana da kolay gelmez. Benim senden üstün bi yanım

yok ki ! Bu şeyleri kabullenmek senin için de, benim için de

ya da başkaları için de zor iştir. "

"Ama bunlar seni tedirgin etmişe benzemiyor, don Juan."

"Haklısın; ne var ki, çok şey ödemişimdir bunun karşılı

ğında. Savaşım verdim ben; senin verip vereceğinden kat kat

fazla belki de. Her şeyin, dönüp dolaşıp senin çıkarına göre

biçimleniveımesine çok şaşıyorum doğrusu. Dün senin yaptı

ğını yapabilmem için ne denli çok uğraştığımı anlatamam sana. Ne yaparsan yap, hep seni kollayan, sana yardım eden bi

şeyler var sende. Bu güçleri nasıl öğrendiğine bakıyonım da,

başka türlü nasıl açıklayabileceğimi bilemiyorum. Daha önce, Mescalito 'yla da aynı şeyi yapmıştın. Ş imdi de dumancık-

"GÖRME" İŞİ

la ... Ne denli büyük bi yetin olduğuna sevin de, bırak öbür

kaygılarını bi yana."

"Öyle kolay mı sanıyorsun bunu? İçim parçalanıyor benim."

"Çok geçmez bütünlüğüne kavuşursun yakında. Bi kere

gövdene iyi bakmıyorsun. Ş işmansın. Daha önce sana bunları söylemek istememiştim. Herkes ne yaparsa yapar, bu onların kendi bileceği bir iştir. yıllar var ki uzaklardasın. Ama döneceğini söylemiştim sana; ve döndün de ... Aynı şey benim başıma da gelmişti. Beş buçuk yıl ayrı kalmıştım."

"Ne diye bırakmıştın, don Juan?"

"Sen ne diye bıraktıysan, o yüzden. Sevmemiştim bu işi."

"E, sonra neden döndün?"

"Sen ne diye döndüysen, ben de o nedenle döndüm. Çünkü yaşamanın başka bi yolu yoktur ki ! "

B u son syölediği şey çok etkilemişti beni. Çünkü bende

başka bir yaşam biçimi olamayacağını düşünmekteydim o sıralar. Bu düşüncemi kimselere açmıyordum. İşte, don Juan çıkmış, aklımdan geçenleri tam olarak söyleyivermişti.

Çok uzun bir sessizlikten sonra, sordum: "Dün ben ne

yaptım, don Juan?"

"Kalkmak istemiştin, ve kalktın."

"Ama bunu nasıl yaptim, bilmiyorum ki ! "

"Zaman alır bu yöntemi geliştirmek. Önemli olan bunun

nasıl yapıldığını bilmendir. "

"Ama bilmiyorum ki ! Anlatmak istediğim şey bu zaten;

vallahi bil mi yorum. "

"Biliyorsun, biliyorsun."

"Don Juan, inan bana; yemin ederim .. . "

Don Juan, ben sözümü bitirmeden, kalktı, yürümeye başladı.

Daha sonra, öbür dünyanın bekçisinden söz açtık gene.

"Deneyimimdeki o şeyin gerçekliğine bir inansam ! " de-

dim. "O zaman demek ki o bekçi, insana büyük zararlar verebilen dev gibi bir canavardır; ve sırf istencimle kendimi ger

çekten öyle uzaklara iletebileceğime inansaydım, mantıklı

olarak, istencimle o canavarı yok edebileceğim sonucuna da

varmak gerekirdi. Öyle değil mi?"

Don Juan, "Tam öyle değil," dedi. "Bekçiyi istencinle yok

edemezsin. Ama, istencinle, onun seni incitmesini önleyebilirsin. Tabii, bunu başarabilirsen, artık yolun açılmış sayılır.

Bekçiyi geçip gidersin; ve bi şeycikler yapamaz sana. Kılını

bile kıpırdatamaz."

"Nasıl yaparım bunu?"

"Nasıl yapıldığını bilmektesin. Biraz alıştırma yap, yeter. "

Dünyayı farklı olarak sezinlememizden kaynaklanan bir

anlaşmazlık içinde bulunduğumuzu belirttim. Bana göre bir

şeyi bilmenin, ne yaptığımın bilincinde olmak ve bildiğim şeyi istediğim zaman uygulayabilmek demek olduğunu; oysa bu durumda, dumanın etkisiyle yaptıklarımın bil incinde olmadığımı , ölüm kalım meselesi olsa bile aynı şeyi yineleyemeyeceğimi açıkladım.

Don Juan beni süzmekteydi. Söylediklerim onu eğlendirmişe benziyordu. Şapkasını çıkararak şaşkınlığını belirtmek istediği zamanlar yaptığı gibi şakaklarını kaşıdı.

Gülerek, "Güzel güzel konuşup da hiçbir şey söylememekte üstüne yok vallahi," dedi. "Sana söylememiş miydim bilgi adamı olmak için eğilmez bir istencin olmalıdır diye?

Oysa senin, aklını bilmecelerle karıştırma hususunda eğilmez

bir istencin vara benzer. Bu dünya açıklanabilecek şeylerle

doluymuş gibi, her şeyi açıklamakta diretirsin. Şimdi de kar

şına bekçi çıktı; istencinle devinebilme sorunu çıktı. Bu dünyada senin yöntemlerinle açıklanabilecek çok az, ama çok az şeyin bulunduğu hiç aklına gelmiyor, di mi? Sana, bekçinin

senin geçişini gerçekten engellediğini ve bi vuruşta seni şeytan çarpmış keçi yavrusu gibi titreteceğini söylediğimizde dalga geçmiyorduk herhalde. İnsanın, istenciyle hareket ede-

"GÖRME" İŞİ

bileceğini söylerken de dalga geçmedik. nasıl hareket edilebileceğini sana azar azar öğretmeyi tasarlamıştım; ama, baktım ki , sen bilmediğini söylemene karşın, pekaıa bilmektesin bunu."

"Ama, vallahi bilmiyorum. " diye karşı çıktım.

Don Juan sert çıkarak, "Biliyorsun, sersem. " dedi ve ardından gülümsedi. "Senin bu halin bana neyi anımsatıyor, bilir misin? Bi zamanlar birisi Julio diye bi çocuğu harmanlama makinesine oturtmuştu; makineyi hiç görmemişti çocuk, ama bal gibi kullanmıştı."

"Anlıyorum ne dediğini, don Juan, ama içimde bunu yineleyemeyeceğim korkusu var. Çünkü ne yaptığımı tam olarak bilmiyorum ki ! "

Don Juan, "Sahte büyücüler, b u dünyada anlayamadıklan şeyleri lafla açıklamaya çalışırlar," dedi, "her şey büyülüdür onlara göre. Ama sen de öylesin. Üstelik her şeyi kendine göre açıklamak istersin; oysa senin de bişey anladığın yok kendi açıklamalarından."

8

Don Juan, durup dururken, o hafta sonunda Califomia'ya dönüp dönmeyeceğimi soruverdi. Pazartesi sabahı yola çıkmayı tasarladığımı

söyledim. 1 8 Ocak 1 969, cumartesi günü öğle

vaktiydi; ramadamn altında oturmuş sabahtan beri yakın tepelerde dolaşmamızın yorgunluğunu çıkarrnaktaydık. D on Juan kalkıp eve girdi. Az sonra beni içeriye çağırdı. Odanın

ortasında oturmuş, benim hasır yaygımı önüne sermişti. Ba

şıyla oturmamı imledi ve hiç konuşmadan piposunu kılıfından çıkardı, içini harmanla doldurarak yaktı. Korlarla dolu kil bir tepsi bile getirmişti odaya.

İçmek isteyip istemediğimi sormamıştı. Pipoyu elime tutuşturup çekmemi söyledi. Duraksamadan dediğini yaptım.

Don Juan hazır olduğumu hissetmiş olacaktı. Bekçiye değgin

"GÖRME" İŞİ

dayanılmaz merakımı açıkça görmüştü herhalde. Dil dökmesine gerek kalmadan, büyük bir istekle bütün harmanı tüttürdüm, çektim.

Daha önce olan şeylerin tıpkısı gene olmaktaydı. Don Juan da benzer davranışlarını sürdürmekteydi. Yalnız, bu kez, kendisi yapacağı yerde, sağ kolumu hasırın üzerine yaslamamı, sol yanıma yatmamı söylemekle yetindi. Kendimi daha kolayca kaldırabilmem için istesem elimi yumruk yapabileceğimi de ekledi.

Gövdemin ağırlığını yumruğumun üzerinde kaldırmak,

açık duran elimle kaldırmaktan daha kolay geldiği için yumruğumu sıktım. Uykum gelmemişti; bir süre de bir sıcaklık duydum; çok geçmeden tüm duyumlar yok oldu.

Don Juan karşımda uzanmış yatıyordu. Sağ dirseğini yere yaslamış, başını avucunun içine almıştı. Her şeyde bir yumuşaklık, bir uysallık vardı; dokunma duyusunu yitirmiş olan gövdemde bile ...

"Ne güzel ! " dedim.

Don Juan birden yerinden fırladı .

Sert bir sesle, "Gene başlama o herzelerine," dedi. "Konuşma! Konuşarak enerjini yitirme; yoksa, bekçi pestilini çıkarıverir-sinek gibi eziverir seni."

Bu dediğini gülünç bulmuş olmalı ki, gülmeye başladı;

ama birden gülmesini kesiverdi.

Yüzü ciddileşerek, "Konuşma, lütfen konuşma! " dedi.

"Bir şey demiyecektim zat�n," dedim; bunu da istemeden

söyleyivermiştim.

Don Juan gene ayağa kalktı. Arka bahçeye gittiğini gördüm. Bir an geçti, bir böceğin hasırın üzerine konduğunu görüverdim. O ana dek bilmediğim bir tedirginlik vermişti bana bu. Coşku, acı , korku karışımı bir şeydi duyduğum. O anda

doğaüstü bir şeylere tanık olacağım, kesin biçimde doğuvermişti içime. Öbür dünyanın bekçiliğini yapan bir tatarcık böceği ! Öyle komik buluyordum ki bunu ! Bir kahkaha atmak istedim; ama bu coşkunluğumun dikkatimi dağıttığını seze-

rek, açıklamak istediğim geçiş dönemini kaçırmamaya çalıştım. Bekçi bana daha önce ilk kez göründüğünde, tatarcığa sol gözümle bakmıştım. Daha sonra yerimden kalkıp, ona iki

gözümle bakmış olduğumu anımsıyordum; ama bu geçişi nasıl yaptığımı ayrımsayamıyordum.

Böceğin hasır üzerinde yüzümün tam karşısında hızla döne döne uçuştuğunu gördüm. Ş imdi iki gözle bakmaktaydım ona. B öcek epey yaklaşmıştı. Bir ara, artık onu iki gözle göremez olmuştum; onun için yere yakın olan sol gözümle bakmaya başladım. Bunu yapar yapmaz da gövdemi dik bir duruma geçirmiş olduğumu ve inanılmaz büyüklükte bir yaratı

ğa bakmakta olduğumu gördüm. Parlak siyah bir renkteydi.

Önü, uzun, kara diken gibi kıllarla kaplıydı; kaygan ve parlak

pullarının aralarından fırlayan iri çivilere benziyorlardı. Öbek

öbek diziliydiler bu kıllar. Kalın, yuvarlak, dev gibi bir gövdesi vardı böceğin. Boyuna oranla kanatları küt ve kısaydı.

Fırlak iki gözü, uzun bir hortumu vardı. Bu kez daha çok bir

timsaha benziyordu. Uzun kulakları ya da boynuz gibi bir

şeyleri vardı. Köpük saçıp durmaktaydı.

İyice bakayım şu hayvana diye geçirip şöyle bir toparlandım. Ve bu yaratığa, başka şeylere baktığım olağan biçimde bakamadığımı anladım. Bekçinin gövdesine baktığım zaman,

her yanı ayrı ayrı kendi başına canlıymış gibi görünüyordu

İnsanın gözünü oynatması gibi . . . İşte o anda, ilk kez olarak,

insanın canlı olup olmadığının yalnızca gözlerinden anlaşılabileceği düşüncesi dank etti kafama. Oysa bu bekçinin "bir milyon gözü" vardı.

Çok ilginç bulmuştum bunu. Bu deneyimimden önce de

bir böceğin koskoca bir canavar gibi gösterildiği "çarpıtılmış

benzetmeler" üzerinde düşünmüşlüğüm vardı; "mikroskobun

büyütücü merceğiyle böceğe bakmak" da iyi bir benzetme

olabilirdi. Ama durum böyle değildi. Bu bekçiyi gözlemlemek, mikroskopla bir böceğe bakmaktan çok daha karmaşık bir şeydi.

Bekçi, önümde uçuşmaya başladı. B ir an durdu; bana

bakmakta olduğunu seziyordum. Hiç ses çıkarmadığı aklıma

1 5 1

geldi o sırada. Sessiz bir danstı bekçinin yaptığı. Görsel bir

mucizeyle karşı karşıyaydım, fırlak gözleriyle, korkunç ağzıyla, köpük saçısıyla, sinsice uzanan kıllarıyla, ve en başta o inanılmaz boyuyla ürkünç bir yaratıktı. Kanatlarını nasıl oynattığına dikkatle baktım. Nasıl da titrediyordu onları hiç gürültü çıkarmadan ! Dev bir buz patencisi gibi, yerde nasıl kaydığını hayretle izliyordum.

Önümde duran bir karabasan örneği yaratığa bakarken,

yüreğimin kabardığını duyumsuyordum. Onu alt etmenin,

onu geçmenin gizini gerçekten bulguladığım kanısındaydım.

Bu bekçinin, perdedeki sessiz bir filmden başka bir şey olmadığını, beni incitemeyeceğini, korkunç bir görüntü yaratmaktan öte bir şey yapamayacağını düşünüyordum.

Ş imdi, bekçi , karşımda durmuş, bana bakmaktaydı. Birden kanatlarını titretip geriye döndü. Sırtı pırıl pırıl renklerle bezeli bir zırha benziyordu; parıltısı göz kamaştırıyordu, ama

renkleri mide bulandırıcıydı. En sevmediğim renklerdi bunlar. Bekçi, kanatlarını oynatıp yerde kayarcasına gözden uzaklaştı.

Çok yabansı bir ikilemle bunın buruna gelmiştim. Salt,

ezici bir görüntü verme ötesinde bir işe yaramadığına değgin

kavrayışımla onu alt ettiğime gerçekten inanmıştım. Don Juan 'ın, kendi sandığımdan fazlasını bildiğime değgin diretmesi neden olmuş olmasındı bu inancıma ! Her ne hal ise, bekçiyi yendiğim ve yolumun artık açık olduğu kanısındaydım .

Ama şimdi ne yapmam gerektiğini kestiremiyordum. B öyle

bir durumda ne yapılacağından söz etmemişti don Juan. Dönüp arkama bakmak istedim. Ne var ki, hareket edemiyordum. Gene de, gözlerimin önünde uzanan 1 80 derecelik bir bölgenin büyük bir bölümünü

görebiliyordum. Önümde bulutlu, donuk sarı , gazdan oluşmuşa benzeyen bir çevren (ufuk) görünüyordu. Göz alabildiğince her yan l imon rengine

bürünmüştü. Kükürt buharlarıyla dolu bir düzlükteydim sanki.

Birden, bekçi gene belirdi çevrende. Önüme gelmeden

ünce geniş bir daire ç izdi. Açık duran ağzı derin bir mağara-

yı andırıyordu. Diş yoktu ağzında. Bir an kanatlarını titretti

ve üzerime çullandı. Tıpkı bir boğa gibi saldırmıştı; dev kanatlarını burnumun dibinde hissettim. Acıyla haykırdım ve uçtum; ya da kendimi havaya fırlatarak bekçinin çok ötesine

geçtim. O sarımsı düzlüğün ötesinde bir yerdi buraları, başka

bir dünyaydı, insanların dünyası... Ve kendimi don Juan 'ın

odasında ayakta durur buldum.

1 9 Ocak 1 969

"Bekçiyi geçtiğimi sanmıştım," dedim don Juan'a.

Don Juan, "Hadi canım, sen de ! " dedi .

Don Juan iki gündür hiç konuşmuyordu; ve ben de buna

aldırış etmiyordum. Düşsel bir havaya dalmış, ve gene, yo

ğun bir biçimde bakarsam "görebileceğim" düşüncesine saplanmıştım. Ama farklı bir şey göremiyordum. Şu var ki, konuşmamış olmak çokça dinlendirmiş, gevşetmişti beni.

Don Juan deneyimimin aşamalarını sırasıyla anlatmamı

istedi. Onu, en çok, bekçinin sırtında görmüş olduğum renkler ilgilendirmişti. Don Juan iç çekiyor, her haliyle çok meraklandığını belli ediyordu.

Ağırbaşlı bir sesle, "Talihin varmış da o renkler bekçinin

sırtındaymış," dedi. "O renkler, gövdesinin önünde olsaydı,

daha da kötüsü, başında olsaydı, şu anda çoktan ölmüştün

sen. Bi daha görmemen gerekir o bekçiyi. Demek ki, ovayı

geçecek yaradılışta değilsin sen ! Ben de senin, orayı aşabileceğini sanmıştım. Ama unutalım artık bunları. Zaten, birçok yoldan yalnızca biriydi bu."

Don Juan ' ın sesinde, alışık olmadığım bir ağırlık sezmiştim.

"Bekçiyi gene görürsem ne olur?"

"Alır götürür bekçi seni. Seni ağzıyla tutar, o düzlüğe götürür. Sonsuza dek orada kalırsın. Bekçi, senin yaradılışını sezmiş ki, ondan uzak durman için seni uyarmış. "

"Nasıl bildi dersin bekçi bunu?"

"GÖRME" İŞİ

Don Juan gözlerini kırpmadan uzun uzun baktı. Bir şey

demek için ağzını araladı. Sonra, aradığı sözcüğü bulamamış

çasına, konuşmaktan vazgeçti.

Gülümseyerek, "Hep de kanarım senin sorularına," dedi.

"Bu soruyu, düşünmeden sormuştum, di mi?"

Karşı çıkarak, bekçinin benim huylarımı nasıl bildiğini

gerçekten merak ettiğimi söyledim.

Don Juan ' ın gözlerinde garip bir ışık yanıp söndü, ve,

"Sen bekçiye kendi özelilklerinden söz etmiş değilsin, di

mi?" diye sordu.

Sesinde öyle komik bir ağırbaşlılık vardı ki , ikimizi birden bir gülme tuttu. Gülmemiz geçince, don Juan, bekçinin, öbür dünyanın sorumlusu olarak, brujolara vergi birçok gizleri de bildiğini anlattı.

Sonra, "Brujoların görme yöntemlerinden biridir bu." diye sürdürdü. "Ama sana göre değilmiş orası. En iyisi bırakalım bu konuyu artık."

Sordum: "Bekçiyi yalnızca dumanı içerek mi görebil iriz?"

"Hayır. Duman olmadan da görebilirsin onu. Bunu yapabilen yüzlercesi vardır. Ben dumanı yeğlerim; çünkü daha etkili, daha az çekinceli bir yoldur bu. Bekçiyi, dumanın yardımı olmadan görmeye çabalarsan, onu yenmen daha uzun sürebilir. Örneğin, senin durumunda, belli ki, bekçi sırtını sana ı,:evirerek senin düşman rengini göstermiş sana. Sonra da çekip gitmiş. Ama döndüğünde, sen hiila oradaydın. O yüzden saldırdı sana. Ama sen hazırlıklıydın. Zıplayıverdin. Dumannk seni korudu. Seni korumasaydı da, o dünyaya sürüklenmiş olsaydın, artık hiç kurtaramazdın kendini o bekçinin elinden."

"Neden?"

"Çok yavaş olurdu çünkü senin hareketlerin. O dünyada yaşamını sürdürebilmen için şimşek gibi hızlı olman gerekir. 1 lata etmişim odadan ayrılmakla. Ama konuşmanı istemeıniş ı i ıı de . . . Ne zevzek adamsın ya! İstemesen de konuşuyorsun.

Yanında bulunsaydım, başını tutar, kaldırırdım. Sen kendin

zıplayıverm işsin. Tabii böylesi daha da iyi olurdu. Ben olsam,

göze alamazdım böyle bi şeyi. Bekçilere öyle dalga geçer gib i davranılmaz ki ! "

9

Son üç ay boyunca don Juan bekçiye değgin söz etmekten titizlikle kaçınmıştı. Bu üç ay içinde kendisini dört kez ziyaret dmiştim. Her

gidişimde bana bir yığın ıvır zıvır işler yaptırıyor; işim bitince de artık dönmemi söyleyiveriyordu. 24 Nisan 1 969'da ona dördüncü kez gidişimde, yemeğimizi bitirip kil sobanın başında otururken artık dayanamayıp konuyu açtım. Tutumundan hiçbir şey anlayamadığımı; öğrenmeye hazır bir durumda olmama karşın, onun beni sepetleyip durdu

ğunu söyledim. S anrılandırıcı mantarları kullanmaya karşı

olan tiksintimi yenmeye canla başla uğraştığımdan; onun

kendi dediği gibi, yitirecek v aktim olmadığından dem vurdum.

Don Juan yakınmalarımı sabırla dinledi.

"Çok zayıfsın sen." dedi. "Beklemen gerektiği zaman

acele ediyorsun; acele edeceğin zaman da bekliyorsun. İşin

gücün düşünmek ! . . Şimdi de yitirilecek vaktin yok diye tutturmaktasın. Daha geçenlerde artık duman falan tüttürmeyeceğini söylüyordun. Ne darmadağınık bi yaşamın var! Dumancıkla karşılaşabilecek denli derli toplu görmüyorum seni.

Senden sorumluyum ben; uyuz bir ahmak gibi ölüvermeni istemiyorum."

Utanç duymaktaydım.

"Ne yapayım, don Juan ! Çok sabırsızım."

"Bi savaşçı gibi yaşa! Söylemiştim ya, bi savaşçı edimlerinin sorumluluğunu taşır; en önemsiz, en ufak edimlerinin bile .. . Düşündüklerini eyleme dönüştürüyorsun ki, bu da çok

yanlış bi şeydir. Bekçiyle olan başarısızlığın da işte bu yüzden oldu - düşüncelerinden ötürü oldu."

"Nasıl yani, don Juan, lütfen açıklar mısın?"

"Her şeyi düşünmektesin. Bekçiyi düşünmüştün. O yüzden yenemedin onu.

Önce, bi savaşçı gibi yaşamalısın. Bunu açıklamama gerek yok sanırım."

Kendimi savunurcasına bir çıkış yapmak istedimse de,

don Juan, eliyle susmamı imledi.

"Yaşamın oldukça derli toplu sayılır." diye sürdürdü

"Bak şu işe ki senin yaşamın Genaro 'nun çömezlerinden -

Pablito 'yla Nestor ' unkniden doı.ha derli toplu. Oysa, onlar gii

rüyorlar; sen ise görmüyorsun . Olur şey değil ! Senin yaşamın Eligio'nunkinden daha da düzenli. Ne var ki o sendeıı önce görecek. Genaro da ne diyeceğini bilememişti. Saıı;ı

söylediklerimin hepsini de kılı kılına yerine getirmektes iıı.

Öğretimin birinci aşamasında, velinimetimin bana öğrettiğ i

v e sana aktarmış olduğum her şeyi .. . Kural doğruydu; b u aşa

malar değiştirilemez. Yapılması gereken her şeyi yaptın; gc

ne de göremiyorsun. Ama, Genaro gibi, görenler, senin göı

düğünü sanıyorlar. Gel de işin içinden çık ! B i de bakıyorum .

öyle kaçıkça b i şey yapmışsın ki, görmekle ilgisi yok. İşte scıı

"GÖRME" İŞİ

böylesin ! "

Don Juan ' ın sözleri çok üzmüştü beni. Neredeyse ağlayacaktım. Çocukluğumu anlatmaya başladım. Bir kendi kendime acıma duygusu sarmıştı benliğimi. Don Juan kısaca yüzüme baktı ve gözlerini başka yana çevirdi. Delici bir bakışla bakmıştı bana. Beni gözleriyle tutmuş, yakalamış gibiydi.

Sanki iki parmağıyla beni hafifçe tutuvermişti. B irden garip

bir sarsıntı geçirdim; karın boşluğumda bir karıncalanma,

zevkle karışık bir üzüntü duygusu belirivermişti. Karın yöremi ayrımsayabiliyordum. Ipılıktı gövdemin ortası. Ne dediğimi bilmeden mırıldanıp durdum. Sonra kestim konuşmayı.

Don Juan, uzun bir duraksamadan sonra, "Belki de verdi-

ğin sözden ötürüdür." dedi.

" Efendim?"

"Bi zamanlar verdiğin bi söz, çok eskiden .. . "

"Ne sözü?"

"Ne bileyim? Sen anlat! Anımsıyorsun, di mi?"

"Hayır. "

" B i zamanlar çok önemli b i söz vermiştin d e .. . Ola ki,

verdiğin bu söz seni görmekten alıkoymaktadır diye düşünmüştüm. "

"Dediklerinden bir şey anlamıyorum."

"Verdiğin bi söz işte, canım ! Anı msasan a ! "

"Mademki biliyorsun, sen söyle öyleyse, don Juan. "

"Yok ki benim söylememin bi yaran. "

"Kendi kendime verdiğim bir söz m ü bu?"

B ir an, çömezliği bırakma kararımı demek isteyebileceği geçti aklımdan.

Don Juan, "Hayır. Bu çok eskiden olmuş bi şey." dedi.

Don Juan 'ın benimle bir oyun oynadığını düşünerek gül ıneye başladım. Don Juan ' ı kandırıbileceğim düşüncesi, ha �arı bir çocuk gibi coşturmuştu beni. Onun da, bu sözüm ona "söz verme" konusunda, benim gibi bir şeycikler bilmediğine t:ınindim. Belki de tutuverir umuduyla bir yalan atmış olduğu

kanısındaydım. Onunla dalga geçme düşüncesiyle neşeienivermiştim.

"Dedeme verdiğim bir söz mü acep?"

Don Juan, gözleri ışıl ışıl, "Değil ! " dedi. "Ninene verdi

ğin bi söz de değil."

"Ninene" sözcüğünü söyleyişi öyle gülünçtü ki, gülüverdim. Don Juan bir tuzak hazırlıyormuş gibi gelmişti bana, ama, sonuna dek sürdürmeye kararlıydım oyununu. Aklıma

gelen, kendisine önemli bir söz vermiş olabileceğim herkesi

sayıp dökmeye başladım. Hepsine de hayır dedi. Sonra da konuşmayı çocukluğuma getirdi.

Ağırbaşlı bir biçimde, "Çocukluğun nasıldı? Üzüntülü

mü geçti?" diye sordu.

Çocukluğumun pek öyle üzüntülü geçmediğini, olsa olsa

biraz güçlük çektiğimi anlattım.

Gene bana bakarak, "Herkes böyle düşünür zaten." dedi.

"Ben de küçükken çok mutsuzdum, hep korkardım. Bi Kızılderili çocuk olmak zor iştir; hem de çok zor. Ama o zamanların anısı bir anlam taşımıyor artık benim için. Zor bi yaşamım vardı - hepsi bu. Zaten, görmeyi öğrenmeden önce bırakmıştım yaşamımdaki zorlukları düşünmeyi ben."

"Ben de düşünmem pek çocukluğumu." dedim.

"Öyleyse neden o denli duygulanıvermiştin, üzülmüştün?

Ne diye ağlamaklı olmuştun?"

"Ne bileyim? Belki de çocukluğumu düşündükçe kendime acırım da, bütün insanlığa acırım da .. . çaresizlik duygusuna kapılırım, üzülürüm. "

Don Juan gözlerini gene dikmişti; karnımda bir yerde, gene, iki parmakla yumuşakça tutulmuşçasına yabansı bir duyguya kapıldım. Gözlerimi başka yana çevirdim, sonra gene ona baktım. Gözlerini benden uzaklara dikmiş, dalınç içinde

bakmaktaydı.

Don Juan, bir an durakladıktan sonra "Çocuk ruhunla vermiş olduğun bi sözdü bü." dedi.

"Ne söz vermiştim?"

"GÖRME" İŞİ

Yanıtlamadı, Gözleri kapalıydı. İstemeksizin gülümsedim. Onun, aslında bir şey bilmediğine emindim, ama, ben başlattığım oyunun o ilk coşkusunu yitirmiş gibiydim.

Don Juan, "Sıska bi çocuktum," diye sürdürdü, "hep korkar dururdum."

"Ben de," dedim.

Anısı ona halil. acı veriyormuş gibi yumuşak bir sesle, "En

çok aklımda kalan Meksikalı askerlerin anamı öldürdükleri

zaman duyduğum korku ve yastır," dedi. "Yoksul, alçakgönüllü bi kadındı. O zaman ölmüş olması belki de daha iyi oldu. Küçüktüm, beni de birlikte öldürmelerini istiyordum.

Ama, askerler yalnızca dövdüler beni. Anamın ölüsüne sarıldığımda, parmaklarımı kamçılayarak beni ayırdılar. Acı falan duyduğum yoktu, ne var ki ellerim tutmuyordu. Sonra sürüklediler beni. "

Susmuştu. Gözleri kapalıydı, dudaklarının belli belirsiz

titrediğini seziyordum. Derin bir üzünç içindeydim. Kendi

çocukluğuma değgin imgeler üşüştü zihnime.

Sırf üzüntümü dağıtsın diye sordum: "Kaç yaşındaydın o

zaman, don Juan?"

"Belki de yedi. Büyük Yaqui savaşçılarının olduğu sıralar.

Anam yemek pişirirken saldırmıştı Meksikalı askerler. Zavallı kadıncağız! Durup dururken öldürdüler onu. Öyle ölmüş

olması fark etmez aslında; ama benim için öyle mi ya? Sorarım hep kendime, nedenini; ne diye öyle öldü diye .. . Babamı da öldürdüler sanıyordum. Ama öldürmemişler. Yaralamışlar.

Sonradan, bizi bi trene kodular-sığır gibi; kapısını kapadılar.

Günlerce, öyle hayvanlar gibi, karanlıkta bıraktılar bizi.

"Ama babam yaraları yüzünden ölmüştü o vagonda. Acılar ve ateşler içinde kıvranıp sayıklıyor, boyuna, yaşamam gerektiğini söylüyordu bana. Yaşamının son saniyesine kadar

yineleyip durmuştu bunu.

"Ordakiler bana bakıyorlar, beni besliyorlardı. Yaşlı bi

kadın elimin kırıklarını sarmıştı. İşte, gördüğün gibi, yaşamaktaydım. Yaşamıma iyidir ya da kötüdür diyemem. Yalnız-

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

ca, zor oldu diyebilirim. Yaşam zordur, hele bi çocuk için,

çok korkunç bi şeydir."

Çok uzun bir süre konuşmadan durduk. Bir saat kadar

geçmiş olacaktı, öyle hiç çıt çıkmadan. Son kerte karmaşık

duygular içindeydim. Üzüntülüydüm, ama nedenine parmak

basamıyordum. Yerinme duygusu da vardı içimde. Az önce

don Juan ' la dalga geçmekteydim; gelin görün ki, şimdi o bu

anlattıklarıyla durumu yüz seksen derece çevim1işti. Yalın,

kısa bir şey anlatmış, ve bende bambaşka duygular uyandırmıştı. Çocukların acı çekmesi her zaman dokunaklı olagelmiştir benim için. B ir an geldi ki, don Juan ' a karşı duyduğum yakınlık, kendimden tiksinme duygusuna dönüşüverdi. Sanki

dinlediklerim klinik bir vakaydı da, ben de oturmuş not bile

tutmuştum! Tam notlarımı parça parça edecektim ki, don Juan dikkatimi çekmek için ayağının ucunu kalçama değdirdi.

Beni bir saldırganlık halesinin sardığını gördüğünü, onu dövmeye mi hazırlanıyorum diye merak ettiğini söyledi. Gülü

şüyle güzel bir ara sağlanmıştı o kara duygularıma. Don Juan, saldırganca patlamalar yapma eğiliminde olduğumu, ama gerçekte kaba bir insan olmadığımı, saldırganlığımı çoğunlukla kendime yöneltmekte olduğumu söyledi.

"Dediklerin çok doğru , don Juan," dedim.

"Tabi doğru olacak," dedi gülerek.

Çocukluğumu anlatmamı istiyordu. Ben de anlatmaya

başladım. Korkuyla, yalnızlıkla dolu yıllarımdan söz ederek;

yaşamımı sürdünnck ve gönülgücümü korumak çabasıyla giriştiğim yoğun savaşımlarını diye nitelendirebileceğim konulara geçtim. "Gönülgücümü korumak çabasıyla" demem epey güldürmüştü onu.

Uzun süre konuştum. İlgiyle dinliyordu beni. Sonra bir aıı

geldi, gözleri gene "tuttu" beni iki parmak gibi. O anda kes

tim konuşmayı. Bir süre sonra, don Juan, daha burnumun k ı rılmamış olduğunu, aslında kaba bir insan olmayışımın nede ninin de bu olduğunu söyledi.

"Senin bumun sürtülmemi ş henüz," diye ekledi.

"GÖRME" İŞİ

B u sözü dört beş kez yinelemişti. Ben d e bununla n e demek istediğini sormak zorunda kaldım. Don Juan, bir gün gelip yenilgiye uğramanın, yaşamın kaçınılmaz bir koşulu oldu

ğunu söyledi. İnsanlar ya utkun (muzaffer) ya da yenik olurlarmış. Bu iki nitelik, oların "görme"den önceki durumalarını gösterirmiş; oysa, "görme" siler götürürmüş bu utkun ya da yenik - boynu bükük olma kuruntusunu.

Karşı çıkarak, hiçbir konuda ne şimdi ne de eskiden utkun

olmadığımı; yaşamımın hepten bir yenilgi olduğunu belirttim.

Don Juan gülerek şapkasını yere attı.

"Eğer," dedi, "yenilgiyse senin yaşamın çiğne o zaman

şapkamı arkadaş ! " dedi.

İçtenlikle, bu görüşümü savundum. Don Juan ciddileşmişti. İpince kıstı gözlerini. Yaşamımın yenilgi olduğunu, yenik olma dışında nedenlerden ötürü söylemekte olduğumu belirtti. Sonra da hızla ve hiç beklemedik bir biçimde elleriyle şakaklarımı tutarak başımı kavrayıverdi. Gözlerime bakarken yabanıllaşmıştı bakışları. Ödüm kopmuştu; ağzımı açıp derin bir soluk almışım. Don Juan başımı bırakarak duvara

yaslandı. B ana bakmayı sürdürüyordu. Öylesine çabucak yapıvermişti ki bütün bunları, o, gevşeyerek duvara yaslandığı sırada ben hala tamamlayamamıştım soluk almayı. Ş aşırmış,

sersemlemiştim.

Don Juan, bir süre sonra, "Küçük bi çocuğun ağladığını

görmekteyim," dedi.

S anki dediklerini anlamamışım gibi, birkaç kez yineledi

bu sözlerini. B enim ağlayan küçük bir çocuk olduğumu anış

ı ıyor düşüncesiyle pek aldırmıyordum bu dediklerine.

Don Juan, tüm dikkatimi vermemi istercesine, "Hey ! Kü

çük bi çocuğun ağladığını görüyorum ! " diye bağırdı.

O çocuk ben m iyim diye sordum. Hayır dedi. Ardından,

yaşamımla ilgili bir görüntü müdür yoksa kendi yaşamıyla ilgili bir anı mıdır diye sordum. Yanıt vermedi.

"Küçük bir çocuğun ağladığını görmekteyim. B ak nasıl

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

ağlıyor, ağlıyor. .. " diyor, başka bir şey söylemiyordu.

"Tanıdığım birisi mi bu çocuk?" diye sordum.

"Evet."

"Benim çocuğum mu?"

"Hayır."

"Şu anda ağlıyor mu?"

"Evet, şimdi ağlıyor," diye doğruladı.

Don Juan ' ın tanıdığım bir çocuğun o anda ağlayan hayalini gördüğünü sanıyordum. Bildiğim çocukların adlarını sayıp dökmeye başladım. Ama o, bu çocukların, verdiğim sözle bir ilintisinin bulunmadığını, oysa ağlam akta olan çocuğun büyük önem taşıdığını belirtti.

Don Juan ' ın sözlerini pek tutarlı bulmuyordum. Bir yandan, çocukluğumda birisine bir söz vermiş olduğumu; öte yandan da o anda ağlamakta olan çocuğun, verdiğim söz açısından büyük önem taşıdığını söylüyordu. Konuşmasından pek bir şey anlayamadığımı belirttim. B una karşın, don Juan

sakin sakin, o sırada ağlamakta olan küçük bir çocuk "gördü

ğünü", ve bu küçük çocuğun pek incinmiş olduğunu yineleyip duruyordu.

Bu söylediklerini bir düzene sokarak anlamaya çabaladım, ama herhangi bir sonuca varamadım.

"Pes, don Juan ! " dedim. "Bırak küçük bir çocuğu, hiç

kimseye öyle önemli bir söz falan verdiğimi anımsamıyorum."

Gene gözlerini kırparak, tam o anda ağlamakta olan çocu

ğun, benim çocukluğumun çocuğu olduğunu söyledi.

"Yani benim çocukluğumda çocuktu ve şimdi de hala ağlamakta; öyle mi?" diye sordum.

Don Juan, "Şimdi ağlamakta olan bi çocuk." diye üstele-

di.

"Ne dediğinin farkında mısın, don Juan?"

"Elbette."

"Pek anlamı yok da! B enim çocukluğumda çocuk olaı ı

"GÖRME" İŞİ

şey, nasıl olur da şimdi de çocuk kalır?"

Don Juan inatla, "O, çocuktur ve şimdi ağlamaktadır. " de-

di.

"Açıklasan a biraz !"

"Olmaz. Sen bana açıkla."

Gel de çık işin içinden diye geçirmekteydim. Don Juan,

beni uyuturcasına, "Ağlıyor! B ak, ağlıyor! " diye sürdürüyordu. "Bek nasıl kucakladı şimdi seni ! İncinmiş yavrum, incinmiş ! Sana bakıyor sana. Senden çok ufak daha o. Koşa koşa gelmiş sana. Ama bak kolu kırık ! Dokun da bak koluna! Düğme gibi burnu var küçüğün. Evet! Düğme burunlu bi çocuk .. . "

Kulaklarımla bir vınlama oldu ve don Juan ' ın evinde olduğumu unutuverdim. Düğme burun sözcükleri, beni çocukluğumdaki bir sahnenin içine alıp götürüvermişti. Düğme burunlu bir çocuk tanıyordum ! Don Juan, yaşamımın en karanlık en gizli yanlarını gözümün önüne serivermişti. Verdiğim sözün ne olduğunu artık anlamıştım. Don Juan'a ve kullandı

ğı yönteme karşı çoşkulu, üzünçlü, şaşkın duygular içindeydim. Nasıl olup da çocukluk günlerimin o düğme burunlu oğlanını bilebilmişti? ! Don Juan 'ın uyandırdığı anılar beni öylesine sarmıştı ki, kendimi ta eskilerde, sekiz yaşımda oldu

ğum zamanlarda görüvermiştim. O sıralar, annem gideli iki

yıl olmuştu; teyzelerim arasında mekik dokumaktaydım. Bana annelik etme görevini onlar yüklenmişlerdi ve her birinin kalabalık aileleri vardı. Teyzelerim bana ne kadar iyi davransalar da, kendileriyle başa çıkmam gereken yirmi iki "teyzezadem" bulunuyordu. Teyzelerimin çocukları bana acımasızca davranıyorlardı ; kimi kez bu dunımlar çok kötüleşiyordu.

Sürekli olarak düşmanlarla çevrili olduğum duygusunu taşıyordum. İzleyen sıkıntı dolu yıllar boyunca, onlarla amansız pis bir savaşı sürdürdüm.

Önünde sonunda, nasıl kıvırdığımı

bugün bile bilemiyordum ama, hepsini de alt etmeyi başarabilmiştim. Gerçekten utkun bir duruma geçmiştim. Artık kar

şımda hiçbir rakip kalmamıştı. Ne var ki, ben farkına olmadan bu savaşı değişik biçimlerde sürdürmüştüm. Bu kez düş-

manlarımın yerini, okuldaki çocuklar almıştı.

Gittiğim köy okulunda karma sınıflar vardı. B irinci ve

üçüncü sınıflar, aynı oda içinde dar bir aralıkta ayrılmışlardı.

İşte bu sınıfta, küt burunlu bir çocuk vardı; "Düğme-burun"

diye alay ederlerdi onunla. B irinci sınıftaydı. Kötü bir niyet

taşımadan, gelişigüzel sataşırdım ona. Ama tüm yaptıklarıma

karşın o beni sever görünürdü. Nereye gitsem beni izler, ba

şöğretmenimizi deliye döndüren kimi yaramazlıklarımı görse

bile, beni ele vermezdi. Ama ben gene de uğraşırdım onunla.

B ir gün sınıfımızdaki ayaklı karatahtayı bile bile devirmiştim. Karatahta da onun üstüne düşmüştü. Çocuğun oturduğu sıra, karatahtanın ona olanca ağırlığıyla çarpmasını biraz önleyebilmiştim; ama köprücük kemiği kırılmıştı. Çocuk yere yıkılıvermişti. Yanma gidip kaldırdım. Çocuğun, bana sarılıp

yüzüme bakarken, gözlerindeki acıyı ve korkuyu görmüştüm.

Onu, öyle kolu sarkmış, acı çeker durumda görmek, dayanılmaz bir utanç ve üzüntü vermişti bana. Teyzelerimin çocukarına karşı yıllar süren hırçın bir savaş vermiş ve kazanmıştım.

Hepsinin hakkından gelmiştim. Ağlayan, düğme burunlu kü

çücük bir oğlancık utkularımı yıkıp yok edene dek hep esen

ve güçlü hissetmiştim kendimi. İşte o anda savaşmayı bıraktım. Ne olursa olsun, hiçbir koşul altında bir daha kazanmamaya yemin ettim. Çocuğun kolunu kesmek zorunda kalacaklarını düşünüyordum. Ve bu küçük oğlancık iyileşirse, artık yaşamım boyunca hiçbir zaman utkun olmayacağıma değgin

bir söz verdim-ant içtim. Tüm utkularımdan, onun uğnına, vazgeçtim. İşte böyle bakmıştım bu olaya o zamanlar.

Don Juan, yaşamımdaki yangılanmış bir yarayı deşmişt i _

Başım dönüyor, bayılacak gibi oluyordum. Dinmez bir acı

burgacı beni içine çekiyor; bunun beni yutuşuna kendimi bı

rakıyordum. Edimlerim tüm ağırlıklarıyla üstüme çullanmı�

tı. Adı Joaquin olan o küçük düğme burunlu oğlancağızın anı

sı içimde öyle bir canlı bir acı yaratmıştı ki, ağladım. Don Jıı

an 'a, o yoksul çocuğa, parasızlıktan doktora gidemeyen, ko

lu yerine oturup düzeltilmeden yaşayan o küçükcük Joaqıı

in 'e karşı duyduğum üzüntüyü anlattım. Oysa, ben ona ço

"GÖRME" İŞİ

cuksu utkularımdan başka bir şey vem1emiştim. Öyle utanıyordum ki!

Don Juan, buyururcasına, "Üzülme artık, benim toy kargam, " dedi. "Yeterince vermişsin. Utkuların sağlamdı; onları hak etmiştin. Yeterince ödemişsin. Artık o verdiğin sözü de

ğiştirmelisin."

"Nasıl değiştirebilirim ki? Değiştiriyorum demekle olacak bir iş mi bu?"

"Öylesine bi sözü, sırf, değiştiriyorum demekle elbette

değiştiremezsin. Ola ki pek yakında, bunu nasıl değiştireceğini öğrenebilirsin. O zaman, belki de, görmeye bile başlarsın."

"Ne yapmam gerekir? Bir şeyler söylesene ! "

"Sabırla bekleyeceksin-beklediğini bilerek .. . Ne bekledi

ğini bilmek. .. Savaşımın yöntemi budur. Söz konusu olan şey

sözünü yerine getirmekse, sen de bunun bilincinde olacaksın.

Sonra bi gün gelecek, ve beklemen son bulacak; ve artık sözünü tutmak zorunluluğunda kalmayacaksın. O küçük çocu

ğun yaşamına değgin, senin yapabileceğin bi şey yoktur. O

edimi, ancak o kendisi silebilir."

"Ama nasıl yapsın ki bunu?"

"İsteklerini sıfıra indirgemeyi öğrenerek. Bir kıygın oldu

ğunu düşündüğü sürece yaşamı cehennemden farksız olur.

Sen de böyle düşündükçe, verdiğin sözü tutmuş sayılırsın. İstemektir, bizi mutsuz kılan. Ama hiçbi şey istememeyi öğrenirsek, elimize geçen en ufak

bi şey bile gerçek bi armağana dönüşüverir. Üzülmeyi bırak; güzel bir armağan vermişsin

sen Joaquin 'e. Yoksul olmak ya da kusurlu olmak, yalnızca bi

düşüncedir. Tiksinmek de öyledir; açlık da, acı çekmek de öyledir. "

"İnanasım gelmiyor, don Juan. Açlık ve acı çekmek nasıl

olur da, düşünceden ibaret olur?"

"Bunlar şimdi benim için salt düşüncedirler. Benim bildii;.ıın budur. Bunu başarabildim ben. Zaten bu yaşamdaki zorlııklara karşı elimizde bunu yapabilme gücünden başka bi si

Lı hımız yoktur; bu gücümüz .olmadan sırf süprüntüyüz, yelin

savurduğu toz toprağız biz. "

"Evet, senin başardığ ından kuşkum yok, don Juan, ama

benim gibi ya da Joaquincik gibi sıradan kimseler nasıl başarabilir bunu? "

"Yaşam ımızdaki zorluklara karşı gelmek her bireyin ken

di başına yapacağı bi şeydir. Yüzlerce kez söyledim bunu sana: Yalnızca bi savaşçı sürdürebilir yaşamını. Bi savaşçı bek lediğini de bilir n e beklediğini de. Beklerken de hiçbi şey is temez. Bu bekleyiş sırasında küçücük bi şey geçse eline, ko

caman bi şey gibi görünür bu. Canı yemek istese, bulur bi yo

!unu; aç değildir çünkü o. Onu bi şey incitse, bulur bi yolunu

acısını kesmenin; acı duymaz çünkü o. Açlık da acı çekmd

de, o insanın özünü yitirdiğini gösterir, onun bi savaşçı olm a

<lığını gösterir. İşte o zaman açlığın, acıların etkisiyle ölür g i

der o kimse."

Karşı görüşümü savunmak istiyordum; ne var ki, bu kar

şı çıkışımla, don Juan' ın beni son kerte derinden ve güçlü biı

biçimde sarsan o görkemli başarısının muhvedici etkisimk ı ı

k endimi koruyacak bir engel yaratmaktan başka bir şey yap

mış olmayacaktım. Nasil bilmişti bunu? Belki de ona bu düğ

me burunlu oğlanın öyküsünü olağandışı gerçeklik durumLı

rından birine dalmış olduğum bir zaman anlatmış olabi leceği

mi düşündüm. Böyle bir şey anlattığımı anımsamıyorduıı . ama öyle koşul l ar altında anamsayamamış bulunmam olası y dı.

"Nasıl bildin o verdiğim sözü , don Juan?"

"Onu gördüm?"

"Mescalito yediğim zaman mı görmüştün; yoksa seı ı ı ı ı harmandan çektiğim zaman mı?"

"Şimdi gördüm. Bugün."

"Her şeyi görmüş müydün?"

"İşte gene başladın. Görmenin nasıl bi şey olduğuna ek)· gin laflamanın bi yararı yoktur diye az mı söyledim sana! H ı rak artık."

"Artık soru sormayı kestim. Duygusal yönden aklım y;ıı

"GÖRME" İŞİ

ınıştı .

Don Juan, birden, "Ben de bi ant içmiştim bi zamanlar,"

dedi.

Sesindeki titrem beni yerimden fırlatmıştı.

"B abama söz vermiştim; onu öldürenleri yok edeceğime

ant içmiştim. Yıllarca taşıdım bu andı yüreğimde. Ş imdi de

ğişmiş bulunuyor bu söz. K imseyi yok etmek falan isteğim

yok. Meksikalılara diş bilemiyorum. K imseden tiksindiğim

yok. İnsanın bu yaşamda geçtiği yolların hepsi de eşitmiş; bunu anladım. Kıyıcılar da kıygınlar da önünde sonunda birle

�irler; ikisi içinde değişmeyen tek şey, yaşamın her ikisi için

de çok kısa olduğu bulgulamalarıdır. Bugün ben üzgünsem,

anam babam öyle öldürüldüler diye değildir bu. Kızılderili

olduklarına üzülüyorum ben. Kızılderili gibi yaşadılar, Kızılderili gibi öldüler. Ne yazık ki, her şeyden önce, insan olduklarını bilemeden öldüler. "

10

3 0 Mayıs 1 969 'da gene don Juan' a gitmiş ve daha doğru dıı

rüst selamlaşmadan, pat diye "görme"yle ilgili bir dency i ı ı ı

daha yapmak istediğimi söylemiştim. Don Juan sabırlı ol ı ı ı :ı

mı, vaktin henüz gelmediğini söylüyordu; ama ben bir kc(, ı

inadıyla hazır bulunduğumu ileri sürüyordum.

Don Juan, onu soru yağmuruna tutama pek aldırmış �·.(ı

rünmüyordu. Ama, gene de konuyu değiştirmeye yeltcıı ı ı ı ı

yordu. Yakasını bırakmadım v e sabırsızlığımı yenebilnırnı

için neler önerebileceğini sordum.

"Bi savaşçı gibi davran, yeter," dedi.

"Nasıl yani?"

"İnsan, savaşçı gibi davranarak öğrenir bunu, konu�;ı ı .ı l

değil."

"GÖRME" İŞİ

"Bir savaşçı, ölümünü aklından çıkarmamalıdır demiştin.

Oysa ben hep yapmaktayım bunu; herhalde başka bir şeyler

de yapmam gerekiyor."

Don Juan, sabrı taşmış gibi dudaklarını çıklattı. Ben de,

onu kızdırmak istemediğimi, isterse hemen Los Angeles 'e

dönmeye hazır bulunduğumu söyledim. Don Juan omuzumu

lıpışlayarak bana hiç kızgınlık duymamış olduğunu, ama benim artık bir savaşçının ne demek olduğunu bildiğimi sandı

ğını söyledi.

"Bir savaşçı gibi yaşamam için neler yapmalıyım?" diye

sordum.

Don Juan şapkasını çıkarıp şakaklarını kaşımaya başladı.

Gözlerini bana dikerek gülümsedi.

"Her şeyin uzun uzadıya anlatması gerek sana, di mi?"

"Başka türlü girmiyor kafama işte."

"Ama değişebilir bu."

"Nasıl değişeceğimi de bilmiyorum ya! Zaten bu yüzden

ı stiyorum senden, bir savaşçı gibi yaşamak için neler yap

ıı ıam gerektiğini anlatmanı. Bilmiş olsaydım, herhalde bir

yolunu bulur kendimi düzeltirdim. "

B u dediğimi çok gülünç bulmuş olacak ki, gülerek sırtımı

·; ıvazladı.

Ordan çekip gitmemi isteyecekmiş gibi bir duygu içindeydim. Onun için, çabucak hasıra yerleşip yüzümü ona döndiiın ve birkaç soru daha sormaya başladım. Ne bakımdan l ıeklemem gerektiğini öğrenmek istiyordum.

Don Juan, bekçiyle yaptığım savaşım sırasında almış ol

ılıığum "yaraları sağaltmadan" önce, acele ederek, gelişigüzel

l ıı r biçimde "görme"ye çalışırsam, ben istemesem bile bek

ı, ı y le yeniden karşılaşmamın çok olası olduğu açıklamasını

y;ıptı. Ve bu durumda hiç kimsenin böyle bir karşılaşmadan

ıg çıkamayacağını belirtti. Ve, "Görme işine yeniden giriş

. . .

ıı wden önce bekçiyi tamamen unutmuş olman gerekir. " d iye

ı ·ı... kdi.

"Bekçiyi nasıl unutabilirim ki?"

"Bi savaşçı, unutmak için istencini ve sabrını kullanmalıdır. Bunlarla yapamayacağı şey yoktur zaten. "

"Ama ben savaşçı değilim ki?"

"Büyücülerin yöntemlerini öğrenmeye başladın. Artık geri dönecek, yerinecek vaktin kalmadı. Yalnızca, bi savaşçı denli, sabır ve istençle çalışacak vaktin kaldı-istesen de istemesen de bu iş böyle! "

"Nasıl çalışır bir savaşçı bunlar için?"

Don Juan, yanıt vermeden önce bir süre düşündü.

Sonunda, "Bunu l afla anlatabilmem olanaksız," dedi.

"Özellikle istenç konusunu .. . Çok güzel bi şeydir istenç. Gizemli bir biçimde gelişir o. İstencin nasıl kullanılacağını açıklayabilecek bi yöntem gelmiyor aklıma. İstencin, soıı

kerte şaşırtıcı sonuçlar yarattığını söyleyim, o kadar. Bilmen

gereken ilk şey, insanın istencini geliştirebileceği gerçeği olmalıdır. Savaşçı bunu bildiğinden, beklet durur onun geliş

mesini. Senin yanılgın şu ki, sen, istencini beklemekte oldu

ğunu bilmiyorsun.

"Velinimetim bana bi savaşçının beklemekte olduğunı ı

bildiğini ve neyi beklediğini bildiğini söylerdi hep. Sana gc

lince, sen beklediğini biliyorsun; yıllardır burda benimlesi ı ı .

ve daha neyi beklediğini bile bilmiyorsun. Sıradan birisin i ı ı

neyi beklediğini bilmesi olanaksız değilse bile çok zor bi şey dir. Oysa, bi savaşçı için bi sorun değildir bu; istencini bek k diğini pekala bilmektedir o."

"Nedir bu istenç dediğin şey? Kararlılık mı; yani, örneğ i ı ı torunun Lucio 'nun bir motosiklet sahibi olmayı aklına koy ması gibi bir şey midir?"

Don Juan kıkır kıkır gülerek, "Öyle değil," dedi. "İstcıı\ diyemeyiz buna. Lucio'nunki sırf düşkünlüktür. Başka lıı şeydir istenç ! İnsanın kullandığı bi şeydir istenç; örneğin, y ı tirilmesi kesin gözüyle bakılan bi savaşçı kazanması gibi .. . "

"Öyleyse cesaret dediğimiz şey olmalı bu istenç ! " decl i ı ı ı

"Hayır. Yüreklilik başka b i şeydir. Cesur kimseler, güVl' nilir kişilerdir, her zaman çevrelerinde bi sürü hayranları l ı ı ı

"GÖRME" İŞİ

lunan soylu kişiler .. . Ama cesur kişilerin çok azında bulunur

istenç. Bunlar genellikle sağduyuya dayanan atakça edimlerde bulunan gözüpek kimselerdir; çoğu da aslında korkak olur ve çevrelerine korku salarlar. Oysa, istenç, sağduyuya meydan okurcasına yapılan akıl almaz, başarılı işlerle ilgilidir. "

"Kendimizi denetlememiz, yönetmemiz mi oluyor bu istenç?" diye sordum.

"Evet, bi bakıma kendi kendimizi kontrol etme anlamına

da gelebilir."

"Örneğin, kimi şeylerden vazgeçmekle mi?" diye taşı gediğine koyuverdi.

Bunu öyle haşarı bir biçimde söylemişti ki, ona bakmak

için not almayı bıraktım. İkimiz de gülüştük.

Don Juan, "Hayır," diye sürdürdü. "Kimi şeylerden vazgeçmek de bi tür düşkünlük sayılır ki benim böyle bir şeyi önerdiğim falan yok. O yüzden göz yumuyorum bütün bu soruları sormana. Soru sormayı kesmeni söylesem, bu kez, soru sormamaya çalışarak istencini çarpıtmaya başl ayabilirdin.

Düşkünlüğün en kötü biçimidir bence isteklerine gem vurmak; çünkü bunu yapan kişi, büyük bi şeyler yapmakta oldu

ğu kanısına saplanır. Oysa, kendi iç dünyasına kapanmaktan

başka bi şey yapmış olmuyordur o kişi. Soru sormayı kesmenin, benim sözünü ettiğim istençle bir ilintisi yoktur. İstenç, lıi güçtür. Bi güç olduğundan ötürü de denetlenmesi, bir dü-

1.cne sokulması gerekir ki bu da zaman alır. İşte bunu bildi

ğim için, sana karşı sabırlı davranmaktaydım. Ben senin ya

� ındayken, ben de senin gibi tez canlıydım. Ama değiştim.

1 lüşkünlüklerimize karşın, istencimiz gelişir. Örneğin, senin

istencin, içindeki yarığı azar azar açmaya başladı bile."

"Hangi yarıktan söz ediyorsun?"

"Hepimiz içinde bi yarık bulunuyor; bi bebeğin başındak i , bebek büyüdükçe kapanan bıngıldak gibi bi boşluk; işte lıı yarık da, istencimiz geliştikçe daha da genişler."

"Neremizdedir bu yarık?"

Don Juan, kamını göstererek, "Saydam telciklerimizin

bulunduğu yerde," dedi.

"Nasıl bi şeydir bu, ne işe yarar?"

"Bir açıklıktır. İstencin bi ok gibi dışanya fırlamasına yol

açan bir açıklık ... "

"Bir nesne midir istenç? Ya da nesne gibi bir şey midir?"

"Değildir. Sırf, anlayasın diye öyle demiştim. Büyücülerin istenç dediği şey içimizdeki bi güçtür. Düşünce değildir; nesne, istek falan da değildir. Soru sormayı kesmek, istenç

olamaz; çünkü düşünceyle ve istekle ilgisi vardır. Düşüncelerin, sana, yenildiğini söylerken seni utkun kılan şeydir istenç.

Kişiyi, hiçbi şeyden incinmez duruma sokan bi şeydir istenç.

Bi büyücüyü duvardan geçirten, uzayı aşırtan; isterse aya götüren bi şeydir istenç."

Sormak istediğim bi şey kalmamıştı. Yorgun ve bir bakıma da gergin bir durumdaydım. Don Juan'ın, gitmemi söyleyeceğinden korkuyor, bu yüzden tasalanıyordum.

Don Juan birden, "Hadi tepelere çıkalım," diyerek ayağa

kalktı.

Yolda gene sözü istenç konusuna getirerek, not tutamamamdan duyduğum üzüntümle alay etti.

İstenci, insanla dünya arasındaki gerçek bağ olarak be

timliyordu. Dünya sözcüğüyle, ne biçimde sezersek sezeliıı ,

sezgi alanımıza giren her şeyi kapsamak istediğini önemk

belirtmişti. Don Juan, "dünyayı sezme"nin, dünyanın biıc sunduğu her şeyi algılama sürecinin bir sonucu olduğunu ik ri sürmekteydi. İşte bu "sezme" işi, duyularımızla ve istenci mizle yapılırmış.

Bu istenç, altıncı his midir diye sordum. Ve istencin, sezi len dünyayla kendimiz arasındaki bir bağ, bir ilişki oldu p ı ı yanıtını aldım.

Not alabilmem için bir süre durmamızı önermiştim. Doı ı Juan gülerek yürümesini sürdürdü.

Don Juan o gece gitmemi falan istemedi. Ertesi günü kahv: ı l tıdan sonra istenç konusunu yeniden açtı.

"GÖRME" İŞİ

"İstenç deyince insanlar, iradeyi, yani karakter sahibi ve

sağlam yaradılışlı olmayı anlarlar," dedi. "Bi büyücüye göre

istenç, içimizden çıkan ve dışarıdaki dünyaya sarılan · bi güç

demektir. İşte şuracaktın, göbeğimizdeki saydam telciklerin

bulundğu yerden çıkar o."

Yerini belirtmek için göbeğini ovalıyordu.

"Buradan çıkar diyorum, çünkü onun buradan çıktığını

hisseder insan."

"Ne diye istenç adını taktın ona?"

"Ad falan takmadım ben. Velinimetim istenç demişti buna. Öbür bilgi adamları da istenç derler buna. "

"Sıradan b i kişi dünyadaki şeyleri yalnızca elleriyle y a da

gözleriyle ya da kulaklarıyla ' çakar ' . Oysa bi büyücü bunlardan başka burnuyla, diliyle ve istenciyle de, evet özellikle istenciyle çakar her şeyi. Bunun nasıl yapıldığını anlatabilmem gerçekten olanaksızdır. Ama sen kendin, örneğin, nasıl olup

da işittiğini anlatabilir misin bana? Tabii anlatamazsın. E, ben

de işitebildiğim için, işittiğimiz şeylere değgin bi şeyler anlatabiliriz, ama nasıl olup da işittiğimizi anlatamayız. Bi büyücü istencini dünyayı sarmak için kullanılır. Ne var, bu sezme, işitmeye benzemez. Biz dünyaya bakınca, ya da bi şeyler işitince, kendi dışımızda bi şeyler bulunduğunu, ve bi şeylerin gerçek olduğu izlenimini elde ederiz. Oysa dünyayı isteı:ıci

ınizle sezdiğimiz zaman, onun, ' dışarımızda'ymış gibi olmadığını, ' gerçek ' miş gibi olmadığını biliriz."

"Görme gibi bir şey midir bu istenç?"

"Değildir. Bi güçtür istenç, bi erktir. Görme ise bi güç de

ğildir-daha çok bi şeyin iç yüzünü ortaya çıkarmaya yarar.

Güçlü bir istence sahip olup da göremeyen büyücüler olabilir;

demek oluyor ki, yalnızca bi bilgi adamı dünyayı hem duyularıyla ve istenciyle hem de görmesiyle sezebilir."

Bekçiyi unutmak amacıyla istencimi nasıl kullanacağım

konusunda aklımın daha da karışmış olduğunu anlattım don

Juan'a. Bu söylediklerim ve şaşkın duruşum, don Juan'ı pek

keyiflendirmişti.

Gülerek, "Konuştukça, daha da aklın karışır dememiş

miydim sana! " dedi. "Ama hiç olmazsa şimdi istencini beklemekte olduğunu bilmektesin. Evet, onun ne olduğunu, nasıl ortaya çıkacağını henüz bilmiyorsun. Bu nedenle yaptığın her

şeye dikkat et. Yapmakta olduğun bütün bu küçük şeylerin ta

içinde gizlidir istencini geliştirmene yardımcı olacak olaı ı

şey. "

Don Juan bütün sabah ortalıkta görünmemişti; öğleden sonra .

kurutulmuş bitki dolu bir bohçayla döndü. Başıyla, kendisim:

yardım etmemi imledi; tam bir sessizlik içinde saatlerce bitkileri ayıklayarak çalıştık. İşimiz bitince, dinlenmek içiı oturduğumuzda, don Juan içten bir gülümsemeyle bana baktı.

Kendisine, notlarımı gözden geçirdiğimi ve bir s avaşç ı

olmanın neleri gerektirdiğini ve istenç fikrinin tam olarak m·

anlama geldiğini hala anlayamamış bulunduğumu ağırbaş l ı

bir biçimde söyledim.

Don Juan, "İstenç bi fikir, bi düşünce değildir," dedi.

Bütün gün boyunca ilk kez konuşmuş oluyordu benimle.

Uzun bir duraklamadan sonra, sürdürdü: "Senle ben, fark

lı kimseleriz. Karakterlerimiz farklı. Senin benden daha YL:

ğin bi yaradılışın var. Ben senin yaşındayken zorlu, saldırga ı ı

b i kimse değildim, ama kaba huylarım d a vardı. Oysa ben bıı

nun tam karşıtısın. Velinimetim de tıpkı senin gibiydi; o, çok iyi bir öğretmen olurdu san. Ulu bir büyücüydü velinimetinı ; ama görmemişti. Yani benim gördüğüm gibi, Genaro'nuıı gördüğü gibi .. . Ben dünyayı görmeme göre anlıyorum, yaş;ı mımı ona göre yönlendiriyorum. Oysa, velinimetim, bi sava� çı olarak yaşamak zorundaydı. İnsan bi kez görünce, gerek mez artık savaşçı gibi, ya da başka bi şey gibi yaşaması. Çüıı kü o artık her şeyi olduğu gibi görüyor ve yaşamını ona gürl' yönlendiriyordur. Ama senin karakterinde olan birisi, belki lh hiç öğrenemez görmeyi; ki bu durumda da tüm yaşamın h(, yunca bi savaşçı olman gerekecektir.

"GÖRME" İŞİ

"İşte bilgi, bu denli ürkünç bi duruma geldiği an, insan,

tepesinde dikilmiş duran öümle kaçınılmaz bir ortaklık kurmuş olduğunu kavrayıverir. Güce dönüşen her bi bilginin güç kaynağı, ölümden başka bi şey değildir. Son aşama hep ölümdür ve ölümün dokunduğu her şey güce dönüşür.

"Büyücülük yolunu izleyen bi kimse, bu yolun her dönemecinde bi kıpıda yok oluverme gerçeğiyle burun buruna ya

şar. Keskin bi biçimde, ölümünün bilincindedir. Bu ölüm bilinci olmasaydı, sıradan işlerle uğraşır, sıradan bi kimse olurdu zaten. Kişinin bu dünyadaki olağan zamanını büyüsel güce çevirmesi için gereksindiği erke ve kendisini bi noktaya toplaştırma yetisine başka türlü nasıl kavuşulabilirdi ki!

"Demek ki bi savaşçı olmak için, insanın en başta kendi

ölümüne değgin keskin bi bilinçlilik içinde olması koşulu var.

Ama aklımızı ölüme takarsak, ilgimizi kendimizden başka bi

şeye yöneltmemiz olanaksızlaşır; bu da argın (mecalsiz) kılar

bizi, yorar. Öyleyse, bi savaşçı olmak için yapmamız gereken

ikinci şey, yansızlıktır. O zaman, birden ölüverme düşüncesi,

bi saplantı olmaktan çıkar ve seni ırgalamaz artık."

Don Juan konuşmasını keserek yüzüme baktı. Anlattıklarına değgin düşüncelerimi bekler gibiydi.

"Anlıyor musun?" diye sordu.

Anlattıklarını anlamıştım, ama insanın nasıl olup da yansızlık duygusuna varabileceğine pek akıl erdirememiştim.

Kendi çömezliğim açısından bakınca, bilginin o denli ürkünç

bir duruma dönüşmesi gibi bir şeye rastlamış bulunduğumu

belirttim. Gerçeği söylemek gerekirse, gündelik yaşamımda

alışageldiğim birçok şeyin artık bana eskisi kadar önemli gözükmediğini; ve bir savaşçı gibi yaşamak istediğimi-istemekten de öte, zorunluluğunda bulunduğumu söyledim.

Don Juan, "Şimdi de yansız olman gerekiyor," dedi.

"Nasıl?"

"Yani her şeyden uzak tutacaksın kendini."

"Olanaksız bu. Bir çekilgin (münzevi) gibi dünyadan el

ayak çekmemi isteme benden. "

"Çekilginlik de bi düşkünlük, bi tutku sayılır. Benim öyle bi şey istediğim yok ki ! Münzevilerin yansızlıkla bir ilintisi olamaz; çünkü onlar münzeviliğe adamışlardır kendilerini.

"İnsanın kendisini hiçbi şeye bağlamamasını, yeterince

yansız olmasını yalnız ve yalnız ölüm fikri sağlar. Yalnız

ölüm düşüncesidir ki, insanı yeterince yansız kılar ve böylece artık o insan kendisini hiçbi şeyden yoksun bırakmaz. Ne var ki, böyle birisi, hiçbi şeye tutkun değildir; çünkü yaşamdaki her şeye karşı olan tutkusunu sessizce yöneltebilecek duruma gelmiştir. Ölümün, sezdirmeden yaklaştığını bilmektedir, ve hiçbi şeye takılacak, saplanacak vakti olmadığını çok iyi kavramıştır. O da ne yapar? Hiçbi şeye tutulmadan her şeyi dener durur.

"Ölümü durdurmanın olanaksız olduğunu bilen bi kişinin,

kendisinden yana olan tek bi şeyi kalmıştır: Karar verme gücü. Yani o kişi neyi seçeceğini çok iyi bilmek zorundadır. Bi seçim yaptıktan sonra da, tek sorumlunun kendisi olduğunu

ve acınacak, yerinecek zaman kalmadığını bilir. Kararlan kesindir; çünkü, ölümü, ona herhangi bi şeye tutulup oyalanacak zamanı vermez.

"İşte böylece, bi savaşçı, ölümün bilinciyle, ve yansızlı

ğıyla ve kararlılığının verdiği güçle tüm eylemlerini belirli b i

noktaya yönelterek yaşamını düzenler. Ölümün bilinci, onu

yansız kılar ve tutkularını dingincesine yöneltmesine neden

olur. En son verdiği kararlar, yerinmesine gerek kalmadan se

çim yapabilmesine yol açarlar; ve yaptığı seçimler yaşam düzeni açısından en yerinde seçimlerdir. İşte böylece, savaşçı, her yaptığı işi tat ala ala ve büyük bir etkinlikte yürütür.

"Bi insan bu biçimde davranabiliyorsa, artık ona bi savaş

çı diyebiliriz, sabırlı olmayı öğrenmiş diyebiliriz."

Don Juan, söylemek istediğim bir şey var mıdır diye sordu. Betimlediği biçimdeki bir tutumu kazanmak için yaşanı boyu uğraşmak gerekeceğini belirttim. Don Juan, onunla birlikte olduğum zamanlar sık sık ona karşı çıktığımı ve gündelik yaşamım boyunca bir savaşçı gibi davrandığımı ya da eıı azından davranmaya çalıştığımı bildiğini söyledi.

1 77

Gülerek, "Pençelerin pek yaman," dedi. "Ara sıra göster

bakalım. İdman yapmış olursun."

Ellerimi pençe gibi yapıp hırladım. Don Juan gülüyordu.

Sonra boğazını temizleyerek konuşmasını sürdürdü.

"Sabırlılığı öğrenen bi savaşçı, artık istence yönelmiştir.

Nasıl beklenileceğini bilir. Ölümü, yanıbaşında oturmuş beklemektedir-iki arkadaştırlar sanki. Ölümü, ona, gizemli bi

çimlerde neleri seçmesi gerektiğini, eylemlerini bi noktada

toplaştırarak düzenli bi yaşamı nasıl sürdürebileceğini önerip

durmaktadır. Ve bekler savaşçı ! Bi savaşçının acele etmeden

öğrendiğini söyleyebilirim; çünkü, istencini beklediğini bilmektedir o. Ve bi gün gelir, olağan durumlarda yapılmasına olanak bulunmayan bi şeyi yapıverir. Bu olağandışı, başarısından haberi bile yoktur kimi kez. Ne var ki, bu yapılamaz işleri yapıp durdukça ya da başına olağandışı işler gele gele,

bi tür gücün ortaya çıkmakta olduğunu çakıverir. B ilgi yolunda ilerledikçe, gövdeğsinden yayılan bi güç .. . Önceleri, karnı karıncalanırmış gibi gelir ona; ya da bi türlü dinmeyen bir

yanma duygusu .. . Çok geçmeden bir ağrıya, bi tedirginliğe

dönüşür bu. Kimi kez bu ağrı, bu tedirginlik öylesine çoğalır

ki, aylarca çaresizlik içinde çırpınır, kıvranır savaşçı. Ne denli çok olursa bu çırpınış, o denli yararlı olur onun için. Büyük acılar, ulu bi gücü muştular.

"Kıvranışlar bitince, savaşçı her şeye karşı yabansı duygular içinde bulunduğunu görür. Gövdesinden, göbeğinin hemen altında ya da hemen

üstündeki bi yerden fışkıran bi duyguyla istediği her şeye gerçekten dokunabildiğini bulgular.

İşte, istençtir bu duygu. Ve savaşçı onunla tutmayı becerince,

artık o savaşçıya büyücü oldu denir-istencine kavuşmuş denir. "

Don Juan, diyeceğim, soracağım bir şey var mı gibilerde,

konuşmasını kesmişti. Söylenecek bir şeyim yoktu. B ir büyücünün ağrılar içinde kıvranmak zorunda kalması konusu beni epey tasalandırıyordu; ama, benim de böyle bir aşamadan ge

çip geçmeyeceğimi sormaya sıkılıyordum. Uzun bir sessizlik

sonra, dayanamayıp sordum. Don Juan bu soruyu beklermiş-

çesine, kıs kıs güldü. İlle de ağrı çekilecek diye bir şey bulunmadığını; örneğin, kendisinin ağrı sızı falan duymadığını, istencinin birden ortaya çıkıverdiğini söyledi.

"Bi gün dağlarda geziyordum," dedi, "bi pumaya rastladım. Dişi bi pumaydı bu; kocamandı ve açtı. B en kaçmaya başladım, puma da ardıma düştü. B i kayaya tırmanıverdim.

Hayvan bir iki metre uzağımda şöyle bi durup üzerime atılmaya hazırlandı. B irkaç taş attım üzerine. Homurdanıp bana doğru koşmaya başladı. İşte tam o anda istencim bütünüyle

ortaya çıkıverdi. Puma üstüme çullanmadan önce, onu istenc imle durdurdum. İstcncimle onu okşamaya başlamıtım. Memelerini falan okşadım gerçekten istencimle. Puma uykulu gözlerle bana baktı ve yere uzandı . Ben de deliler gibi kaçtım

ordan, bakarsın, hayvan kendine geliverir diye düşünerek. "

Don Juan çok gülünç bir biçi mde şapkasını iki eliyle kavrayıp, canını kurtarmak için çalataban koşan bir adamın davranışlarını yaptı.

Ben, kendi istencime kavuşmak uğruna, dişi dağ aslanlarıyla sancılı çırpınışları beklemek zorunda kalmaktan pek zevk alacağımı sanmadığımı belirttim.

Don Juan, "Velinimetim bi.iyük güçlere egemen bi büyü cüydü," diye sürdürdü. "Sapına kadar savaşçıydı o. En görkemli başarısı da işte bu istenciydi. Ama onu da aşmak olas ı dır-görmeyi öğrenerek .. . Görmeyi öğrenen kişinin savaşçı g i bi yaşamaya, büyücü olmaya kalmaz bi gereksinmesi. İnsaıı bi kez görmeyi öğrendi mi, hiçbi şey olmadan her şey olmuş

sayılır. Yani, yok olmuş demektir, ama gene de ortadadır. Beıı

derim ki, insan istediği her şeyi olabilir, istediğini elde edebi

lir o zaman. Ne ki, bi şeycik istemez o; ve öbür insanlarl;ı

oyuncak gibi oynamak yerine, onları kendi saçmalıklarını ı ı ortasında karşılar. Tek fark şudur k i , görebilen bir adam keıı di saçmalıklarını bile bile yapmaktadır; oysa çevresindekikı öyle yapmazlar. Görebilen bir adamın artık pek etkin bir il i ı ı tisi kalmamıştır çevresindekilerle. Görme olayı, onu o aıı;ı dek bildiği her şeye karşı bütünüyle yansızlaştırmış, umurs:ı mazlaştırmıştır."

"GÖRME" İŞİ

"Bildiğim , tanıdığım her şeye karşı yansız olmayı sırf dü

şünmek bile tüylerimi ürpertiyor, " dedim.

"Şaka mı ediyorsun? Artık hiçbi şeyi gözlemez dunımda

olmak değil de, yaşamım boyunca hep şimdiye dek yapmış

bulunduğun şeyleri yapıp durmak tüylerini ürpertmelidir asıl.

Yaşamı boyunca her yıl mısır ekmekten başka bi şey yapmayan bir adamı düşün: bi gün gelecek, adam yaşlı köpekler gibi ortalıkta sürünüp duracaktır. Düşünceleri, duyguları, yani olanca varlığı, yapageldiği bu tek şeyin, mısır ekmenin çevresinde aylakça dönecektir. Bundan daha pis bi savurganlık düşünemem ben.

"İnsanız biz. İnsanın yazgısı öğrenmektir; akıl almadık

yepyeni iilemlere fırlatılmaktır."

Yarım ağızl a, "Sahiden yeni alemler var mıdır bizler

için?" diye sordum.

Don Juan kesin bir dille, "Daha ne gördük ki, ahmak oğlan ! " dedi. "Arı yaşam sürdürenler içindir görmek. Ruhunu şimdi tavla ki, bi savaşçı olasın; görmeyi öğrenesin. O zaman

anlayacaksın önüne serilecek yeni iilemlerin sonu gelmeyece

ğini."

11

Don Juan, işlerini gördükten sonra, bu kez, son zamanlarda

olduğu gibi ayrılmamı istemedi. Kalabileceğimi söyledi ve

ertesi günü-28 Haziran 1 969-öğleden az önce duman çekmeye hazır olmamı istedi.

"Gene bekçiyi görmeye mi çalışacağız?"

"Hayır. O bitti. Bu başka bi şey. "

Don Juan, sessiz sessiz, pipoyu harmanla doldurdu. Pipoyu yakarak bana verdi. Korku falan duymuyordum. B irden tatlı bir ağırlık basmıştı. Ben pipodaki karışımı bitince, do11

Juan pipoyu kılıfına soktu ve dik oturmama yardım etti. Odanın ortasına sermiş olduğu iki hasırın üzerinde karşılıklı otu ruyorduk. Don Juan biraz dolaşacağını söyleyerek ayağ:ı

kalktı ve yürümemin iyi olacağını belirterek beni hafifçe itt i

"GÖRME" İŞİ

Bir adım attım. Bacaklarım bükülüverdi. Dizlerim yere çarptığında hiçbir acı duymamıştım. Don Juan kollarımdan tutarak beni itti ve gene ayağa kaldırdı.

"Yürümem gerek," dedi, "öbür kez kalktığın gibi .. . İstencini kullanmaya çalış ! "

Yere yapışmış gibiydim. Sağ ayağımla bir adım atayım

dedim, ama dengemi yitiriverdim. Don Juan sağ koltuk altımdan destekleyerek beni öne itti. Ne var, bacaklarım bir türlü taşımıyordu gövdemi. Don Juan, beni tutarak düşmemi engellemese, yüz üstü yere kapaklanacaktım. Sağ koltuk altımdan tutarak beni kendine yasladı. B ir şey hissettiğim yoktü ama, başımın omuzuna dayalı durduğuna emindim. Odayı

eğik bir açıdan görmekteydim. Don Juan beni o durumda sürükleye sürükleye sahanlığa çıkardı. Zar zor, iki kez o biçimde sahanlığa döndük. Sonunda, ağırlığım pek fazla gelmiş olmalı ki, don Juan beni yere bırakmak zorunda kalmıştı. Beni kımıldatamayacağını biliyordum. Sanki içimde bir yanım, bile bile kurşun gibi ağırlaşmamı istemekteydi. Don uan beni kaldırmaya girişmedi bir daha. Bir an bana baktı; ben, yüzüm

ona karşı, sırtüstü yatmaktaydım. Gülümsemeye çalıştım;

don Juan da gülmeye başladı. Sonra üzerime eğilerek kamıma birkaç tokat attı. Çok yabansı bir duygu içindeydim. Acı veren ya da zevkli diye nitelendirebileceğim bir duygu değildi bu. B ir sarsıntıydı, bir ürpermeydi. don Juan birden beni yüzüstü döndürüverdi. Artık bir şey duymuyordum. Sundurma, gözlerimin önünde dönmeye başlamıştı da ondan beni çevirmiştir diye geçirdim . Don Juan beni istediği duruma getirdikten sonra geri çekildi.

"Kalk ayağa! " diye buyurdu. "Geçen gün kalktığın gibi

kalk bakayım ! B ırak şu geberikliği. Nasıl kalkılacağını biliyorsun. Haydi, hemen kalk ! "

Geçen kez kalkışım sırasında neler yapmış olduğumu

anımsamaya çalıştım; ama açıkça düşünemiyordum. Düşüncelerim, ben onları yakalamaya çabaladıkça, benden kaçar gibiydiler. B ir ara, o kez olduğu gibi, "Kalk," dersem, gene kalkabileceğim geldi aklıma. Yüksek sesle, "Kalk," dedim, ama

bir şeycikler olmadı.

Don Juan suratını asmış bana bakmaktaydı. Sonra beni geçip kapıya doğru gitti. Soluma yatmış olduğumdan, evin önündeki avluyu görebiliyordum. Kapı arkamda kalıyordu.

O, kapıya doğru seğirtince, içeriye girmiş olduğunu sanmıştım .

Sesimi yükselterek, "Don Juan ! " diye onu çağırdım, ama bir yanıt alamadım.

Ezici bir güçsüzlük ve umutsuzluk duygusuna kapıldım.

Kalkmak istiyordum. Beni harekete geçirebilecek gizemli bir sözcükmüş gibi, art arda, "Kalk," deyip duruyordum. Hiçbir şey olmadı. İstediğimi yapamayınca huysuzca tepinmeye başladım. B aşımı yerlere vurmak, ağlamak istiyordum. Devinmek, konuşmak istiyordum; ama bunları yapamayınca, boğulur gibi oluyordum. Kaskatı kesilmiştim; inme inmişti sanki.

Sonunda, "Don Juan, imdat! " diye bağırmışım.

Don Juan geri gelip önümde oturdu. Gülüyordu. Sinirlerime tutsak olduğumu ve o andaki deneyimlerimin bir işe yaramayacağını belirtti. B aşımı kaldırarak ta gözlerimin içlerine baktı; yapmacık bir korkuya tutulduğumu ve aldırış etmememi söyledi.

"Yaşamın gittikçe karışmakta," diye ekledi. "Sinirlerini

bozan her ne ise, kurtulman gerek ondan. Sakin sakin uzan

burda, çekidüzen ver kendine."

B aşımı yere yatırdı. Üzerimden geçip gitti. O giderken,

çarıklarını sürümesinden çıkan seslerden başka bir şey sezmiyordum.

Gene kımıldanmak isteği duymaktaydım. Ama bunu yapabilecek gücü toparlayamıyordum. Yerine, az rastlanır bir esenlik durumuna geçtiğimi gördüm. Son kerte bir dinginlik

duygusu sarıyordu beni. Yaşamımdaki ana sorunun ne oldu

ğunu anlamıştım. Küçük oğlumdan kaynaklanıyordu sorun.

Onun babası olmak, mutlulukların en büyüğüydü. Onun karakterini biçimlendirmek, onu gezilere götürmek, "nasıl yaşa-

"GÖRME" İŞİ

nılacağını" öğretmek düşüncesi büyük zevk veriyordu bana.

Gelin görün ki, onu kendi yaşam biçimime çekmek düşüncesini çok iğrenç buluyordum. Ama bundan başka bir şey yapmak da gelmezdi ki elimden-ya zorla ya da anlayışlı olmak dediğimiz bir dizi kurnazca düzenlenmiş tartışı ve ödüllendirmelerle onu kendime çekecek, kendime benzetecektim.

"Onu serbest bırakmalıyım," diye düşündüm. "Bırakmalıyım yakasını. Özgürlüğünü sağlamalıyım."

Bu düşünceler, beni korkunç bir bunalıma sokmuştu.

Gözlerim yaşarmış, önümde uzanan avlunun görüsü bulanmıştı. Birden, kalkmak, don Juan'ı aramak ve ona oğlumdan söz etmek için dayanılmaz bir istek duydum. B ir de ne göreyim; ayakta dikilmiş, sahanlıktan bakar durumda değil miyim ! Dönüp eve doğru baktım. Don Juan tam karşımda durmaktaydı. Demek ki hep orada durmuş ve beni gözlemişti.

Adım attığımın farkında değildim ama ona doğru yürümüş olmalıydım. Çünkü hareket ediyordu. Don Juan gülümseyerek bana yaklaştı ve koltuk altlarımdan kavrayarak beni ayakta tuttu. Yüzü, yüzüme çok yakındı.

"İyi, çok iyi bir iş başardın," dedi güven verici bir sesle.

O anda orada olağandışı bir şeyler geçmekte olduğunun

bilincindeydim. İlkin, yalnızca, yıllar önce olup bitmiş bir

olayı anımsamış olduğumu sanmıştım. Bir zamanlar don Juan'ın yüzüne çok yakından bakmıştım. Bana duman çektirmişti ve don Jun 'ın yüzü büyük bir kabın içindeki suya batmışçasına görünmüştü. Koskoca bir yüzdü o gördüğüm; ışıklıydı, deviniyordu. Öyle kısa sürmüştü ki o sahne, incelemeye fırsat bulamamıştım. Oysa bu kez, don Juan beni tutmaktaydı ve yüzü yüzümden 25-30 santimetre uzaklıkta durmaktaydı. Rahatça inceleyebiliyordum. Ayağa kalkıp da arkama bakınca don Juan ' ı kesinlikle görmüştüm; "tanıdığım don Juan" bana kesinlikle yaklaşmış ve beni

tutmuştu. Ama gözlerimi onun yüzüne dikince, görmeye alışık olduğum don Juan ' ı görmüyordum ; yerine, gözlerimin önünde duran kocaman bir

nesne görüyordum. Bunnu, don Juan 'ın yüzü olduğunu biliyordum. Ama sezgimden doğan bir bilgi olmuyordu bu; man-

tıksal bir varsayımdı yalnızca. Çünkü belleğim, birkaç saniye

önce "tanıdığım don Juan"ın koltuk altlarımdan beni kavramış olduğunu doğrulamaktaydı. Bu nedenlerle, önümde durmakta olan garip, ışıklı nesne, don Juan 'ın yüzünden başka bir şey olamazdı. Tanış bir yanı yok değildi; ama don Juan ' ın

"gerçek" yüzü diyebileceğim şeyle hiçbir ilintisi bulunmuyordu. Bakmakta olduğum şey, kendine özgü bir saydamlıkta değinni bir nesneydi. Her yanı devinmekteydi. Sınırlı bir biçimde dalga dalga yayılan, tartıml ı bir akış sezmekteydim

bu nesnede. Kendi içinde dalga dalga dönen bir akış içinde,

sınırlarından taşmadan, yüzeyinin her bir noktasıyla devinen

bir varlık .. . Bu şeyin yaşam fışkırtan bir şey olduğu düşüncesi geldi aklıma. Gerçekten de öyle canlılığı vardı ki, devinimlerine dalıp gitmiştim. İnsanı uyutan bir çırpmıştı gördüğüm şey. Gittikçe daha da kaptırmıştım kendimi bu izkyişe;

önümdeki bu görüngünün ne olduğuna aklımın eremeyeceğini kavrayana dek.

Birden sarsılıverdim. Saydam nesne birisi onu sarsmış gibi bulanmaa başladı; ve ışıklılığını yitirerek katılaştı, katılaştı. Artık don Juan 'ın o bildik yağız yüzüne bakmaktaydım.

Uysalca gülümsüyordu. "Gerçek" yüzünün görüşü bir an kadar sürdükten sonra, yüzü gene ışıdı, parladı ve yanardönerlik kazandı. Olağan durumlarda algıladığım ışığa ya da parıltıya benzemiyordu bu; daha çok, bir devinimdi, bir şeyin inanılmaz bir hızla titreşmesiydi. Işıklı nesne bir ara sarsıldı ve dal galanmasında bir kesiklik oldu. Sallandıkça, saydamlığını

yitiriyordu. Az sonra don Juan ' ın gündelik yaşamda belledi

ğim "katı" yüzü gene çıkmıştı ortaya. O anda, don Juan' ın beni sarsmakta olduğunu belli belirsiz ayrımsadım. Bir yandan da bir şeyler söylüyordu. Ne

dediğini çıkaramıyordum; ama

beni sarsmayı sürdürdüğünden, sonunda dediklerini işittim.

"Bakma bana öyle. Bakma," deyip durmaktaydı, "bakma

diorum sana. B akma. Gözünü başka yere çevir."

Beni öyle sarsıyordu ki, gözlerim kendiliğinden başka yana çevrilmişti. Don Juan'ın yüzüne dikkatle bakmadığım zamanlar, saydam nesneyi görmüyordum anlaşılan. Gözlerimi

"GÖRME" İŞİ

başka yana çevirip de onun yüzüne göz ucuyla bakınca, onu

olağan biçimde durağan olarak, yani üç boyutlu bir insan olarak algılamaktaydım. İşte ona böyle gerçekten tam olarak bakmayıncı, tüm gövdesini her zamanki biçimde sezebiliyordum; ama gözlerimi ona dikince, yüzü birden saydam bir nesneye dönüşüyordu.

Don Juan ağırbaşlılıkla, "Sakın bakma bana," dedi.

G özlerimi ondan ayırıp yere baktım.

Don Juan, "Hiçbi yere dikme gözlerini," diye buyurdu ve

yürümeme yardım etmek için yanıma geçti.

Adım attığımın falan bilincinde olmadan, nasıl olup da

yürüdüğümü bilemeden, don Juan'ın desteğiyle arka bahçeye

kadar gittik. Sulama kanalının kıyısında durduk.

Don Juan, "Şimdi suya dik gözlerini," buyruğunu verdi.

Suya baktım ama bakışlanmı yoğunlaştırabıyordum. Suyun akışı dikkatimi dağıtıyordu. Don Juan yarı şaka bir bi

çimde üsteliyor, "göz dikme gücü"mü kullanmamı söylüyordu. Ama bir türlü dikkatimi veremiyordum. Gözlerimi gene don Juan' ın yüzüne çevirdim, ama bu kez parıltı falan göremedim.

Tuhaf bir kaşınma başlamıştı gövdemde; kol, bacak uyuşması gibi bir duyguydu bu. B acak kaslarımda seğirmeler oluyordu. Don Juan beni suyun içine itti; kendimi suyun dibinde buldum. Beni iterken sağ elimi bırakmamış olacak ki, ben daha iner inmez, geri çekiverdi beni.

K�ndime gelebilmem için uzun bir süre geçmesi gerekmişti. Birkaç saat sonra eve döndüğümüzde, geçirdiğim deneyimi açıklamasını istedim. B ir yandan giysilerimi değiştiriyor, bir yandan da çoşkuyla neler sezmiş

olduğumu anlatıyordum. Ama o, bunların hiçbiri üzerinde durmaksızın, hepsinin de önemsiz şeyler olduğunu söylüyordu.

Alaylı bir sesle, "Vay canına!" diyordu. "Parıltı gördün

ha! B ak şu işe yahu ! "

Ben, bir açıklama yapması için diretince, don Juan, kalkıverdi ve gitmesi gerektiğini söyledi. O sırada saat öğleden

sonra beşe geliyordu.

Ertesi gün, geçirdiğim yabansı deneyimi tartışmak istedim

gene.

"Görme miydi bu, don Juan?" diye sordum.

Ben, yanıt vermesi için asıldıkça, o, gizemli bir gülümsemeyle, sessiz, duruyordu.

Sonra dayanamayıp, "İşet görme onun gibi bi şeydir diyebiliriz," dedi. "Yüzeme dikmiştin gözlerini; parlıyordu falan ama gene de yüzümdü o şey, işte böyle baktırır adamı dumancık. Ne varmış bunda sanki ! "

"Görme dediğin şey n e bakımdan farklı oluyor?"

"Gördüğün zaman dünyada tanış, bildik bi şey kalmaz.

Her şey yepyenidir. Hiç olmadık yeni şeylerle dopdolu ... İnanılmaz bi dünyaya gidersin ! "

"Ne bakımdan inanılmaz yani? Neler olur ki?"

"Yani önceden bildiğin her şey yok oluverir, gözlerini

diktiğin her şey yok olur. Dün sen görmüş değildin. Gözlerini yüzüme dikmiştin; beni sevdiğin için de yaydığım ışımayı farkettin. O bekçi gibi korkunç bi görünümüm yoktu; güzel

ve ilginç geldim sana. Ama beni görmüş sayılmazsın. Hiçleşmedim ki senin önünde. Ama gene de başarılıydın. Sonunda, görmeye doğru iyi bir adım attın. Tek hatan, gözlerini benim

yüzüme dikmiş olmandır; o bekçiden bi farkım kalmamıştı

senin için. Dün de, o vakit olduğu gibi, yenik düştün göreme

-

din. "

"Nasıl yok oluyor her şey? Nasıl hiçleşiyorlar?"

"Yok olmazlar aslında. Gene orda dururlar. Benim söylemek istediğim şey, onların varlıklarını sürdürmelerine karşın, bi hiç haline gelmeleridir. "

"Nasıl olur öyle bir şey, don Juan?"

Don Juan kaşlarını çatarak, "Şu konuşma huyun yok mu

ya! " diye söylendi. "Anlaşılan, verdiğin söz konusunda isabetsiz bi şey söyledik. Belki de aslında sen konuşmayı hiç, ama hiç kesmemeye söz vermiş olacaksın."

Don Juan' ın suratı asılmıştı. Tasalanmışa benziyordu.

"GÖRME" İŞİ

Gülme geldi içimden ama bunu göze alamadım. Don Juan'ın

çok ciddi olduğunu sanmıştım, ama öyle çıkmadı. Gülmeye

başladı. Ben de, eğer konuşmazsam, çok sinirli olduğumu belirttim.

Don Juan, "Gel öyleyse yürüyelim," dedi.

Beni yanları yüksek tepelerle çevrili sarp bir vadiye götürdü. B ir saat kadar almıştı vadinin tabanına ulaşmamız. Bir süre dinlendikten sonra, sıklaşan çalılığı geçip bir yarığın ba

şına geldik. Don Juan, bunun bir su kaynağı olduğunu söyle-

di. O yöredeki öbür kaynaklar gibi bu da kurumuştu.

Don Juan buyurdu: "Otur bakalım şu yarığın tam ortasına."

Dediğini yapıp, yarığa girdim ve oturdum.

"Sen de geliyor musun?" diye sordum.

Don Juan, yarığın merkezinden on beş yirmi metre uzaklıkta, tepenin eteğinde kendisine oturacak bir yer hazırladı.

Bana ordan bakacağını söyledi. D izlerimi göğsüme doğru

çekmiş oturmaktaydım. Don Juan duruşumu düzelterek, sol

bacağımı kıvırıp kıçımın altına çekerek ve sağ bacağımı dizim yukarıda olacak biçimde bükerek oturmamı istedi. Sağ

kolumu, elimi yumruk yaparak bileğimden yere dayamamı;

sol kolumu da göğsümün üzerine kavuşturmamı belirtti. Yüzüm ona dönük olarak orda öyle oturacakmışım; gevşek ama

"kendimi bırakmaksızın" duracakmışım. Don Juan, ardından,

torbasını açıp içinden beyazımsı bir kaytan çıkardı. Büyükçe

bir halka oluşturuyordu bu kaytan. İlmeği boynuna geçirerek;

sol eliyle kaytanı, gerilene dek çekti. Sağ eliyle gergin ipe,

saz telini çalar gibi vurdu. Donuk, vınlayan bir ses çıkmıştı.

Sonra kaytanı gevşeterek bana baktı ve gergin kaytana

her vuruşunda üzerime bir şeyler geldiğini duyar duymaz, ba

ğırarak, belirli bir sözcük söylememi söyledi.

Üzerime ne gelecekmiş diye sorduysamda da çenemi kapatmamı söyledi. Eliyle, başladığını belirten bir işaret yaptı.

Ama başlamadan önce bir uyarıda daha bulundu. Eğer üzerime gelen şey beni korkutacak olursa, hemen yıllar önce öğ-

retmiş olduğu savaş duruşuna geçmem gerektiğini belirtti. Bu

savaş duruşu, sol ayağımın ucuyla yere vurarak, elimi sağ

kalçamda şaklatarak yapılan dans gibi bir şeydi. Büyük bir

çekince ya da sıkıntı içindeyken uygulanan bir savunma yönteminin bir bölümünü oluşturmaktaydı bu savaş duruşu.

B irden korkuya kapıldım. Orada bulunuşumuzun nedenini sormak istedim; ne var, buna vakit bırakmadan telini çalmaya başladı. B unu, belli aralıklarla, aşağı yukarı yirmi saniyede bir, birkaç kez yapmıştı. Her vuruşunda, teli daha da germekte olduğunu fark etmiştim. Kolları ve boynu, bu gerilimin altında titremekteydi. Ses gittikçe tizleşiyor ve don Juan, tele her vuruşuyla birlikte, yabansı bir çığlık atıyordu.

Gergin telin sesi insan sesiyle birleşerek, büyülü, ürkütücü bir

yankılama yapıyordu.

Üzerime bir şeylerin geldiğini falan duymuyordum. Ne

var ki, don Juan'ın harcadığı çaba ve çıkardığı o uğursuz ses,

beni büyülemiş gibiydi.

Don Juan, kaytanı gevşeterek bana baktı. Çalarken, sırtını bana dönük tutuyor ve yüzünü güneydoğu doğrultusuna çeviriyordu; çalmayı bırakıncı da bana doğru dönüyordu.

"Çalarken bana bakma sakın, " dedi. "Ama gözlerini kapatmayasın! Ne olursa olsun, kapatmayacaksın gözlerini.

Önüne bak ve beni dinle."

İpi gene gererek çalmaya başladı. Yere bakarak, kulağımı

çıkardığı seslere verdim. B öyle bir sesi hiç işitmemiştim o

ana dek.

Çok korkmuştum. O uğursuz sesler bizi çeviren daracık

vadiyi dolduruyor, yankılar ç ıkarıyordu. Aslında, don Juan 'ın

çıkardığı sesler, bana, vadiyi çeviren sarp kayalardan yayılan

yankılar biçiminde gelmekteydi. Don Juan da bu dunımu farketmiş olacak ki, telini ha bire germekteydi. Don Juan 'ın sesi tezleştim1esine karşın, yankılar yatışmış gibiydi; ve çok geçmeden sesler güneydoğuda bir noktada toplanır gibi oimuştu.

Don Juan ipi, donuk bir ses çıkana dek, azar azar gevşet ·

"GÖRME" İŞİ

ti. Kaytanı torbasına yerleştirerek yanıma geldi. Kalkmama

yardım etti. O anda, kol ve bacak kaslarımın taş gibi kaskatı

kesilmiş olduğunu farkettim. Terden her yanım sırılsıklamdı.

Ne vakit o denli terlemiş olduğumu anlayamamıştım. Terler

gözlerimin içine doluyor, onları yakıyordu.

Don Juan nerdeyse sürükleyerek beni yarıktan çıkarttı.

Bir şey söylemek istedim, ama eliyle ağzımı kapatarak buna

engel oldu.

Vadiden dönerken, bir başka yol izlemekteydik. Dağm

yamacına tırmanıp, vadinin girişine oldukça uzak kimi tepelere vardık.

Hiçbir şey konuşmadan, dut yemiş bülbüller gibi, eve

döndük. Hava kararmıştı. Konuşmayı denedim, ama don Juan bir kez daha ağzımı eliyle kapatıverdi.

Yemek yemedik; gaz lambasını bile yakmamıştık. Don

Juan, hasır yaygımı odasına sererek çenesiyle hasmını imledi. Oraya yatıp uyumam anlamına geliyordu bu işaret herhalde.

Ertesi sabah uyanır uyanmaz, don Juan bana, "Tam sana göre bi şey buldum," dedi. "Bugün başlarsın. Fazla zamanımız yok, anlarsın ya! "

Çok uzun süren kuşku dolu bir duraksamadan sonra, sormadan edemedim: "Ne yaptırtmıştın o vadide dün bana sen?"

Don Juan bir çocuk gibi kıkır kıkır güldü.

"O su kaynağının perisini çağınnıştım. " dedi. "Bu periler

yalnızca kayak kuruyken çağrılırlar; kaynakları kuruyunca

dağlara çekilmiş olurlar da .. . Dün, işte, bi bakıma onu uykusundan uyandırmış oldum. Ne ki, kerata pek aldırmadı buna da senin uğurlu yönünü gösterdi. O yönden gelmişti sesi."

Don Juan parmağıyla güneydoğuyu gösteriyordu.

"O çaldığın ip neydi öyle, don Juan?"

"Peri tuzağı."

"Göstersene şunu bana ! "

"Olmaz. Ama sana da yapayım bi tane. Daha iyisi sen

kendin yaparsın bi gün. Görmeyi öğrendiğinde .. . "

"Neden yapılıyor bunlar, don Juan?"

"Benimkisi yabandomuzundan. Sen de yapınca göreceksin bak nasıl canlı bi şey bu, istediği sesleri öğretebilir sana.

Onu çala çala içli dışlı olursunuz; o zaman güç dolu sesler çık artırsınız birlikte."

"Su kaynağı perisini ararken ne diye beni de götürdün

oraya, don Juan?"

"Yakında öğrenirsin."

Sabah on bir buçuk sularında ramadanın altında oturmuştuk.

Don Juan tüttürmem için piposunu hazırlıyordu.

Gövdem iyice uyuştuktan sonra, don Juan k alkmamı söyledi; kolayca kalkıverdim. Don Juan bana destek olarak biraz dolaştırdı. Kendimi bu denli başarılı bir biçimde yönetişime

şaşıp k almıştım. Tek başıma iki kez dolaştım ramadada. Don

Juan yanımdan ayrılmıyordu . Ama bana destek olduğu ya da

yüreklendirdiği falan yoktu. Sonra kolumdan tutarak, ben i

sul ama kanalına götürdü; k analın kıyısına oturttuktan sonra

kesin bir biçimde gözlerimi suya dikmemi ve başkaca hiçbir

şey düşünmememi buyurdu.

Gözlerimi suya dikmeye çalıştım. Ne var ki, sudaki devinim dikkatimi dağıtmaktaydı . Zihnim de gözlerim de baktı

ğım noktanın çevresine doğru kayıp gidiveriyordu. Don Juan

başımı sarsarak yalnızca suya bakmamı ve hiçbir şey düşünmememi buyurdu. Akmakta olan suya gözleri dikmenin zor olduğunu ve kesiksiz uğraşmam gerektiğini söyledi. Üç kez

denedim, ama üçünde de gözüm başka bir şeylere takılıverdi.

Her kezinde don Juan büyük bir sabırlılıkla başını sallayıp

durdu. Sonunda, zihnimi ve gözlerimi suya odaklayabildiğ i mi gördüm; sudaki devinimlere k arşın, suyun akıcılığına dalıp gitm iştim. Değişik bir su vardı şimdi k arşımda. Her zamankinden daha ağır ve tekdüze grimsi yeşil bir görünümdeydi. Devinirken oluşturduğu dalgacıkları fark edebiliyordum. Çok keskindi bu dalgacıklar. Sonra birden, akan bir su

"GÖRME" İŞİ

öbeğine değil de bir su resmine bakmakta olduğum duygusuna kapıldım; gözlerimin önündeki şey, akmakta olan uyun dondurulmuş bir bölümüydü. Devinim yoktu bu dalgacıklarda. Her birisine ayrı ayrı bakabiliyordum. Ardından, dalgacıkların fosfor gibi ışıldayan bir yeşile dönüştüğünü, yeşil sis gibi bir şeyler yaymakta olduğunu gördüm. Sis gittikçe dalga

dalga yayılıyor; ve yayıldıkça, yeşil rengi, her şeyi örten göz

kamaştırıcı bir parlaklığa dönüşüyordu.

O kanalın kıyısında ne kadar bir süre kalmış olduğumu

bilmiyordum. Don Juan hiç karışmadan beklemişti. Sisin o

yeşil parıltısına dalıp gitmiştim. Her taraf bu renge bürünmüş gibiydi. Erinç içindeydim. Hiçbir düşünce, hiçbir duygu kalmamıştı. Dingin bir ayrımsamadan başka bir şey yoktuparlak, yatıştırıcı bir yeşil dünyanın ayrımsanmasından başka ...

Ayrımsadığım öbür şey çok üşümüş ve ıslanmış olmamdı.

Sulama kanalının içine girmiş olduğumu, geç de olsa, farketmiştim. B ir ara sular burnuma dolmaya başladı ve yuttuğum sular beni öksürttü. Burnumun içinde tedirgin edici bir kaşınma v ardı; bu yüzden aksırıp durmaktaydım. Ayağa kalkıp öyle yeğin bir biçimde aksırdım ki , osuruğum da birlikte çıkıverdi. Don Juan gülerek alkışlamaya başladı.

"Osuran gövde canlı demektir," dedi.

Kendisini izlememi imledi ve birlikte evin yolunu tuttuk.

Bu kez çenemi tutayım diyordum. Zaten bir şeye karış-

madan somurtup oturmak geliyordu. İçimden ama yorgunluk

ya da tasadan gelen bir duygu değildi bu Aslında bir çoşku

içindeydim; çabucak giysilerimi değiştiriverdim. Bir yandan

da ıslık çalıyordum. Don Juan şaşırmış gibi yapıp bana bakakalmıştı. Bu davranışını çok gülünç bulduğumdan gülmeye başladım. Gülmem biraz uzunca sürmüştü.

Don Juan, "Ne o, Yidaların mı gevşedi?" diyerek kendisi

de gülmeye koyuldu.

Dumanını çektikten sonraki somurtma alışkımı bozmak

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

istediğimi belirttim. Bekçiyle karşılaşma deneyimlerim sırasında, beni sulama kanalına götürdükten sonra, eğer çevremdeki şeylere yeterince uzun bir süre dikkatlice bakacak olursam görebileceğime inanmış bulunduğumu açıkladım.

"Görmek, sessizce bakmaktan öte bi şeydir," karşılığını

aldım. Don Juan sürdürerek, "Öğrenilmesi gereken bi yöntemdir görmek, " dedi. "Ya da kimilerimizin hazırca bildikleri bir yöntemdir. "

Sonra da, sinsi yüzüme bakarak, bu yöntemi bilmekte

olanlar arasında benim de bulunduğumu anıştırdı.

"Yürüyecek gücün var mı?" diye sordu.

Çok iyi olduğumu söyledim; zaten kendimi iyi hissediyordum. Bütün gün bir lokma bile atmamıştım ağzıma, ama aç falan da değildim. Don Juan bir torbaya biraz ekmekle birkaç parça kuru et koydu; torbayı bana vererek; başının bir hareketiyle kendisini izlememi istedi.

Don Juan benden epey önde yürüyor ve ona yetişeyim diye sık sık duraklıyordu. Güçlük çekmekte olduğumu söyleyerek daha ileri gitmememizin daha iyi olacağını belirtti. B ir saat kadar dinlendim. Don Juan yassı, yuvarlak bir kaya seçmiş

ve o kayanın üzerine yatmamı söylemişti. Gövdemi kayanın

üzerine nasıl yaymam gerektiğini de göstererek anlatmıştı.

Kollarımı ve bacaklarımı gevşekçe bırakmalıymışım. Sırtımı

öne doğru hafifçe kaldırarak boynumu gevşetmeliymişim.

B öylece başım, kasılmadan durabilirmiş. Don Juan on beş dakika kadar bu duruşta kalmamı istedi. Sonra karnımı açmamı söyledi. Dikkatle kimi dallarla yaprakları seçerek çıplak karnımın üzerine yığdı. Bütün gövdemde bir sıcaklık yayılmakta olduğunu duydum. Don Juan ayaklarımı tutarak, beni, ba

şım güneydoğu doğrultusuna gelene dek, çevirdi.

"Haydi, şimdi de şu su kaynağı perisini çağıralım," dedi.

B aşımı çevirip don Juan ' a bakmaya çalıştım. S açımdan

sımsıkı tutarak kolayca incinebilir bir durumda olduğumu, ve

bu son kerte çaresiz v aziyetteyken ses çıkarmadan, devinimsiz durmamı söyledi. Karnımın üzerindeki bütün o özel ola-

"GÖRME" İŞİ

rak seçilmiş olan dallar beni koruyacakmış ve başımın çaresine bakamayacak olursam diye hep öyle yanımda kalacakmış.

Don Juan başucumda dikilmiş durmaktaydı. Gözlerimi

geriye doğru yuvarlayarak onu görebiliyordum. Kaytanını çıkarıp gerdi ve gözlerimi alnıma doğru yuvarlayarak ona bakmakta olduğumun farkına varınca, parmaklarının boğum yerleriyle başımın tepesine çat diye vurarak gökyüzüne bakmamı, gözlerimi kapamamamı ve tüm dikkatimi sese vermemi buyurdu. Sonra henüz aklına gelmiş gibi, bir şeyin üzerime

doğru geldiğini duyarsam bana öğretmiş olduğu sözcüğü

yüksek sesle haykırmaktan çekinmememi ekledi.

Don Juan ve "peri tuzağı", alçak bir gerilimle tıngırdamaya başladılar. Don Juan gerilimi azar azar artırdıkça önceleri bir tür yankılama ve daha sonra da güney doğu doğrultusundan gelen kesin ve sürekli bir yankı işitmeye başladım. Gerlim gittikçe artıyordu. Don Juan'la "peri tuzağı" mükemmel bir eşliğe ulaşmışlardı. Telin pes perdeden sesleri, don Juan '

ın keskin iniltilerine karışıyordu. Bu sesler doruklarına ulaştıklarında, o zamana değin hiç işitmediğim ürkünç bir haykırışa dönüşyorlardı.

Ses dağlarda yankı lanıyor ve gene bize dönüyordu.Yankının dosdoğru bana döndüğü duygusuna kapılmıştım. Gövdemin ısısıyla bir ilintisi var gibi gelmişti bu seslerin. Don Juan çığlık atmaya başlamadan önce üşümüyordum ve rahattım

Oysa bu çığlıklar tizleşip de o ürkütücü haykırışlara dönüştükce, üşümeye başlıyor, bir titreme alıyordu beni. Dişlerimin çatırdamasına engel olamıyor, ve gerçekten bir şeyin üzerime

geldiği duygusuna kapılıyordum. Bir an geldi, gökyüzünün

olduğunu farkettim. Hep yukarı bakıp durmuştum ama göğün

nasıl olup da karardığını izleyememiştim. Büyük ürküye kapılarak don Juan 'ın öğrettiği sözcüğü haykırdım.

Don Juan hemen o uğursuz çığlıklarını pesleştirdi. Ama bunun bir yararı olmadı bana.

Don Juan, alçak bir sesle, "Kulaklarını tıka! " diye haykırdı.

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

Ellerimle kulaklarımı tıkadım. Birkaç dakika sonra don

Juan çığlık atmayı kesip yanıma geldi. Karnımın üzerindeki

dalları yaprakları alarak, oturmama yardım etti. Yapraklarla

dalları, yatmış bulunduğum kayanın üzerine dikkatlice yerleştirerek yaktı. Ateş yanarken, torbasından çıkardığı kimi yapraklarla karnımı ovmaya başladı.

Başım çatlayacak gibi ağrıyordu. Tam bunu ona söyleyecektim ki, eliyle ağzımı kapatıverdi.

Bütün yapraklar yanana dek arda kaldık. Artık hava da

kararmış bulunuyordu. Tepeden aşağıya indik. Kamım çok

ağrıyordu.

Sulama kanalının kıyısında ilerlerken, don Juan artık yeter diyerek, dışarıda daha fazla kalmamam gerektiğini belirtti. Bu su kaynağı perisinin nasıl bir şey olduğunu sordum.

Don Juan, konuşmamamı imleyerek bu konuyu başka zaman

görüşürüz dedi. Ve l afı değiştirerek, "görme" konusunda

uzun bir açıklamada bulundu. Karanlıkta yazamadığıma hayıflandığımı söyledim. Don Juan çok memnun görünerek, her şeyi yazmak istememden ötürü genellikle anlattıklarına pek

dikkat etmediğimi belirtti.

Don Juan, "görme"nin, dostlardan ve büyücülük uygulayımlarından bağımsız bir süreç olduğunu ileri sürmekteydi.

Büyücü, bir dost üzerinde egemenlik kurabilen ve bu yolla o

dostun gücünden kendi çıkarına yararlanabilen bir kimse oluyordu; ama, bir dosta egemen olması, "görebilmesi" anlamına gelmiyordu. Daha önceleri, bir dostu olmadıkça, insanın

"görmesinin" olanaksız bulunduğunu söylemiş olduğunu

anımsattım. Don Juan, sakincesine, bir dosta egemen olmadan da "görme"nin olası bulunduğu sonucuna vardığını söyledi. "Görme"nin, başka insanları etkileme uğraşı demek olan büyücülüğün çıkarcı uygulayımlarıyla bir ilintisi olmadığına

göre, bunun doğal bir şey olduğunu belirtti. Öte yandan "görme"yle ilgili uygulayımlar, insanlar üzerinde herhangi bir etki yaratmazmış.

"GÖRME" İŞİ

Düşüncelerim çok berraktı. Don Juan'la birlikte yürürken, yorgunluk, uyuşukluk falan duymuyordum; karnımdaki o tedirgin edici karıncalanmadan da eser kalmamıştı. Kamım

çok açtı. Eve vardığımızda bütün yemekleri silip süpürdüm.

Daha sonraları, "görme" yöntemlerine değgin daha başka

bilgiler vermesini istedim. Don Juan keyifli bir gülümsemeyle gene kendimi bulmuş olduğumu söyledi.

"Nasıl oluyor da," diye sordum, '"görme"yle ilgili uygulayımlar, öbür insanları etkilemiyor?"

Don Juan yanıtladı: "Demiştim ya, ' görme ' , büyücülük

değildir. Ama hep karıştırırlar bu iki şeyi. Çünkü gören bi

kimse, çok geçmeden bi dostu kullanmayı öğrenir ve büyücü

olur. Oysa, ' görme'yi hiç öğrenmeden de insanın, kimi uygulayımları öğrendikten sonra bi dosta egemen olması ve böylece büyücü duruma gelmesi olasıdır.

"Üstelik ' görme ' , büyücülüğe ters düşer. Çünkü ' gören '

kişi, her şeyin önemsizliğini kavramıştır. "

"Neyin önemsizliğini yani?"

"Her şeyin önemsizliğini."

B aşka bir şey konuşmadık. Erinç içindeydim; konuşmak

gelmiyordu içimden. Hasır yaygıya sırtüstü uzanmıştım.

Rüzgar ceketimi kıvırıp yastık gibi başımın altına koymuştum. Rahattım ve mutluydum; gaz lambasının ışığında saatlerce yazıp durdum.

Don Juan birden gene konuştu.

"Bugün çok başarılıydın," dedi. "Subaşındaki başarın yamandı. Su kaynağı perisi beni tuttu, hep yardım etti sana."

O sırada, deneyimlerimi don Juan' a anlatmamış olduğum

geldi aklıma. Suyu nasıl sezgilediğimi anlatmaya başladım.

Ama, don Juan sözümü keserek yeşil bir sis sezgilediğimi

söyledi.

Sormak zorunda kaldım: "Nasıl da bildin, don Juan?"

"Seni görmüştüm."

"Ne yaptım ki?"

"Hiç bi şey, orda oturup suya dikmiştin gözlerini. Ve sonunda yeşil bi sis sezgiledin."

"Görme miydi bu?"

"Değildi. Ama çok yaklaşmıştın. İyice yaklaştın artık."

Yüreğim oynamıştı. Daha anlatsın istiyordum. Don Juan gülerek, bu istekliliğimle alay etti. Herkesin bu yeşil sisi kolayca sezgileyebileceğini, bunun da bekçi gibi ortada durup duran bir şey olduğunu, ve bu nedenle bu yapmış olduğum işin büyük bir başarı sayılamayacağını söylüyordu.

"Başarılı olduğunu söylediğimde," dedi, "bekçiyle birlikte olduğun zamanki gibi kıpırdak davranmadığını belirtmek istemiştim. Gene o denli huysuzlanmış olsaydın, zaten seni sarsar kendine getirirdim. Bi kimse öyle yeşil sise daldığında, velinimeti yanıbaşında bulunmak zorundadır; yoksa sis onu çekip tutsak ediverir. Zıplayıverip kaçmak olasıdır bekçinin önünden. Ama bi başına kurtaramazsın kendini yeşil sisin pençesinden. Yani başlangıçta demek istiyorum. Sonraları, bunu kendi başına yapabilecek bi yol bulursun. Ama şimdi bizim öğrenmek istediğimiz şey başka bi şey."

"Neyi öğrenmek istiyoruz?"

"Suyu görüp göremediğini."

"Görmüş olduğumu, görebildiğimi nasıl anlayacağız?"

"Anlarsın, anlarsın. Şu konuşman olmasa, aklın bu kadar karışık olmazdı."

12

Notlarımı incelerken aklımı kurcalayan birkaç sorunla karşılaşmıştım. Sekiz Ağustos 1 969 'da ramadanın altında yerleşir yerleşmez don Juan ' a sordum: "Bu yeşil sis de bekçi gibi,

görmek için insanın yenmek zorunda olduğu bir şey midir?"

Don Juan, "Evet. İnsan her şeyi yenmelidir," dedi.

"Nasıl yenilir bu yeşil sis yolu?"

"Bekçiyi nasıl yenmiş olmalıydınsa, öyle; onun hiçliğe

dönüşmesini sağlayarak .. . "

"Ne yapmam gerekir yani, sen bana onu söyle. "

"Hiçbi şey yapman gerekmez. Senin yaradılışındaki birine, yeşil sis bekçiden daha kolay gelir. Su kaynağı perisi seni tuttu; oysa biliyorsun, bekçiyle başın belada. Aslına bakarsan

bekçiyi hiç görmüş sayılmazsın."

"Onu sevemedi diye mi acaba? Hoşuma giden bir bekçi

görmüş olsaydım ne olurdu? Benim gördüğüm bekçiyi çok

güzel bulan insanlar da vardır herhalde. Onlar, hoşlarına gittiği için bekçiyi geçebilirler miydi? Yenebilirler miydi onu?"

"Hayır! Bi şey anladığın yok senin. B ekçiyi sevip sevmemek değil önemli olan. Duyguların iş başındayken, bekçi hep aynı biçimde görünür insana- canavar gibi, çok güzel, ya da

işte öyle bi şey .. . Ama duygusuzca bakarsan ona, hiçleşmiş

olur bekçi; bi hiç oluşu ve gene de gözümün önünde kalması

düşüncesi son kerte anlamsız bir şeydi. Herhalde bu da don

Juan' ın bilgisine değgin mantıkdışı bir önerme olacaktı. B iraz itelersem, anlayacağım bir biçimde açıklama yapmasını sağlayabileceğim düşüncesiyle, tam olarak ne demek istedi

ğini sordum .

"Bekçinin, bildiğin-tanıdığın bi şey olduğunu sandın sen.

Demek istediğim buydu işte. "

"Ama tanıdığımı falan sanmadım ben onu."

"Çirkin buldun ya! Boyu şaşırtmıştı seni hani! Bi canavardı yani. Nedir bütün bu şeyler? Pekalil. biliyorsun ! İşte bekçi de hep bildiğin bi şey olarak kaldı ve öyle kaldıkça da

sen onu göremedin. Hep söylüyorum ya; bekçi bi hiç oacak

ve gene gözünün önünde kalacaktır. Yineliyorum: O, hiçbi

şey olacak ve gene orda duracak .. . "

"Nasıl olur bu, don Juan? Söylediğin sözlerde bir anlam

yok senin."

"Anlamsız ama, işte görmek budur. Konuşmanın yok bi

yararı. Görmeyi öğrenmenin tek yolu görmektir.

"Subaşında bi sorun çıkmamıştı. Geçen gün suyu görmene ramak kaldıydı. Su, sana 'uğurlu' geldi. Ş imdi geliştir bakalım görme yöntemini. Üstelik su kaynağı perisi de senin yanında."

"Tam üstüne bastın . Ben de bunu sormak için yanıp tutu

şuyordum."

"Yan! Tutuş ! Sor sorabildiğince ... Ama buralarda su kaynağı perisinin pek lafı edilmez. Akla bile getirilmez desem

"GÖRME" İŞİ

daha doğru olur. Kesinlikle! Sonra bi bakmışsın peri seni tuzağına düşürüvermiş. Böyle bi şey olursa, kimseden medet bekleme artık. Çeneni tut da, başka şeyler düşün bakalım."

Ertesi sabah saat 10 sularında don Juan piposunu kılıfından

çıkararak harmanla doldurdu ve pipoyu bana vererek dere kıyısına kadar taşımamı söyledi. Pipoyu iki elimle tutarak gömleğim in düğmelerini çözdüm ve pipoyu gömleğimin altına yerleştirerek sıkıca tuttum. Don Juan iki hasır yaygıyla bir

kor tepsisi taşıyordu. Ilık bir gündü. Suyun hemen kıyısındaki bir küme brea ağacının gölgesine yerleştik. Don Juan piponun ağzına bir parça ateş koydu ve tüttürmemi söyledi. Korkulu ya da çoşkulu falan değildim. Don Juan bana bekçinin niteliklerini açıkladıktan sonra, bekçiyi ikinci kez "görme"e

çalıştığım zaman benzersiz bir kaygı ve korku sarmıştı beni.

Oysa bu kez, don Juan ' ın suyu gerçekten "görme" olasılığının bulunduğunu söylemesine karşın, herhangi bir çoşkusallık içinde değildim; yalnızca merak ediyordum.

Don Juan, önceki deneyimlerimde içtiğim iki katı kadar

içirtmişti karışımı bu kez. Bir ara üzerime eğilmiş ve sağ kulağıma, devinebilmek için suyun nasıl kullanılacağını öğreteceğini fısıldamıştı. Çok yakın gelmişti yüzü bana, ağzını kulağıma dayamıştı sanki. Gözlerimi suya dikmememi, bakışlarımı yalnızca suyun yüzeyinde yoğunlaştırmamı ve su yeşil bir sise dönüşene dek bunu sürdürmemi söylüyordu. Bunları

birkaç kez yineledi durdu; öyle ki, sonunda tüm dikkatimi sise vermiştim ve başkaca bir şey göremez duruma gelmiştim."

Don Juan' ın, "Önündeki suya bak," dediğini işittim, "ama

suyun sesi seni sürükleyip götürmesin. Suyun sesi bi kez alıp

götürmesin seni, valla bi daha bulup döndüremem seni haa!

Haydi şimdi yeşil sise gir de sesimi dinle."

Don Juan 'ın söylediklerini olağanüstü bir açıklıkla işitiyor ve anlıyorum. Gözümü kırpmadan suya bakmaya başladım; çok tatlı, tuhaf duygular kaplayıvermişti her yanımı-karıncalanma gibi, tanımsız bir mutluluk .. . Uzun bir süre geçmişti ama, yeşil sisi görememiştim. Gözlerimi suyun yüze-

yinde odaklayamadığımı düşünerek, daha da dikkatle bakmaya çalıştım; ne var ki, artık gözlerimi denetleyemiyordum ve gözlerimi kapayıverdim. Belki de yalnızca kırpmıştım onları,

ya da oynatmıştım. Her ne hal ise, tam o anda su durağanla

şıverdi. Akmıyordu artık. Bir tabloydu sanki karşımda duran.

Dalgacıklarında devinim yoktu. Sonra baktım, su, gazoz gibi

köpürmekte. Kabarcıklanmakta. Yeşil bir maddenin genleşmesini andıımaktaydı bu köpüklenme. Sessiz bir patlamaydı bu; su, parlak, yeşil zerreciklere dönüşmekteydi. Bu patl amalar sürdü, sürdü; ta bütün varlığımı sarana dek .. .

Çok keskin, sürekli tiz bir gürültü her yanı sarsıncaya dek

öyle asılı kalmıştım; sis, pıhtılaşarak bildiğimiz su haline dönüşüyordu. O keskin ses de don Juan 'ın "Heyyy ! " diye kula

ğımın dibinde attığı çığlıktı. Don Juan, sesine dikkat etmemi

ve sise geri dönerek, o beni çağırana dek beklememi söyledi.

İngilizce olarak "Tamam" dedim. Der demez de don Juan ' ın

gıdaklarcasına güldüğünü işittim.

"N'olursun konuşma," diyordu. "Bırak şimdi tamamı mamamı."

Çok iyi işitmekteydim söylediklerini. Sesindeki titrem bir

ezgiyi andırıyordu ve çok sevecendi. Düşünmem gerekmiyordu bunları algılamam için. Zihnime çarpıp geçiveren kJnılar gibiydiler.

Don Juan 'ın sesi, tüm dikkatimi sise yöneltmemi ama

kendimi sise kaptmnamamı buyurdu. B irkaç kez, bir savaşçının kendisini hiçbir şeye hatta kendi ölümüne bile kaptırmayacağını yineledi. Gene sise

daldım; ve bunun sis olınadığıı ı ya da en azından sis die bildiğim şeye benzemediğini gördüm. Sisi andıran bu görüngü çok küçük kabarcık zerrelerinden, "görüş" açımın içine girip çıkan yüzücü nitelikte kim i yuvarlak nesnelerden oluşmaktaydı. B ir süre bunların devi

nimlerini izledim; sonra uzaklardan gelen bir gümbürtüyle ir

kilerek dikkatimi yoğunlaştırma yetimi yitirdim. Artık o kii

çük kabarcıkları seçemiyordum. O anda ayrımsayabildiğiıı

tek şey, yeşil, şekilsiz, sise benzeyen ışımaydı. Gene bir güıı

bürtü koptu. Gene irkilmiş ve sisin görüntüsünü yitiriverm i�

"GÖRME" İŞİ

tim. Kendimi, sulama kanalındaki suya bakarken buldum. B ir

üçüncü gümbürtü daha koptu, meğer, don Juan ' ın sesiymiş

bu. Sesini dikkatle izlememi, tek kılavuzumun bu olduğnu

anlatıyordu. Akan suyun kıyısındaki sığlığa bakmamı, önümde duran bitkileri izlememi buyurmaktaydı. Bir sazlık gördüm; sazlığın yanında, içinde herhangi bir bitki bulunmayan bir açıklık vardı. Kıyıya yakın küçük bir kovuktu bu. Don Juan, kovasını doldurmak için hep buraya daldırırdı. Çok geçmeden don Juan gene sise dönmemi ve sesine dikkat etmemi buyurdu. B ana nasıl hareket edileceğini öğretmekte olduğunu

ve söylediklerini dikkatle izlememi söyledi; kabarcıkları gördüğüm zaman bir tanesine binmemi ve beni sürüklemesi için kendimi bırakmamı ekledi.

B oyun eğerek dediklerini yaptım; birden çevremi yeşil bir

sis sarıverdi. Ufak kabarcıkları görmüştüm. Don Juan 'ın sesini gene yabansı ve ürkünç bir gürleme biçiminde işittim. İşitir işitmez de kabarcıkları sezme yetimi yitirmeye başladım.

Don Juan'ın, "Kabarcıklara binsene! " dediğini işitmekteydim.

Hem onun sesini işitmeye, bir de aynı zamanda yeşil kabarcıkları sezgilemeyc çabaladım. Bu uğraşmanın ne kadar sürdüğünü bilemiyorum, ama öyle bir an geldi ki, onu dinlerken kabarcıkları izleyebildiğimi de ayrımsamıştım. Kabarcıklar yüze yüze önümden geçiyor, görüş açımın dışına akıyorlardı . Don Juan 'ın sesi durmaksızın birisini izleyip üstüne çıkmam için zorluyordu.

B unun nasıl yapılacağını bilemiyordum; ve farkında olmadan ağzımdan "Nasıl?" sözcüğü çıkıvermişti. Bu sözcük sanki ta derinlerden gelmiş ve beni de yüzeye çıkarmış gibiydi. S anki bir yüzertoptu bu sözcük de, içimden bir yerden yüzeye çıkıvermişti. "Nasıl?" diye bir ses daha geldi içimden; köpek havlamasına benzeyen bir sesti bu. Don Juan da köpek

gibi havladı; ardından çakal gibi uludu. Gülüyordu. Kendimi

tutamayıp gülmüştüm.

Don Juan sakin bir sesle, bir kabarcığa tutunarak izlememi söyledi.

"Haydi geri dön," dedi, "gir sisin içine ! Gir sise ! "

Geri döndüm. Kabarcıkların devinmesi yavaşlamış, boyl arı da basketbol topu büyüklüğüne ulaşmıştı. Öyle yavaşlamışlardı, öyle irileşmişlerdi ki, her birini ayrıntılarıyla inceleyebiliyordum. Bunlara kabarcık demek de doğru sayılmazdı.

Yani sabun köpüğü gibi, balon gibi, ya da küresel bir kap gibi değillerdi. B ir kaba benzemiyorlardı ama gene de kapalı, sınırlı görünüyorlardı. Aslında yuvarlak da değillerdi; ama

onları ilk gördüğümde yuvarlak olduklarına yemin edebilirdim. Bu yüzden aklıma "kabarcık" imgesi gelmişti zaten.

Pencereden seyredercesine bakıp durmaktaydım geçişlerine.

Şöyle ki, pencerenin çerçevesi onları izlememe, onlarla birlikte akıp gitmeme engel oluyordu . Yalnızca sezgi alanımın içine girişlerini ve akıp gidişlerini izleyebiliyordum.

Onları bir kabarcık olarak görmem son bulunca, onlarla

birlikte gidebileceğimi bulguladım. B irisine tutunuyordum ve

birlikte yüzüyorduk. Gerçekten hareket ettiğimi duyumsamaktaydım. Daha doğrusu kabarcık oluyordum; ya da kabarcığa benzeyen o şeye dönüşüyordum.

Sonra don Juan' ın tiz çığlığı çınladı kulaklarımda. Gene

irkilmiştim. kendimi "o"nun gibi duyumsama hali de yitip

gitmiti. Son kerte ürkünç bir sesti işittiğim. Uzak, metalimsi,

sesyayardan (hoparlörden) çıkan bir ses gibi .. . Kimi sözcükleri sökebilmiştim.

"Sığlığa bak ! " diyordu.

Büyük bir su kümesi görmüştüm. Kaynaşan ivmeyle akan

sular .. . Su, gürültü çıkararak akıyordu.

Don Juan 'ın sesi gene buyurdu: "Sığlığa bak!"

Beton bir duvar gördüm.

Suyun çıkardığı gürültü kulaklarımı tırmalıyordu. B eni

yutar gibi bir ses. Sonra birden her şey koptu. Bir siyahlık bürüdü her yanı- uyku bürüdü.

Su kanalına batmış olduğumu ayrımsadım. Don Juan bir

ezgi mırıldanıyor, bir yandan da yüzüme su atıyordu. Sona

suya batırıverdi beni. B aşımı suyun üstüne çekerek, sığlığa

yatırdı. Başım suya batmasın diye gömleğimin yakasından

tutmaklaydı. Kollarımda ve bacaklarımda tatlı bir gevşeklik

vardı. Uzattım bacaklarımı; gerindim. Gözlerim yorulmuştu;

kaşınıyorlardı. Sağ elimi kaldırarak gözlerimi ovuştunnak istedim. Ama zor geldi bunu yapmak. Kolumu kaldıramamıştım. Sudan dışarıya çıkarımıyordum kolumu. Ama çıkardı

ğım zaman kolumun yeşil, ağımsı bir maddeyle kaplı olduğunu görerek şaşırdım. Kolumu gözlerimin önünde tutarak baktım. Yeşile kaplanmış gibi görünen kolumun dış çizgileri yo

ğun yeşil bir ışık saçıyordu. Telaşla ayağa kalkarak kanalın

ortasında durup gövdeme baktım. Göğsüm, kollarım, bacaklarım yemyeşildi, koyu yeşil bir renkteydi. Yapış yapış görünüyordu tüm gövdem. Don Juan 'ın yıllar önce tatala bitkisinin kökünden benim için yapmış olduğu o heykelciğe benzemiştim .

Don Juan sudan çıkmamı söyledi. Sesi telaşlı gibi gelmişti bana.

"Yeşillenmişim," dedim.

Don Juan tasalı bir biçimde, "Kes şimdi," dedi, "vaktin

kalmadı. Çık ordan. Su kıstıracak şimdi seni. Çabuk çık ! Çık

diyorum! Çık ! "

.

Ürküyle fırlayıp, çıktım.

Don Juan, odasında karşılıklı oturup yerleşir yerleşmez, ola

ğan bir sesle, "Bu kez başından geçenlerin hepsini anlat bana," dedi.

Deneyimimdeki sıra ilgilendirmiyordu onu; ·yalnızca, sığlığa bakmamı söylediğinde nelerle karşılaştığımı bilmek istiyordu. Ayrıntılarıyla anlatmamı istiyordu ondan. Görmüş olduğum duvarı anlattım.

Duvarın, aslında, önümde bulunduğunu söyledin. Ama

don Juan, duvar ya sağımdaydı ya da solumdaydı diye dayatıyordu.

"Duvarı ilk gördüğünde, nerdeydi? Gözlerini kapa ve

anımsayana dek açma."

Don Juan ayağa kalkmış ve, ben gözlerimi kapalı tutarken, beni subaşında otururken bulunduğum gibi doğuya dönük bir duruma getirmişti. Ardından, hangi yana doğru hareket etmiş olduğumu sordu.

Ben de ileriye, öne doğru devinmiş olduğumu söyledim.

Don Juan, anımsamam gerektiğinde ve, düşüncelerimi suyu

kabarcıkl ar halinde gördüğüm zamana çevirmemde diretiyordu.

"Hangi yöne doğru akıyorlardı?" diye sordu.

Don Juan, muhakkak anımsaman gerektiğini yinelerken,

kabarcıkların sağıma doğru kaymış olduklarını anımsar gibi

olmuştum. Ama, onun istediği biçimde kesin olarak emin olamıyordum. Don Juan beni sıkıştıra sıkıştıra, sonunda sezgilerimi bir düzene sokamadığımı anladım. Kabarcıkları ilk gördüğümde, sağa doğru kaymaktaydılar; ama irileşince, her yana doğru yayılıyorlardı. Kimileri bana doğru geliyor, kimileri de dört bir yana dağılıyorlardı. Hatta üzerimde ve altımda bile görüyordum kimilerini. Yani her yanımı saımıştı bu kabarcıklar. Köpürdüklerinde çıkan sesi bile anımsıyordum; demek ki onları hem gözlerimle hem de kulaklarıml a sezgilemiştim.

Kabarcıklar çok büyükleşip de içlerinden birine tutunabildiğim zaman, koca koca balonlar gibi birbirlerine sürtündüklerini "görmüştüm".

Sezgimin ayrıntılarını anımsadıkça, çoşkum artmaya başlamıştı. Ama pek ilgilendirmemişti don Juan'ı bu gelişme, Kabarcıkların kaynaştığını gördüğümü anlattım ona. Bu, sırf,

işitsel ya da sırf görsel bir etki değildi; ayrımsız bir şeydi ,

ama kristal gibi temiz, belirgin bir şeydi. Kabarcıklar, birbirlerini rendelercesine sürtüşüyorladı. Devinimlerini işitmiş ya da görmüş sayılmazdım. Duyumsamaktaydım. O seslerin devinimlerin bir parçası olmuştum.

Bu deneyimimi anlatırken, yüreğim oynamıştı. Don Juan 'ın koluna yapışarak, büyük bir çoşkuyla onu sarsmaya başladım. Kabarcıkların bir dış yüzeyi olmadığını görmüş-

tüm; ama gene de her biri ayrıymış gibi duruyor, yüzeyleri bi

çim değiştiriyor, çentik çentik-pürüzlü, gelişigüzel biçimler

alıyordu. Kabarcıklar büyük bir hızla birleşiyorlar sonra birbirlerinden kopuyorlardı. Ama göz kamaştırıcı bir devinim değildi bu. Çok hızlı olmasına karşın o kadar da yavaş bir devinimdi .

Deneyimimi anlatırken anımsadığım bir başka şey de, kabarcıkların rengindeki nitelik olmuştu. Saydam, çok parlak ve yeşilimsi bir görünüşleri vardı . Ama görmeye alışık oldu

ğum gibi bir renge benzeyen yanı yoktu bunun.

Don Juan, "Bırak zevzeklenmeyi," dedi. "Bunlar önemsiz

şeylerdir. Ben sana yönünü anımsa dedim, sen kalkmış renklerini anlatı yorsun."

Herhangi bir şeye göre devindiğimi anımsayamıyordum.

Ne var, don Juan, kabarcıklar başlangıçta hep sağıma-güneye

doğru aktığına göre, güney doğrultusunu düşünmem gerekti

ğini ileri sürmekteydi. Gene, duvarın sağımda mı yoksa solumda mı bulunduğunu anımsamamı kesin bir biçimde buyurdu. Var gücümle anımsamaya çalıştım.

Don Juan "beni çağırdığında" ve, yani, kendime geldi

ğimde, galiba duvar solumda bulunuyordu. Duvara çok yakın

bulunduğumdan, içine beton dökülen ağaç kalıbın girintili çıkıntılı izlerini görebiliyordum. Çok ince çıtalar kullanılmış

bulunduğundan, bunların bıraktığı izler, yollu bir desen oluşturuyordu. Duvar çok yüksekti. Yalnızca bir ucunu görebiliyordum. Üzerinde köşe bulunmadığı dikkatimi çekmişti-ama eğmeçli bir biçimde kıvrılıyordu .

Don Juan, bu anlattıklarımı nasıl açımlayabileceğini dü

şünürcesine bir an sessiz oturdu; sonra da, tahmin ettiği başarılı duruma tam olarak geçememiş olduğumu söyledi.

"Ne yapmam gerekirdi?"

Bu soruma yanıt vermemiş, yalnızca dudaklarını büzerek

düşünmeye başlamıştı.

Sonra, "Aslında başarılıydın," dedi. "Bugün bi brujonun

hareket etmek için suyu nasıl kullandığını öğrenmiş oldun."

"Ama gördüm mü?"

Don Juan, şaşırmış gibi, yüzüme baktı. Gözlerini açarak,

o yeşil sisin içine birçok kez girdikten sonra bu sorunun yanıtım kendimin verebileceğimi söyledi. Ardından da, görüşmemizin yönünü ustalıkla değiştirerek aslında suyu kullanarak nasıl hareket edileceğini de tam olarak öğrenmemiş bulunduğumu, ama hiç olmazsa brujoların bunu yapabileceklerini öğrenmiş olduğumu, ve kanalın sığ yerine bakmamı söylediğinde, hareket ettiğimi göstermeyi amaçlamış bulunduğunu anlattı.

"Çok hızlı gidiyordun," dedi. "Yöntemini iyi bilen bir

adam denli hızlıydın. Epey zor oluyordu seni izlemem."

Ta başlangıcından beri neler geçirdiğimi açıklaması için

yakardım. Don Juan gülerek, işittiklerine inanmamış gibi hafif hafif başını salladı .

"Her şeyi başlangıcından öğrenmek istersin hep," dedi.

"Başlangıç diye bi şey yoktur ki ! Yalnızca, kafandaki bi dü

şüncedir başlangıç."

"Kanalın kıyısına oturup duman çektiğim zamana başlangıç diyorum," dedim.

Don Juan, atılarak, "Ama sen dumanı tüttürmeden önce,

ben seninle neler yapılacağını hesaplayıp durmuştum," dedi.

"Şimdi oturup anlatmam gerekir sana neler yapmış olduğumu, ama olmaz ki; o z aman, bi başka hususa götürür bu beni .

O nedenle, başlangıçlara pek takmasan kafanı, galiba daha iyi

olacak."

"Öyleyse, kıyıya oturup tüttürmemden sonra neler olmuş-

tu, onları anlat bari."

Don Juan gülerek, "Sen kendin anlattın ya olanları." dedi.

"O yaptıklarım bir önem taşıyor mu, don Juan?"

Don Juan omuzlarım silkti.

"Yönergelerime harfiyen uydun; sise girip çıkman kolay

oldu. Sonra sesimi dinledin ve seni her çağrışımda kendine

gelip yüzeye çıktın. Bir alıştırmaydı bu. Sonrası kolay oldu.

Sisin seni götürmesi için bırakmıştın kendini. Ne yapılacağ ı -

"GÖRME" İŞİ

nı bilirmiş gibi davranıyordun. Epey uzaklaşmıştın i, seslenip

seni gene çağırdım; ne kadar ötelere gitmiş olduğunu göresin

diye o sığlığa baktırttım . Sonra da çekip çıkardım seni."

"Yani, don Juan, ben suda gidiyor muydum?"

"Gidiyordun. Hem de çok ötelere."

"Ne kadar gittim?"

"Söylesem inanmazsın."

Söylesin diye epey dil döktüm, ama don Juan, konuyu de

ğiştirerek bir yere kadar gitmesi gerektiğini söyledi. Hiç olmazsa biraz çıtlatması için üsteledim.

"Meraktan çatlayacağım," dedim.

Don Juan, "Sen kendi kendini çatlatıyorsun aslında," de-

di. "Bi düşünsen e! Hani bi duvar görmüştün-onu düşün!

Otur hasırına şurda, tüm ayrıntılarını düşün. Ola ki o zaman

ne kadar uzaklara gitmiş olduğunu anımsarsın. Şu kadarını

diyeyim şimdilik. Çok uzağa gitmiştin sen. Çok iyi bilmekteyim bunu, çünkü seni geri çekinceye dek canım çıktıydı. Orda bulunmasaydım, yiter giderdin de bi daha hiç dönmezdin.

O zaman şimdi ölün kalmış olurdu senin o kanalın kıyısında.

Hani bakarsın, kendiliğinden dönmüş olabilirin. Her şey beklenir senden. Ne var, seni geri getirmek için harcadığım çabayı düşününce, şeye kadar gitmiş olman gerekir, yani .. . "

Don Juan uzun bir duraklamadan sonra sevecence yüzüme baktı.

"Ta Orta Meksika' daki dağlara dek mi desem," dedi, "ne

bileyim ne kadar gittiğini işte, Los Angeles 'e mi desem; belki de Brezilya ' ya gitmiştin."

Don Juan ertesi akşam geç bir saatte dönmüştü. Ben de bu

arada sezgilediğim şeylerden anımsadığım ne varsa yazmıştım. Yazarken, kanal boyunca bir aşağı bir yukarı her iki yöne doğru yürüyüp, bende bir duvar imgesini yaratan bir yeri bir yapıyı gerçekten görmüş olup olmadığımı araştırma dü

şüncesi geliverdi aklıma. Ola ki, diyordum kendi kendime,

don Juan beni o baygın durumumda yürütmüş ve yol üzerindeki bir duvara baktırtmıştır. Sisi ilk gördüğüm zamanla, ka-

naldan çıkıp eve dönmemiz arasında geçen süre içinde, beni

don Juan yürüttüğüne göre, en fazla üç kilometre yürümüş

olabileceğimizi hesapladım. Ve kalkıp kanalın kıyısını her iki

yöne doğru dörder kilometre gidene dek arşınladım. Bir yandan da, duvara değgin imgcme benzeyen bir şey görür müyüm diye her yanı iyice inceliyordum. Bu sulama kanalı bir buçuk iki metre genişliğinde uzana giden yalın bir yapıydı, ve

üzerinde, o beton duvarın zihnime işleyen imgesini andıran

herhangi bir bölüme rastlayamamıştım.

Akşamüstü don Juan eve dönünce, hemen yapına koştum

ve yazdıklarımı dinlesin diye asıldım. Dinlemek istemedi ve

beni yere oturtup yüzüme baktı. Gülümsediği falan yoktu .

Gözlerini benden ötelere dikmiş, bir şey düşünür gibi durmaktaydı.

B irden sertleşen bir sesle, "Artık her şeyin ölüm saçtığını

ayrımsamış bulunduğunu umarım," dedi. "Su da, bekçi denl i

öldürücüdür. Dikkatli davranmazsan, su seni kapıverir. Düıı

az kalsın götürüyordu seni. Ama seni kapması için, senin bu nu istemen gerektir. Gördün mü neymiş senin sorunun! Kendini bırakmayı istemektesin. "

Neden söz ettiğini anlamış değildim. Öyle ansızın olmu�tu ki bu saldırısı, ne yapacağımı kestiremedim. Geveleyerek daha açık konuşmasını istedim. O da, isteksizce, vadideki su

kaynağına gittiğini, su kaynağı perisini "gördüğünü" ve suytı

"görme" fırsatını berbat etmiş bulunduğumu şimdi çok dah:ı

iyi anlamış olduğunu anlattı.

Aklım daha da karışmıştı.

"Nasıl yani?" diye sordum.

Don Juan, "Bu peri bi güçtür." dedi, "Bu bakımdan güçlii

olmak gerekir onla karşılaşınca . Onun karşısındayken kendi

ni bırakamazsın."

"Ne vakit bırakmışım kendimi?"

"Dün, suda yeşil olduğunda."

"Kendimi bırakmış falan değilim. Ç-ok önemli bir an ul

duğunu düşünmüştüm bunun. Ve bana olanları anlatmak isll"

İŞİ

miştim sana."

"Sen kimsin ki, neyin önemli neyin önemsiz olduğunu

düşünüyor, yargılıyorsun? Dokunduğun güçler hakkında bi

şey bildiğin yok ki! İşte, su kaynağı perisi orda sana yardıma

hazır duruyordu, evet, sen işleri berbat edene dek yardım ediyordu sana. Artık bilmem, neler gelecek başına. Su kaynağı perisinin gücüne dayanamadın, yenik düştün; artık her an seni çarpabilir."

"Yani, yeşil olduğuma bakmam yanlış bir şey miydi?"

"Kendini kaptırdın diyorum sana. Kendini bırakmak istiyordun. Buydu yanlış olan şey. Söylemiştim sana bunu daha önce, gene de söyleyeceğim. B i brujonun dünyasında yaşamını sürdürmenin tek yolu bi savaşçı olmaktır. Bi savaşçı her şeye karşı saygılı davranır ve mecbur kalmadıkça hiçbi şeyi

ayağının altında çiğnemez. Dün saygılı davranmadın suya

karşı. Genellikle iyi huylu birisin. Ama, dün ölümüne bıraktın kendini-ahmak enayi! Bi savaşçı bile bile ortak olmaz hiçbi şeyle; kendini sakınır bi savaşçı. Eğer bir işe girişmişse, sokmuşsa bumunu bir şeye, şunu iyi bilesin ki ne yaptığının

farkındadır o."

Ne diyeceğimi şaşırmıştım. Don Juan iyice öfkelenmiti.

Bu da ayrıca tasalandırıyordu beni. Bana karşı böyle davrandığı olmazdı pek. Kötü bir şey yaptığımın farkında olmadığımı söyledim. B irkaç dakika süren gergin bir sessizlikten sonra don Jua şapkasını çıkararak gülümsedi ve ordan gitmemi ve kendimi bırakma huyumu düzeltene dek oraya dönmememi söyledi. Ayrıca, sudan uzak durmamı, üç dört ay kadar gövdemin hiçbir yerine su değdirmememi vurgulayarak belirtti.

"Duş almadan nasıl yaparım?" diye sızlandım.

Don Juan gözyaşları yanaklarına akana dek güldü.

"Duş almadan yapamazsın ha! Bazen öyle çaresiz görünüyorsun ki, rol yapıyormuşsun gibi geliyor bana. Bak! Ş aka bi yana, bazen öyle düşünmeden sellemehüsselam işler yapıyorsun ki, yaşamındaki güçlere peşkeş çekiyorsun kendini. "

Sürekli olarak kendimi denetim altında tutmamın insandı

şı, olanaksız bir şey olduğunu ileri sürdüm. Don Juan karşılık

olarak, bir savaşçının denetleyemeyeceği hiçbir şeyin bulunmadığını belirtti. Ben de karşı çıkarak, kazalardan söz ettim ve su kanalında başıma gelenlere de kaza olarak bakılabilece

ğini söyledim. İstemeye istemeye ve bilinçsizce yaptığıma

göre, bunun da bir kaza sayılmasının doğal olacağını anlattım. Birçok kimsenin başına gelen felaketlerin de bir bakıma kaza sayılabileceğinden falan söz ettim. Örnek olarak, sürdü

ğü kamyon devrilince ağır yaralanan yaşlı ve iyi bir adam

olan Yaqui Kızılderilisi Lucas 'ı gösterdim.

"Kazalardan kaçınmamız mümkün değil herhalde," dedim. "Hiçbir kimse çevresindeki her şeyi denetleyemez ki ! "

Don Juan, "Haklısın," dedi. "Ama her şeye de kaçınılmaz

bi kaza diye bakamayız. Lucas, bi savaşçı gibi yaşamıyor.

Öyle yaşamış olsaydı, beklediğini ve neyi beklediğini bilmiş

olurdu; içkili olduğu bi sırada kullanmazdı o kamyonu. Yoldan çıkıp bi kayaya toslatmış kamyonunu; çünkü sarhoşmuş.

Yok yere gövdesini ezmiş."

Don Juan sürdürerek, "Yaşam koşulları, ölçüp biçip onlardan yararlanma alıştırmalarıdır bir savaşçıya," dedi. "Oysa sen yaşamın anlamını bulmaya çalışmaktasın. Ne yapsın ya

şamın anlamını bi savaşçı ! lucas da bi savaşçı gibi yaşamış

olsaydı-üstelik onun elindeydi bunu yapmak, hepimizin elindedir bunu yapmak-koşulları ölçüp biçip öyle yaşardı o vakit.

Ama ne oldu, kaburgalarını ezen o kazadan kaçınamadı. B i

savaşçı olsaydı Lucas, şimdi o boktan evinde pinekleyip aç

açına oturmazdı. Sonuna dek sürdürürdü savaşımı."

Don Juan'a, eğer kendi başına bir kaza gelseydi de bacakları kötürüm olsaydı, o zaman ne yapardı diye sordum.

Don Juan, "E .. , önleyemez de bacaklarımı yitirirsem," dedi, "o zaman artık bi adam falan sayılmam. O zaman ötelerde beni bekleyen şeye kavuşur giderim. "

Don Juan bunları derken elini çevresinde şöyle bir savurmuştu.

"GÖRME" İŞİ

Beni yanlış anladığını belirterek, aslında bu soruyu, hiçbir kimsenin gündelik yaşımındaki edimlerin değişkenliğini önceden göremeyeceğini belirtmiş olmayı amaçlayarak sormuş olduğumu açıkladım.

Don Juan, "Onu bunu bilmem ben," dedi. "Benim bildi

ğim, bi savaşçının boş yere kendisini ortaya koymayacağıdır.

Yol ortasında durup marizlenmeyi beklemez o. Ancak böyle

davranarak bilinmezden korur kendisini . Sizin kaza dediğiniz

şeyler, çoğu kez kolaylıkla kaçınılabilecek şeylerdir. Kendisine çekidüzen vermeden yaşayıp giden ahmaklar başka tabii."

"Her zaman da her şeyi ince eleyip sık dokuyarak yaşanmaz ki," dedim. "Birisi eline güçlü bir tüfek alıp dürbünle sana nişan alsa, beş yüz metreden seni vurması işten bile değildir. O zaman ne yaparsın?"

Don Juan, duyduklarına inanmamışçasına bana baktı ve

bir kahkaha kopardı.

"Peki, ne yaparsın o vakit?" diye bastırdım.

Don Juan bana öykünerek, "Birisi beni dürbünlü bi tüfekle beklese ... " diye dalga geçti.

"Evet, diyelim ki adam bir yere saklanmış, seni bekliyor.

B ir şey yapamazsın o vakit. Durduramazsın kurşunu. "

"Doğru. Durduramam. Ama n e demek istediğimi anlamazsın ki ! "

"Demem ş u ki, n e denli bir savaşçı gibi yaşasan da, böyle bir durumda elinden bir şey gelmez."

"Öyle mi sanıyorsun? Pekala gelir. B irisi elinde güçlü bir silahla, hem de dürbünlü bi silahla bekliyorsa ben de çıkmam ortaya."

Üç Eyli.il l 969 'da yeni bir "görme" deneyimine giriştim. Don

13

Juan, piposunu iki kez doldurarak içirtmişti bana. İlk etkisi,

daha önceleri olduğu gibi olmuştu. Gövdemin her yanı uyu

şunca, don Juan ' ın sağ koltuk altımdan destekleyerek ben i

yürüttüğünü ve evin tüm çevresini kilometrelerce saran sık

çalılığın içine götürdüğünü anımsıyorum. Çalılığa girdikten

sonra ne don Juan 'ın ne de kendimin neler yapmış olduğumuzu ; ne kadar yürüdüğümüzü falan hep unutmuşum. Bir ara kendimi ufak bir tepeciğin üzerinde oturur bulmuştum. Don

Juan sol yanımda oturuyor ve bana dokunuyordu. Dokunuşunu hissedemiyordum ama onu göz ucuyla izleyebiliyordum .

Benimle konuşuyor gibi geliyordu ama, söylediği sözcüklerin

neler olduğunu pek anımsayamıyorum. Ne var ki, söylediklc

"GÖRME" İŞİ

rini tam olarak anlamış gibi bir duygu içindeydim. Evet, ne

söylediğini anımsayamama karşın, anlamlarını kesinlikle anlayabiliyordum. Sanki sözcükleri uzaklaşan bir trenin vagonlarıydı da, son sözcüğü, en arkadaki vagonun bir kare biçimindeki görüntüsünü almıştı. Söylediği son sözcüğün ne olduğunu biliyordum, ama onu dile getiremiyor, açık açık dü

şünemiyordum. B ir tür yan-uyanık durumdaydım ve sözcük

treni imgesi bir düş gibi geçmekteydi.

Sonra don Juan ' ın sesini duyar gibi olmuştum.

Başımı kendisine doğru çevirerek, "Şimdi bana bakman

gerek. " diyordu. Üç dört kez yineledi bu sözlerini.

Baktım ve don Juan'ın yüzünde daha önce iki kez görmüş

olduğum o ışıltıyı gene gördüm. Yüzünün belli yerlerinde

dalga dalga oynaşan bu ışıldamanın uyatmacalı (ipnotik) bir

etkisi vardı. Kendi başlarına devinir görünen bu yerlerin belirli sınırları yokmuş gibiydi; ama, ışık dalgaları, görünmez sınırları içinde kalıyor ve dışa taşmıyordu.

Önümde duran bu ışık1 ı nesneyi incelemeye başladım;

birden, ışıltı yok oldu ve don Juan 'ın o bildik yüz çizgileri ortaya çıkıverdi . Daha doğrusu don Juan 'ın yüzünün görüntüsü, o kızartı y itip giderken, yavaş yavaş onun yerine geçti. Bakışlarımı yeniden yoğunlaştırmış olmalıyım ki, bu kez don Juan 'ın yüzü giderek gözden yiterek yerini o kızartıyı bıraktı.

Sol yerdeki ışıkların belli sınırları içinde kalmadıklarını gördüm. Kıvılcım saçan bir patlamayı andıran bir devinim vardı bu yerde. Tartımlı ve etkileyici bir biçimde çıkan ışık zerrecikleri uçuşup yüzüme çarpıyorlar; ve l astik topçuklar gibi geri zıplıyorlardı.

Don Juan, başımı çevirmiş olacak ki, birden sürülü bir

tarla gördüm karşımda.

Don Juan, "Şimdi dosdoğru ileriye bak." diyordu.

Tam karşımda, iki yüz metre kadar ileride büyükçe, upuzun bir tepe vardı. Tüm yamacı sürülmüştü. Toprağı sünnüş

olan traktörün açtığı yatay izler yamacın en altında ta tepeye

değin birbirine koşut çizgiler oluşturmaktaydı. Tarladaki bir

sürü ufak taşın ve özellikle üç tane irice kayanın, boydan boya uzanan bu çizgilerin akışını kesmekte olduğu dikkatimi çekmişti. Tam önümde bulunan kimi çalılar, tepenin tabanındaki bir koyağın ya da derenin ayrıntılarını izlememe engel olmaktaydı. Bulunduğum yerden, bu derenin oluşturduğu vadi, derin bir yarık gibi gözüküyor, kıraç tepenin ortasında ye

şil bitki örtüsüyle farklı bir görünüm yaratıyordu. Bu yeşillik,

vadinin tabanında yetişen ağaçlardan ileri geliyor olacaktı.

Gözlerimin içine bir yelin estiğini duyumsadım. Erinç dolu,

derin bir durgunluk içindeydim. Kuş sesi, böcek vızıltısı falan yoktu.

Don Juan gene konuşmaya başlamıştı. Ne dediğini anlamam için birkaç saniye geçmesi gerekmişti.

"O tarlada bir adam görüyor musun?" diye sorup durmaktaydı.

O tarlada bir adam bulunduğunu söylemek istiyordum;

ama bu sözcükleri seslendiremiyordum. Don Juan başımı arkadan elleri arasına alıp-kaşlarımın ve yanaklarımın üzerinde duran parmaklarını görmekteydim-tüm tarlayı bir yandan

öbür yana görebileceğim biçimde döndürdü. B aşımı yavaş

yavaş döndürerek öne esağdan soa, ardından da ters yönde

çevirmişti.

Birkaç kez, "Tüm ayrıntıları izle. Ölüm kalım sorunudur

bu senin için," dediğini işittim.

Başımı, önümde uzanan görüyü 1 80 derecelik bir açıdan

görebileceğim biçimde bir yandan öbürüne dört kez döndürmüştü. Başımı en sol uca çevirmiş olduğu anda, tarlada kımıldayan bir şey farkettiğimi

sanmıştım. S ağ gözümün ucuyla hafif bir kımıldama sezmiştim. Don Juan bu kez başımı iyice

sağa çevirerek gözlerimi tarlaya rahatça dikerek bakabilmemi

sağladı. Sürülen toprak çizgisi boyunca ilerleyen bir adam

görmekteydim. B ir Meksika köylüsü gibi giyinmişti bu

adam; çarıklı, açık gri pantolonlu, uzun kollu bej gömlekli .. .

Başında bir hasır şapka vardı; sağ omuzuna astığı açık kahverengi bir heybe taşımaktaydı.

"GÖRME" İŞİ

Don Juan adamı gördüğümü anlamış olacak ki, adamın

bana bakıp bakmadığını, bana doğru gelip gelmediğini, birkaç kez sordu. Adamın sırtının bana dönük olduğunu söylemek istiyordum; ama ağzımdan yalnızca "Hayır" sözcüğü çıkıyordu. Don Juan, adam dönüp de bana doğru gelmeye başlarsa, vakit geçirmeden bağırmamı ve o zaman başımı yana çevireceğini ve böylece beni koruyacağını söyledi.

Oysa, korku duyduğum, ilgilendiğim falan yoktu benim.

Duygusuz gözlerle önümdeki sahneyi izliyordum. Adam tarlanın ortasına gelince durmuştu-çarığını bağlarcasına sağ

ayağını iri yuvarlak bir taşın çıkıntısına koymutu. Sonra dikilerek heybesindenbir ip çıkarıp sol eline doladı. Sırtı bana ve önü tepeye dönük bir durumda, ortalığı gözden geçirmeye

başladı. Gözden geçirmeye başladı diyorum, çünkü başını yavaş yavaş sağa doğru çevirerek hareket ettirişinden anlamıştım bunu. Yüzünü yandan görebileceğim biçimde sağa çevirmişti başını. Sonra bütün gövdesiyle bana bakmaya başladı.

Başını, irkilmiş gibilerde, öyle bir oynatmıştı ki, beni grömi.iş

olduğunu kesinlikle anlamıştım. Sol kolunu öne doğru uzatıp

yeri gösterircesine tuttu ve kolunu hep öyle tuta tuta bana

doğru ilerlemeye başladı.

Hiç zorluk çekmeden, "Geliyor! " diye bağırdım.

Don Juan herhalde başımı başka yana çevirmişti ki, çalılığı gördüm önümde. Don Juan, gözlerimi dikmeden "ağır ağır" bakarak çevremi gözetlememi söyledi. Az ötede, önümde, bana yakın bir yerde duracağını; bana doğru yürüyeceğini, ve yüzünde o ışıltıyı görene dek ona bakmamı belirtti.

Don Juan 'ın, yirmi metre kadar gidip durduğunu gördüm.

Öyle inanılmaz bir hız ve çeviklikle yürüyordu ki, bu giden

don Juan mıdır diye kuşkulanmaya başlamıştım. Don Juan,

bana dönerek, gözlerimi yüzüne dikmemi buyurdu.

Yüzünde o kızartıyı gördüm gene; bir ışık lekesine benziyordu bu kızartı. Yüzünden çıkan ışıklar sanki göğsüne, göbeğine doğru akmaktaydı. Gözlerimi kısmış da öyle bakıyordum sanki. Oysa gözlerim apaçıktı. Işıltı bir genişliyor bir büzülüyor gibiydi. Don Juan bana doğru geliyor olmalıydı ; çün-

kü yaydığı ışık gittikçe yoğunlaşıyor, daha belirginleşiyordu.

Bir şey dediğini işittim. Ne dediğini çıkarmaya çalışırken

ışığı görmem kesilivermişti. Artık don Juan ' ı her zamanki yüzüyle görmekteydim. Bir iki metre önümde duruyordu. Yüzü bana dönük biçimde yere oturdu.

Dikkatimi gene yüzünde toplayınca, belli belirsi z bir ışıldama sezer gibi oldum. Sonra çaprazlamasına ince ışınlar kapladı yüzünü. Sanki birisi aynayla ışık yansıtmaktaydı ona

doğru. Işıma yoğunlaştı, yoğunlaştı ve yüz çizgilerinin yerine

gene o şekiliszi kızarık nesne geçti. Sol gözünün bulunduğu

yerden gene nabız atışları gibi fışkıran ışıklar yayıldığını gördüm. Dikkatimi doğruca bu noktaya vermeyip, gözlerimi sağ

gözünün bulunması gereken bir noktaya dikmeye çalıştım.

B irden, berrak, saydam bir ışık birikintisi gördüm. Sıvı bir

ışıktı bu.

Sezginin salt gözlemlemeden öte bir şey olduğunu anlıyordum; duygu gibi bir şeydi sezgilcme .. . Bu yoğun, sıvı ışık birikintisinde olağanüstü bir derinlik vardı; "sevecen"di,

"dost"tu. Yaydığı ışık, dalga dalga fışkırarak değil de içten

içe yavaş yavaş görkemli yansımalar çıkarak dönüyordu. Öyle sevimli ve yatıştırıcı, öyle tatlı ve ince bir dokunuşu vardı ki bu ışığın bana, cennetteymişim duygusuna kapılıyordum .

Işıklı bölgeden öne doğru yayılan kesik kesik parlak ışık

çizgiciklerinden oluşan bakışımlı (simetrik) bir halka gördüm. Bu halka bütün ışıklı bölgeyi kapsayana dek yayıldı ve sonra o pırıltılı birikintinin

ortasındaki bir ışık noktasına dönüşene dek büzüldü. Halkanın bu biçimde birkaç kez yayılıp büzüldüğünü izlemiştim. Sonra dikkatimi yitirmeksizin beri

yana bak tım ve iki gözü birden izleyebilecek bir duruma geçtim. Bu her tür ışığın yayılma biçimlerini ayrı ayrı görmekteydim. Sol gözden öne doğru dikine kısa kısa ışık çizgileri çıkıyor; sağ gözden çıkan ışık çizgileriyse dışa doğru çıkmadan yayılıyordu. Tartımları (ritimleri) da değişikti iki gözün.

Sol gözün ışığı dışa dönük patlamalar biçiminde çıkıyor; sağ

gözün yaydığı ışık ise büzülerek ve için için dönerek deviniyordu. Sonra baktım, sağ gözdeki ışık tüm ışıklı bölgeyi kap-

"GÖRME" İŞİ

lamaya başlamakta. Sol gözün patlamalar halinde çıkan ışığı

ise çekilmekte .. .

Galiba don Juan beni bir kez daha döndürdü de, gene o

sürülü tarlaya bakar duruma geldim. Adama bakmamı söylediğini duyuyordum.

Adam kayanın yanında durmuş bana bakmaktaydı. Yüzünün çizgilerini pek ayırt edemiyordum; şapkası yüzünü iyice örtüyordu. Çok geçmeden, adam heybesini sağ kolunun altına aldığı gibi sağım doğrultusunda yürüyüşe geçti. Tam sürülü bölgenin sonuna varmıştı ki, yön değiştirerek dere yatağına doğru birkaç adım attı. O anda dikkatim dağılıverdi ve adam da öbür sahne de yok oluverdi. Yerine, önümdeki çöl

bitkilerini görmeye başlamıştım.

Don Juan 'ın evine nasıl döndüğümüzü, nasıl olup da beni "kendime getirdiğini" falan anımsamıyorum. Uyandığımda don Juan ' ın odasında, hasır yaygının üzerinde serilmiş

yatmaktaydım. Don Juan yanıma gelerek kalkmama yardım

etti. Her yanım uyuşmuştu; midem altüst olmuştu. Don Juan

zorlanmadan, çabucak beni evin yanındaki çalılığa götürdü.

Ben çıkarırken, o gülmekteydi.

B iraz rahatladıktan sonra saatime baktım. Gecenin on biri olmuştu. Gene yatıp uyudum. Ancak ertesi gün öğleden sonra saat birde kendime gelebildim.

Don Juan neler hissettiğimi soruyordu . Unutkan bir halim

vardı. Düşüncelerimi toparlayamıyordum. Bir süre evin çevresinde dolaştım; don Juan yanımda yürüyor, gözlerini benden ayırmıyordu. Nereye

gitsem , beni izlemekteydi. Yapacak bir şey kalmamış, gene yatıp uyumuştum. Akşam geç vakit

uyandım. Artık çok daha iyiydim. Çevreme serili bir sürü

yaprak gördüm. Yüzükoyun yatıyordum. Ve karnımın altına

yığınla yaprak koyulmuş olduğunu gördüm. Keskin bir kokuları vardı. Daha tam uyanmazdan önce de bu kokuları algılamış olduğumu anımsadım.

Ortalığı kolaçan ederek don Juan ' ı aradım. Sulama kanalının başında buldum onu. Geldiğimi görünce, elini kolunu

çılgın gibi sallayarak yaklaşmamamı, eve dönmemi belirtti.

"Koş içeri! " diye bağırıyordu.

Koşarak eve girdim. Çok geçmeden don Juan yanıma gel-

di.

"Sakın arkamdan gelme," dedi. "Beni görmek istersen,

beni burada bekle. "

Özür diledim. Saçma sapan özürlerle kendimi tüketmememi; özür dilemenin bir edimi geçersiz kılamayacağını söyledi. Beni kendime getirmekte çektiği güçlükten söz ederek, kanalın kıyısında aracılık yapmakta olduğunu belirtti.

"Şimdi de tehlikeyi göze alıp yıkamamız gerek seni suda," dedi.

Onu yatıştırmak için, kendimi iyi hissettiğimi söyledim.

Gözlerini uzun süre gözlerime dikti.

"Gel benimle," dedi, "suya sokayım seni."

"Bir şeyim yok benim. İyiyim, baksana, yazı yazıyorum ! "

dedim.

Don Juan, olanca gücüyle çekip kaldırdı beni yerimden.

"Bırakma kendini! " dedi. "Çok geçmez gene uyursun.

Ola ki bi daha uyandıramam seni."

Koşar adım evin arkasına gittik. Don Juan, suya varmadan önce, çok tasalı bir sesle gözlerimi sımsıkı kapamamı ve söyleyinceye kadar açmamamı söyledi. B ir an bile suya bakarsam, o an hemen ölebileceğimi bildirdi. Elimden tutarak önce başımı kanaldaki suya daldırdı ve beni dibe itti.

Saatlerce suya daldırıp çıkarmıştı beni. Bir an olsun gözlerimi açmamıştım. Duyduğum değişikliği anlatmak çok güçtü. Suya girmeden önce içimdeki tedirginlik öylesine örtülü ve belirsizmiş ki, don Juan beni sulama kanalında tuttuğu sür

boyunca duyumsadığım rahatlık ve canlılığa kavuştuktan

sonra ancak farkına varabildim bunun.

Sular burnuma doluyordu. Aksırıyordum. Don Juan beni

sudan çıkararak, gözlerim hala kapalı, eve götürdü. Yaygımın

üzerine oturttu. Gövdemi belirli bir yöne doğru yerleştirdi. Ve

gözlerimi açmamı istedi. Gözlerimi açmamla karşımdaki şey-

"GÖRME" İŞİ

leri görmem, v e geriye fırlayıp don Juan'ın bacaklarına sarılmam bir olmuştu . Son kerte afallatıcı bir şeyle karşı karşıyaydım. Don Juan parmaklarının boğum yeriyle tepeme vurdu.

Ağır, acı veren bir vuruş değildi bu, ama tepeme hızla inmiş

ve beni oldukça sarsmıştı.

Don Juan, "Ne oluyorsun yahu? Ne gördün ki?" diye sordu.

Gözl erini açtığımda daha önce izlemiş olduğum sahnenin

tıpkısını görmüştüm. Aynı adanı vardı gene. Ama bu kez bana dokunurcasına yakındı. Yüzünü de görmüştüm. Bildik bir yüzdü bu. Adı dilimin ucundaydı sanki. Don Juan kafamı kütletir kütletmez yok olmuştu sanhe.

Don Juan 'a baktım. Gene vurmaya hazırlanıyordu. Gülerek, bir daha indirmesini ister miyim diye sordu. Bacaklarını bırakıp hasıra oturdum. Don Juan, tam karşıma bakmamı ve

hiçbir nedenle geri dönüp evin arka yanındaki suyun bulunduğu yöne bakmamamı buyurdu.

İşte o zaman ilk kez olarak odanın zifiri karanlık olduğunu ayrımsadım. B ir an, gözlerim kapalı mıdır diye ikirciklendim. Emin olmak için ellerimle yokladım. Don Juan'a seslenip gözlerimde bir gariplik olduğunu söyledim. Hiçbir şey gördüğüm yoktu; oysa, daha birkaç saniye önce başıma vurmaya hazırlandığını görmüştüm. Tepemde sağ yanda don Öuan' ın kahkahasını işittim Gaz lambasını yakıyordu. B irkaç saniyede gözlerim ışığa alıştı. Her şey her zaman olduğu gibi

durmaktaydı; odasının, araları toprak dolgu dallardan örülü

duvarları, duvarlarda acayip biçimler oluşturan sarkık dökük

asılı bitki demetleri, sazdan örme tavan, bir direkten sarkan

gaz lambası. . . Yüzlerce kez görmüştüm bu odayı. O anda

bambaşka bir şey bulgulamaktaydını o odada ve kendimde.

Sezgilerimin kesin ve son "gerçeklikler" olmadığını ilk kez

olarak kavramış bulunuyordum. Bu duyguya doğru azar azar

yaklaşıp durmuştum ve birçok kezler mantıksal aıdan bunu

anladığımı düşünmüştüm. Ama hiçbir zaman kendimi böylesine büyük bir kuşkunun eşiğinde bulmuş değildim. İşte o anda, odanın "gerçek" olduğuna inanmak istemedim; ve don Ju-

an parmaklarını başımın tepesine gene öyle bir kütletse,

önümdeki sahnenin yok oluvereceğine değgin yabansı bir

duyguya kapıldım.

Üşümeksizin bir titreme aldı beni. Belkemiğimden aşağıya kayan sinirsel ürpertiler başlamıştı. Başımın, boynumun hemen üzerindeki bölümü ağırlaşmış gibiydi.

Yakınarak, don Juan ' a, hiç de iyi hissetmediğimi söyledim ve görmüş olduğum şeyleri anlattım. Don Juan gülerek kendimi korkuya kaptırmanın acınası bir düşkünlük gösterisi

olduğunu belirtti.

"Korkmadığın halde ürkmüş görünüyorsun," dedi . "Dostun sana b akıp durmuş, vay beyim vay. Bi yüz yüze gel bakalım onunla da nasıl donuna sıçarsın."

Don Juan kalkıp, suyun bulunduğu yöne bakmadan doğruca arabama gitmemi; kendisi bir ip ve kürek alıp yanıma gelene dek orda beklememi söyledi. Sonra arabayla bir yere

gittik. Orda kurumuş bir ağaç v ardı. Karanlıkta kazarak kütü

ğü çıkarmaya koyuldu. Saatlerce durup dinlenmeden çalışmıştık. Kütüğü yerinden çıkaramadık ama, artık kendimi dipdiri hissediyordum. Sonra eve dönüp yemek yedik.! Her şeye gene kusursuzca "gerçek"leşmiş, olağan duruma gelmişti.

"Ne olmuştu bana?" diye sordum. "Dün ne yapmıştım

ben?"

"Beni tüttürmüştün, sonra da o dostu tüttürdün," yanıtını

aldım.

Hayretle, "Ne dedin, ne dedin?" diye sormuşum.

Don Juan gülerek, her şeyi sil baştan anlatmasını isteyeceğimden korktuğunu belirtti.

Sonra yineledi, "Beni tüttürmüştün. Yüzüme, gözlerime

dikmiştin gözlerini. İnsan yüzünün ayrıntısı olan ışıkları gördün. Bi büyücüyüm ben. Gözlerimden okudun bunu. Ama ilk kez yapıyordun bunu; onun için, bilemezdin. Başka başkadır

her insanın gözleri. Çok geçmeden anlarsın bunu. Sonra da o

dostu tüttürdün."

"Yani tarladaki o adamı mı?"

"GÖRME" İŞİ

22 1

"Ne adamı ! . Adam falan değildi o; seni çağıran bi dosttu. "

"Nereye gitmiştik? O adamı, yani o dostu gördüğümde

nerde bulunuyorduk?"

Don Juan çenesiyle evin önüne doğru bir yönü imleyerek,

beni küçük bir tepeye çıkarmış olduğunu söyledi. Gözlemlediğim sahnenin evin çevresini örten çalılıklarla hiçbir ilintisi bulunmadığını belirttiğimde, beni "çağıran" dostun bu yöreden olmadığını açıkladı.

"Nereliymiş peki?"

"Yakında oraya götürürüm seni."

"O gördüklerimi nasıl yorumlarsın?"

"Görmeyi öğreniyordun, hepsi o kadar. Ama düşkünlüğün

yüzünden şimdi başın dertte. Korkuya kaptırdın kendini. Bi

daha anlatsan a gördüğün şeyleri."

Kendi yüzünün bana nasıl göründüğünü anlatmaya başladığımda, don Juan sözümü keserek bunun hiç önemi bulunmadığını belirtti. Onu bir "saydam yumurta" biçiminde görmeme ramak kaldığını söyledim. O da, "ramak kalmasının"

yeterli olmadığını, görmem için daha nice fırın ekmek yemem gerekeceğini söyledi.

Don Juan, sürülü tarladan ve köylüden söz ettiğimde,

bunlarla ilgili tüm ayrıntıları ilgiyle dinledi.

"Seni çağırıyordu o dost," dedi, "sana yaklaştığında başını çevirtmemin nedeni, sana bi zarar verecek olması değildi; beklemen daha iyi olacaktı da ondan yapmıştım bunu. Ne

acelen var ki! Bi savaşçı hiçbi zaman aylak gezmez, acele de etmez. Bi dostun hazırlıksız olarak karşılanması, osuruğunla bir aslana saldırmaya benzer."

Hoşuma gitmişti bu mecaz. B ir süre güldük durduk.

"B aşımı döndürmeseydin ne olurdu ki?"

"O zaman kendin çevirirdin başını. "

"Ya çevirmeseydim?"

"Dost sana gelirdi-korkundan geberirdin. Seni yalnız bulsaydı, ölmen işten bile sayılmazdı. Kendini savunabilene

dek dağlarda, çöllerde bi başına dolaşmanı önermem. Bi dost

çıkıverir de karşına kıymanı çıkarıverir."

"O yaptığı şeylerin bir anlamı var mıdır?"

"Anlattıklarına bakılırsa seni tutmuşa, sevmişe benzer. Bi

peri tuzağıyla bi heybe edinmeni anlatmış sana; ama bu yöreden olmayacak, onun heybesi başka bi yerden gelme. Üç engel vardı önünde seni durduran-tarladaki o üç kaya. Sana en uygun güçleri de koyaklarda, sulak vadilerde bulacağın kesin. Sahnedeki, öbür şeyler, onu bulmana yarayacak olan işaretlerdir. Anlaım şimdi neresi o yer. Çok yakında seni oraya götüreceğim."

"Yani o gördüğüm yer, gerçekten var mı?"

"Tabii var."

"Nerede?"

"Sana söyleyemem."

"Nasıl bulurum o yeri?"

"Bunu da söyleyemem. Söylemek istemediğimi sanma

ha! Sana nasıl söyleneceğini bilmiyorum da ondan söyleyemem."

Don Juan ' ın odasında da aynı sahneyi görmemin ne anlama geldiğini sordum. Don Juan gülerek, o zaman bacaklarıma sarılmamı öykündü. Eğilmiş, kendi bacaklarına sarılır gibi yapmıştı.

"O dostun seni istediğini doğrulayıcı bir olgudur bu," de-

di. "Seni tutmuş, seni sevmiş olduğunu sana da bana da iyice

belirtmek için yapmıştır bunu. "

"Ya gördüğüm o yüz?"

"Tanıdık bi yüz gibi gelmiş sana-çünkü onu biliyorsun.

Daha önceleri de görmüştün ya! Ola ki, ölümünün yüzüdür o.

Korktun. Toycasına bi davranıştı bu senin yaptığın. O seni

bekliyorken, kendini sana göstermişken, sen kalkıp korkuya

kapıldın. İyi ki ordaydım da kafanı kütletmiştim; yoksa bozu lup sana diş bilerdi-hak etmiştin bunu hani ! B i dostla karş ı karşıya gelmek için yaman bi savaşçı olması gerekir adamın;

yoksa, alimallah, tepiverir adamı o dost-gebertiverir."

"GÖRME" İŞİ

Don Juan, ertesi sabah Los Angeles'e dönmekten caydırmıştı beni. Yeterince iyileşemediğimi düşünüyor olacaktı. Güçlenebilmem için, odasında, güneydoğuya dönük olarak oturmamı söyleyip duruyordu. Kendisi sol yanımda oturarak not defterimle kalemimi bana uzattı ve bu kez kendisini kıstırmış

olduğumu söyledi. Yanımda bulunmaktan başka, bir de benimle konuşması gerekiyormuş.

"Sabahleyin alacakaranlıkta seni gene suya götürmeliyim," diyordu. "Kendine gelemedin daha; yalnız kalmaman gerek bugün. Bütün sabah yanında duracağım. Öğleden sonra iyileşmiş olursun."

Bunca ilgi göstermesi tasalandırmıştı beni.

"Neyim var ki?" diye sordum.

"Bi dosta değdin ya sen ! "

"Ne demek oluyor bu?"

"Bugün dostlardan söz etmesek daha iyi. Gel başka şeylerden söz edelim. "

Konuşmak falan gelmiyordu içimden. Tasalanmam artıyor, sıkılıyordum. Don Juan ' a göre bu durum çok mu gülünç bir şeydi ne ... Gözlerinden yaşlar boşanınca ya dek güldü, güldü.

Sonra, gülen gözlerinde haşarı kıvılcımlar, "Tam konuşman gerektiği bi sırada konuşmak istemediğini mi söylüyorsun arkadaş ! " dedi.

O sırada beni ilgilendiren tek bir konu vardı : O dost ! Ne

de bildik bir yüzü v ardı ! Onu tanıyormuşum ya da daha önceleri görmüşüm gibi değil de, bambaşka bir şey .. . Yüzünü her aklıma getirişimde, zihnime başka düşünceler üşüşüyor,

sanki benliğimin bir yanı bu gizi biliyor da öbür yanlarımın

bunu öğrenmesine karşı çıkıyordu. Dostun yüzündeki o tanışlık duygusu bana öyle ürkütücü öyle uğursuz geliyordu ki, sayrıl bir karakaygının içine gömülmüş gibiydi. Don Juan,

bunun benim ölümümün yüzü olabileceğini anıştırmıştı. Ok

gibi saplanmıştı bu sözleri yüreğime. S abırsızcasına, bu ko-

nuyu açıklamasını istiyordum; ama don Juan bir şeyler saklar

gibi davranıyordu. Sonunda dayanamadım, bir iki kez derin

bir soluk alıp şu soıuyu ağzımdan çıkarıverdim.

"Nedir ölüm, don Juan?"

Don Juan gülerek, "Bilmiyorum," dedi.

"Yani, tanımlasaydın, nasıl anlatırdın ölümü? Herkesin

düşündüğü bir şey vardır herhalde bu konuda."

"Ne diyorsun arkadaş, anlamıyorum ki ! "

Arabamın bagajında Tibet' in Ölüler Kitabı vardı. Ölüm

konusunu işleyen bu kitabı don J uan' a gösterip neler düşündüğünü öğrenmek istiyordum. Kitabı getiımek için davranırken, don Juan beni kolumdan çekip oturttu. Gidip kendisi getirdi kitabı.

Yere çakılı otumrn zorunluluğunu açıklamak amacıyla,

"S abahlar büyücülere göre değildir," dedi. "Odadan dışarı çıkabilecek denli iyileşmedin henüz. İçeride güvendesin. Şimdi dışarıya çıkarsan, bakarsın bi bela geliverir başçağızına. Bi dost çıkar çalılığın orda seni haklayıverir de, ölünü bulanlar

bilinmeyen bi nedenle ya da kaza sonucu ölmüş falan diye

ahkam keserler. "

Kendi başına verdiği bu kararları soruşturmak falan gelmiyordu içimden. Ben de öğleye dek öyle yerde çakılı oturdum ve kitabın kimi bölümlerini ona açıkladım. Don Juan , sözümü kesmeden, dikkatle izliyordu. Yalnız iki kez kısaca

duraklamıştık; birincisinde don Juan su, ötekinde de yiyecek

bir şeyler getirmişti. Ama, döner dönmez, hemen okumayı

sürdürmemi istemişti. Çok ilgilenmişe benziyordu.

Okumam bitince, don Juan bana baktı.

Yumuşak bir sesle, "Neden bu adamlar ölüme, ölüm de

yaşam gibi bi şeymiş gibi bakarlar, bilmem," dedi.

"Ola ki onlar ölümü bu biçimde anlıyorlardır. Sence Tibetliler görüyorlar mı?"

"Pek sanmam. İnsan görmeyi öğrenince, artık hiçbi şeyiıı

önemi kalmaz. Hiçbi şeyin ! Bu Tibetliler görmüş olsalarclı ,

hiçbi şeyin aynı biçimde kalmadığını şıp diye anlarlardı. B ı

kez görmeyelim; artık bi şeyi tanımayız. Yani hiçbi şey, onları görmediğimiz zaman tanımış olduğumuz gibi kalmaz."

"E, bu görme işi herkese göre değişik olamaz mı?"

"Doğru. Değişik olabilir. Ama gene de, bu, yaşamın anlamlarının önemini yitinnediğini göstermez ki! İnsan görmeyi öğrenince, artık hiçbi şey aynı kalmaz."

"Baksan a! Tibetliler, ölümün de yaşama benzediğini ileri sürüyorlar. Ya sence ölüm nasıl bir şeydir?" diye sordum.

"Bence ölüm hiçbi şey gibi değildir. Kanımca Tibetliler başka bi şey demek istiyorlar. Her ne hal ise, bu söyledikleri şey ölüm olamaz."

"Ya ne olabilir dersin?"

"Sen söyle bakalım. Kitabı sen okudun."

Konuyu değiştirmeye çalıştım ama don Juan gülmeye

başladı.

"Ola ki," dedi. "Tibetliler gerçekten görüyorlardır; bu durumda görmüş oldukları şeyleri çok anlamsız bulmuş olmalılır ki kalkıp o saçma yazıları yazm ışlar. E, bu da bi fark etmez onlar için, ve bu nedenle de o yazdıkları pek saçma sayılmaz. "

"Benim, Tibetliler ne demiş ne dememiş, umurumda de

ğil . " dedim. "Ben senin ne düşündüğünü merak ediyorum.

Sen ne dersin bu ölüm işine?"

Don Juan gözlerini bir an yüzüme dikerek kıkır kıkır güldü. Şaşırtısını belirtircesine gözlerini açıp kaşlarını kaldırıyor, yüzünü gülünçleştiriyordu.

"Ölüm bi dizi yapraktır," dedi, "bi dostun yüzüdür ölüm;

ölüm ufukta parlak bi bulut, ölüm kulaklarında çınlayan Mescalito 'nun sesidir. Bekçisiz dişsiz yüzü, Genaro 'nun baş üstü oturuşudur ölüm. Konuşmam da ölümdür, sen de, not defterin de ... Hiçbi şeydir ölüm. Bi hiçlik ! Buracıktadır, ama burda olmayan bi şey."

Don Juan çok neşelenmişti. B ir ezgiye benzettim gülmesini. Dans eder gibi tartımlı kahkahalar .. .

"İyi saçmaladım, ha?" dedi. "Nasıl anlatayım ki ölümü

sana? Ama, dur, senin ölümünü anlatayım . Nasıl, nerde öleceksin; hiç kimse bilemez bunu. Ama, bak ben anlatayım sana bunun nasıl olacağını ."

O anda bir korkuya kapıldım ve yalnızca ölüm üzerindeki düşüncelerini öğrenmek istemiş bulunduğumu belirttim.

Ölüme değgin düşüncelerini genel olarak açıklamasının yeterli olacağını, herhangi bir kimsenin kişisel ölümüne, hele hele kendi ölümüne değgin ayrıntıları d inlemek istemediğimi

söyledim.

Don Juan, "Kişisel bir örnek vermeksizin açıklama yapamam ki! " dedi. "Ölüm nedir, anlatayım isteyen sen değil misin? Al işte, anlatayım! Ama korkmak yok öyle, kendi ölümünle ilgili diye."

Bu konunun beni tedirgin ettiğini doğruladım. Kendisinin, oğlu Eulalio ' nun ölümünü anlatırken, yaşamla ölümün sis kristalleri gibi birbirlerine karıştığını söylemesi gibi, ölüm

hakkında genel konuşmalar yapmak istediğimi belirttim.

Don Juan, "Oğlum ölürken, onun yaşamının öyle yayıldı

ğını sana anlattığımda," dedi, "genel bi konuşma yapmıyordum. Kendi oğlumun ölümünü anlatıyordum. Her ne şeyse bu ölüm, onun yaşamının yayılmasına neden olmuştu."

Konuşmasının akışını ayrıntılardan uzaklaştırmaya çabal ayarak birkaç dakikalığına ölüp de tıbbi uygulamalar yardımıyla yeniden d iriltilen kimseler değgin yazılar okuduğumu söyledim. Yazıların hepsinde de o yeniden dirilitilcn kimselerin ölümleri sırasında hiçbi şeyi anımsayamadıklarına, ölümün tüm bilinçliliklerinin durmasına yol açmış olduğuna değgin demeçlerin yer aldığını belirttim.

Don Juan, "E, doğaldır bu," dedi. "İki aşaması vardır ölümün. B irinci aşamada bilinçlilik durmuştur. Pek bi şey sayılmaz bu aşarna-Mescalito yemenin yarattığı ön duyular gibi ...

İnsanı sarıveren, mutlu eden, bütünlüğüne kavuşturan, dünyadaki her şeyi tozpembe gösteren bir aydınlanma durumu ...

Ama bu sığlık geçiliverince, büyüt bunlar yok olur ve insan

bambaşka bir aleme dalıverir. Yeğinlikler, güçler alemidir bu.

"GÖRME" İŞİ

Mcsca lito ' yla gerçekten bu aşamada karşılamşı olur insan. İşte ölüm de bunun gibidir. Başlangı çta s ığ bi bilinç yitikliği geçiril ir. İkinci aşama, asıl öllim aşamasıdır. Bu aşamad rastlarsın ölüm üne. B ilinç yitikliğinden sonra, bi kıpıda, kendimizi gene buluverdiğimiz aşama, bu ikinci aşamadır. İşte o zaman ölüm sakin bi öfkeyle eziverir bizi de, yaşamımız hiçliğe karışır."

"Öllimün böyle olduğunu nasıl biliyorsun?"

"Dostum var ya benim . Dumancık, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde apaçık gösterdi öli.im ünü bana. İşte bu yüzden ya, ölümü yalnızca bu ayrıntılarından bilişim ! "

Don Juan ' ı n sözleri beni derin bir korkuya itmiş, benliğimi a l tüst etmişti. İçimde, sanki bana kendi ölümümün nasıl ve ne vakit ol acağını , öl ümüne değgin bütün o iç karartıcı ayrıntıları açık açık anlatacakmış gibi bir duygu vardı. Bunları bilme düşüncesi beni umutsuzluğa sürüklüyor, ama aynı zamanda da meraklandırıyordu. Tabii, kendi ölümünü anlatmasını isteyebilirdim; ama böyle bir isteğin kabal ık olacağını düşünerek, öyle bir şeye girişmedim.

Don Juan zihnimdeki bu çekişmeyi sezmi şçesine eğlenmekteydi. Gülmekten sarsılıyordu gövdesi.

Yüzünde çocuksu b ir sevinç. "Senin öli.imün nasıl olacak,

anlatayım mı?" diye sordu .

"Peki, anlat," derken sesim epey hırıltılı çıkmıştı.

Don Juan ' ın kahkahası dinamit gibi patlamıştı. Elleriyle

karnını b astırarak yerlerde yuvarlanıyor, bir yandan da kısık

sesle "Peki, anlat ! " diye yineleyip bana öykünüyordu. Sonra

doğrularak oturdu. Yapmacık bir ağırbaşlılıkla ve titrek bir

sesle . "Senin ölümünün ikinci aşaması herhalde şöyle olacaktır," dedi.

Gözleri içten bir merakla beni incelemekteyid. Güldüm.

Böyle eğlenip dalga geçmenin, insanın kendi ölümü düşüncesinin keskinl iğini köreltecek tek çıkar yol olduğunu açıkça kavradım.

Don Juan s ürdürdü: "Çok araba kull anıyorsun. Bi bak-

mışsın gene direksiyonun başındasın. Daha düşünmene fırsat

bile kalmadan olup bitivermiş. Gene öyle binlerce kez yaptı

ğın gibi araba kullanıyorsun diyelim; daha da ne oldu diyemeden garip oluşmalar görüyorsun ön camda. Yakından bakarsan, parlak bi yaprağa benzeyen ufak bi bulutçuk dersin buna. Önünde uzanan gökteki bi yüzdür sanki bu. Ama dikkatlice bakarsan, geri geri kaçtığını anlarsın; ta uzaklarda bi noktacık haline gelene dek. Sonra sana doğru geliyor bu kez.

Hızlanır hızlanır da, göz açıp kapayana dek arabanın ön camına öyle bi çarpılır ki, güçlüsün sen, bikaç kez bindirmesi gerek sana ölümün, seni temizleyene dek.

Artık anlamışsındır nerde bulunduğunu, ve neler olduğunu. O yüz gene kaçmıştır ufukta bi yerlere: gene saldırmak için, güçlenip de .. . Ta içine girer de yüz, o zaman çakarsın işte-yahu bu yüz dostun yüzüdür diye. Ölüm bi hiçti zaten her zaman. Bi hiç ! Defterinin satırları arasında yitip gitmiş bi

noktaydı o zaten. Ama gene de giriverir içine ya, durdunılmaz bi güçle-ve bakmışsın genişletiyor, yayıyor seni. Yamyassı edip seni serivermiş yerlere. Ve göklere ve ötelere. Oluvermişsin mini mini kristal tozanlarından bi sis, açılıyor, yayılıyorsun."

Ölümümün bu biçimde betimlenmesi beni çok etkilemişti. Böyle değişik bir şeyler anlatacağını biliyordum. Uzun süre sustum kaldım.

"Ölüm karnından dalar insanın içine," diye sürdürdü don

Juan, "istenç aralığından giriverir içeri. İnsanın en duyarlı en

önemli bölgesidir bu yarık. İstencin bulunduğu yerdir orası

ve hepimiz ordan ölürüz işte. Çok iyi bilmekteyim, çünkii

dostum beni o aşamaya getirmişti bi kezinde. Bi büyücü istencini ayarlayıp, ölümün girmesine göz yumar da, tam yarnyassılaşıp yayılışına geçerken, o kusursuz istenci gene egemen olup o sisleri yeniden o kişiye dönüştürür."

Don Juan garip bir hareket yapmıştı. Ellerini iki yelpaze gibi açmış, dirsekleri düzeyine kaldırarak başparmaklarıyla gövdesinin yanına değecek biçimde çevirmişti. Ardından da. ellerini, yavaşça göbeğinin üzerinde birleştirmişti. Ellerini biı

"GÖRME" İŞİ

süre orda tuttu. Gergince tuttuğu kollarının titrediğini görmekteydim. Sonra ellerin i kaldırıp ortapaıınaklarının ucunu alnına değdirdi; ve gene göbeğinin üstüne koydu .

Heybetli bir görünüşü vardı. Öylesine etkileyici ve güzel

bir biçimde yapmıştı ki bunları; bayağı büyülenmiştim.

Don Jun , "Büyücüyü derli toplu tutan şey, istenciclir." de-

di. "Ama yaşlanıp da gücünü yitirince istenci de zayıflar ve o

kaçınılmaz an geliverir. Yan i istencini denetleyemediği bir

an ... O zaman, ölümün sessiz saldırısına karşı koyamaz, onun

yaşamı da tüm öbür insanların yaşantısına dönüşür; yani sınırlarını aşıp giden bi s is yayılmasına . . . "

Don Juan bana baktı ve ayağa kalktı. Ürpertiler içindeydim.

"Artık çalılığa gidebilirsin," dedi. "Öğleden sonra oldu."

Gitmeyi hem istiyor, hem de göze alamıyordum. Korkudan çok ürkeklikti duyduğum. Ş urası var ki, artık dosttan çekinmiyordum.

Don Juan, "sıkı" olduğum sürece, duyduğum şeylerin bir

öneminin bulunmadığını söylüyordu. İyice sağlam bir durumda olduğumu; suya yanaşmadıkça, çalılığa güvenle gidebileceğimi belirtiyordu.

"Bu iş başka iş," dedi bir ara, "seni bi kez daha ıslatmam

gerek; onun için sudan uzak dur. "

Daha sonraları, don Jun, kendisini arabamla yakı nlardaki

bir kasabaya götürmemi istedi. Sarsaklığını henüz üzerimden

atamadığım için, bu, iyi bir değişiklik olur diye geçirmiştim.

B ir büyücünün, ölümle oynaşmış olması düşüncesi epey sarsmıştı beni.

Don Juan bana güven vermeye çalışırcasına, "Büyücü olmak pis bir iştir," dedi. Görmeyi öğrenmenin çok daha iyi bir uğraş olduğunu söylemiştim sana. Her şeydir gören bir insan;

ona oranla bi büyücü, zavallı bi durumdadır.

"Nedir büyücülük, don Juan?"

Don Juan uzun uzun yüzüme bakarken başını belirsizce

sallamıştı.

"Büyücülük, insanın istencini bi açkı düğümde toplamasıdır," dedi. "Bir işe karışmaktır büyücülük. B i büyücü arar arar da değiştirmek istediği bi açkı düğüm bulur ve istencini

onun üstünde toplar. Büyücülerin görmesi gerekmez büyücü

olmaları için. Salt istencini kullanmayı bilmesi, yeterl idir bu

iş için. "

Açkı düğümün ne anlama geldiğini açıklamasını istemiştim. Don Juan bir süre düşündükten sonra benim arabamın ne olduğunu bildiğini söyledi.

"B asbayağı bir makine işte ! " dedim.

"Senin araban bujilerdir. Arabanın açkı düğümü budur işte bana göre. İstencimi toplayım bujilerinde,bak nasıl çalışmayacak araban ."

Don Juan arabaya girip oturdu. B eni çağırıp kendisi gibi

rahatça yerleşmemi istedi.

"Bak ne yapacağım," dedi. "Bi kargayım ben, onun için

önce bi gevşetivercyim tüylerimi."

Bütün gövdesini titretmişti. Bu devinimini, bir su birikintisindeki serçenin ıslak tüylerini çırpmasına benzetmiştim.

Don Juan başını, gagasını suya daldıran bir kuş gibi, eğmektedi.

"Aman ne güzel oluyor," diyerek gülmeye başladı.

Yabansı bir gülmcydi bu. Garip, uyutmacalı bir etki yaratmıştı üzerimde. Daha önceleri de birçok kez bu biçimde gülmüş olduğunu anımsadım. O zamanlar bu gülüşleri pek uzun sürmemiş olduklarından bu kez olduğu gibi Üzerlerinde duramamıştım herhalde.

Don Juan, "Sonra da boynunu gevşetir bi karga," diyerek

boynunu bükmeye ve yanaklarını omuzlarına sünneye başladı. "Sonra bi gözüyle bakar dünyaya, ve sonra da öbür gözüy le .. . "

Çevresine bakmayı sözde bir gözünden öbür gözüne ge

çirirken başı sallanıyordu. Gülmesi gittikçe tizleşiyordu . He

men oracakta bir kargaya dönüşecekmiş gibi aptalca bir duyguya kapılmıştım. İnanmazlığını göstermek için güleyim de

"GÖRME" İŞİ

dim, ama inme inmiş gibi kımıldayamadım. B ir tür gücün beni sardığını duyumsuyordum. Korkmuyordum, uyuşuk ya da uykulu falan değildim. Tüm duygu ve yetilerimin sapasağlam

olması gerekirdi.

Don Juan, "Çalıştır arabanı şimdi," dedi.

Kontak anahtarını çevirip gaza basıverdim. Marş dinamosu gıcırdıyor ama motoru çalıştırmıyordu. Don Juan ' ın tartımlı gıdaklamaları andıran yumuşak gülmesini işitiyordum.

B ir daha çevirdim anahtarı, bir daha .. . Belki on dakika kadar

gıcırdatıp durdum marşı. Don Juan gıdaklamasını sürdürmekteydi. Sonra vazgeçip kurşun gibi çöktüm koltuğuma.

Don Juan gülmesini kesti ve beni incelemeye koyuldu. O

anda, gülmesinin beni bir tür uyutmacalı dalınç içine sürüklediğini "bilmiştim". Bütün olanların bilincinde olmama kar

şın, kendimden geçmiş bir duruma gelmiştim. Marşı çalıştıramadığını süre boyunca çok uysallaşmış bir durumdaydım, sanki uyuşmuştum. Don Juan yalnızca arabaya değil, bana da

bir şeyler yapmıştı sanki. Gıdaklamasını durdurunca artık büyünün son bulduğu inancıyla ve tez canlılıkla gene çevirdim anahtarı. Don Juan' ın, gülmesiyle beni uyuttuğuna ve arabayı çalıştıramayacağıma inandırdığına emindim. Bir yandan motoru gıcırdatıp gaz pedalını öfkeyle pompalarken, öte yandan da gözümün ucuyla don Juan ' a baktım. Tuhaf tuhaf bana bakıyordu.

Don Juan sevecence omuzumu tıpışlayarak, öfkemin "sıkı" durmama yarayacağını, beni gene suya sokmasına gerek kalmayabileceğini söyledi. Ne kadar ötkelenirsem, dostla

karşılaşmanın verdiği. rahatsızlıktan, o denli çabuk kurtulurmuşum.

Don Juan' ın, "Utanma canım," dediğini işitiyordum,

"tekmele kerata arabayı."

Olağan, doğal kahkahası gene çınlatmıştı ortalığı. Bense

acınacak bir halde sıkılganca güldüm.

Çok geçmeden don Juan, artık arabayı bıraktığını söyledi.

Araba çalışmıştı !

Don Juan 'ın evinde ürkütücü bir hava sezdim. B ir an, oralarda bir yerde, beni korkutmak için saklanmış olabileceğini ge

çirdim. Don Juan diye seslendim, ve cesaretimi toplayarak

eve girdim. Don Juan içerde değildi. Ona getirdiğim iki yiyecek paketini bir köşede yığılı duran odunların üzerine bırakarak, daha önceleri birçok kez yaptığım gibi oturup onu beklemeye başladım. Ama don Juan' la bunca yıldır dostluğumuı.

sırasında, onun evinde böyle yalnız kalmaktan ilk kez kork u

duymaktaydım. Yanımda görünmeyen birisi varmış gibi b i r

varlığı duyumsamaktaydım. Yıllarca önce yalnız bulundu

ğum bir sırada bilinmez bir şeylerin çevremde tıpkı böyle sin

si dolaşmış olduğunu anımsadım. Yerimden fırlayıp evin dı

şına kaçtım.

Bu "görme" işine değgin etkilerin b irike birike artık canıma tak ettirdiğini söylemeye gelmiştim don Juan ' a. Sürekli bir tedirginlik duyuyor, hiçbir neden yokken tasalanıp duruyordum. Don Juan 'ın evinde yalnız kalmanın bende uyandırdığı bu korkulu hal, geçmişte korkularımın artarak nasıl dayanılmaz bir kerteye ulaşmış olduğunu getirmişti aklıma.

Yıllar öncesine uzanmaktaydı bu korku. Don Juan ' ın, benimle "la Catalina" dediği bir büyücü kadını çok yabansı bir bi

çimde karşı karşıya bırakmış olduğu bir zamana ... Yirmi üç

Kasım 1 96 1 'de olmuştu bu olay; o gün don Juan ' a gittiğimde onu dizini incitmiş, yatar bulmuştum. B ir düşmanının bulunduğunu, karatavuğa dönüşebilen bir büyücü kadın olan bu düşmanının, kendisini öldürme girişiminde bulunduğunu

açıklamıştı.

"Hele bi yürüyeyim, o kadını gösteririm sana," demişti

don Juan. "Kim olduğunu bilmen gerek."

"Ne diye öldürmek istiyor seni?"

Don Juan omuz silkerek herhangi bir şey söylemekten ka

çınmıştı.

On gün sonra gene geldiğimde don Juan ' ı sapasağlam

bulmuşrum. Tamamıyla iyileşti,ğini göstermek için dizini oynatıp duruyor, bu denli çabucak iyileşmesinin kendi eliyle yaptığı alçıdan ötürü olduğunu söylüyordu.

Sonra, "İyi ki geldin," demişti. "Bugün ufak bi yolculuk

yapacağız seninle."

Ye arabaya atlayıp ıssız bir yere gitmiştik. Orada durunca, don Juan uyuklayacakmış gibi arabanın koltuğunda arkaya kaykılmış, bacaklarını gererek uzatmıştı . Kendimi gevşetmerni ve sess i zce oturmamı istemişti. Geceye kadar elimizden geldiğince ortalıkta görünmemeye çalışmamız gerektiğini ve yapmakta olduğumuz işte en çekincel i vaktin akşamü zeri olduğunu belirtmişti.

"Ne gibi bir iş peşindeyiz ki?" diye sormuştum.

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

"La Catalina 'yı tuzağa düşüreceğiz." demişti.

Hava biraz kararınca usulcacık arabadan çıkıp çöldeki çalılıklara doğru yavaş yavaş, çıt çıkarmamaya çalışarak yürümüştük.

Durduğumuz yerden, iki yanımızda uzanan tepelerin karaltılarını görebil iyordum. Düz ve oldukça geniş bir vadideydik. Don Juan, çalılıkla bir olacak, çalılığa karışacak biçimde dumıa yöntemlerine değgin ayrıntılı bilgiler vermiş , ve "savaş duruşu" dediği bir oturuşu öğretmişti. Sağ bacağımı sol kalçamın altına sokarak ve sol bacağım üzerinde çömelerek

yapılan bir dunıştu bu. Sol kalçanın altına sokulan sağ bacakla yeri iterek, gerektiğinde, büyük bir hızla kalkışa geçilebiliyordu. Don Juan ardından batıya dönük olarak oturmamı söylemişti. Kadının evinin bulunduğu yönmüş bu. Sonra sağ yanıma oturarak fısıltılı bir sesle gözlerimi yere dikmemi ve çalılığı sallayan esinti gibi bir şeyi aramamı, daha doğrusu, beklememi söylemişti. Gözlerimi üzerlerine dikmiş olduğum çalılıkta herhangi bir dalgalanma gördüğümde hemen başım ı kaldırıp o cadıyı ti.im "gözalıcı, kötülükçü görkemiyle" görmem gerekiyormuş. Don Juan bu sözcükleri kullanmıştı. Anlamını sorduğumda, dalgalanma görür görmez başımı kaldı rıp kendi gözümle görmemi söylem işti. "Bi büyücü cadının uçması", sözcüklerle anlatılamayacak benzersiz bir görü i m i �

çünkü.

Aralıksız bir yel esmekteydi. B irçok kez çalıların dalgalandı

ğını sanmıştım. Her kezinde başımı kaldırıp kendimi o doğa

üstü deneyime hazırlıyordum. Ama bir şeycikler gördüğüm

yoktu. Ne vakit yel çalılığı sall asa don Juan yeri sertçe tekmeliyor kollarını, kamçılar gibi havaya savuruyordu. Devi nimlerindeki güçlülük olağandışıydı.

Birkaç kez deneyip de "uçan" cadı falan görmeyince, öy

le doğaüstü bir olayla karşılaşmayacağıma' iyice inanmıştıııı

Ama don Juan 'ın o "güçlülük" gösterileri öyle güzeldi k i ,

varsın b u gece d e böyle geçsin diye geçiriyordum.

"GÖRME" İŞİ

Gün ağarırken don Juan gelip yanıma oturdu . Bitkin gö

ıiinüyordu. Yerinden kımıldayamıyordu. Sırtüstü yere yatıp

"Karıyı delemedik." diye mırıldandı. Çok ilgimi çekmişti bu

sözeri. Don Juan aynı şeyi yineleyip durmaktaydı. Her deyi

şinde sesinin titremi daha da üzgün ve umutsuzluk doluydu.

Tanımsız bir tasa kaplamıştı benliğimi. Don Juan 'ın üzgüsü

bana da bulaşmıştı.

Aradan birkaç ay geçmiş, don Juan bu olayla ilgili hiçbir

söz etmemişti. Bu işi ya unutmuş ya da çözümlemiştir diyordum. Ne var ki, bir gün don Juan'ı çok heyecanlı bir durumda buldum. Alıştığım o sakin haline hiç uymayan bir biçimde, bir önceki gece "karatavuğun" gelip önünde durduğunu ve kendisine dokunurcasına yaklaştığını, buna karşın kendisinin uyanamamış bulunduğunu söyledi . Kadın öyle kurnazca davranmış ki, don Juan onun geldiğinin farkına bile varamamış. Ne ki, şansı yaver gitmiş de tam zamanında uyanıvemliş

ve yaşamını kurtarmak için korkunç bir çatışmaya girişmiş.

Don Juan 'm sesindeki titrem öyle dokunaklıydı, öyle acıklıydı ki ! İçim, ona karşı sevgi, koruma duygularıyla doluverdi.

Don Juan , o cadıya engel olmak için hiçbir c;aresi kalmadığını sıkıntılı ve üzünçle dolu bir sesle anlatmış, gene çıkıp geliverirse, bunun artık yaşamının sonu demek olacağını belirtmişti. Ne yapacağımı, ne diyeceğ imi bilemeden, ağlamaklı, onu dinliyordum. Don Juan, bu derinkaygımın farkına varmış olacak ki, yüreklilikle gülmeye başladı. Omuzumu tıpışlayıp, aldırmamamı, henüz oyunu yitirmiş bulunmadığını, elinde bir koz daha bulunduğunu, kendisini savunmak için bir

fırsat daha olduğunu söyledi.

"Bütün koşullan inceler, ona göre davranır bi savaşçı ."

dedi gülümseyerek. "Yapamayacağı işe bumunu sokmaz bi

savaşçı."

Don Juan, gülümseyişiyle o uğursuz karayıkım (felaket)

bulutlarını dağıtıvermişti. Başımı okşamaktaydı.

Birden, "Gel gör ki," dedi, "bütün bu dünyada kala kala

tek koz kaldı elimde. Evet, o da sensin! " Gözlerimin içine baka baka söylemişti bunları.

"Ne?"

"Cadıyla savaşımımdaki kozum sensin."

Ne demek istediğini anlayamamıştım. Don Juan kadınların beni tanı madığını, ve bu kozu tasarladığı biçimde oynarsam o "karıyı delme" olasılığının çok kuvvetli bulunduğu açıklamasını yaptı.

"O ' karıyı delme ' ne anlama geliyor?"

"Onu öldüremezsin ama balon deler gibi delebil irsin. Bumı yaparsan eğer, peşimi bırakır. Ama takma kafanı şimdi buna. S ırası gelince yapman gerektiğini anlatırım sana."

Aylar geçm işti. Tam bu oJayı unutmuş olduğum bir sıracb

don Juan ' ın evine gitti ğimde bir şaşırtıyla k arşılaştım . Don

Juan koşa koşa gelmi ş ve arabadan çıkmamı söylemişti.

"Hemen git burdan," diye fısıldamıştı kulağıma büyük biı

telaşla. "İyi dinle beni, git bi tüfek al, ya da bul buluştur. Am;ı

kendi tüfeğin olmasın. Anlıyor musun? Seninki olmas ı n cia

ne olursa olsun, bi tüfek bul ve hemen buraya getir!"

"N e yapacaksın tüfeği?"

"G it dedim sana ! "

B i r tüfek bulup dönmüştüm. Yanımda satınalacak par:·

bulunmadığından, g idip bir arkadaşımın eskice bir tüfeği n ,

almıştım. Don Juan tüfeğe bakmadı bile; gülerek beniınk.

öyle, sert konuşmasının nedenini açıkladı. Meğerse karat;ı vuk evin
çatısındaymış da don Juan onun beni gönnesini i :-.

tememiş.

"K aratavuğu çatıda görünce bi tüfek getirirsen karıyı tii ·

fekle delers i n diye düşünmüştüm," diyordu don Juan. ·'Anı : :

sana b i şey olsun istemem; onun için, gidip bi tüfek satına!

manı ya da bi yerlerden bulm anı söylemiştim. İşini bitirdik

ten sonra tüfeği parçalayıp atman gerekiyor da ... "

"Ne işimin bitmesi?"

"Karıyı tüfekle deldikten sonra yan i . "

D o n Juan, tuhaf kokulu bir bitkinin taze yapraklarıyla .,,,,.

saplarıyla ovalaya ovalaya tüfeği bana temizlettirdi. Kend

eliyle iki fişek tem izleyip çifteye sürdü. Sonra da, evin önü ı :

"GÖRME" işi

de saklanıp karatavuk çatıya konana dek beklememi, iyice ni

ş an aldıktan sonra iki tetiği de birden çekmemi söyledi. S açmalardan çok, şaşırtının etkisi karıyı delecekmiş, ve yeterince güçlü ve kararlı olursam, cadının don Juan ' la bir daha uğraşmamasını sağlayabilecekmişim. Bu b akımdan bu işi ele almamdaki niyetimin ve karıyı delmedeki kararlılığımın kusursuz olması gerekirmiş.

Don Juan, "Ateş ettiğin anda çığlığı basmalısın," dedi.

"Yeğin, delici bir çığlık atmalısın. "

Ardından evin ramadasından üç metre uzakta bir yere

odun ve kamış parçaları yığmaya b aşladı. Beni, bu yığınlara

yaslanarak oturttu. Oldukça rahat bir yerdi burası. Yarı oturur

gibi , sırtım iyice desteklenmiş bir durumdaydım ve çatıyı rahatça görebiliyordum.

Don Juan, cadının çıkması için henüz erken olduğunu ve

karanlık basana dek bütün hazırlıklarımızı tamamlamamız

gerektiğini; sonra da eve girip içerde kalacağını ve böylece

karının ona s aldırmasını sağlayacağını söylüyordu. Kendimi

gevşek tutmamı, dikkat çekmeden ateş edebileceğim rahat bir

durumda beklememi de ekledi. B irkaç kez çatıya nişan aldırdıktan sonra, çifteyi omuzuma yerleştirip nişan almanın çok yavaş ve oyalayıcı olduğunu belirtti. Ve tüfeğin altına bir destek kurmaya b aşladı. Sivri uçlu bir demirle yerde iki derin delik açıp ucu ç atall ı iki değneği bu deliklere yerleştirdi. Çatallı bölümlerin arasına uzunca bir sırık b ağladı. Tüfeğimi bu çubuğun üzerine dayayarak çatıya kolayca nişan alabilmemi

sağlamıştı.

Don Juan göğe bakarak eve g irme zamanının geldiğini

söyledi. Kalkıp, bu işin ş aka götürür yanının bulunmadığını

ve kuşu ilk atışta vurm am gerektiğini b i r kez daha vurguladıktan sonra, y avaş yavaş eve girdi.

Don J uan gittikten sonra birkaç dakikalık bir alacakaranlığın ardından hava birden kararmıştı . Sanki benim yalnız kalmamı bekliyordu da ansızın bastırmıştı karanlık. Gözlerimi dikmiş ç atının karaltısını seçmeye çalışıyordum; ufuk henüz biraz aydınlık olduğundan, ç atın ın dış ç izgilerini görebi-

liyordum. Ama, sonra hava kapkara oldu ve evi görmem çok

güçleşti. S aatlerce bir şey göremeden çatıya bakıp durdum .

Kuzeye doğru uçmakta olan iki baykuş görmütüm. Kanatları

öyle geniş açılmıştı ki, karatavuk olamazlardı. Çok geçmeden

ç atıya konmakta olan küçük bir kuşun karaltısı ilişti gözüme.

Kuşkusuz, bir kuştu bu ! Yüreğim hızla atmaya başlamıştı.

Kulaklarımda bir vınlama duydum. Karanl ıkta nişan alıp iki

tetiği birden çekiverdim. Yaman bir gümbürtü kopmuştu. Tüfeğin dipçiği ornuzumu geriye itmiş ve tam o anda kulakları tırmalayan keskin, korkunç bir insan çığlı ğı işitmiştim. Uğursuz, yüksek sesli bir haykırıştı bu ve çatıdan gelmekteydi. All ak bullak olmuştu zihnim. Hemen, don Juan ' ırı, ateş ederken bir çığlık atmamı uyarmış olduğu geliverdi aklıma. Unutmuştum bağırmayı. Çifteyi gene doldurmayı geçiriyordum ki, don Juan kapıyı açarak koşa koşa yanıma geldi. Elinde bir fener vardı ve çok s inirli görünüyordu.

"Galiba zıbarttın karıyı," dedi . "Kuşun ölüsünü arayalım,

gel. "

Don Juan bir merdiven get irdi ve çıkıp ramadanırı üzerine bakmamı i stedi. Ama bir şey bulamamı ştım . Kendisi de çıkıp baktı; o da kuş ölüsüne benzer bir şey bulamadı.

Don Juan, "Kuşu paramparça mı ettin, ne; o zaman da bi

tüyünü falan bulmamız gerekir," dedi.

Önce ramadanın oraları sonra ela evin çevresini aramaya

koyulduk. Sabaha elek fenerin ışığında arayıp durmuşuz. S abahleyin gene taradık geceleyin aradığınız yerleri. Öğleden önce saat 1 1 :3 0 ' da don Juan

aramamıza son vereli. Yere çöküp kaygıl ı bakışlarla bana bakıyor, sıkılgan bir gülümsemeyle düşmanını alt edemediğimi, yaptığımız işin karıyı daha da öfkelendirmekten başka bir işe yaramadığını, artık her an ölümünü bekler duruma düştüğünü söyledi.

"Ama sen güven içindesin," diye ekledi, "karı seni tanımıyor çünkü . "

Ayrıl acağım sırada arabama giderken, tüfeği kırıp atayım

mı diye sormuştum. Tüfeğin bir şey yapmadığını, onu arka-

"GÖRME" İŞİ

daşıma geri verebileceğimi söylemişti. Don Juan ' ın gözelrinde derin bir umutsuzluk sezmiştim. Yüreğim parçalanmıştı; nerdeyse ağlayacaktım.

"Sana bir yardımım dokunabilir m i?" diye sordum .

"Yapabileceğin bi şey yok k i , " diye yanıtladı.

Bir an sessizce durduk. Hemen gitmek istiyordum ordan.

Dayanılmaz bir üzüntü iç i ndeydim. Ne edeceğimi bilemiyordum.

Don Juan, "Sahiden bana yardım etmek ister misin?" diye soruverdi. Sesi bir çocuk sesi gibiydi.

Bütün varlığımla her şeyi yapmaya hazır olduğumu belirttim. Ona olan sevgimin derinliğini, ona yardım edebilmek için hiçbir şeyden kaçı nmayacağım ı söyledim.

Don Juan gülümseyerek gerçekten doğru mu söylediğimi

sordu bir kez daha. Ben de ateşli bir biçimde ona yardım etme isteğimi bir kez daha doğrul adım.

Don Juan, "Eğer içtenlikle söyl üyorsan, bi şansım daha

var demektir, " dedi.

Çok sevinmiş görünüyordu. Ağzı kulaklarına varırcasına

gülümsüyor, neşelendiği zamanlar yaptığı gibi ellerini çırpıp

duruyordu . Havasının bu denl i değişmesinden ben de etkilenmiştim . B ütün o üzüntüler, kaygılar yitivennişlerdi de, yaşam gene açık lanamaz bi biçimde coşmaya başlamıştı. Don Juan

oturdu. Ben de yanına oturdum. Don Juan uzun uzun bana

baktıktan sonra sakin ve kararlı bir biçimde benim gerçekten

o anda ona yardım edebilecek tek kimse olduğumu; ve çok

çekincel i ve özel bir yapmamı isteyeceğini söyledi.

Kabul edip etmeyeceğimi görmek istercesine bir an duraksafl1ıştı. Onun için her şeyi göze alacağımı yineledim. , D o n Juan, " O karıyı delmek için bi silah vereceğim sana."

dedi.

B ir torbadan uzun bir nesne çıkarıp bana verdi. Elime alıp

incelemeye başladım. B ir ara elim den düşürür gibi olmuştum.

Don Juan, "Yabandomuzu," diye sürdürdü. "Bunla deler-

BİR BAŞKA GERÇEKLİK

sin karıyı . "

Elindeki şey bir yabandomuzunun kurutulmuş ö n ayağıydı. Derisinin çirkin bir görünümü v ardı, kıllarına dokunmak tiksindiriyordu insanı. Toynağı bozulmamış tı; iki yarıları da

açıkça gerilmişti. Korkunç bir görünümü v ardı bu şeyin. B ir

an midem bulanıverdi. Don Juan çekiverdi ayağı elimden.

"Karının tam göbeğine saplamalısın yabandomuzunu."

dedi.

"Nee?" deyivermişim kısık bir sesle.

"Bunu sol elinle kavrarsın, dürtüverirsin karının karnına.

O kadın büyücü olduğundan, bu yabandomuzu onun karnına

batınca, artık bi başka büyücü dışında hiç kimse bilemez bunun karıya saplandığını. Sıradan bi s avaş değil ki bu; büyücüler s avaşı olacak. Şu tehlikesi var: B unu kadının kamına saplayamazsan, seni bir çarpar da oracıkta ölürsün. Ya da dostları, yakınları seni vururlar, bıçaklarl ar. Ama bakarsın, sıyrıksız atlatırsın bu savaşı.

"Başarabilirsen, bu yabandomuzu ayağı cehennem azabı

çektirir kadına da artık bana hiç dokunamaz. "

S il baştan bunal tıcı bir kaygıya kapılmıştım. Don Juan ' a

olan sevgim sonsuzdu. Hayrandım ona. Benden b u i ş i yapmamı istediği sırılarda, artık onun yaşam biçimini ve bilgisini erişileb ilecek en yüksek bir baş arı olarak değerlendirir duruma gelmiş bulunuyordum. B öyle bir kimsenin ölmesine nasıl göz yumabilirdim ki? Ama kendi yaşamımı böyle bile bile

nasıl tehlikeye atabilirdim? Kendimi bu düşüncelere öylesine

kaptırmıştım ki, don Juan omuzumu sıv azlarken kendime

gelmiş ve onun ayağa kalkmış olduğunu görmüştüm. B aşımı

kaldırıp baktım; sevecen bir gülüşle bana bakmaktaydı.

"Gerçekten bana yardım etmeye karar verdiğinde, dönüp

gelirsin buraya." dedi. "Ama o z amana kadar gelme. Geri gel irsen, ne yapılacağını bilmiş olacağım. H aydi git ş imdi!

Dönmek istemezsen, onu da anlarım. "

B irden ayağa kalkıp arabama doğru yürüdüm. Ve çikip

gittim. Don Juan aslında beni büyük bir sıkıntıdan kurtarmı�-

"GÖRME" İŞİ

tı. İşte ordan ayrılmıştım v e bir daha da dönmek zorunda de

ğildim Ne var ki, böyle özgür kalışım, beni rahatlatmış değildi. B ir süre yol aldıktan sonra, düşünmeden direksiyonu çeviriverdim ve don Juan'ın evine doğru arabayı sürmeye başladım.

Don Juan halii ramadanm altında oturmaktaydı. B eni görünce pek şaşırmışa benzemedi.

"Otur bakalım şöyle," dedi. "Batıdaki bulutlar öyle güzel

ki! Az sonra hava kararacak. S akin s akin otur, tadını çıkar

alacakaranlığın. Ş imdi istediğini yap. B en sana söyleyince de

dosdoğru şu parlak bulutlara bakarsın ve alacakaranlığın sana güç ve erinç verrnesini dilersin."

B ir iki saat yüzüm batıdaki bulutlara dönük, oturdum.

Don Juan içeri girmiş orada kalmıştı. H ava kararmaya başlayıncı, çıkıp yanıma geldi.

"Şimdi akşam karanlığı çöktü," dedi, "kalk bakalım !

Gözlerini kapama, doğruca bulutlara bak . Kollarını yukarı

kaldır-ellerini, parmaklarını aç, ger. Olduğun yerde koşar gibi yap."

Dediklerini y apmaktaydım . Kollarımı başım ın üzerine

doğrn kaldırıp yerimde sayarak koşmaya başladım. Don Juan

yanıma gelip devinimlerim i düzeltti . Yabandomuzu ayağını

sol e limen ayasına yerleştirerek başparmağımla kavrattı. Ardmdan, kollarımı aşağıya doğru çekerek batı ufkundaki koyu gri bulutlara doğru yöneltti. Parmaklarımı yelpaze gibi açarak, ayalarıma doğru kıvrık tutmamı

i stedi. Parmaklarımın bu biçimde dışa doğnı geri l i tutulmasının önemi büyükmüş; içe

doğnı kıvırırsam, afa.cakaranlıktan güç ve erinç dilemek yerine, ona gözdağı vermiş olurmuşum. Koşma biçimimi düzeltmişti. Tekdüze ve yumuşak olmalıymış adımlarım; koll arım gerili, alacakaranlığa sahiden koşarm ı şçasına . . .

O gece uyku tutam ı ştı bir türl ü . B eni yatıştırmak b i r yana,

tam tersine içimi çoştunrıuştu alacakaranlık duası .

"Öyle çok şey var ki yaşamımda askıda kalmış .. . " dedim,

"henüz sonuçlanmamış öyle çok şey var k i ! "

Don Juan yumuşakça güldü kıkır kıkır.

"Hiçbi şey aslında kalmaz bu dünyada." dedi. "Hiçbi şey

bi lmez, hiçbi şey sonuçlanmaz. H aydi uyu bakalım."

Öyle yatıştırıcı gelmişti ki don Juan 'ın bu sözleri .. .

Ertesi sab ah saat on sıralarında don Juan yiyecek b i r şeyler getirmişti. S onra işimize başladık. Don Juan, kadına öğle v akti ya da öğleden biraz önce yaklaşacağımızı fısıldayarak

söylüyordu. Günün bu erken saatlerinin en uygun zam an olduğunu, cadıların bu vakitte henüz güçlerini toplayamamış.

gözlerini açamamış bir durumda bulundukl arını; ama gene bu

yüzden de büyücü kadının bu saatlerde evinden dış arıya çıkmayacağını belirtti. Soru falan somrnyordum. Don Juan sonra beni karayoluna çıkardı ve arabayı yolun kıyısına çekip park etmemi söyledi. Orada beklememiz gerektiğini bildird i .

Saate baktım; o n bire beş vardı. Sık s ı k esniyordum. Uykumu alam amıştım. Zihnim dağınıktı.

B irden, don Juan dikilerek beni dürttü. Yerimden fırlamıştım.

"İşte geliyor ! " dedi.

Ekili bir tarlanın kıyısını izleyerek yola doğru gelmekte

olan bir kadın gördüm. Sa6 koluna geçirdiği bir sepet taş ı maktaydı. O ana dek , bir dört yolağzına y akın bir yerde park etmiş bulunduğumu fark etmemiştim. K arayolunun her iyi

yan ında ana yola koşut iki patika uzanıyor, daha genişçe ve i ş lek bir şose oyul da karayolunu diklemesine kesiyordu. O yolu izleyenler, karayolunu geçmek zorunda kalıyorlardı anlaş ı lan.

Kadın daha şosedeyken, don Juan, arabadan çıkmamı istedi.

"Haydi, hemen çık ! " derken oldukça sertti sesi.

Boyun eğip çıktım. K adın karayoluna çok yaklaşmıştı.

Kadına doğru koştum. Giysileri yüzüme değene dek yaklaştım.

Yabandomuzu ayağını gömleğimin altından çıkartıp toynağı -

"GÖRME" İŞİ

nı kadına sapladım. Elimdeki o kütçe toynak kolayca batıvermişti kadına. Gözlerimin önünden kıvrım kıvrım bir gölgenin geçiverdiğini gördüm. B aşımı sağa çevirdim; kadın y irmi

metre ötede yolun karşı kıyısında duruyordu. Oldukça genç

ve esmer b ir kadındı; güçlü, tıknaz b ir kadın. B ana gül ümsemekteydi. İri iri beyaz dişlerini gösteren uysal bir gülümsemeydi bu. Gözlerini rüzgardan korur gibi kısmıştı. Sepeti hala sağ kolunda asılı durmaktaydı.

B enzersiz bir biçimde karışmıştı aklım. Dönüp don Juan ' a bakayım dedim. Deliler gibi koll arını sallıyor, geri gelmemi imliyordu. Koşarak arabaya v ardım. Üç dört adam hızlı hızlı bana doğru geliyorlardı. Hemen arabaya dalıp öbür yöne doğru sürdüm.

Ne oldu diye don Juan 'a sonnak i stiyordum, ama konuşamıyordum. Kulaklarımda dayanılmaz bir zonklama vardı . Tıkanacağım sanıyordum. Oysa don Juan neşeli görünüyordu.

Gülmeye başladı. B aşarı sızlığım onu tındırmamıştı. El lerimle direksiyonu öyle sıkı kavramışını k i , kımıldatamıyordum onları. Donup öyle kalmışlardı s anki . Kollarım kaskatı kesilmişti, bacaklarım da öyle . . . Ayağımı bile gaz pedalından çekemiyordum.

Don Juan sırtımı okşayarak gevşememi söyledi. kulaklarımdaki zonklama azar azar yitmekteydi.

"Ne o ldu orda yahu?" diye sordum sonunda.

Don Juan yanıt vem1İyor, çocuklar gibi kıkırdayarak gülüyordu. Sonra, kadının elimin altından nasıl kaçtığına dikkat edip etmemiş olduğumu sordu. Kadının öyle hızla kaçıverişini övüp durdu. Konuşmaları öyle tutarsız gelmişti ki bana, onu izleyemez duruma gelmiştim. Kalkıp kadını övsün ! Kadının yaman, kusursuz bir güce sahip olduğunu ve amansız bir düşman olduğunu ballandıra ballandıra anlatıyordu.

Bu başarısızlığıma bir diyeceği yok mudur diye sordum

don Juan 'a. H avasındaki bu değişiklik beni gerçekten şaşırtmış ve tedirgin etmişti. Oysa, bayağı sevinmişti bu işe adam . . .

Don Juan durmamı istedi . Arabayı yolun kıyısına çektim.

Elini omuzuma koyarak delici bakışlarıyla baktı gözlerime.

"Bugün yaptığım şey bi numaraydı." dedi sözünü sakınmadan. "Bi kuraldır bilgi adamının çömezini kapana kıstırması . B ugün seni tuzağa düşürdüm ve öğrenmen uğruna seni mahdepsiye getirdim. "

Apışıp kalmıştım. N e düşüneceğimi bile bilemiyordum.

Don Juan, kadınla o karşılaşmamın bir tuzak olduğunu anlatmaya başladı. O kadını aslında kendisine düşman falan olmadığını, asıl amacının beni onunla karşılaştırmak olduğunu, bu karşılaşmanın da işte böyle onu delmeye ç alıştığım zamanki

denli kendimden geçmiş ve güçlü bir duruma rastlamış olmanı koşullarını da karşıladığını söylemekteydi. Kararlılığı överek sonuna kadar dayanmamı çok beğendiğini ekledi.

S onra da, bütün o yaptıklarımın, farkında olmadan kadının

karşısında gösteriş yapmaktan öte bir şey olmadığını belirtti.

"Ona dokunacağını sandın ha ! " dedi. "Olanaksız bi şeydir bu. Yalnızca pençelerini göstermiş oldun ona. Artık, korkm adığını gördü senin. Meydan okudun ona. Seni aldatmak için o karıyı kullandım; çünkü çok güçlü , amansız, kinci bi

cadıdır o. Erkekler o denli amansız bi düşman olamazlar; bi

sürü işleri vardır onların da .. . "

İçim öfkeyle dolmuştu . İnsanın en içten duygularıyl a ,

bağlılığıyla b u denli oynamaması gerektiğini söyledim .

Don Juan gözünden yaşlar boşal ana dek güldü; ve ond:rn

tiksindim. Suratına bir yumruk atıp ordan gitmeyi geçirmekteydim. Gelin görün, gülüşünde öyle yabansı bir tartım v ard ı ki, elim kolum bağlanmışçasına beni oraya mıhlamıştı.

Don Juan, "Kızma o kadar, canım . " diyerek beni yatıştır·

maya çalışıyordu. Ardından, bu edimlerinin boş yere yapıl madığını, çok eskiden kendi velinimetinin de kendisini tıpk ı böyle tuzağa düşürerek yaşamını tehl ikeye atmış bulunduğu

nu anl attı. Üstelik velinimetinin acımasız bir kimse olduğu m ·

anlattı, v e onun, kendisini, don Juan ' ın kendisinin beni koi iamış olduğu gibi de kollamamı ş bulunduğunu açıkladı. S onra sert bir biçimde, o kadının gücünü don Juan ' ın kendisi üze

rinde denemiş olduğunu ve az kalsın kendisini öldüreceğini

de ekledi.

Don Juan gülerek, "Artık onunla oynadığını anladı kadın," dedi, " artık nefret eder o senden. B ana bi şey yapamaz; öcünü senden çıkaracak. Ama bilmiyor henüz ne denli güçlü

birisi olduğunu . Onun için azar azar sınayacak seni. Artık,

kendini savunmak i çin öğrenmekten başka bi yol kalınıyor

senin için. Yoksa düşersin eline o hamın alimallah ! Hiç ş akası yoktur haa ! "

Don Juan kadının ötelere nasıl uçuvermiş olduğunu anımsattı.

"Öfkelenme canım." dedi. "Bi numara falan yaptı sanma.

İşten bile değildi öyle uçuvermek onun için."

Kadın el imden öyle bir sıyn lışla kaçıvermişti ki, kızmamak olanaksızdı . Gözlerimle görmüştüm; zıplayıvermiş ve bir kıpıda yolu boydan boya geçmişti. Yoktu başka türlü bir

açıklaması bu kesinlikle gözlemlemiş olduğum şeyin. O andan başlayarak tüm dikkatimi bu olaya venn i ş ve topladığım

"kanıtlar" azar azar birikerek, onun beni gerçekten izlemekte

olduğuna inanmama yol açmı ştı. Sonunda öyle bir duruma

gelmiştim ki, bu yersiz korkumun yarattığı gerilime dayanamayarak çömezliğimc son venniştim.

S aatlerce sonra don Juan 'ın evine döndüm. Vakit öğleden

sonraydı . Don Juan beni beklemekteydi. Arabadan iner inmez

yanıma geleli ve tuhaf tuhaf yüzüme baktı. Çevremde b ir iki

kez dolandı .

Ben daha bir şey diyemeden , "Nedir bu sinirl i halin?" diye sordu.

O sabah bir şeyin beni ürküttüğünü, o eskiden olduğu gibi, çevremde bir şeylerin sinsice dolaşmakta olduğunu anlattıın. don Juan oturdu ve düşünceye daldı. Yüzünü , az gördü

ğüm ciddi bir ifade kaplamıştı. Yorgun görünüyord u . Yanına

oturup notlarımı düzenlemeye başladım.

Çok uzun bir duraklamadan sonra, don Juan ferahlamış

gibi gülümsedi.

"Bu sabah duyduğun o şey, su kaynağı perisiydi." dedi.

Bu güçlerle hiç ummadığın zamanlarda karşılaşabileceğini

söylemiştim sana. Ben de seni anladın sanmıştım."

"Anlamıştım tabii ! "

"Ne bu korkun öyleyse?"

Verecek bir yanıt bulamadım.

Don Juan, "O peri seni izl iyor," dedi . "Sudayken bi kez

dokanmıştı sana. B ak sana söylüyorum; gene gelip değecek

sana. Eğer hazır değilsen, ölmen işten bile değildir."

Don Juan 'ın bu sözleri telaşlandım1ıştı beni. Gene de garip duygular içindeydim; telaşlıydım, ama koımuyordum. Artık başıma gelenlerden hiçbiri bende o eskiden duyduğum yersiz korkuları doğurmuyordu.

"Ne yapmam gerekiyor?" diye sordum.

"Ne de ç abuk unutursun," dedi don Juan. "B i lgi yolunda

itilmek de gerektir. Boyuna mahmuzlanmamız gerek öğrenmemiz için. Hep bi şeylerden kaçınmamız, bi şeylere hazırl anmamız gerekir bilgi yolunda. Ve o bi şeyler de kendi benliğimizden daha büyük, daha güçlü, anl aşılmaz şeylerdir. Bu anlaşılmadık güçler gelir buluverir adamı. İşte şimdi de su

kaynağı perisi çıktı ortaya; ardından bi bakmışsın kendi dostun ç ıkagelmiş -sözün kısası kendini savaşıma hazırlamaktan aşka bi seçeneğin yok .. . Yıllar önce la Catalina'ydı seni mahmuzlayan; yalnızca bi büyücüydü o, ne var! Kolaydı o

savaşı kazanman.

"İşte, dünya böyle ürkünç şeylerle dopdoludur; ve dört b i

yanı bilinmedik, amansız güçlerle çevrilmiş zavallı yaratıklarız bizler. S ıradan biri, bilgisiz biri, bu güçlerin açıklanabileceğini ya da değiştirilebileceğini sanır. Nasıl yapılacağını bilmez bunun, ama insanlığın bi gün gelip bunları açıklayabileceğine, onları er geç değiştirebileceğine inanır. Oysa bi büyücünün onları açıklamak ya da değişimıek gibi bi düşü yoktur.

S alt, kendisini yeniden yönlendirmek ve onların doğrultusuna uydurabilmek amacıyla bu güçleri öğrenmektir ereği. İ�ıc

"GÖRME" İŞİ

püf noktası budur işin. B i kez çakmayagör işin püf noktasını . . . Zor gelmez o zaman büyücü olmak sana. Bi büyücü , sıradan bi insana oranla azıcık daha hallicedir. B üyücülük, daha iyi bi yaşam sağlamaz adama. B ı rak daha iyisini, üstelik köstekler bile adamı büyücülük. Altüst eder yaşamını; bulandırır. Açmayagörsün bi kez kendisini bilgiye bi büyücü; sıradan bi adamdan bile daha çok yer sille tokat yaşamdan. B i de çevresindeki kişilerin ondan tiksinip, ondan korkmaları var;

onu silmek için uğraşmaları var. bir de hepimizi saran o bilinmedik, o amansız güçler, büyücülerin de sırf bi canlı varlık olmalarından, onlar için daha da büyük bi tehlike oluşturmaları var. B i adam çıkıp seni vursa, yeterince çekersin acı; ama, bi dostun sana dokunmasının yanında bi hiç kalır o acı. Kendisini bilgiye açan bi büyücü , bu güçlerin eline düşer de dengesini konımak için tek bi yol kalır önünde: O da bi savaşçı gibi duymak ve davranmaktır. B ak gene söylüyorum : Bilgi

yolunda yaşamını ancak bi yaşam sürdürebilmesinin tek etkeni, bi s avaşçı olmanın verdiği güçtür.

"Kendimi sana görmeyi öğretmek için adamışım. Ben

kendim yapmak istediğim için yapıyorum bunu; sen seçilen

kimsesin de ondan yapıyorum. Seni Mescalito göstermişti bana. Ama benim içimden de geliyor san a bi savaşçı gibi duymayı, <lavranmayı öğretmek. Kanımca savaşçılık başka her şeyden daha yeğdir. İşte ben de bu yüzden sana o güçleri bi

büyücünün algıladığı denli göstem1eye çalıştım. Onların bu

korkunç bu çarpıcı etkisi olmadan nasıl bi savaşçı olunabilir

ki! Önce bi savaşçı olmadan görmek insanı enez kılar. Göstermelik bi alçakgönüllüli.ik takınmana, çekilınene, kaçmana yol açar. İlgisizliğin yüzünden çürüyüp gider gövden. U n

ufak olmayasın, silinip gitmeyesin diye seni bi sav aşçı yapmaktır ilk görevim.

"Sık sık işittim senin hep ölmeye hazır olduğunu söyledi ğini. Ne gerek ar ki böyle bi yaklaşıma? kanımca gereksiz bi düşkünlüktür bu senin davranışın. B i savaşçı yalnızca savaşa hazır bekler. B ir de ana babanın, ruhunu incitmiş olduğunu söyler durursun. Evet, insan ruhu kolayca inciniverir; ama se-

nin incindiğini söylediğin edimlerle olmaz bu. Doğru-senin

anan baban seni incitmişler .. . Ama sana göz yummalarıyla,

seni hanım evladı gibi yetiştim1eleriyle, aşırı kanat germeleriyle .. .

"Bi savaşçının ruhu düşkünlüklerden, yakınmalardan

arınmıştır; kazanmanın ya da yitirmenin bi anlamı kalmamıştır onun için. Yalnızca savaşmayı bilir bi savaşçı; ve her s ava

şım bu dünya üstündeki son sav aşmış gibi gelir ona. O yüzden savaşımın sonucu pek ırgalamaz onu. Ve son savaşı gelip çattığında, bırakıverir ruhunu uçsun diye berrak, özgür .. . Ve

çarpışa ç arpışa, istencinin kusursuz bi biçimde sürdürdüğünü

bilincinde, güler bi savaşçı, ve güler. "

Yazm ayı bitirince başımı kaldırıp yüzüne baktım. Don Juan dalınç içinde bana bakıyordu. Sonra başını iki yana salladı ve güldü.

İnanmazmış gibi, "Her bi şeyi de yazar mısın? " diye sordu. "Genaro, hep böyle yazdığın için seninle doğru dürüst konuşulamayacağını söy lcmişti. Haklıymış adam ! Hep yazan birisinin yanında insan nasıl konuşur?"

Don Juan kendi kendine gülerken, ben de yaptığım işi savunmaktaydım .

"Aldırnıaa ! " dedi. "Eğer sen de görmeyi öğrenirsen, kendi acayip yönternlerinle yapacaksın bu işi."

Sonr:ı ayağa kalktı ve göğe baktı. Öğle olmuştu . Dağlarda bil diği bir yere avlanmaya gitmek için henüz vaktimiz olduğunu söyledi.

"Ne avlayacağız?" diye sordum.

"Çok özel bi hayvan. Geyik de olabil ir, yabandomuzu da.

B i dağ asal anı bile olur. "

Bir süre sustu, v e ekledi: "Kartal bile olur. "

Kalkıp, arabaya doğru giden don Juan ' ı izledim. B u kcı.

hangi hayvanı avlayacağımızı kestirmek için yalnızca gözienı

yapacağımızı söylüyordu. don Juan , tam arabaya girecekken ,

bir şey anımsamış gibi, gülerek bu yolculuğumuzu crtcknıc�

zorunda olduğumuzu söyledi. Önce, öğrenmem gereken h ı

şey v armış ve ben bu şeyi öğrenmeden bu ava çıkmamız olanaksızmış.

Geriye dönüp gene ramadanın altında oturduk. Sormak

istediğim yığınla soru vardı, ama don Juan daha ben ağzımı

açmadan konuşmaya başlamıştı bile.

"Bi şey daha kaldı, bi s avaşçıya değgin, öğrenmen gereken," dedi. "Bi savaşçı kendi dünyasının öğelerini kendisi se

çer. "

"Geçen gün gördüğün o dost var y a ; hani sonra iki kez yı-

kamıştım seni? Ne hata yapmıştın o zaman, biliyor musun?"

"Hayır."

"Kalkanlarını yitirmiş tin."

"Ne kalkanı? Ne diyorsun sen?"

"Bi savaşçı kendi dünyasının nesnelerini kendisi seçer dedim ya! İşte, özenle seçer onları. Çünkü seçtiği her nesne, kul l anmak isteği güçlerin saldırısından korunacağı bi kalkandır. Örneğin, bi savaşçı kendini bi dosttan korumakta kullanır kalkanlarını.

"O bilinmedik güçlerin çevresini s ardığı sıradan bi kimse,

farkına bile v armaz onların; çünkü kendisini koruyan bişka

türden özel kalkanlarla donanmıştır o kimse."

Don Juan bir an durup yüzüme b aktı. B ir soru sezmiştim

gözlerinde. Ne istediğini anlayamamıştım.

"Peki neymiş bu kalkanlar?" diye dayattım .

"İnsanların yaptığı şeyler yani, " dedi don Juan.

"Hangi yaptığı şeyler?"

"E .. . B ak bi çevrene ! İnsanlar nelerle uğraşıyorlarsa, işte

o şeyler. İşte bunlardır onların kalkanları . B i büyücü sözünü

ettiğimiz o bilinmedik, amansız güçlerle karşılaştığı zaman,

yarığı açılıverir, ve her zamankinden daha da duyarlı ve anık

kılar kendisini ö lümüne. O yarıktan girer ölüm demiştim sana ya! Yarığı açılıverince, insanın istenci anık durmalıdır ki, o yarığı dolduruversin-yani, b i savaşçıysa o insan . . . Ama bi

savaşçı değilse, yani senin gibiyse, yarığının kapanması için,

bütün gücüyle aklını bu korkunç karşılaşmadan u zak tut-

mak için, gündelik edimlere dalmaktan başka bi çare bulamaz. Dostla karşılaştığın gün bana kızmıştın. Arabanı işlemez duruma getirdiğimde de kızmıştın bana; v e seni suya soktuğum zaman üşümüş ve fena kızmıştın. Giysilerin üstünde olduğundan daha da üşümüştün. Öfken ve üşümen, yarığını kapamana yardımcı olmuş, seni korumuştu. Ne var, yaşamıuun bu aşamasında artık o kalkanları herhangi bi kimse denli kullanamazsın. Bu güçlere değgin çok şey bilmektesin

ve şimdi artık bi savaşçı gibi duyumsayıp davranmana ramak

kalmış durumdasın. Güvenemezsin artık o eski kalkanlarına."

"Ne yapmam gerekir yani?"

"B i s avaşçı gibi davran ve kendi dünyanın öğelerini , nesnelerini seç. Çevreni artık öyle gelişigüzel şeylerle dolduramazsın. Ciddi ciddi anlatmıştım bunları sana. Şu anda ilk kez olarak eski yaşam biçimin seni koruyamaz hale gelmiştir."

"Kendi dünyamın öğclcrini seçmekle neyi anl atmak istiyorsun?"

"Bi savaşçı o bilinmedik ve amansız güçlerle karşılaşıverir; çünkü zaten onları arayıp durmaktadır. Bu yüzden hep anık tutar kendisini bu karşılaşmalara. Ama sen, hazırlık falan yapmış değilsin. O güçler bi geliverdiler mi üstüne, apı

şıp kalacaksın; yarığın açılıverecek korkudan da yaşamın

uçup gidiverecek sen karşı koyamadan. O halde, yapılacak ilk

şey, hazırlanmaktır. Dostun her an karşına pat diye çıkıvereceğini düşün ve hazırlıklı ol ! Bi dostla karşılaşmak pek eğlenceli bi şey değil herhalde- savaşçının yaşamını koruma sorumluluğunu yüklenmesi gerektir. İşte bu güçlerden biri kar

şına dikilir de yarığını açarsa, kendi kendine yapatmaya çalışmalısın yarığını. B unu başarabilmen için sana büyük erinç ve zevk veren bir takım şeyler bulman, seçmen gerekir; aklını

korkundan uzaklaştırmak ve yarığını kapatıkp kendini sapasağlam yapabilmek için, bile bile kullanabileceğin şeyler. . . "

"Nasıl şeyler örneğin?"

"Yıllar önce, bi savaşçının gündelik yaşamında yürek ta

şıyan bi yol izlemeyi s eçtiğini anlatmıştım sana. Yürek taşı -

"GÖRME" İŞİ

yan bi yolu isabetli bi biçimde seçmesidir b i savaşçıyı sıradan

bi kimseden ayıran. Sav aşçı o yolla bütünleşebi liyorsa, o yolu boydan boya aşarken büyük bi erinç duyuyor ve zevk alıyorsa, o yolun yürek taşıdığını bilir. İşte, s avaşçının kalkanl arını oluşturan şeyler, nesneler de, yürek taşıyan bi yoldaki şeylerdir."

"Ama henüz bir savaşçı olmadığımı söyledin ya; yürek

taşıyan bir yolu nasıl seçebilirim ki?"

"Bi dönüm noktasındasırı sen. B undan önce bir savaşçı

denli yaşamana pek gerek yoktu diyelim. Ş imdi işler değişti

artık; şimdi artık dört bi yarını yürek taşıyan bi yolun gereçleriyle donatmalısın ve başkaca her bi şeyi bırakmalı, tepmelisin. Yoksa öbür karşılaşmanda yok olur gidersin. Şunu da söyleyim ki, artık karşılaşma falan istemen de gerekmeyecektir. B akarsın, bi dost sen uykudayken gelivermiş; arkadaşlarınla konuşurken, yazı yazarken falan, gelivermiş ... "

"Onca yıldır gerçekten senin öğretilerin uyarınca yaşamaya çalışmaktayım, " dedim, "pek başarı l ı olamamışım anlaşılan. Şimdi nasıl birden daha iyi bir duruma geçebi leceğim?"

"Çok düşünüyor, çok konuşuyorsun. Kendi kendine konuşmayı bırakmalısın."

"O da ne demek?"

"Kendi kendine konuşup durmaktasın. Ama bi sen değilsin bunu yapan. Hepimiz yapmaktayızdır bunu. İçsel bi konuşmayı sürdürür dururuz. Düşün bi. Yalnız kaldığın zamanl ar ne yaparsın?"

"Kendi kendime konuşurum. "

"Neler dersin kendi kendine?"

"Bilmem ki, bir sürü şey derim herhalde."

"Bak ben deyivereyim sana neler dediğimizi kendi kendimize. Kendi dünyamıza değgindir bu konuşmalarımızın ço

ğu. Evet evet, üstelik bu içsel konuşmalarımızl a kurar ve ya

şatınz bu kendi dünyamızı."

"Nasıl yaparız bunu?"

"Kendi kendimizle konuşmayı kestiğim izde, dünya hep

olduğu gibi kalır. Biz kendi dünyamızı, kendi içsel konuşmalarımızla yenileriz, yaşamla tutuşturur canlandırır, doğrular ve sürdürürüz. Yalnız bunlar da değil, bi de kendi kendimize

konuşa konuşa seçmiş oluruz yolumuzu. İşte seçtiğimiz şeyi

böyle yineleye yineleye bi gün gelip de ölene dek sürdürmüş

oluruz. Evet, aynı şeyleri öldüğümüz güne değin yineler de

yineleriz.

"Bi savaşçı, bunu bildiğinden, bu içsel konuşmasını durdurmak için didinir. B i savaşçı denli yaşamak istiyorsan, bilmen gereken son şey de budur işte ! "

"Kendi kendime konuşmayı nasıl durdurabilirim?"

"Önce gözlerini biraz olsun rahatlatmak için kulaklarını

kullanmayı öğrenmelisin. Doğduğumuzdan bu yana, dünyayı

değerlendirmek için hep gözlerimizi kullanmışızdır. B aşkalarıyla da, kendi kendimize de çoğunlukla gönnüş olduğumuz şeyler üzerinde konuşuruz. B i savaşçı bunun da farkındadır;

ve dünyayı dinler. Dünyanın sesine kulak verir. "

Defterimi bir yana koydum. Don Juan güldü ve kendimi

zorlamama gerek bulunmadığını, dünyanın seslerini dinlemenin düzenli bir biçimde ve büyük bir sabırla yapıyması gerektiğini belirtti.

"Bi savaşçı, kendi kendisine konuşmayı keser kesmez,

dünyanın değişeceğini bilir," dedi, "ve kendisini o 'muazzam

sarsıntı 'ya hazırlanması gerekir. "

"Bu ne demek, don Juan?"

"Biz kendi kendimize, dünya şöyledir-böyledir ya da öyledir-şöyledir deyip durduğumuz için dünyayı o biçimlerde tanımış oluruz. Kendi kendimize, dünya öyledir-şöyledir demeyi bi durdurursak, dünya da öyle-şöyle olmaktan çıkıverecektir. Ama senin henüz öylesine muazzam bi sarsıntıya hazır olduğunu hiç sanmıyorum. O yüzden yavaş yavaş bozman,

çözmen gerekir o kurduğun dünyayı."

"Söylediklerini pek anlamış değilim. "

"Senin sorunun şu k i , insanların yaptığı şeyler, bizi çepe

çevre saran güçlere karşı birer kalkandırlar. B izlerin insan

olarak yaptığımız bu şeyler bize rahatlık verir, güven duymamızı sağlar. İnsanların yaptığı bu şeyler doğrudur ve çok önemlidir; ama yalnızca kalkan olarak .. . Ne yazık ki insanlar

olarak yaptığımız bu şeylerin kalkandan başka bi şey olmadı

ğını hiç öğrenemeyiz ve bunların yaşamımıza egemen olarak

yaşamımızı yıkmalarına göz yumarız. Hatta diyebilirim k i insanlığa göre, insanların yaptıkları bu şeyler dünyanın kendis inden bile daha büyüktür ve daha önemlidir. "

"Nedir dünya dediğin şey?"

Don Juan ayağıyla yere sertçe vurarak, "İşte burda kapsanan her şey, dünyadır," dedi. " Yaşam, ölüm, insanlar, dostlar, bizi kuşatan ne varsa, her şey. Kavranılamaz bi şeydir dünya.

Onu anlamamız olanaksızdır. Hiçbi zaman açıklayamayaca

ğız onun gizlerini. B iz de öyle bakmalıyız ona, salt bi giz diye ! "

"Ne ki, sıradan bi kimse öyle düşünmez. Dünya b i giz olmamıştır onun için, hiç. Ve yaşlanınca da, artık yaşamasına bi neden kalmadığını sanır. Yaşlı bi kimse için dünya tükenmiş

değildir. Yalnızca insanların yaptığı şeyler tükenmiştir. Ama

kafası öyle karışmıştır ki sersemce, dünyada kendisi için başka bi giz kalmadığını sanır. O kalkanlar karşılığında ödenen iğrenç bi bedeldir bu !

"Bi savaşçı bu koşulları bildiğinden, her şeye hakkını vermeyi öğrenir. İnsanların yaptığı şeyler hiçbi durumda dünyadan daha önemli olamazlar. Ve bunu bilen bi savaşçı da dünyayı sonsuz bi giz kaynağı, ve insanların yaptığı şeyleri de sonsuz bi saçmalık diye ele alır. "

15

"Dünyanın ses leri "ni dinleme al ıştırmalarına başladım ve bıı

nu, don Juan ' ın önerisi üzere, iki a y sürdürdüm . B akrnacl:ıı ı

dinlemek önceleri i şkence gibi gel m işti bana. Ama işkenu

nin daha da alası vardı: Keneli kendime konuşmamak . . . i k ı

ayın sonunda, içsel konuşmalarımı kısa kısa süreler boyuıc.ı

durdurabilmeyi ve dikkatimi seslere v ermeyi başarabilm i :·

tim.

On Kasım 1 969 s abahı saat 9 'da don J uan' ın evine v ;ı ı

mıştım.

Ben gelir gelmez, don Juan, "Hemen yola çıkalım," ckd ı

B ir saat kadar dinlendim ve ardından doğudaki dağL ı ıı ı ı

alçak yamaçl arına doğru arabayla yola çıktık. Arabayı clı ı ı ı

Juan' ın o yörede oturan bir arkadaşına bıraktık ve dağ l : ı ı .ı

doğru ilerledik. Don Juan torbama biraz peksimetle kurabiye

koymuştu. B ir iki gün yetecek azığım ız vardı . Daha da alalım

mı diye son Juan ' a sonnuştu m da, o da hayır anlamında başını sallamıştı.

B ütün sabah yürüdük. Oldukça ılık bir gündü. B ir matara

su da taşımaktaydıın. Çoğunu ben içmiştim. Don Juan yalnızca iki kez içmişti. Matara boşalınca, yolda rastladığımız bir derenin suyunu içebileceğimizi söylemişti. B enim gönülsüzli.iğümle alay ediyordu. Çok geçmeden, susuzluğum, kuşkul arımı yenmişti .

Öğleden sonra yeşil bitkilerin örttüğü kimi tepelerin yamacındaki küçük bir vadide durduk. Tepeleri n ardında, doğuya doğnı, yüksek dağların karaltıları üzerindeki gökyüzü bulutlarla kaplıydı .

Don Juan, "Konuştuklarımıza, sezdiklerine değgin i stedi

ğin kadar düşünebil irsin, yazabilirsin , " dedi, "ama bulundu

ğumuz yerleri sakın yazma haa ! "

B ir süre dinlendik. Sonra don Juan gömleğinin altından

bir kese çıkararak açtı ve piposunu gösterdi. Piponun ağzını

karışımla doldurdu , bir kibrit yakıp kuru bir dal parçasını tutuşturdu; ve yanmakta ol an dal parçasını pipodaki karışımın üstüne yerleştirdi, ve tüttürnıemi istedi. Piponun ağzında,

alıştığım biçimde korlaşmış bir kömür parçası bulunmadığından, dumanı çekmem zor oluyordu. Karışım tutuşana dek u fak dal parçalarını birkaç kez yak mamız gerekmişti.

Ben dumanın hepsini de içtikten sonra, don Juan buraya

hangi hayvanı avlayacağımı bulgulamaya gelmiş olduğumuzu açıkladı. Üç dört kez, dikkatli bir biçimde, kimi delikler bulmam gerektiğini söyledi .

Özellikle "delikler" sözcüğünü

vurguluyor ve büyücülerin bu deliklerde her türlü bildiriyi ve

yöneltici bilgiyi bulabileceğini söylüyordu.

Bunların ne tür delikler olduğunu sormak istiyordum;

ama don Juan bunu soracağımı anlamış gibi, bunların betimlemenin olanaksızlığını ve bunların "gömıe" alemine özgü şeyler olduklarını belirtti. Tüm dikkatimi seslere yöneltmemi

ve sesler arasındaki delikleri bulmak için yoğun çaba harcamamı birkaç kez söylemişti. Peri tuzağını dört kez çalacakmış. Ben de o acayip sesleri, beni buyur eden dosta götüren bir kılavuz olarak kullanacakmışım; ve o dost da bana aradı

ğım bildiriyi verecekmiş. Don Juan, dostun bana hangi biçimde göıiinceğini bilmediğinden ötürü son kerte uyanık bulunmamı da söylemişti.

Kulak kesilmiş dinliyordum. Sırtım tepenin kayalık yanına dönük, oturmuştum. Hafif bir uyuşukluk duyumsamaktaydım. Don Juan, gözlerimi kapatmamam için uyarmıştı beni.

Dinlemeye başladım; kuş cıvıltılarını, yelin yaprakalrı hışırdatmasını, böceklerin vızıltılarını ayırt edebiliyordum . Dikkatimi hiç dağıtmadan bu seslere verdikçe, dört ayrı tür kuş

cıvıltısı işitebildiğimi ayrımsadım. Yelin hızını da yavaş ve

daha hızlı diye ayırabiliyordum. Yaprakların da üç ayrı biçimde hışırdadığını işiteb ilmiştim. Hele böceklerin vızıltıları bir şölendi kulaklarım için. Öyle çeşitliydiler ki, bunları birbirinden ayırt edip doğru düiiist sayamadım.

Yabansı bir sesler alemine dalmıştım. İlk kez geliyordu

başıma böyle bir şey. Bir ara sağıma doğru eğilir gibi olmuştum. Don Juan, durmam için bir hareket yapmıştı; ama, o hareketini yapmadan önce bunun farkına varıp gene dimdik oturmuştum. Don Juan, beni götüiiip bir duvar gibi yükselen

kayalıktaki bir yarığın içine yerleştirdi. B acaklarımın altındaki kimi ufak taşları ayıkladı ve başımın arkasını kayaya dayadı.

Sonra da, buyururcasına, güneydoğudaki dağlara bakmamı söyledi. Gözlerimi uzaklara dikmiştim. Don Juan, düzelterek gözlerimi d ikmemi, yalnızca, önümde uzanan tepeleri ve üzerlerindeki bitki örtüsünü tararcasına bakmamı isted i .

Tüm dikkatimi seslere vem1emi durmadan yineliyordu .

Sesler gene belirginleşmeye başlamıştı. Sanki onları işi tmek isteyen ben değildim de, sesler zorluyordu bir bakım:ı beni onları dikkatle dinlemeye. Yel, yaprakları sallayıp hışı rdatıyordu. Ağaçların üzerinden gelen yel, bulunduğumuz va diye ulaşıyordu. Ulaşır ulaşmaz da önce bütün ağaçların yap ·

"GÖRME" İŞİ

raklanna dokunuyor ve dolgun, törpü sesi gibi, uğultulu diyebileceğim acayip sesler çıkarıyordu. Yel, ardından yerdeki çalılığa çarpıyor, bir sürü ufak tefek şeylerin sesine benzer sesler çıkartıyordu. B ayağı, ezgisel diyebileceğim seslerdi bunlar-insanı saran, mızıldayan, bütün öbür sesleri bastıran .. . Pek hoşlanmamıştım bu seslerden. B iraz sıkılmış, utanmıştım da;

çünkü kendimin de bu çalıların sızlanan, mızıldayan hışırtısı

gibi olduğumu düşünüverrniştim. Bu seslerle aramda öylesine bir yakınlık bulmaktaydım ki, iğrendim onlardan. Sonra da yelin yerde çıkardığı sesi duyuyorum. Hışırtıdan çok ıslığa

benzeyen bir sesti bu. Düz bir zil sesini andıran bir vızıltı. ..

Yelin çıkardığı sesleri dinlerken, bu üç ayrı tür sesin de aynı

anda yayıldığını bulgulamıştım. Bunları birbirlerinden nasıl

olup da ayırabildiğime hayret ettim. Ve gene o anda kuşların

cıvıltılarıyla böceklerin vızıltılarını fark ediverdim. B ir an geliyor, yalnızca yelin çıkardığı sesleri işitiyor; bir an sonra da bilincime hep birden ulaşan birbirine kaynaşık bütün öbür

seslerin ulu akışını algılıyordum. Mantıksal olarak, bütün

öbür sesler, sırf yeli işittiğim sırada da süregelmekte olmalılardı.

Kuşların bütün cıvıldamalarını ya da böceklerin bütün vızıltılarını teker teker sayabilmiş değildim, ama her bir sesi ayrı ayrı dinleyebildiğim kanısına varmıştım. Hepsi birlikte,

olağandışı bir düzen yaratıyorlardı. Evet, "düzen"den, başka

bir sözcük bulamadım bu olguya. B ir desen, bir armoni oluşturan bir sesler düzeniydi bu; yani her ses birbirini bir art ardalık içinde izlemekteydi .

Sonra bambaşka, uzayıp giden bir çığlık işittim. Ürpermiştim. B ütün öbür sesler bir an kesilivermişti. Çığlığın yankılanması vadiyi geçip uzaklarda yitene dek bir ölüm sessizliğine bürünmüştü vadi. Ve gene başlayıvermişti cümbüş. Bu seslerdeki dizilişi hemen kapıvermiştim. B ir an dikkatle dinledikten sonra, don Juan ' ın seslerin arasındaki deliklere bakmamı söylemekle ne demek istediğini anladığımı düşündüm.

Bu gürültülerin oluşturduğu desende, sesler arasında boşluklar bulunuyordu ! Örneğin, kimi kuşların cıvıltısı aralarında

duraklamalar bulunan belirli bir dizgi biçiminde geliyordu.

Sezgilediğim bütün öbür sesler de öyleydi. Yaprakların hışırtısı, bu sesleri tekdüze bir zil sesine dönüştüren, onları birbirine bağlayan bir yapıştırıcı gibiydi. Ve gerçek olan şey �uydu ki, her ses, genel ses düzeni içinde bir birim olacak biçimde ayarlanmıştı. Ve böylece, sesler arasındaki boşluklar, dikkatlice incelendiğinde, bir yapı üzerindeki delikleri oluşturuyordu.

Don Juan ' ın peri tuzağından çıkan delici çığlığı işittim

gene. Bu kez pek etkilememişti beni, ama öbür sesler kesilivermiş ve bu kesilişi, büyük, çok büyük bir delik gibi algılamıştım. İşte tam o anda dikkatimi, dinlemek yerine bakmaya çevirmiştim. Üstü yemyeşil bir bitki örtüsüyle kaplı kim i al

çak tepelere bakıyordum. Tepelerin çizdiği siluet öyle bir konumdaydı ki, bulunduğum yerden, tepelerden birisinin yan tarafında bir delik görür gibi oluyordum. İki tepenin arasındaki bir boşluktu bu aslında; ve oraya bakınca, uzaktaki dağların kopkoyu gri kengini görebiliyordum. Bir an, bunun ne ol duğunu tam anlayamamış, ve bunu seslerdeki "deliğe" benzetmiştim. Sonra, sesler gene başladı ; ama, o koskoca deliğ i ı ı görsel imgesi de olduğu gibi kaldı. Kısa bir süre sonra, seskrin dizilişini, düzenini ve ralarındaki duraklamaların sıralan ı

şını daha keskin bir biçimde algılamaya başladım . Pek çoK

sayıdaki bu ayrı ayrı seslerin aralarındaki farkları ayırt ede

bildiğimi bulguladım. Üstelik her bir sesi ayrı ayrı izleyebil i yor, sesler arasını kesin birer delik halinde algılıyordum . Öy le bir an geldi ki, sesler zihnimde kristalleşiverdi ve özdeksL· I

(maddi) bir örgüye, bir ızgaraya dönüştü. Bunu görüyorc! u ı ı ı

y a d a işitiyordum diyemem. Benliğimin bilinmedik bir yanıy

la duyumsuyordum bunu.

Don Juan bir kez daha çaldı kaytanın; sesler öbür kezkı olduğu gibi gene durmuş, o ses örgüsünde kocaman bir del i " açılmşıtı. Ama, bu kez, bu kocaman delik, bakmakta olduğu ı ı ı tepelerdeki delikle birleşiverdi. Üst üste çakışmışlardı. İki dL· !iği de öyle üst üste sezgilemem öyle uzun sürmüştü ki, çcv relerinin birbiri içine çakıştıklarını görüyor-işitiyordum. Soıı

ra öbür sesler gene başladı ve deliklerin oluşturduğu örgü,

olağanüstü, görsel diyebileceğim bir görüye dönüştü. Seslerin desenler oluşturduğunu ve bu desenlerin aynı biçimde çevreyle çakıştığını görmeye başlamıştım. İki koskoca deli

ğin üst üste geldiğini sezgilemekteydim. Alışmış olduğum

olağan biçimde bakıyor ya da dinliyor değildim. Bu ikisinin

karışımı olan bambaşka bir şey yapmaktaydım. Nedendir, bilmem; dikkatim tepelerdeki o koskoca deliğe takılıp kalmıştı.

Onu hem işitir hem de görür gibi oluyordum. Benim çeken

bir şey vardı onda. Bu delik sezgi alanımı tutmakta, ve çevredeki bir ayrıntının karşılığıymış gibi algıladığım bütün ses desenleri gelip bu deliğin üzerine oturmaktaydı.

Don Juan ' ın peri tuzağından, uğursuz bir çığlığı andıran

bir ses daha gelmişti; tüm öbür sesler kesildi. İki koca delik

aydınlanır gibi oldu ve ardından gene sürülü tarlalara bakmakta olduğumu ayrımsadım. Dost, daha önceleri olduğu gibi gene orada durmaktaydı. Önümdeki sahne birden aydınlanıvermişti. On beş metre ötemde dururmuş gibi açıkça görebiliyordum onu. Yüzü görünmüyordu; şapkası örtüyordu yüzünü. Sonra bana doğru yürümeye başladı. Yaklaştıkça, yavaş

yavaş başını da kaldırıyordu. Yüzün görür gibi oldum ve korkuyla ürperdim. Gecikmeden onu durdurmam gerektiğini biliyordum. Birden gövdemde bir kaynaşma oldu; "güç" dolmuştum. Görüntüyü bozmak, onu durduımak için başımı yana çevirmek istedim. Ama başaramadım. İşte o ölüm kalım anında bir şey geldi aklıma. Don Juan 'ın, "yürek taşıyan bir

yol"un nesneleri birer kalkandır derken ne demek istediğini

anlamıştım. Yaşamımda yapmak istediğim bir şey vardı. Yapmak için yanıp tutuştuğum, bana büyük erinç ve kıvanç veren, gizli bir şey .. . Dostun o

anda beni tepeleyemeyeceğini anlayıvarmiştim. Daha yüzünü tam olarak göremeden ve hiç

güçlük çekmeksiz.in başımı yana çeviriverdim.

Bütün sesler gene üşüşüverdi kulaklarıma. Gürültü birden

artmış ve tizleşmişti. Sanki öfkeli bir biçimde bana çıkışır gibi .. . O eski düzenlerini yitirmiş ve gelişigüzel, biçimsiz, tiz ve kulak tırmalayıcı bir yaygaraya dönüşmüş gibiydi.

Kulaklarım patlayacak sanıyordum . Ayağa kalkıp, ellerimle kulaklarımı tıkadım.

Don Juan yürümeme yardım ederek beni küçük bir dereye götürdü. Derenin içinde fazla su bulunmuyordu . Don Juan, beni soyundurtup suya yatırdı ve suları şapkasına doldurup üzerime boşalttı.

Kulaklarımdaki uğuldama hemen azalıvermişti. Don Juan'ın beni "yıkaması" yalnızca birkaç dakika sürmüştü. Don Juan, yüzüme bakıp başını olumlu biçimde sallayarak, kendimi hemencecik "sapasağlam" kılıverdiğimi söyledi.

Giyindikten sonra, don Juan beni daha önce otumrnş olduğum yere götürdü. Dipdiri ve neşeliydim; zihnim berrak mı berraktı .

Don Juan, bütün geçerdiklerimi ayrıntılı olarak anlatmamı istedi. B üyücülerin, seslerdeki o "delikler"i, kimi şeyleri bulmakta kullandıklarını anlattı. B ir büyücünün dostu, seslerdeki o deliklerle açıkl armış kimi çapraşık işleri. Don Juan,

"delikler"e değgin daha belirli bilgiler vermek istememiş, ve

ben sordukça, benim bir dostum bulunmadığından ötürü daha

kesin bilgi vermesinin bana zarar vermekten başka bir işe yarayamayacağını belirterek başından savmıştı.

"Bi büyücü için her şeyin bi anlamı vardır," demişti, "seslerde delikler vardır, çevrendeki her şeyde delikler vardır. Genell ikle bu delikleri yakalayabilecek denli hızı elde edemez insan. O yüzden korunmasız sürdürür gider yaşamını. Kurtlar, kuşl ar, ağaçlar, bunların hepsi de bize düşlenmedik şeyler anlatmaktalar; tek, insan, onların verdikleri bildiriieri kavrayacak hızı elde etsin .. . İşte, duman bize o kavratıcı hızı verir.

Ne var, bu dünyadaki her canlı yaratıkla iyi geçinmemiz gerekiyor. Bu yüzdendir ya, öldürmek üzere olduğumuz bitkilerle ya da avlayacağımız hayvanlarla konuşma zorunluluğu !

Yalnızca gereksindiğimiz kadarını almalıyız; yoksa öldürdüğümüz bitkiler de hayvanlar da, kurtlar da bize karşı çıkarlar, hastalık ve bela yağdırırlar başımıza. Bi savaşcı bunu bildiğinden, onları yatıştırmaya çalışır, ve o deliklere baktığında, ağaçlar, kuşlar ve kurtlar da ona doğru bildiriler sunarlar.

"GÖRME" İŞİ

"Ama önemli değil şu anda bütün bunlar. Önemli olan,

dostu görmüş olmandır. İşte avlayacağın şey odur! B i şeyler

avlayacağımız söylemiştim sana ya! Bi hayvan filan görece

ğini sanmıştım. Yani avlamamız gerekn hayvanı göreceğini

sanmıştım. ben kendim bi yabandomuzu gördüm; benim peri

tuzağını bi yabandomuzu."

"Yani senin peri tuzağın yabandomuzundan mı yapılma

demek istiyorsun?"

"Hayır! Bi büyücünün yaşamındaki hiçbi şey, başka hiçbi

şeyden yapılı falan değildir. Eğer bi şeyin, ille de bi şey olması gerekiyorsa, işte o şey kendi-şeyidir. Yabandomuzlarını bilseydin, benim peri tuzağımın da bi yabandomuzu olduğunu anlardın."

"Ne diye avlanmaya geldik buraya?"

"Dost sana torbasından çıkardığı bi peri tuzağı gösterdi.

Onu çağırmak için öyle bi tuzağının olması gerekir."

"Peri tuzağı ne demektir?"

"Bi telciktir bu. Dostları çağırırım onnula ben; kendi dostumu, ya da su kaynağı perilerini , ırmak perilerini, dağ perilerini .. . Benimkisi bi yabandomuzudur; yabandomuzu gibi bağırır. Sana yardım etmek için iki kez kullandım ya da onu

senin yanında, su kaynağı perisini çağırmak için .. . Bugün

dost sana gelirken gelmişti peri de. Ama sen göremedin onu.

Hızın yetmedi buna. Ama seni o dere vadisine götürdüğüm,

seni kayaya yatırdığım gün, görmemiş olsan da perinin tepene dikildiğini sizmiştin. Yardımcıdırlar bu periler. Yönetmesi çok zor olan, hatta tehlikeli olan yardımcılardır .. . Sana zarar

vermelerini önleyebilmek için, kusursuz bir istenci olması

gerektir insanın."

"Nasıl bi şeydir bunlar? Nasıl görünürler?"

"Herkese başka başka görünürler; dostlar da öyledir ya!

B i dost sana bi zamanlar tanıdığın bi adam gibi görunecek

herhalde; ya da tanımana hep ramak kalacak gibi görünecek.

Senin yaradılışın böyle demek. B ilmecelere, gizlere doğru senin eğilimin. S ana benzemem ben oysa; pek kesin, belirgin bi

şeydir bana göre bi dost.

"Su kaynağı perileri belli yerlere özgüdürler. Sana yardım

etsin diye çağırdığım periyi iyi tanırım. Birçok kez yardımı

dokunmuştur bana. O vadide oturur. O zaman sana yardım etsin diye çağırdığımda yeterince güçlü değildin de, peri bozulmuştu sana. Kötülük etmek istediğinden değil-zaten hiçbi şey istemezler-ama sen orda öyle zayıf, güçsüz yatıyordun ya .. .

Daha sonraları, peri az daha seni çarpacaktı da ölüverecektin;

hani sulama kanalında fosfor gibi parlamıştın! Ansızın çıkıvermişti peri de, az kalsın dayanamıyordun. Yapmasın bunu bi kez bi peri; artık bırakmaz peşini avının. B ak göreceksin,

nasıl gelecektir gene. Ne yazık ki, dumancığı kullandıktan

sonra gene sapasağlam olman, kendine gelmen için suya girmen gerekecek hep. Bu da senin aleyhine olacak. Suya girmesen, belki de ölürsün; ama yıkanırken de peri çarpacak seni."

"E, başka bi yerde yıkansam?"

"Bi şeycikler değişmez ... Evimin yöresindeki su kaynağı

perisi her yere izler seni, ama bi peri tuzağın olursa, o zaman

başka .. . O yüzden göstermişti dost sana o tuzağı. Senin de bi

peri tuzağın olmasını anlatmıştı. Parmağıyla dere vadisini

gösterdikten sonra sol eline dolamıştı kaytanı. Bugün de sana

gene göstermek istemişti peri tuzağını ; tıpkı onu ilk gördüğün

zaman olduğu gibi. İyi ki durdun orda; dostun o hızla gelişini kaldıracak güçte değildin; üzerine geliverseydi, pek iyi olmazdı senin için bu."

"Nerden bulacağım peri tuzağını şimdi?"

"Dost, kendisi verecek sanırım sana bi tane. "

"Nasıl verecek?"

"Ne bileyim ben! Dostu bulman gerekecek. Onu nerde bulabileceğini söylemişti sana ya!"

"Nerede?"

"Oralarda işte ! Deliği gördüğün tepelerde .. . "

"Yani dostu mu arayacağım?"

"Hayır. Ama seni buyur etmekte şu anda. Dumancık, ona

"GÖRME" İŞİ

götüren yolu açtı. Sonraları, yüz yüze gelebilirsin onunla.

Ama onu iyice tanıdıktan sonra olur ancak bu. "

16

On beş Aralık 1 969 'da akşama doğru aynı vadiye varmıştık.

Çalılıkları yara yara ilerlediğimiz sırada, don Juan, izlenen

yönlerin ve yolda rastlayacağım, yol gösteren şeylerin, girişmekte olduğum çaba açısından son kerte önemli olduklarını defalarca yinelemişti.

"Tepenin doruğuna varır varmaz, doğru yönü kararlaştırmalısın," diyordu. "Tepenin en üst noktasına varır varmaz, o yöne dönersin," Don Juan parmağıyla güneydoğuyu gösteriyordu. "Senin uğurlu yönün orası işte ! Hep o yöne dönük kal; hele hele başın derde girdiğinde ... S akın unutmayasın ! "

Deliği sezgilediğim tepelerin tabanında durduk. Don Juan

belli bir yeri imleyerek oraya oturmamı söyledi. Kendisi de

yanıma oturup alçak bir sesle ayrıntılı yönergeler verdi. Tepe-

ye çıkar çıkmaz sağ kolumu, elimin ayasını yere dönük ve

parmaklarımı yelpaze gibi açık tutarak, öne uzatmamı söyledi. Ama, parmaklarımı açarken, yalnızca başparmağımı avucumun içine doğru kıvrık tutmalıymışım. Sonra da başımı kuzeye çevirmeli ve kolumu göğsümün üzerinde kavuşturmalıymışım; ve böylece elim de kuzeye doğru tutulu durmalıymış. Ardından da, sol ayağımı sağ ayağımın arkasına koyarak ve ayağımın parmaklarıyla yere vura vura bir dans yapmaya

başlamalıymışım. Sol bacağımdan yukarıya bir ılıklık gelmeye başlayınca da, kolumu yavaş yavaş kuzeyden güneye doğru ve sonra gene kuzeye doğru savurmalıymışım.

Don Juan, "Kolunu savururken elinin ayası hangi noktada bi ılıklık duyarsa o yere oturmalısın;" diyordu, "o nokta aynı zamanda bakman gereken yönü belirler. O nokta doğuda

bi yerdeyse"-gene elini güneydoğu yönünde uzatmıştı-"çok

güzel sonuçlar alırsın. Ama elinde ılıklık duyduğun nokta kuzeye doğru bi yerdeyse, o zaman halin harap demektir-ama durumu lehine çevirmen olasılığı da vardır. Ne ki, bu nokta

güneyde ise, zorlu bi kavga yapacaksın demektir.

"Önce kolunu dört keze kadar savunman gerekebilir; ama

bu hareketleri yapa yapa alışırsın ve kolunu şöyle bi savuruşta anlarsın elinin ısınıp ısınmadığını.

"Elinin ısındığı bi yeri bulunca da, hemen otur oraya. B u

birinci noktadır. Eğer güneye ya d a kuzeye dönüksen, o noktada kalabilecek denli güçlü olup olmadığına hemen karar vermelisin. Ama kendine güvenemiyorsan, hemen kalk git

oradan. Kendine güvenemiyorsan, orda kalman gereksiz olur.

Ama orda kalmayı yeğlersen, birinci noktanın iki adım ötesini, orda ateş yakmak için temizle. B ulunduğun yerle, baktığın yön arasında olmalıdır ateş yakacağın yer. Bu da ikinci noktandır. Sonra da bu iki nokta arasındaki tüm kuru dalları falan toplarsın ve bi ateş yakarsın. İlk noktana oturur, ateşe bakarsın. Er geç çıkar peri ve görürsün onu.

"Ama kolunu dört kez salladıktan sonra da elinde bir ılıklık duymazsan; kolunu yavaş yavaş kuzeyden güneye doğru ve dönüp batıya doğru savurursun. Elin, batıya doğru bir yer-

de ısınırsa, yağla tabanlarını ve kaç ordan. Tepeden aşağıya

doğru koş ve düzlüğe in. Ne işitirsen işit ve duyarsan duy arkanda, hiç dönüp bakmadan koş. Ve düzlüğe indikten sonra, yere çök. Ne kadar korkmuş olsan da sakın kaçma ordan. Çıkar çeketini ve katlayıp göbeğine bastır ve dizlerini karnına doğru çekip yere yumul. Gözlerini de ellerinle kapatmayı

unutma. Kolların kalçalarını iyice bastırsın. İşte o durumda

sabaha dek kalmalısın. Bu dediklerimi yaparsan hiçbi şeycik

olmaz sana.

"Ama düzlüğe zamanında yetişemezsen, bulunduğun yere çöküver. O zaman, Allah yardımcın olsun, bu pek korkunç olacak. Sana saldıracaklar; ama tınmadan, devinmeden orda

kalabilirsen, başını kaldırıp da ne var diye bakmazsan, turp

gibi çıkarsın sabahleyin, bi şeycikler olmadan.

"Ama kolunu batıya doğru savurur dururken elinde ılıklık

falan duymazsan, gene doğuya dönersin ve soluğun kesilene

dek o yöne doğru koşarsın. Soluksuz kaldığın yerde aynı hareketleri yinelersin. Elin ılınana dek, gene doğuya doğru ko

şarsın ve aynı şeyleri yaparsın."

Don Juan bu yönergeleri verdikten sonra, ezberleyene

dek, hepsini bana yineletti. Sonra uzun süre sessizce oturduk.

Bir iki kez konuyu yeniden açmak istedim; ama, don Juan her

kezinde sert bir biçimde beni susmaya zorladı .

Don Juan kalkıp bir şeycikler demeden tepeye tırmanmaya başladığında, karanlık bastırmaktaydı. Onu izledim. Tepenin en üstü yerine vardığımızda, bana öğrettiği tüm hareketlerimi yaptım. Don Juan az ötemde duruyor, keskin bakışlarla beni izliyordu. Çok dikkatli davranıyor ve bile bile ağırdan alıyordum. Ufak bir ısı değişimini bile duyumsamaya çalışıyordum, ama elimin ayasında bir ılıklık olup olmadığını kestiremiyordum. Artık karanlık iyice bastırmıştı. Soluğum kesilince durmuş olduğum yer, çıkış yerimden pek uzak sayılmazdı. Çok yorgun ve gergindim. Kollarım ve baldırlarım ağrıyordu.

Bu yeni yerde de aynı devinimleri yaptım, ama sonuç gene olumsuzdu. İki kez daha koşmak zorunda kaldım karanlı-

"GÖRME" İŞİ

ğın içinde. Ve sonra, kolumu üçüncü kez savururken, doğuya

doğru uzandığı bir noktada elim ısınıverdi. Öylesine bir ısı

değişimi olmuştu ki, şaşakalmıştım. yere oturup don Juan 'ı

bekledim. Elimin ısındığını söyledim ona. Don Juan öbür işlemlere geçmemi söyledi; ve bulabildiğim bütün kunı çalı çırpıyı toplayıp bir ateş yaktım. Don Juan bir iki adım solumda oturmuştu.

Ateşten dans edercesine yabansı alevler yükseliyordu. Kimi alevler yanardönerli renklere bürünüyor; mavileşiyor, sonra da parlak bir beyaza dönüveriyordu. Bu değişik renk oyunlarını, topladığım kunı dallarda ve çalı çırpıda bulunan kimyasal özelliklere bağlıyordum. Bu ateşin bir başka özelliği de, çıkardığı kıvılcımlardı. Sonradan koyduğum çalılar olağanüstü irilikte kıvılcımlar saçıyorlardı. Havada patlayan tenis toplarına benzettim onları.

Don Juan ' ın uyarmış olduğunu sandığım üzre gözlerimi

ateşe diktim, birden başım dönüverdi. Don Juan içimde su ta

şıdığımız sukabağını uzattı ve içmemi imledi. Su iyi gelmiş

ve beni gevşetmişti; içim tazelenmişti.

Don Juan eğilip kulağıma fısıldayarak gözlerimi alevlere

dikmeme gerek bulunmadığını, yalnızca ateş doğrultusuna

doğru bakmamı söyledi. B ir saat kadar baktıktan sonra epey

üşümüş ve ıslak ıslak olmuştum. Yerde duran bir çubuğu almak için eğildiğim bir sırada bir güveye ya da gözümün ağtabakasındaki bir lekeye benzer bir şeyin ateşle aramda sağdan sola doğru uçuştuğunu gördüm. Birden geri çekilip toparlandım. Don Juan'a baktım. Don Juan çenesini uzatarak alevlere doğru bakmayı sürdüm1emi imlcmekteydi. Bir an sonra aynı gölgenin bu kez ters yönde geçtiğini gördüm.

Don Juan apar topar yerinden fırlayarak yanan dalların

üzerine avuç avuç toprak atarak ateşi tümüyle söndürdü.

Olanca hızıyla yapışmıştı bu ateş söndürme işini. Ona yardım

etmek için yerimden kalkayım derken, ateş sönmüştü bile.

İçin için yanıp tütmekte olan kimi dallan, üzerlerine basa basa söndürdü; ve ardından beni sürüklercesine tepenin yamacından aşağıya doğru çekerek vadiden çıkardı. B aşını arkaya

çevirmeden hızla ilerliyor ve konuşmama izin vermiyordu.

Birkaç saat sonra arabanın bulunduğu yere ulaştığımızda,

o gördüğüm şeyin ne olduğunu sordum. Don Juan başını, susmamı buyururcasına salladı; ve sessizlik içinde arabayı sürdüm.

Sabahleyin erken bir saatte evine vardığımızda, don Juan

doğruca eve girdi ve gene konuşmak üzere olduğumu görünce beni gene susturdu.

Don Juan evin arka avlusunda oturmaktaydı. Benim uyanmamı bekliyor olmalı ki, beni görür görmez konuşmaya başladı.

Önceki gece görmüş olduğum gölgenin bir peri, onu gördü

ğüm yere özgü ruh olduğunu söyledi. O şeyin, bir yaran olmayan bir varlık olduğunu belirtti.

"Sırf arda bulunur işte," dedi, "ne gizi, ne de gücü vardır.

Orda kalmaya değmezdi. B ütün gece bi oraya bi buraya hızla gidip gelen bi gölge görecektin eğer kalsaydık. Ama başka tür ruhlar da vardır; sana güçlülük gizleri verebilecek ruhlar ...

Ama şanslı olmak gerek onları bulmak için."

Biraz kahvaltı ettik ve bir süre konuşmadık. Kahvaltı bitince, evin ön yanma geçtik.

Don Juan birden, "Üç çeşit olur bu varlıklar," dedi, "verecek bi şeyleri bulunmadığı için hiçbi şey veremeyen varlıklar; yalnızca insanı ürküten varlıklar, bi de insana armağan veren varlıklar ... Dün gece gördüğün, suskun bi varlıktı; yoktu verecek bi şeyi sana. Sırf bi gölgeydi işte! Ama çoğu kez bu suskun türlerin yöresinde bşaka bi ruha rastlarsın; sırf ürkü saçmaktan başka bi şeye yaramayan kötü bi peri. O suskun ruhların bulunduğu yerlerde dolaşırlar. İşte bu yüzden ordan

hemen kaçırdım seni. O kötü ruh insanı ta evine dek izler de canını burnundan getirtir adamın. B u nedenle evlerini bırakıp giden biçok kimse bilirim. Kimileri bu tür varlıklardan bi şey elde edeceklerini sanırlar; ama evde peri var diye bi şey olur sanma haa! Kendilerine gizler bildirsin diye bu perileri ayartmaya çalışan, bi odadan bi odaya bütün evde bu perileri izle-

"GÖRME" İŞİ

yen kimseler tanırım. Ama onları korkutmaktan başka bi şey

yapmaz bu periler. Kendilerini evlerine kadar izleyen bu perilerden birisini nöbetleşe gözleyip durmuşlardı bi zam anlar birileri. Aylar sürmüştü bu gözetleme. Sonunda birisi gelip

hepsini dışanya sürüklemiş, çıkarmıştı; öylesine bitkinleşmişler, erimişlerdi zavallılar. En iyisi, bu kötü ruhlardan uzak durmaktır; canlan cehenneme .. . "

Bu ruhların nasıl ayartıldığını sordum. Don Juan bu ruhların en çok göründükleri yerleri belirlemek için epey zahmetlere katlanıldığını ve bu ruhların geçtikleri yerlere kimi silahlar konulduğunu, ve ruhların bu silahlara dokunmalarının beklendiğini anlattı. Çünkü bu ruhlar savaş gereçlerini pek severlermiş. Bu ruhların dokundukları her nesne, her türlü eşya gerçekten bir erk nesnesi olup çıkarmış. Ama ne varmış ki, bu kötü ruhlar hiçbir şeye dokunmazlar, yalnızca, insanı, gürültüler işitir hale getirirlermiş.

Don Juan ' a, bu ruhların insanları nasıl korkuttuklarını

sordum. O da, en çok, koyu bir insan gölgesi kılığına girerek

ve evin içinde sesler, gürültüler, patırtılar çıkara çıkara dola

şarak ya da karanlık bir köşeden fırlayıveren bir hayalet gibi

görünerek korkuttuklarını anlattı.

Don Juan; üçüncü tür ruhların gerçek dostlar olduğunu,

gizler sunduğunu ve bu türlerin ıssız, terkedilmiş ve ulaşılması pek güç olan yerlerde bulunduklarını söyledi. Bu ruhlardan birisini bulmak için insanın, yalnız başına, çok uzak yerlere

gitmesi gerektiğini belirtti. Uzak ve ıssız b ir yerde, bu adamın, gerekli bütün hazırlıkları yalnız başına yapması gerekirmiş. Ateşini yakıp başında

oturması ve gölgeyi görür görmez hemen ardan uzaklaşması gerekirmiş. Ama ortaya değişik ko

şullar çıkarsa; örneğin yeğin bir yel esip de o kimsenin ateşi

dört kez uğraşıp yanar durumda tutmasını englller ve ateşi öldürüse; ya da yakınlarında bir ağacın dalı falan kırılırsa, o kimsenin orda kalması gerekirmiş. Ağacın dalı gerçekten kırılması söz konusuymuş; o kimsenin, ağaç dalının kırılır gibi çatırdama sesi işitip işitmediğine emin olması gerekirmiş.

B ir de kayaların yuvarlanıp yuvarlanmadığına, ve ateşe

çakıl taşları atılıp atılmadığına, ya da sürekli gürültüler olup

olmadığına dikkat edilmeliymiş. Ve bunlardan birisi olursa,

peri görünene dek o olayın geçtiği yere doğru yürünmeliymiş.

Bu varlıklar birçok yöntemlerle sınarmış bir savaşçıyı.

Kimileyin, çok korkunç bir görünümle, zıp diye adamın önüne çıkıverir, kimi kez de adama arkasından yapışır ve onu öyle saatlerce kımıldayamaz durumda tutarmış. Adamın üstüne bir ağaç devirdiği de olurmuş. Don Juan bunların gerçekten

tehlikeli şeyler olduklarını anlattı. Karşı karşıya bir dövüşe

geçildiğinde, insanı öldürmeseler de, korku salarak öldürmeleri, ya da devirdikleri bir şeyle ezmeleri, birdenbire karşılarına çıkıp dengesini bozarak ayağını kaydırıp bir yardan dü

şürmeleri ve o insanı o yolla öldürmeleri olasıymış.

Don Juan bu varlıklara uygunsuz koşullar altında rastlarsam, onlarla asla dövüşmememi; dövüşürsem öleceğimi anlatıyordu. Ruhumu da çalarmış bu periler. En iyisi kendimi yere atıp sabaha dek dayanınakmış.

"Bi adam gizler sunan bi dostla karşıl aştığı zaman, tüm

cesaretini toplayıp, o daha kendisini yakalamadan kendisi

ona yapışmalıdır. Ya da o seni kovalamaya başlamadan önce

sen kovalamalısın onu. Amansız bi kovalamaca olmalıdır bu;

ardından da dövüş gelir. Güreşip yere seımen gerekir periyi,

erkini verene dek yerde muhlaman gerekir."

Bu varlıkların özdeksel (maddi) olup olmadıklarını, ger

çekten onlara dokunulup dokunulamayacağını sormuştum

don Juan 'a. "Peri" sözcüğünün bende özdeksel olmayan, elle

tutulamayan bir şeyleri çağrıştırdığını söylemiştim.

Don Juan, "Peri falan demeyelim bunlara," dedi, "en iyisi dost diyel im, ya da billinmedik şeyler diyelim."

Don Juan bir süre sustuktan sonra sırtüstü yattı ve kollarını başının altında kavuşturdu. Bu varlıklarda özdek var m ı diye sormuştum gene.

"Elbet vardır özdekleri ! " dedi don Juan bir an sustuktan

sonra. Onlarla dövüşürken katı mı katıdırlar-ne var, çok sür-

"GÖRME" İŞİ

mez bu halleri. Karşısındakilerin korkusudur onları güçlü kılan. İşte bu nedenle onlardan biriyle doöüşen kimse eğer bir savaşçıysa, o gepgergin katılıkları çabucak yitiverir de, onunla dövüşen kimsenin gi.ici.i artar, taşar. Aslında bu ruhlardaki gerilimi, enerjiyi emmiş olur insan."

"Nasıl bir gerilim bu?" diye sordum.

"Erktir. Onlara dokundun mu, insanı çarparcasına, parçalarcasına titreşirler zangır zangır. Ama bi gösteridir bu sırf.

Onları sıkıca tutmayı sürdürürsen, yok olur bu gerilim. "

"Pekfüa, gerilimlerini yitirince n e olur? Hava gibi bir şey

mi olurlar?"

"Hayır, gevşeyi verirler-pel teleşirler. Özdekselliklerini

sürdürürler yani. Ama dokunduğumuz öbür şeylere benzer bi

yanları yoktur bunların."

Daha sonraları, akşama doğnı, önceki gece görmüş olduğum

şeyin yalnızca orda uçuşan bir güve olabileceğini söyledim.

Don Juan güldü ve sabırlı bir biçimde güvelerin ancak, kanatlarını yakamayacak bir lambanın çevresinde ileri geri uçuştuklarını açıkladı. Oysa açık bir ateşe yaklaşır yaklaşmaz yanıp kül olurlarmış. Don Juan, üstelik o gölgenin ateşi kaplayacak denli iri olduğunu belirtmişti. O bunu derken, gölgenin çok büyük bir şey olduğunu ve önümden geçerken gerçekten

bir an için ateşi görmemi engellemiş bulunduğunu anımsadım. Ama bu geçiş çok çabuk olmuştu ve o yüzden daha önceleri bunu anımsayamamıştım.

Don Juan daha sonra kıvılcımların çok iri olduklarını ve

soluma doğru uçuştukl arını söyledi. Ben de farkına varmıştım bunun. Belki de yelin o yöne doğru esmesinden olmuştur bu dedim don Juan ' a. Don Juan o gece yel mel esmediği yanıtı verdi. Dediği doğruydu. O deneyimimi düşününce, o gece ortalığın çok sakin olduğunu anımsadım.

Gözümden kaçmış olan bir başka şey de alevlerdeki yeşilimtırak parıltılardı; o gölgenin gözlerimin önünden ilk geçi

şinden sonra don Juan'ın ateşe bakmayı sürdürmemi imledi-

ği sırada görmüştüm bu yeşillenmeyi. Don Juan bunu da

anımsatmıştı. Ayrıca o şeye gölge dememe de karşı çıkarak,

onun yuvarlak olduğunu ve daha çok bir baloncuğa ya da kabarcığa benzediğini söyledi.

İki gün sonra, 1 7 Aralık 1969 'da don Juan, çok önemsiz bir

şeymişçesine, o tepelere tek başıma gidip, bir erk nesnesi

olan peri tuzağını edinebilecek denli tüm ayrıntıları ve gerekli yöntemleri bildiğimi söyleyivermişti. B u kez yalnız başıma gitmem üzerinde dayatıyor ve benimle birlikte gelmesinin

bana yarardan çok zarar vereceğini anlatıyordu.

Ben tam gitmeye hazırlanırken, don Juan fikrini değiştirmiti.

"Yeterince sağlam değilsin," demişti, "tepenin altındaki

düzlükte bekleyim bari seni. "

Dostu görmüş olduğum o dar vadiye vardığımızda don Juan,

tepelerdeki delik diye nitelendirdiğim arazi oluşumunu az

uzaktan incelemiş ve daha ötelere, güneydeki uzak dağlara

gitmemiz gerektiğini söylemişti. Deliği görebileceğimiz en

uzak noktada bulunacakmış dostun yuvası.

Deliği oluşturan arazi yapısına baktım; uzaklarda yükselen mavimtırak dağlardan başka bir şey göremiyordum. Don Juan'ın kılavuzluğunda güneydoğuya doğru saatlerce yürüdükten sonra, dostun yuvasına "iyice sokulduk" dediği bir yere varmıştık. Durduğumuz zaman öğleden epey sonraydı. Kimi kayaların üzerine oturduk. Aç ve yorgundum; bütün gün

yalnızca biraz tortilla yemiş ve biraz da su içmiştim. Don Juan birden ayağa kalkıp göğe baktı ve buyururcasına benimi

çin en uğurlu yöne doğru gitmemi ve o anda bulunduğumuz

noktayı unutmamamı söyledi. Çünkü işim bitince gene oraya

dönmem gerekiyormuş. Ardından da bana güven vem1eye çalışarak gerekirse sonsuza dek orda beni bekleyeceğini ekledi.

Tasalanarak, o peri tuzağı bulma işinin çok mu uzun süreceğini sordum.

Gizemli bir gülümsemeyle, "Kim bilir?" dedi.

Güneydoğu doğrultusunda ilerlemeye başladım ve iki kez

arkama dönüp don Juan ' a baktım. Onun da ters yöne doğru

yavaş yavaş yürüdüğünü gördüm. Büyücek bir tepenin üstüne çıkıp don Juan ' a bir kez daha baktım. İki yüz metre kadar uzakta bir yerdeydi. Dönüp bana baktığı yoktu. Tepeden aşa

ğıya koşarak tepelerin arasındaki çanak biçiminde küçük çukur bir yere indim. B irden yapayalnız kalmıştım. Bir süre oturarak orda ne işimin olduğunu şaşkınlıkla düşünmeye koyuldum. B ir peri tuzağı arıyor olmam öyle gülünç geliyordu ki! .. Koşarak indiğim tepeye tırmandım gene. Belki don Juan'ı görürüm diyordum ama hiçbir iz yoktu ondan. Bu işi hepten bırakıp Califomia'ya dönmek istiyordum. Alıklaşmıştım. Yorgundum.

Art arda, "Don Juan ! " diye bağırıp duruyordum.

Görünürlerde yoktu. Bu kez başka bir tepeye koştum;

ama oradan da bir şey göremedim. Koşa koşa onu aramayı

sürdürdüm; ama yer yarılmış içine girmişti sanki don Juan.

Geçtiğim yerleri izleye izleye ayrıldığımız noktaya gittim.

Onu orda oturmuş, bu tutarsız davranışlarıma güler bir durumda bulacağıma değgin öylesine saçma bir kanı vardı ki içimde! . .

"Neden soktun beni b u belaların içine?" diye yüksek sesle bağırdım.

Ve o anda artık orada yapmakta olduğum işten vazgeçme

olasılığının bulunmadığını anladım. Arabamın nerde olduğunu bilmiyordum. Oraya gelirken don Juan birçok kez sağa sola sapmıştı; dört anayöne göre kendimi yönlendirmem yeterli olamayacaktı arabamı bulmaya. Dağlarda kaybolup gitmekten korkuyordum. Oturdum ve yaşamımda ilk kez olarak, bir ilk çıkış noktasına dönmenin hiçbir yolu olamayacağına

değgin yabansı bir duyguya kapıldım. Don Juan, hep, başlangıç dediğim bir çıkış noktasından söz etmekte olduğumu söyler ve gerçekte başlangıç diye bir şeyin bulunmadığını savlardı. Ve işte orda dağların ortasında, onun ne demek istediğini anladığımı sanıyordum. Sanki, çıkış noktası hep kendim olagelmişti; sanki don Juan hiç olmamıştı; ve ben onu ararken, o

da bir gerçek kendisi oluvermişti-bir an göründükten sonra

bir tepenin ardından yitip gidiveren bir imge ...

Yaprakların hafif hışırtısını işitiyordum; her yanımdan

güzel kokular geliyordu. Utangaç bir fısıltı gibi kulaklarıma

dolmaktaydı esen yel. Güneş ufukta yoğun bir bulut kümesine yaklaşmaktaydı ve daha alçaklardaki bir öbek bulutun arkasına girdiğnde üstteki bulut kümesini turuncu bir şeride çevirmişti. Az sonra bulutların ardından çıkınca, sisler içinde yüzen kızıl bir topa benzemişti. Güneş bir ara göğün masmavi bir açıklığına ulaşmaya çabalar gibi görünmüştü; ne var, bulutlar onu bırakmıyorlar, üstüne üstüne geliveriyorlardı.

Çok ge9meden, o turuncu şeritle dağların karaltıları yutuvermişti güneşi.

Sırtüstü uzandım. Öyle dingindi ki tüm çevrem, öyle durgun ve aynı zamanda öylesine yabancıydı ki! Çok etkilenmiştim. Ağlamak istemiyordum ama gözyaşlarımı tutamadım.

Saatlerce o durumda kalmıştım. Yerimden kımıldayamıyordum. Altımdaki kayaların sertliğini duyumsuyordum. Bulunduğum yer, tüm çevreyi saran gür yeşilliklerin tersine bitkisiz ve açıklıktı. Oturduğum yerden doğudaki tepelerin üzerindeki dizi dizi yüksek ağaçları görebiliyordum.

Artık hava epey kararmıştı. Oldukça iyi hissetmekteydim

kendimi. Mutluydum diyebilirim. Yarı karanlıkta, kendimi,

göz kamaştırıcı gün ışığında olduğundan çok daha huzurlu ve

güvenli hissetmişimdir.

Yerimden kalkarak küçük bir tepeye çıktım ve don Juan 'ın öğretmiş olduğu hareketleri yapmaya koyuldum. Yedi kez doğuya koştuktan sonra elimin ısındığını fark ettim. Bir

ateş yakıp don Juan'ın uyarıları üzre, bütün ayrıntıları gözleyerek bakmaya başladım. Böylece saatler geçti. Yorulmuştum. Üşüyordum da. Koca bir yığın kuru dal toplamıştım .

Ateşe yaklaştım ve ateşi beslemeye koyuldum. Yaptığım göz

leyiş öylesine yormuştu ki beni, başım önüme düşüp duruyordu. İki kez uyuklamış ve ancak başım yana sarkınca uyanmı�tım. Artık ateşe bakamayacak denli yorulmuştum. Biraz su içtim, hatta uyanık kalayım diye yüzüme su serptim. Uykumıı

"GÖRME" İŞİ

ancak çok kısa sürelerle kesebiliyordum. Bir çaresizlik ve tedirginlik içindeydim. Orada bulunmaklığımı son kerte bir ahmaklık olarak görüyor ve bu yüzden mantıksızcasına bir düş

kırıklığına, bir tasaya kapılıyordum. Yorgun, aç ve uykusuzdum. Anlamsız bir biçimde kendimi suçlayıp duruyordum.

Sonunda, uyanık kalma çabalarımdan vazgeçtim. Ateşe b ir

yığın kuru dal ekleyip uyumak üzere yere kıvrıldım. B ir dostun izlenmesi ve bir peri tuzağının aranması uğraşları o anda bana son kerte gülünç ve yabancı bir düşünceymiş gibi gelmekteydi. Öyle uykusuzdum ki, bir şey düşünemiyor, kendi kendime bile konuşamıyordum. Uyumuşum.

Birden yüksek bir çatırtı sesiyle uyandım. Gürültü ya da

o ses her ne ise, sol kulağımın hemen üzerinden gelmişti;

çünkü sağ yanımın üzerine yatmaktaydım. Upuyanık, kalkıp

oturdum. Sol kulağım uğulduyor, sesin yokluğu ve yüksekli

ğinden sağırlaşmışa benziyordum.

Yanmakta olan dallara bakılırsa, herhalde çok kısa bir süre uyumuş olmalıydım. Başkaca hiçbir gürültü işitmedim; ama gene de dikkat kesilmiş bir durumda kalarak ateşi beslemeyi sürdürdüm.

Beni uyandıran şeyin tüfek sesi olabileceği geçiverdi aklımdan; belki de birisi beni gözetliyordu da üzerime ateş açıyordu. Bu düşünce beni çok ürkütmüş ve bir sürü gerçekçi korkular beynime çığ gibi üşüşmeye başlamıştı. Burası peka

ıa b irilerinin arazisi olabilirdi ve bu durumda beni bir hırsız

sanıp vurmak isteyebilirlerdi; ya da beni öldürüp soymak falan isteyebilirlerdi. Üzerimde bir şey bulunmadığını nereden bileceklerdi ki! Birden olanca ilgimi güvenliğim konusuna

yöneltmiştim. Omuzlarımda ve boynumda kasılmalar oluyordu. Başımı bir yukarıya bir aşağıya salladım. Boyun kemiklerimin kütürdediğini işitiyordum. B ir yandan da ateşe bakmayı sürdürmekteydim, ama olağandışı bir şey gördüğüm ya da bir ses işittiğim falan yoktu.

Çok geçmeden biraz olsun gevşemiştim ki, b irden bütün

bu haltların don Juan ' ın işi olabileceği geliverdi aklıma. Derhal bunun başka türlü olamayacağı kanısına vardım. B ayağı

neşelendirmişti bu düşünce beni. Haydi, bir mantıksal varsayımlar çığı daha üşüştü beynime; bu kez sevinç verici türden .. . Don Juan, herhalde, benim dağlarda kalmaktan cayaca

ğımı düşünerek ya da arkasından koştuğumu görerek bir ine

ya da bir çalılığın ardına falan saklanmış olabilirdi. Sonra da

beni izlemiş ve uyuduğumu görerek kulağımın dibinde bir dal

falan kırarak uyandırmış olabilirdi. Ateşe biraz daha kuru dal

sürdüm ve onu görür müyüm diye usul usul çevreyi gözetlemeye koyuldum. Oralarda bir yerde saklanıyor olsaydı bile, onu bulamayacağımı bile bile ...

Ortalık oldukça sakindi: Cırcırböcekleri, çevremi saran

tepelerdeki ağaçları titreten yel, tutuşan dalların çıkardığı yumuşak çıtırtılar. Kıvılcımlar uçuşuyordu, ama değişik tür kıvılcımlar değildi bunlar.

Ansızın ikiye parçalanan bir dalın çatırtısını işittim. Solumdan gelmişti gürültü. Soluğumu tutup olanca dikkatimle dinledim. B ir an geçti geçmedi, derken, haydi ... Bir dalın daha kırıldığını işittim. Bu kez sağımda .. .

B ir d e baktım, uzaktan uzağa kırılan dal sesleri gelmekte

belli belirsiz. S anki birisi onlara basa basa çatırdatmakta ...

Gür, dolgun seslerdi bunlar; iştahlı diyebileceğim .. . Bulundu

ğum yere doğru yaklaşmaktaydılar. Ağırdan alarak, dinlemem mi yoksa kalkmam mı gerek diye düşündüm. Ben, ne yapmam gerekir diye öyle düşünürken birdenbire kırılan dal

sesleri dört bir yanımı sarmıştı. Öylesine hızlı olmuştu ki bu

son gelişme, az kalsın yerimden fırlayıp ateşi, üzerine basa

basa söndürmeye bile vakit bulamayacaktım.

Ateş söner sönmez karanlıkta tepeden aşağıya koşmaya

başladım. Çalılıkları aşarak koşarken, bir düzlük bufunmadı

ğı düşüncesi geçivermişti aklımdan. Gözlerimi yüksek çalılardan koruya koruya koşmayı sürdürdüm. Yamaçtan aşağı daha yarı yoldayken arkamdan bir şeylerin bana dokunurcasına yaklaştığını duyumsadım. B ir dal falan olamazdı bu.

Sezgi yoluyla, üzerime atlayacağını duyumsadığım bir şeydi

bu. Bayağı dondurmuştu bu düşünce beni. Hemen don Juan' ın dediği gibi ceketimi çıkarıp dürdüm ve karnıma bastır-

dım. Bacaklarımı karnıma doğru çekip yüzüstü yere yumuldum. Gözlerimi de ellerimle kapatmıştım. Bu durumda çok kısa bir süre kaldıktan sonra tüm çevremi bir ölüm sessizliğinin sardığını duyumsadım. Hiçbir ses gelmiyordu. Bu da daha çok korkmama neden olmuştu. Karın kaslarım kaskatı gerilmiş titremeler geçiriyordu. B ir çatırtı daha duydum. Uzaktan gelmekteydi bu ses, ama çok kesin ve belirgindi. Bir kez daha geldi ses-bu kez daha yakından. Kısa bir sessizlikten

sonra tepemde bir şey patladı. Bu gürültünün birdenbire olması, beni, istemeksizin yerimden fırlatmış ve yana yıkılmama neden olmuştu. Kalın bir dalın ikiye bölünmesinden çıkan bir sesti bu kesinlikle. Öye yakından gelmişti ki bu çatırtı,

daldaki yaprakların hışırtısını bile işitmiştim.

Ardından, bir çatırtılı patlamalar sağanağı başladı. Tüm

çevremde dallar büyük gürültüler çıkararak kırılıp gidiyordu.

Ama anlayamadığım şey, o sırada benim bu olaylara karşı

olan tepkimemdi. Korkacak yerde gülüp duruyordum. Bütün

bu olanların aslını astarını bulguladığım kanısındaydım. Don

Juan'ın gene bana bir oyun oynadığına inanıyordum. B ir dizi

mantıksal yargı, bu inancımı daha da pekiştiriyordu. Sevinçten uçuyordum. O kurnaz hınzır don Juan tilkisini o dolapları çevirirken yakalıyıvereceğime öyle emindim ki! Başımı kaldırıp bakamayacağımı bildiğinden çevremde istediği gibi

rahat rahat koşuşup dal üstüne dal kınyordu. Günlerden beri

yanında bulunduğum için, don Juan ' ın yalnız başına olduğunu biliyordum. Kendisine yardım edecek kimseler bulması için koşullar ve zaman bulunmuyordu. Düşündüğüm gibi, bir

yerde saklanmışsa, herhalde bir başına saklanmıştı; ve mantıksal olarak yalnızca sınırlı sayıda çatırtılar çıkarabilirdi. Ve gene tek başına olduğundan, çıkardığı seslerin ardışıklığının

bir zaman çizgisini izlemiş olması; yani gürültülerin teker teker, en fazla bir anda ikisinin, bilemediniz, üçünün çıkması gerekirdi. Üstelik bir kişinin bir anda çıkarabileceği ses sayısının da herhalde bir sınır olacaktı. Öyle yere yumulu ve sessiz dururken, bir yandan da bütün olanların bir oyun olduğunu düşünüyor ve bu işin üstesinden gelebilmek için yapılacak

tek şeyin bu olanların bende yarattığı coşkuları bastırmak olduğunu geçiriyordum. B ildiğim bir şey varsa, o da bu durumdan çok zevk almakta olduğumdu. Düşmanımın bir sonraki hareketini yanılmadan kestiriverince zevkten dört köşe oluveriyordum. Don Juan 'ın yerinde olsaydım, ardından ne yapardım diye tahminler yürütüyordum.

B ir höpürdeme sesi bu oynadığım ussal oyuna bir son

vermişti. Dikkatle dinledim; gene işittim o sesi. Ne olduğunu

bir türlü kestiremiyordum. B ir hayvanın höpürdeterek su içi

şini andırmaktaydı. B ir kez daha, çok yakından geldi o ses.

Koca çeneli bir genç kızın şapur şupur sakız çiğnemesini çağrıştıran bu sesten tedirgin olmaktaydım. Don Juan'ın böyle bir sesi nasıl çıkarabildiğini şaşkınlıkla geçirirken, ses bir kez

daha geldi sağımdan. Önce bir ses duymuştum. Sonra birisi

vıcık vıcık çamurda bata çıka yürüyen ayakların çıkardığı

kösnül (şehvani) diyebileceğim seslerdi bunlar. Sesler bir ara

kesiliverdi ve sonra solumda bir yerde gene başladı. Çok yakınlarda, üç metre kadar ötemden gelmekteydi .. . Yağmur c;izmesi giymiş iriyan birinin çamurda yürümesine benzetiyordum artık bu sesleri. Sesteki zengin titremeleri çok hayret verici buluyordum. B en olsam, bu sesleri çıkartabilmek için nasıl bir ilkel gereç kullanırdım diye düşündüm ama bir türlü çıkaramadım. Arkama doğru bir yerden biri dizi benzer ayak sesleri daha gelmeye başlamıştı. Sesler her yandan aynı zamanda gelmekteydi. Sanki birisi çevremde çamurlara bata çıka koşuşuyor, zıplıyordu.

Mantıksal açıdan kuşkuya düştüm bir ara. Eğer bunları

yapan don Juan idiyse, çevremde daireler çize çize inanılmaz

bir hızla koşuyor olması gerekirdi. İşte o zaman don Juan 'ın

bu işi yalnız başına yapmadığına yanında birilerini de getirdi

ğine inanır oldum. B u işte ortaklarının kimler olabileceğini

düşünmeye geçmek istedim, ama, çevremdeki gürültüler yüzünden zihnimi toparlayamıyordum. Evet, düşüncelerim darmağınıktı ya, korkuyor değildim. Olsa olsa, seslerin yabansı niteliğinden ötürü bir şaşkınlık içindeydim. Çamurlar ezilirken yer salanıyor gibiydi. Ve bu sallantılardaki titreşimler

"GÖRME" İŞİ

karnımı hedef almış gibiydiler; ya da ben bu titreşimleri karnımın alt yanıyla sezgiliyordum belki de.

Bu durumu kavrar kavramaz, düşüncelerimdeki mantıklı

ve dingin akışı yitirivermiştim. Sesler karnıma saldırmaktaydılar! Ve sordum kendi kendime: "Ya don Juan değilse bu?"

Ürküye kapılmıştım. Karın kaslarımı sıkıp kalçalarımı sıkıcana, dürüp kamıma koyduğum ceketime yasladım.

Gürültüler sayıca artmış ve daha da hızlanmıştı. Bilmiştiler sanki güvenimi yitirdiğimi. Titreşimler öyle yoğunlaşmıştı ki, kusmak geliyordu içimden. B ulantımı yenmeye çabaladım. Derin derin soluk almaya ve peyote ezgilerimi söylemeye başladım. Çıkarmıştım. Çamurda gezen ayak sesleri ansızın kesiliverdi. Yerine, cıcırböcekleriyle yelin sesi ve yer yer uzaklardan gelen çakal ulamaları geçiverm i şti. O ürkünç seselin birden kesilmesiyle, kendimi toparlama fırsatını bulmuştum. Daha biraz önce neşem yerinde, güvenç içinde ve dingindi.mp demek ki içinde bulunduğum durumu değerlendirmeyi becerememiştim. Don Juan, yardakçılarla falan gelmiş olsa bile, çıkardıkları gürültüler karnımı nasıl etkileyebilirlerdi ki! O tizlikte sesler üretebilmeleri için oralarda bulunan ya da düzenlemeleri olanaksız olan gereçleri, aygıtları gereksineceklerdi. Demek ki o işittiklerim bir oyun falan de

ğildi, "don Juan 'ın çevirdiği bir dolap" falan değildi. Öyle

sanmış olmakla ne denli toyca davranmışım meğer.

Her yanım kasılmıştı; dönüp bacaklarımı uzatmak için

dayanılmaz bir istek duymaktaydım. Hafif sağa doğru gidip

hiç olmazsa yüzümü, çıkarmış olduğum yerden uzaklaştırayım dedim. Tam sürünmeye başladığım bir anda, sol kulağımın hemen üzerinde hafif bir gıcırtı işittim. Donmuş gibi olduğum yerde kaldım. Gıcırtı, bu kez başımın öbür yanından, gene geldi. Yalın bir sesti bu. Kapı gıcırtısını andırmaktaydı.

Beklemey başladım; ama hiçbir şey duyamadım. Yerimi de

ğiştirmek için sürünmeye geçmiştim yeniden. B aşımı sağa

doğru kımıldatmamla yerimden zıplar gibi olmam bir oldu.

Bir gıcırtı zemire gömülüvermiştim. Kimileyin kapı gıcırtılannı, yer yer de fare ya da kobayların vıyaklamalarını andır-

maktaydı bu sesler. Yüksek ya da tiz değillerdi; yumuşak ve

sinsi seslerdi bunlar, ve içim kıyılıyormuşcasına bulantı yaratan ürpertiler veriyorlardı bana. B aşladıkları gibi durmuştu sesler; yalnızca bir iki gıcırtı kalana dek yavaş yavaş azalmışlardı.

Ardından, büyük bir kuşun kanatlarıyla çalıların ü stünü

sıyırmasından çıkan kimi sesler işittim. Üzerimde daireler çize çize uçuyor olmalıydı. O yumuşak gıcırtılar gene çoğaldılar; kanat çırpma sesleri de öyle .. . B aşımın üzerinde ir sürü dev kuş varmış da kanatlarını hafif hafif çırparlarmış gibi geliyordu bana. Sonra bu iki tür ses birleşti ve beni saran bir dalgaya dönüştü. Yükselip alçalan koskoca bir dalganın üzerinde asılı, yüzer gibi oluyordum. Şimdi artık o gıcırtılarla kanat çırpmalarını, tüm gövdemi yalarlarmış gibi algılıyordum.

B ir sürü kuş kanatlarını çırparak beni üst yanımdan yukarılara çekiyorlar, binlerce fare de cıyaklayarak gövdemi alttan ve yandan itiyorlardı; tıpkı böyleydi duyumsadıklarını.

Hiç kuşku yoktu ki, budalaca aymazlığını yüzünden, korkunç bir şeyi üzerime çekmiş bulunuyordum. Dişlerimi sıkıp derin soluklar alıp vermeye ve peyote ezgileri söylemeye başladım.

Gürültüler çok uzun bir süre azalmadan sürmüştü. Olanca gücümle karşı koymaktaydım onlara. Ortalık sakinleşince, gene bir ara "sessizlik" oldu . Sessizlik demekle o yabans ı

seslerin yokluğunu belirtmek istiyorum; yoksa böceklerin ve

yelin doğal seslerini gene işitmekteydim. Bu sessizlik dönemleri, benim içni, gürültülü dönemlerden daha da kötü ol maktaydı. Gene düşünmeye ve durumumu değerlendirmeye geçmiştim; ne var, kafa yordukça ürküye kapılıyordum. Bana

saldıran o şeyi kovabilecek bilgim de yoktu dayanıklılığını

da .. . Yitip gidiyordum işte ... Son kerte çaresizdim-kendi kusmuğumun üzerine yumulmuş ... Yaşamımın sonu geldi diye geçirip ağlamaya başladım. Yaşamımı düşünmek istedim ,

ama nereden başlayacağımı kestiremiyordum. Yaşamımd;ı

yapmış olduğum hiçbir şeyi, o son can çekişme anında vurgulamaya değer bulamayarak hiçbir şey düşünmemeyi yeğle-

GÖRME İŞİ

"

"

dim. Çok güzel bir şeyin farkına varmıştım. O zamankine

benzer bir korku geçirmiş olduğum zamandan bu yana epey

değişmiştim. Bu kez daha bir boştum. Birlikte sürüklediğim

kişisel duygular daha bir azdı.

Böyle bir durumda bir savaşçı neler yapardı diye kendi

kendime sordum ve birkaç sonuca ulaştım. Göbeğimin bulunduğu yerde son kerte önemli, eşsiz bir şey v ardı; bu sesler, alışılmışın dışında yabansı seslerdi; bu sesler karnımı hedef

tutuyorlardı; ve don Juan ' ın bana oyun oynadığı düşüncesi

son kerte yersizdi.

Kasılmalar, durmuşsa da karın kaslarım epey gergindi.

Ezgi söylemeyi ve derin soluk alıp vermeyi sürdürüyor, ve

tüm gövdemi tatlı bir ılıklığın kapladığını duyumsuyordum.

Şurası kafama iyice dank etmişti ki, eğer yaşamımı sürdüreceksem, bu duruma don Juan' ın öğretileri uyarınca davranmakla kavuşacaktım. Yönergelerini yineledim zihnimde. Yere yumulduğum noktaya ve bulunduğum yere oranla güneşin dağların üzerinden battığı noktayı tam olarak anımsamaya

çalıştım. Kendimi yeniden yönlendirdim ve yönümü doğru

olarak belirlediğime inandıktan sonra duruşumu değiştirmeye

başladım. Böylece başımı yeni ve "daha uğurlu" bir yöne, yani güneydoğuya dönük tutmuş olacaktım. Ayaklarımı azar azar soluma doğru, baldırlarımın altında bükülene dek santim

santim çekmeye başladım. Sonra da gövdemi ayaklarımla bir

hizaya getirmeye çalıştım. Ama yan yana sürünmeye başlar

başlamaz ensemde tuhaf bir dokunma duydum. Ensemin çıplak derisi üzerine bir şeyin belirli bir biçimde dokunduğuna emindim. Öylesine hızla olmuştu ki bu, bir çığlık attım ve

sonra olduğum yerde durup kaldım. Karın kaslarımı sıkarak

derin soluklar almaya ve peyote ezgilerimi söylemeye başladım. B ir saniye sonra ensemde aynı hafif dokunuşu hissetmiştim. Siniverdim. Ensem örtülü değildi ve kendimi savunmak için yapabileceğim bir şey yoktu. Dokanma gene oldu.

Çok hafif, ipeğimsi bir nesne değmekteydi boynuma-tıpkı

dev bir tavşanın yumuşak tüylü ayağı gibi .. . Dokunmalar, ensemi bir yandan bir yana kapsayarak arttı arttı ve sonunda

ağlamaya başladım. Sanki bir sürü sessiz, yumuşak aırlıksız

kanguru ensemi çiğneyip durmaktaydı. Pençeleriyle hafif hafif basışlarının çıkardığ sesleri duyar gibi oluyordum. Acı falan vermiyordu bu basışlar, ama çıldırtıyordu beni işte. O anda hemen bir şeyler yapmaya başlamazsam, aklımı yitirece

ğimi ve dikilip tabanları yağlayacağımı biliyordum. O nedenle gövdemi yavaş yavaş kımıldatarak yeni bir yöne çevirmeye başladım. Ama her kamıldanışımda, ensemdeki dokunlara daha da artıyordu. Ve bir ara öylesine çoştular ki, bir silkinişte gövdemi yeni bir yöne sokuverdim. Sonucun ne olacağına değgin hiçbir şey düşünemiyordum. Aklımı yitirmeyi, zırdeli

olup çıkmayı önlemem için bir önlem almam gerekiyordu-işte o kadar .. .

Yeni bir yöne geçer geçmez ensemdeki dokunmalar duruvermişti. Uzun ve sıkıntılı bir aradan sonra uzaklardan gene kırılan dalların sesleri gelmeye başladı. Yakınımda artık bir

şey olmuyordu. Benden uzak bir noktaya çekilmiş gibiydi

sesler. Kırılan dalların sesleri çok geçmeden yaprakların kul aklarımı tırmalarcasına çıkardığı hışırtılarla kaynaşıverdi.

Sanki yeğin bir yel tüm tepeyi kasıp kavuruyordu. Çevremdeki bütün çalılar sallanıyordu, ama yel estiği falan yoktu. Bütün bu hışırtı ve çatırtılar, tepeyi b ir yangın sarmış izlenimini vermekteydiler. Yerimden zıplayıp da ordan, kaçmamamın

tek nedeni, iyice uyuşmuş olmam ve her yanımın tutulmuş olmasıydı. Bırakın kalkmayı, gözerimi bile açamıyordum. O

andaki tek düşüncem kalkıp, yangından kaçmaktı. Karnımdaki kasılmalar bana acı veriyor, soluk almamı engelliyordu.

Tüm gücümle soluk alabilmeye verdim kendimi. Uzun çabalardan sonra yeniden soluk alabilmeye başladım ve o sırada hışırtıların dindiğini fark

ettim. Bir iki çatırtıdan başka bir şey

kalmamıştı.

Dalların kırılmasından çıkan sesler artık çok uzaklardan

ve tek tük geliyordu; ve az sonra hiç işitilmedi.

Ve gözlerimi açabildim. Gözlerimi aralayarak önümdeki

yere baktım. Gün ağarmıştı. Kımıldamadan bir süre daha kaldım ve sonra gerinmeye başladım. Dönüp sırtüstü uz_andım.

"GÖRME" İŞİ

Doğuda güneş tepelerin üzerine yükselmişti.

Zorlukla bacaklarımın üzerine dikilip tepeden aşağıya sürüklenircesine inmem saatler sürmüştü. Bir buçuk kilometre kadar ötedeki, don Juan'la ayrıldığımız yere doğru ilerliyordum . Öğleden sonra saat üç sıralarında bir ağaçlığın kıyısına ulaştığımda, daha 400 metrelik yolum kalmıştı.

Ne olursa olsun, artık yürüyebilmem olanaksızdı. Dağ aslanlarını falan düşünerek bir ağaca tırmanayım dedim; ama kollarım, ağırlığımı çekemiyordu. B ir kayaya yaslanıp orda

ölüme bıraktım kendimi. Dağ aslanlarına ya da yırtıcı hayvanlara yem olmayı göze almış bir durumdaydım. Bir taş alıp atacak gücüm bile yoktu. Ne açtım, ne de susuz. Öğleye doğru bir çaydan geçmiştim de içebildiğimce su içmiştim. Ama güç kazanmama yetmemişti su içmek. Ve orda bitkin ve çaresiz bir durumda otururken, korkudan çok umutsuzluktu duyduğum. Öylesine uykusuzdum ki, ne olursa olsun deyip uyumuşum.

Sarsıldığımı duyarak uyandım. Don Juan üzerime eğilmişti. Kalkmama yardım ederek bana biraz suyla yulaf lapası verdi. Gülüyor ve çok berbat göründüğümü söylüyordu.

Başımdan geçenleri anlatmaya çalıştım ama don Juan beni

susturdu ve hedefimi şaşırmış olduğumu, buluşma yerimizin

yüz metre ötede olduğunu söyledi. Sonra ona yaslanarak tepeden indik. Beni bol sulu bir dereye götüreceğini ve yıkayacağını söylemekteydi. Oraya giderken kesesinde taşıdığı kimi yapraklarla kulaklarımı tıkadı ve gözlerimi birer yaprakla örtük kumaştan bir şeritle gözlerimi bağladı. Giysilerimi de çıkartmıştı. Hiçbir şey göremeyim ve işitemeyim diye, kulaklarımı kapatmamı istedi.

Don Juan tüm gövdemi yapraklarla ovaladıktan sonra beni dereye daldırdı. Oldukça geniş ve derin bir dereydi bu.

Baktım, ayaklarım dibe değmiyordu: Don Juan sağ dirseğiyle beni tutmaktaydı. Önce suyun soğukluğunu duymamıştım; ama giderek bir

üşüme aldı beni. Suyun soğukluğuna dayanamıyordum artık. Don Juan beni sudan çekip kimi tuhaf kokulu yaprakları çıkarmadan önce epey gittiğimizi sanıyorum.

Don Juan, arabaya kadar yürüyüp yürüyemeyeceğimi sordu.

Gelin bakın şu işe ki, turp gibi olmuştum. B unu kanıtlamak

için bir tepeye koşarak tırmanmaya başladım.

Ertesi gün, don Juan ' a, ondan ayrıldıktan sonra başımdan ge

çenleri sırasıyla anlatmıştım. Ben anlattıkça don Juan gülüyordu. Hele onun bana oyun oynadığını anlattığım sırada .. .

Don Juan, "Hep birilerinin seni kandırdığını sanırsın, di

mi?" dedi. "Kendine öyle güveniyorsun ki! Tüm yanıtları bilirmiş gibi .. . Oysa bi şey bilmiyorsun, benim küçük dostum, hiçbi şey .. . "

Don Juan bana ilk kez olarak "benim küçük dostum" diyordu. Şaşırıverdim. B unun farkına varan don Juan gülümsedi. Bana seslendiğinde, sesinde büyük bir yakınlık, bir ılıklık sezmiştim ve bu da beni pek duygulandırmıştı. Dikkkatsizce

ve acemice davrandığımı, ne yazık ki yaradılışımın böyle olduğunu; onun dünyasını anlamanın olanaksız bulunduğunu söyledim ona. Son kerte içlenmiştim. Don Juan beni yüreklendiriyordu ve başarılı olduğumu söylüyordu.

Bu deneyimimim ne anlama geldiğini sordum ona.

"Bi anlamı yok ki," diye yanıtladı, "herkesin başına gelebilirdi bunlar. Özellikle senin gibi yarığı açılmış birinin ...

Hep olur böyle şeyler. Dostlarını aramış olan savaşçılara sor

bak, anlatırlar sana nelerle karşılaştıklarını. Sen ucuz kurtulmuşsun. Senin yarığın açık da, ondan sinirlisin o denli. Bi gecede olunmaz ki bi savaşçı!

Hadi git şimdi evine de, iyileşene dek-yarığın kapanana dek dönme."

17

Aylarca dönmedim Meksika 'ya. Bütün bu zamanı, tuttuğum

notları işleyerek geçiriyor ve çömezliğe başladığımdan bu

yana geçen on yıldır ilk kez don Juan 'ın öğretilerini gerçekten anlamaya başladığımı görüyordum. Don Juan'ın çömezli

ğinden uzak kalmış olduğum bu uzun devrelerin üzerimde

çok ayıltıcı ve yararlı etkileri olmaktaydı. Bulgularımı gözden geçirmeye; notlarımı, araştırma uğraşlarımın-amaçlarına uygun ussal bir biçimde düzenlemeye fırsat bulabiliyordum.

Ne var ki, dağlarda geçirdiğim son deneyimim sırasında ba

şıma gelen olaylar, don Juan'ın bilgisini kavrama konusundaki iyimserliğime mantıksal açıdan ters düşen bir görünüm vermekteydi.

Not defterime en son yazdıklarımı 1 6 Ekim 1 970'te yaz-

mıştım. O tarihte olan şeyler bir dönüm noktasını oluşturmuştu. O olaylar yalnızca bir öğretiler dizisini tamamlamakla kalmıyor, yepyeni bir dönemin de başlangıcı oluyorlardı. Ve o zaman dek yaptıklarımdan bambaşka bir dönem oluyordu bu.

Ve bu yüzden, önce not alarak röportaj biçiminde sunmayı

burada kesmekteyim.

Don Juan'ın evine yaklaşırken, onu her zamanki gibi, kapısının önündeki ramadanın altında oturur bulmuştum. Arabamı bir ağacın gölgesine park ederken çantamı ve kimi paketleri alıp ona doğru yaklaştım. Yüksek sesle selamladım.

Sonra baktım, don Juan yalnız değildi? Odun yığının ardında

oturan bir adam daha vardı. İkisi de bana bakmaytaydı. Don

Juan elini salladı, öbür adam da aynı şeyi yaptı. Giysilerinden, onun bir Kızılderili değil de güneybatılı bir Meksikalı olduğunu çıkartmıştım. Levis bluciniyle, bej renkli gömlek,

Teksaslı kovboy şapkası ve kovboy çizmeleri giymi�ti.

Don Juan'la konuşup o adama baktım; o da bana gülümseyerek bakmaktaydı. Ona doğru yaklaştım.

Adam, don Juan'a dönerek, "Vay Carlosçuğumuz gelmiş

de, benimle konuşmak istemiyor," dedi. "Yoksa darılmış mı

bana, haa?"

Ben daha bir şey diyemeden, ikisi de kahkahayla güldüler. Ve işte o zaman bu yabancının don Genaro olduğunu anl adım.

Don Genaro gülmesini sürdürerek, "Beni tanıyamadın, di

mi?" diyordu.

Üzerindeki giysiyerin beni şaşırtmış olduğunu söylemek zorunda kaldım.

"Neler yapıyorsun buralarda, don Genaro?" dedim.

Don Juan, "Sıcaklarda pişmeye gelmiş," dedi, "di mi Genaro?"

Don Juan, "Evet, öyle," diye yansıladı. "Bilemezsin sıcak yeller ne yaman etkiliyor bu yaşlı gövdemi ! "

Geçip aralarına oturdum.

"Nasıl etkiliyor gövdeni, anlat," dedim.

"Olağandışı şeyler fısıldıyor gövdeme burdaki sıcak yel-

ler," dedi don Genaro.

Sonra don Juan' a dönüp baktı. Gözleri ışıl ışıldı.

"Öyle di mi, ha?"

Don Juan başını onaylarcasına salladı.

Bunaltıcı Santa Ana yelinin estiği mevsimin bana göre yılın en kötü zamanı olduğunu, ben o yelden kaçarken don Genaro 'nun o sıcak yeli arar oluşunu pek tuhaf bulduğumu söyledim onlara.

Don Juan, don Genaro'ya "Carlos sıcağı sevmez," dedi.

"Hava ısınınca bi çocuk gibi olur, boğulacak gibi olur. "

"Ne boğu be?"

"Boğu .. . lacak dedim."

Don Genaro yüzünü gülünçleştirerek meraklanmış ve pek

üzülmüş gibi, "Aman Tanrım! " dedi.

Don Juan, don Genaro'ya dbstlarla başım dertte olduğu

için aylardır uzaklarda bulunduğumu anlattı.

Don Genaro, "Sonunda bir dostla karşılaştın demek, ha ! "

dedi.

"Öyle galiba." dedim ihtiyatlıca.

İkisi de güldüler. Don Genaro iki üç kez hafifçe sırtıma

vurdu. Dostluk belirten, okşarcasına bir davranış olarak almıştım bunu. Don Genaro elini omuzuma koymuş bana bakı

şordu. B ir dinginlik içindeydim. Ama yalnızca bir an sürmüştü bu. Çünkü don Genaro, ardından öyle bir şey yapmıştı ki, açıklayabilmek olanaksız .. . B irden sırtımda koskoca bir taşın

ağırlığını duyuvermiştim. Sanki sağ omuzumda duran elini

bastırıyordu da tüm gövdem yere yıkılmış ve başımı yere

çarpmıştım.

Don Genaro, "Carlosçuğa yardım edelim bari," dedi ve

don Juan ' a gizli bir bakış attı.

Kalkıp oturdum ve don Juan ' a b aktım. Ama o gözlerini

uzaklara çevirmişti. B ir aralık bir kararsızlık geçirdim ve don

Juan 'ın benden uzak durduğunu, bana yabancılaştığı düşün-

cesiyle tasalandım. Don Genaro gülüyor ve tepkimemin ne

olacağın beklere benziyordu.

Elini omuzuma bir kez daha koymasını söyledim, ama

bunu yapmak istemedi. Hiç olmazsa bun nasıl yapmış oldu

ğunu açıklamasını istedim. Kıkır kıkır güldü. Don Juan ' a dönerek don Genaro ' nun elinin ağırlığı altında ezilir gibi oldu

ğumu anlattım.

Don Juan, yüzünü gülünçleştirerek, "Ben ne bileyim," de-

di, "elini benim omuzuma koymadı ki ! "

İkisini de bir gülme aldı.

"Ne yaptın bana öyle, don Genaro?" diye sordum.

Don Genaro masum bir sesle, "Elimi omuzuna koymuştum da .. . " dedi.

"Hadi gene koy," dedim.

Ama koymadı, o sırada don Juan araya girerek son deneyimimi anlatmamı istedi. Ben de gerçekten ayrıntılı olarak anlatmamı istediğini sanarak bütün geçirdiklerimi anlatmaya

başladım. Ama ben iyi niyetli anlatmayı sürdürdükçe, onlar

gülmekten katılıyorlardı. B irkaç kez durdum. Ama sürdürmemi istiyorlardı.

Konuşmam bittikten sonra, don Juan "Duyguların ne

olursa olsun, er geç gelecektir sana dost," dedi. "Yani, onu

çekmeye çalışman gerekmeyecek. Kendiliğinden geliverecek. Belki de oturmuş parmaklarınla oynarken, ya da kadınları falan düşlerken .. .

Omuzunu tıpışlayıverecek; dönüp bi bakacaksın. Dost karşına dikilmiş . . . "

"Öyle bir durumda ne yapmalıyım?" diye sordum.

Genaro, "Hey hey, dur bakalım! " dedi. "Ne biçim soruymuş o. Ne yapmalıyım diye sormak olur mu? Belli ki bir şey yapamazsın. Bir savaşçı ne yapar diye sorsana!"

Sonra bana dönerek göz kırptı. Başını hafif sağa eğmiş,

dudaklarını büzmüştü.

Bütün bunların bir şaka olup olmadığını. anlamak için don

Juan ' a baktım; ama yüzü pek ciddi görünüyordu.

"Pekala!" dedim. "Ne yapar bir _savaşçı?"

Don Genaro gene göz kırparak uygun bir sözcük ararcasına dudaklarını kıpırdattı. Çenesini tutarak gözlerini bana dikti.

Kızılderililere özgü bir ağırbaşlılıkla, "Bir savaşçı," dedi,

"donuna doldurur."

Don Juan elleriyle yüzünü örttü, don Genaro yeri yumruklayarak yürekten bir kahkaha patlattı.

Don Juan, gülmeler dindikten sonra, "Korkuyu hiçbi zaman yok edemeyiz," dedi. "Bi savaşçı o biçimde bi köşeye kıstırılınca, dönüverir sırtını dosta, düşünmez bile onu. Bi savaşçı düşkünce davranamaz; ve böylece korkusundan ölemez. Yalnızca sağlam ve hazır olduğu zaman yanına sokar bi dostu bi savaşçı. Dostla tutuşmaya yeterli gücü zaman, yarı

ğını açar da dışarıya süzülüp dostu kavrayıverir; mıhlayıverir

onu yere, yettiği kadar diker gözlerini onun yüzüne ve bırakır

yakasını çekip gitsin diye. İşte bi savaşçı, benim küçük dos-

tum , her zaman egemendir."

–

"Dosta bakmayı biraz daha sürdürsen, ne olur?" diye sordum.

Don Genaro bana baktı ve sonra gülünç bir biçimde gözlerini havaya kaldırdı.

Don Juan, "Kim bilir?" dedi. "Ola ki Genaro sana anlatır

kendi başına gelenleri."

Don Genaro dudaklarını şapırdattı ve "Belki," dedi.

"Lütfen anlatır mısın?"

Don Genaro ayağa kalktı, gerinerek kemiklerini kütürdetti ve gözlerini, yusyuvarlak olana dek, açtı. Deli gibi yapmıştı yüzünü.

Sonra, "Gcnaro çölü gümbürdetecek," diye çalılıklara git-

ti.

Don Juan bir giz aktarırcasına, "Genaro sana yardım etmeyi aklına kodu," dedi. "Ona gittiğimizde de aynı şeyi yapmıştı da hani görmene ramak kalmıştı," Çağlayanda geçen olayları anıştırdığını sanmıştım; meğerse o, don Genaro' nun

evindeyken işitmiş olduğum kimi yabansı gümbürtüleri an-

l atmak istermiş.

"Haa sahi, neydi o ses?" diye sordum. "Gülüp durmuştuk,

ama o sesin ne olduğunu söylememiştin hiç."

"Sormamıştın ki! "

"Sormuştum. "

"Sormamıştın. O sesin dışında her şeyi sormuştun d a .. . "

Don Juan suçlarcasına bakmaktaydı yüzüme.

Ve, "Genaro 'ya özgü bi sanattır bu," dedi. "Yalnızca o yapabilir bu işi. İşte o anda görmüş gibiydin."

O zaman işittiğim seslerin "görme" ile bir ilişkisi olabile-

ceğini hiç düşünmediğini belirttim.

Don Juan, "Neden olmasın?" diye soruverdi.

"Görme deyince gözlerim gelir aklıma! " dedim.

Don Juan, bende bir sakatlık varmış gibi bir an incelercesine baktı bana.

Ve, "Görmenin sırf gözlerle ilgili olduğunu hiç dedim mi

ben sana?" diye esef edercesine başını salladı.

"Nasıl çıkarıyor o sesleri?" diye asıldım.

Don Juan keskin bir biçimde, "Bunu nasıl yaptığını anlatmıştı sana ya! " dedi.

Ve işte o anda olağandışı bir gümbürtü işittim.

Yerimden fırlamıştım. Don Juan gülmeye başladı. Çığ

kopmuş gibi bir gürültüydü bu. O anda dağarcığımdaki ses

dökümünün sinema filmlerinden kaynaklandığını anlamıştım. İşittiğim ses, tıpkı, görmüş olduğum bir filmdeki bir da

ğın çökerken çıkardığı sese benziyordu.

Don Juan gülmekten beli tutulmuş gibi elleriyle iki yanını bastırmaktaydı. İşittiğim gürleme yerleri sarsmıştı. Yere koskoca bir kayanın küt diye düşmesiyle çıkan tok bir sesti

bu ve bastığım yer titremişti. Yuvarlana yuvarlana düşmekte

olan kayaların çıkardığı bir dizi ses daha duydum; amansızcasına üzerime gelmekteydi sanki bu kayalar. B ir an aklım iyice karışıverdi. Tüm kaslarım kasıldı; tüm gövdem kaçmaya hazır bir duruma geçti.

"GÖRME" İŞİ

Don Juan'a baktım. Beni süzmekteydi. B irden o gümbürtülerin en korkuncunu işittim. O güne dek duymadığım bir sesti bu. Sanki evin ardında bir dağ devrilmişti. Her yer sallanıyordu, ve o anda çok yabansı bir sezgi duydum. Evet, bir anlığına, evin hemen ardında dağ büyüklüğünde bir kayayı

gerçekten "görmüş"tüm. Bakmakta olduğum ev görüsüne eklenmiş bir görüntü falan değildi bu. Gerçek bir kayanın görüntüsü de değildi. B u, daha çok o gürültünün yuvarlanan koskoca bir kaya görüntüsünü yaratmasıydı. Yani gürültüyü

gerçekten "görüyordum". Bu sezgimin bu anlaşılmaz niteliği

beni bir umutsuzluk ve şaşkınlık içine sokmuştu. Duyularımın bu biçimde sezgiler algılayabileceği hiç aklıma gelmezdi daha önceleri. Ussal bir ürküye kapıldım ve oradan kaçmayı kararlaştırdım. Don Juan kolumu tutarak kesin bir sesle, kaçmamamı ve arkaya dönmememi ve don Genaro 'nun g itti

ği yöne bakmayı sürdürmemi buyurdu.

Çok geçmeden, yuvarlana yuvarlana üst üste yığılan kayaların çıkardığı seslere benzer bir takım gürültüler işittim.

Sonra da her şey susuverdi. Birkaç dakika sonra don Genaro

döndü ve oturdu. "Görüp görmediğimi" sordu. Ne diyeceğimi bilemedim. Yardım istercesine don Juan ' a döndüm. O da bana bakmaktaydı .

Kıs kıs gülerek, "Gördü galiba," dedi.

Neden söz ettiklerini anlayamadığımı söylemek istiyordum. Son kerte karışıktı zihnim. Duyduğum acı ve tedirginlik gövdeme ağrılar veriyordu.

Don Juan, "Bırakalım yalnız başına otursun hurda," dedi.

Kalkıp yanımdan geçtiler.

Don Juan yüksek sesle, "Carlos şaşkınlığına düşkün durumda şimdi de," dedi.

S aatlerce yalnız kalıp notlarımı aldım ve deneyimimin

saçmalığını düşünüp durdum. İyice düşününce, don Genaro 'yu ramadamn altında oturur gördüğüm andan bu yana durumun bir maskaralığa dönüşmüş olduğunu görmüştüm. Dü-

şündükçe, don Juan'ın artık yularları don Genaro' ya aktarmış

olduğuna daha da inanıyor ve bu durum kuruntularımın daha

da artmasına neden oluyordu.

Don Juan ile don Genaro akşamüstü döndüler. İki yanıma

geçip oturdular. Don Genaro bana epey yakın oturmaktaydı,

neredeyse yaslanmıştı bana. İnce, sırım gibi omuzu hafifçe

değmekteydi bana, ve elini omuzuma koymuş olduğu zamanki gibi bir duyguya kapılıyordum. Ezici bir yük altındaymı

şım gibi yıkılıverdim ve don Juan 'ın kucağına düştüm. Don

Juan kalkmama yardım etti ve alaylı bir sesle kucağında uyumak mı istediğimi sordu.

Don Genaro çok neşeli görünüyordu. Gözleri ışıl ışıldı.

Ağlamak geldi içimden. Kuşatılmış bir hayvan gibi hissediyordum kendimi.

Don Genaro, "Seni ürkütüyor muyum , Carlosçuk?" diye

sordu. Ve beni düşünürcesine, "Vahşi bir at gibisin," dedi.

Don Juan, "Bi masal anlat ona," dedi. "Ancak öyle sakinleşir o."

Biraz uzaklaşarak karşımda oturdular. İkisi de merakla

bakmaktaydılar bana. Alacakaranlıkta gözleri, camsı, koca

koca havuzlan andırıyordu. Öyle ilginçti gözleri! İnsan gözü

değildi sanki bunlar. B ir an birbirimize baktık; ve gözlerimi

yere indirdim. Onlardan korkmadığımı anlıyordum; ne var ki,

gözleri beni titretircesine ürkütüyordu. Son kerte tedirginlik

duymaktaydım.

Bir anlık bir sessizlikten sonra don Juan, don Genaro' ya

asılarak dostuyla yaptığı göz göze bakışma yarışında dostunu

nasıl mat ettiğini bana anlatmasını istedi. Don Genaro bir

metre kadar ötemde yüzü bana dönük oturmuştu; bir şey söylemiyordu. Ona baktım; gözleri, bildiğim insan gözlerinden dört beş kat daha iriymiş gibiydi. Işık saçan, insanı çeken

gözler... Gözlerinden çıkan ışıklar sanki tüm çevreye egemen

olmaktaydı. Don Genaro'nun gövdesi çekilmişe benziyor ve

bir pars, bir leopar görünümü veriyordu kendisine. İri bir kediyi andıran gövdesinde hafif kımıldamalar görerek hemen

bir korkuya kapıldım. Bütün yaşamım boyunca yaptığım bir

şeydi bu biçimde korkmaklığım. Düşünmeden, "savaş duru

şu"na geçiverdim ve kısa aralıklarla kalçama vurmaya başladım. Ne yaptığımın farkına varır vamıaz utanarak don Juan 'a baktım. Her zaman olduğu gene sevecen ve yatıştırıcı bakışlarla bana bakmaktaydı. Yüksek sesle gülüyordu. Don Genaro kedi gibi mırlayarak kalktı ve eve girdi.

Don Juan, don Genaro' nun çok güçlü ve etkin bir adam

olduğunu ve ıvır zıvırdan hoşlanmadığını , az önce de gözlerini kullanarak benimle dalga geçmiş bulunduğunu anlattı.

Ne var ki, ben, kendimin de sandığımdan fazla bir şeyler bilmekteymişim. Bu büyücülük işine bulaşan herkes alacakaranlık sıralarında pek tehlikeli olurlarmış ve don Genaro gibi büyücüler bu vakitlerde şaşılası işler yapabilirlermiş.

B irkaç dakika sessiz durduk. Oldukça iyi hissediyordum

kendimi. Don Juan ' la konuşmak beni rahatlatmış ve bana güven vermişti. Don Juan, daha sonra, bir şeyler yiyeceğini ve o akşam bir yürüyüşe çıkacağımızı, ve don Genaro 'nun bana

bir saklanma yöntemi göstereceğini söyledi.

Saklanma yöntemiyle ne demek istediini açıklamasını istedim. O da, bir şeyler açıklamaktan artık bıkmış olduğunu, açıklamaların, beni düşkünlüğe itmekten başka bir şeye yaramadığını belirtti.

Eve girdik. Don Genaro gaz lambasını yakmış yemek yiyordu.

Yemekten sonra, üçümüz sık çalılıklarla örtülü çöle gittik.

Don Juan hemen yanı başımda yürüyordu. Don Genaro birkaç adım önümüzdeydi.

Hava oldukça açıktı; bulutlara karşın, ay ışığında her yeri açıkça görebiliyorduk. Don Juan bir ara durdu ve don Genaro 'yu izlememi söyledi. Karar veremiyordum. Don Juan beni hafifçe iterek çekinmem için bir neden bulunmadığını

belirtti. Her zaman hazır durumda bulunmam ve her zaman

kendi gücüme güvenmem gerektiğini ekledi.

Don Genaro 'yu izledim. Ve izleyen iki saat boyunca ona

yetişmeye çabaladım. Ne var, ne denli uğraştıysam da onu bir

türlü yakalayamıyordum. Don Genaro 'nun karaltısı hep

önümde bir yerlerde belirip durmaktaydı . Kimileyin keçiyolunun bir yanına zıplayıveriyor, ve bir bakıyorsun, yolun ta ötesinde ortaya çıkıveriyordu. Karanlıkta anlamsız bir yürüyüşten başka bir şey değildi bu yaptığımız. Eve nasıl dönece

ğimi bilemediğimden, onu izleyip durmaktaydım. Don Genaro ' nun ne yapmak istediğini bilmiyordum. Herhalde beni çölün belli bir yerine götürüp, don Juan ' ın sözünü ettiği yöntemleri göstermeyi tasarlamaktaydı. Ama bir an geldi, don Genaro ardımdaymış gibi tuhaf bir duyguya kapıldım. Arkama baktım ve az ötede bir karaltı görür gibi oldum. Şaşakalmıştım. Karanlıkta dikkatlice baktım ve üç metre kadar ötemde duran bir insan karaltısı görüverdim. Çalılıklara karışmış

gibi durmaktaydı bu karaltı; saklanmak isteyen bir hali vardı. . . Çalılıkların karaltıları arasına sinmeye çalışmasına kar

şın gene de orada bir insan bulunduğunu, bir an bile olsa, çıkarabilmiştim. Sonra mantıksal bir şey geldi aklıma. Ola ki, diye düşündüm, bu karaltı sürekli bizi izlemiş olan don Juan ' ın karaltısıdır .. . Ben tam buna inanır bir haldeyken, karaltı maraltı kalmadığını gördüm orada. Çalılıklardan başka bir şey seçemiyordum artık.

Bir adam görmüş olduğum yere doğru gittim; ne var, kimsecikler yoktu. Don Genaro da görünmüyordu ortalıklarda.

Dönüş yolumu bilemediğimden, oraya çöküp beklemeye başl adım. Yarım saat sonra don Juan'la don Genaro çıkageldiler.

Yüksek sesle adımı çağırıyorlardı. Kalkarak onlara katıldım.

Dut yemiş bülbüller gibi konuşmadan eve doğru ilerledik.

Kafam çok karışık olduğundan, böyle bir sessizlik pek işime

gelmişti. Kendimi bile tanımaz bir durumdaydım. Don Genaro, her zaman alışık olduğum biçimde düşüncelerimi toparlamaktan alıkoyan bir şeyler yapmaktaydı bana. Az önce o çalılığın dibinde otururken farkına varmıştım bunun. Oturur oturmaz saatime bakmış ve zihnimin düğmesini kapatmış gibi s akince beklemiştim. Ne var, hiçbir şey düşünmememe karşın, hiç bilmediğim bir uyanıklık içindeydim. Kafamı hiç-

bir şeye takmadan, hiçbir şey düşünmeme durumu .. O sırada

.

dünya bambaşka bir dengelilik gösteriyordu. Ekleyebilece

ğim, çıkarabileceğim bir şey bulunmuyordu sanki.

Eve vardığımızda don Genaro bir şilte serip uyumaya

başlamıştı. O gün olanları don Juan' a anlatmak istiyordum.

Ama don Juan beni konuşturmadı.

18 Ekim 1 9 70

Don Juan' a "O gece don Genaro' nun ne yapmak istediğini

anladım sanırım," dedim.

Sırf onu konuşmaya çekmek için demiştim bunu. Benimle hiç konuşmaması güvenimi çokça sarsmaktaydı çünkü.

Don Juan gülerek dediklerimi doğrularcasına yavaşça ba

şını salladı. Bu davranışından, söylediklerimin doğru olduğunu çıkarabilirdim ama gözlerindeki yabansı ışıltıyı görünce, biraz bekle dedim kendi kendime. Sanki gözleri benimle alay

etmekteydi.

Kendimi tutamayıp, "Anladığımı sanmıyorsun, değil

mi?" diye sordum.

"Anlamışsındır anlamasına da .. . Yani don Genaro 'nun

hep arkanda olduğunu anlamışsın ya .. . Anlamak değil burda

önemli olan."

Don Genaro 'nun hep ardımda olduğunu söylemesiyle

çarpılmışa dönmüştüm. Açıklaması için yalvardım.

Don Juan, "Bu işin yalnızca bi yanına takmışsın kafanı,"

dedi.

Yerden bir çomak alıp havada devindirdi. Havada çizdiği

ya da bir şekil yaptığı falan yoktu. Bir tohum kümesindeki

çöpleri ayıklarken parmaklarıyla yaptığı hareketlere benzeyen hareketlerdi bunlar. O çomakla havayı hafif hafif dürter ya da kaşır gibiydi.

Sonra dönüp bana baktı. B ir şey anlamadığımı belirtircesine omuzlarımı silktim. Don Juan bana daha yaklaşarak aynı hareketleri bu kez yerde sekiz nokta imleyerek yineledi. Ve

birinci noktanın çevresine bir daire çizdi.

Sonra, "Sen hurdasın," dedi, "Hepimiz buradayız. Duygu

alanıdır bu. Ve burdan buraya gidip geliriz."

B irinci noktanın tam üstünde bulunan ikinci noktayı da

bir daire içine almıştı. Ardından çomağı bu iki nokta arasında

ileri geri oynatarak bir sürü çizgi çizdi-yoğun bir trafik gibi .. .

Ve ekledi: "Ama insanın erişebileceği altı nokta daha kalıyor. Çoğu insan bilmez bu noktaları."

Çomağı birinci ve ikinci noktaların arasına yerleştirip yere vurmaya başlamıştı.

Don Juan sürdürerek, "İşte bu iki nokta arasında gidip

gelmeye anlayış duyusu, anlamak diyorsun. Yaşamın boyunca yaptığın hep bu senin. Benim bilgimi anladığını söyledi

ğinde, yeni bi şey yapmış olmuyorsun ki! "

Don Juan daha sonra sekiz noktanın kimilerini, aralarına

çizgiler çizerek, birleştirdi. İçi uzunca bir ikizkenar yamuk

çıkmıştı oraya-merkezinden gelişigüzel çıkan sekiz çizgi taşıyan bir yamuk .. .

"Geri kalan bu altı noktadan her birisi başlıbaşına bi dünya oluşturur-tıpkı senin duygu ile anlayışının iki dünya oluşturması gibi," dedi.

"Ne diye sekiz nokta yaptın? Sonsuz sayıda olamaz mı bu

noktalar-örneğin bir dairedeki gibi?" diye sordum.

Yere bir daire çizmiştim. Don Juan gülümsedi.

"Ben, insanların erişebileceği sekiz nokta bilirim yalnızca. Belki de daha ötelere ulaşamıyor insanlar. Hem de, dikkat ettin mi, erişmek dedim, anlamak demedim ! "

Öyle gülünçtü k i anlatışı; gülüverdim. Don Juan benim

sözcüklere ısrarla kesin anlamlar vermeme öykünüyor, hatta

alay ediyordu.

"Senin sorunun her şeyi anlamak istemendir ve bu da olanaksızdır. Anlayım diye direnirsen, bi insan olarak tüm bu olguları hesaba katmamış olursun. Olduğu gibi duruyor seni köstekleyen engel. Demek ki bütün bu yıllar boyunca bi şey

yapmış sayılmazsın. Evet, tatlı uykunda biraz sarsılmış oldun

-bu doğru. Ama başka koşullarda da bunu başarabilirdin."

B iraz durakladıktan sonra, don Juan hazırlanmamı ve beni o sulak vadiye götüreceğini söyledi. Arabaya binerken, don Genaro da evin arka bahçesinden gelip bize katıldı. Yolun bir

bölümünü arabayla geçtikten sonra, yaya olarak derince bir

dere yatağına inmiştik. Don Juan büyük bir ağacın gölgesine

oturdu. Dinlenmek için biz de oturduk.

Don Juan, "Bi zamanlar bi arkadaşının, ikiniz de bi çınar

ağacının ta tepesinden aşağıya doğru düşmekte olan bi yaprak gördüğünüzde, o yaprağın sonsuza dek bi daha o çınardan düşmeyeceğini söylediğini anlatmıştın, anımsıyor musun?"

diye sordu.

Don Juan 'a böyle bir olayı anlattığımı anımsamıştım.

Don Juan sürdürerek, "Koca bi ağacın altındayız şimdi

de," dedi, "ve şu karşımızdaki ağaca bakarsak, tepesinden bi

yaprak düştüğünü görebiliriz belki.".

Bakmamı imliyordu. Suyun öbür yanında büyük bir ağaç

vardı; üzerinde sararmış, kuru yapraklar bulunuyordu. Don

Juan başının bir hareketiyle o ağaca sürekli olarak bakmamı

istedi. Birkaç dakika bekledikten sonra, yapraklardan birisi

dalından kopup yere düşmeye başladı. Düşerken üç kez öbür

yapraklara ve dallara da çarpmış ve ağacın altındaki yüksek

çalılıkların üzerine konmuştu.

"Gördün mü?"

"Evet."

"O yaprak artık hiç düşemez aynı ağaçtan aşağıya, di mi,

sana göre?"

"Düşemez. "

"Yani anlayışına göre bu dediğin doğrudur. Ama sırf anlayışına göre bi şeydir bu. Gene bak ! "

Hemen başımı kaldınp baktım v e bir yaprağın düşmekte

olduğun gördüm. Bu yaprak da düşerken aynı yapraklara ve

dallara çarpmıştı. Televizyonda bir sahnenin yinelenmesi gibi bir şey olmaktaydı sanki. Yaprağın salına salma inişini ve

yere konuşunu izledim. Gidip iki yaprak bulur muyum diye

baktım. Ama ağacı saran yüksek çalılar, yaprağın düştüğü yeri bulmamı engellemekteydi.

Don Juan gülerek oturmamı söyledi.

Ve başıyla ağacın tepesini göstererek, "Bak" dedi, "aynı

yaprak düşmekte gene. "

B ir kez daha bir yaprağın tıpkı ilk iki yaprağın düştüğü

yoldan aşağıya indiğini gördüm. Yaprak yere düşünce, don

Juan gene ağacın tepesine bakmamı imler gibi yaptı; ama,

ben daha önce davranıp yukarıya bakmıştım. Gene düşmekteydi yaprak. O anda yalnızca ilk yaprağın koptuğunu görmüş

olduğumu, ya da daha doğrusu yaprağın ilk düşüşü sırasında

onu dalından ayrılmış olduğu anda gördüğümü anladım.

Öbür üç kez başımı kaldırıp baktığımda, yaprağı düşerken

görmüştüm.

Bunu don Juan' a anlatarak, ne yapmakta olduğunu açıklamasını istedim.

"Daha önce görmüş olduğum bir şeyi bana yeniden nasıl

gösterebiliyorsun? Olur şey değil ! Ne yaptın ki bana, don Juan?"

Don Juan gülüyor, ama yanıt vermiyordu. Ben de ısrarla

o yaprağın düşüşünü nasıl olup da birkaç kez üst üste görmüş

olduğumu anlatmasını istedim. Havsalam almıyordu böyle

bir şeyi.

Don Juan kendi havsal asının da böyle bir şeyi almadığını,

ama işte yaprağın tekrar tekrar düştüğüne tanık olduğumu

söyledi. Sonra da don Genaro 'ya döndü.

"Öyle di mi?" diye sordu.

Don Genaro yanıt vermedi. Gözlerini bana dikmiş bakmaktaydı. "Olanaksız bir şey bu ! " dedim.

Don Juan, "Kendini zincirlerle bağlamışsın sen ! " diye ba

ğırdı. "Zihnin prangaya vurulmuş."

Don Juan o yaprağın aynı ağaçtan tekrar tekrar düşmüş

olduğunu, bu nedenle bu olguyu anlamaya çalışmaya son vermem gerektiğini açıklıyordu. Bir giz aktarır gibi her şeyin pi-

şip hazırca kucağıma düştüğünü ama kaçıklığını nedeniyle

gözlerimin köreldiğini söyledi.

Ve, "Anlayacak bi şey yoktur ki. Anlamak yaşamın küçk

bi yanıdır anca-pek çok küçük bi parçası. . ." dedi.

O sırada don Genaro kalktı. Don Juan' a şöyle bir göz attı. Bir an ikisi de bakıştılar ve sonra don Juan gözlerini yere çevirdi. Don Genaro önümde dikilmiş durmaktaydı. Kollarını bir öne bir arkaya birlikte sallamaya başladı.

"Bak Carlosçuk," dedi, "bak ! Bak ! "

Olağanüstü tiz, ıslık gibi bir ses çıkarmıştı. Bir şey yırtılmış gibi bir sesti bu. Ve tam o ses çıkarken, karnımın altında bir boşluk hissetmiştim. Korkunç, ürpertici bir düşme hissiydi bu; acı vermeyen, ama sarsıcı ve yutucu .. . B u his birkaç s aniye sürmüş ve sonra yiterek yerini dizlerimde duyduğum tuhaf kaşıntılara bırakmıştı. Ama o his sürerken bir başka inanılmaz olguya tanık olmuştum. Don Genaro 'yu, belki de on beş kilometre ötedeki dağların tepesinde görmüştüm . Yalnızca birkaç saniye süımüştü bu sezgim, ama öylesine ansızın oluvermişti ki bu, incelemeye fırsat bulamamıştım. Dağların

tepesinde don Genaro' yu normal bir adam boyunda mı görmüştüm; yoksa gördüğüm şey don Genaro ' nun küçültülmüş

bir imgesi miydi, anımsayamıyorum. Hatta o gördüğüm kimsenin don Genaro olduğundan bile emin değilim. Ama o kısa süre içinde onu dağların tepesinde görmüş olduğuma değgin

hiçbir kuşkum yoktu. Ve on beş kilometre ötedeki bir adamı

görmüş olamayacağını düşünür düşünmez de o sezgim yok

oluvermişti.

Don Genaro ' ya bakmak için başımı çevirdim. Ama ortalıkta yoktu.

Bütün öbür olanlar gibi bu durum da afallatmıştı beni.

Zihnim bunca yükün altında ezilmekteydi. Tam bir sersem

olup çıkmıştım.

Don Juan kalkarak, ellerimi karnımın altına koyarak, çömelmiş durumdayken bacaklarımla sıkıca gövdemi bastırmamı söylemişti. B ir süre o durumda kaldım. Konuşmuyorduk.

Az sonra don Juan artık bana h içbir şeyi açıklamayacağını,

çünkü ancak edimlerle büyücü olunabileceğini söyledi. Vakit

yitirmeden ordan gitmemi önererek, aksi takdirde don Genaro 'nun, bana yardım edeyim derken beni öldürebileceğini belirtti.

Ve, "Artık değiştirmelisin yönünü," dedi, "kırmalısın zincirlerini."

Kendisinin ya da don Genaro 'nun edimlerinde anlaşılması gereken bir şey bulunmadığını ve büyücülerin sık sık bu tür olağandışı beceriler sergilediklerini anlattı.

Çizdiği şemanın merkezindeki bir bölümü göstererek,

"Genaro da ben de işte hurdan yaparız edimlerimizi ! " dedi.

"Tabi anlayış merkezi değil burası; anlarsın ne olduğunu işte. "

Dediklerinden bir anlam çıkaramadığımı söylemek istiyordum. Ne var, don Juan bana fırsat vermeden ayağa kalktı ve onu izlememi imledi. Hızla ilerliyordu. Ona yetişmek için

güçlük çekiyor, terleye terleye, soluk soluğa ardından koşuyordum.

Arabaya girerken, don Genaro 'yu görmek için çevreme

bakıyordum.

"O nerde?" diye sordum.

"Nerde olduğunu biliyorsun," diye yapıştırdı don Juan.

Her zaman yaptığımız üzere, ayrılmadan önce şöyle bir oturmuştuk. Açıklama yapması için sabırsızlanıyordum. Don Juan'ın dediği gibi açıklamalar düşkün biriydim işte !

Çekinerek, "Don Genaro nerede?" diye soruverdim.

Don Juan, "B iliyorsun ya!" dedi. "Ama anlayım derken

hep bozarsın işleri. Örneğin, geçen gece don Genaro 'nun arkanda olduğunu hep bilmekteydin; hatta arkana bakıp görmüştün onu bi ara. "

"Hayır," diye karşı çıktım, "vallahi bilmiyordum."

Doğruydu bu dediğim. Zihnim bu tür uyarım verilerini

"gerçek" olarak değerlendirmeyi yadsıyordu. Ne var ki, don

Juan' ın çömezi olarak geçirdiğim on yıldan sonra zihnimin

artık neyin gerçek olduğuna değgin o eski olağan ölçütlerime

pek güveni kalmamıştı. Ne ki, gerçekliğin içyüzüne-niteliğine değgin o ana dek ileri sürdüğüm kurgular, yalnızca zihinsel bir takım tezler olmaktan öteye gidememişti. Don Juan ile don Genaro 'nun baskılarıyla zihnimin kördüğüm olması bir

çıkmaza girmesi de işte bunu kanıtlamaktaydı.

Don Juan bana bakıyordu. Gözlerinde öyle bir üzüntü

okunuyordu ki, ağlamaya başladım. Yaşlar boşanıyordu gözlerimden. Yaşamımda ilk kez olarak düşüncelerimin, mantıksallığımın engelleyici ağırlığını hissetmekteydim. Tanımsız bir üzgüye kapılmıştım. Farkında olmadan inleyerek ona sarıldım. Don Juan parmaklarının boğumlarıyla başımın tepesine hızla vuruverdi. Omurundan aşağı inen bir dalgalanma yaratmıştı bu vuruşuyla. Ayıltmaya yetmişti beni bu da.

"Ne de düşkünsün ya! " dedi don Juan en yumuşak sesiy-

le.

Son söz

Don Juan çevremde yavaş yavaş dolaşıyordu. B ir şeyler söyleyip söylememeye karar vermeye çalışır görünüyordu. İki kez dunnuş ve sonra

caymı ş gibiydi.

Sonunda, "Gene döner misin, dönmez misin, önemi yok

bunun pek," dedi. "Ama, artık bi savaşçı gibi yaşaman gerekiyor. Hep bildiğin bi şeydi bu, şimdi sırf eskiden beri bildi

ğin bi şeyi uygulamış olacaksın. Hepsi bu ! Ama bu bilgi için

yaman bi uğraş verdin. Gökten zembillle inmedi yani bu bilgi. D idine didene söküp çıkardın kendin. Gene de saydam b i varlıksın. Herkes gibi sen d e öleceksin bi gün. Demiştim y a

b i zamanlar, bi saydam yumurtanın değiştirilecek bi yanı

yoktur diye! "

Don Juan bir an sustu . Bana baktığını biliyordum, ama

kaçırdım gözlerimi.

Ve, "Hiçbi şeyin değişmiş değil, inan," dedi don Juan.